

Πρόλογος

Το παρόν Λεξικό έρχεται περιληπτικά να καλύψει, τουλάχιστον ονοματολογικά, ότι έχει διασωθεί από ένα πολύ πλούσιο, ογκώδες και κυρίως μοναδικό υλικό γραμμένο στην ελληνική γλώσσα ιστοριογραφίας, περιηγήσεων και γεωγραφικών περιγραφών της αρχαίας περιόδου, μέχρι της πτώσης της Κωνσταντινούπολης το 1453. Στο υλικό αυτό συναντάμε ιστορικά στοιχεία λαών, που σήμερα δεν υπάρχουν ή έχουν αλλοιωθεί τα εθνολογικά τους χαρακτηριστικά, ύστερα από επιμειξίες. Λαοί που έχουν υποστεί γλωσσολογικές τροποποιήσεις, λαοί που πέρασαν από μία προφορική γλώσσα σε γραπτή με τη βοήθεια της ελληνικής και της λατινικής γραμματείας, περιοχές που έχουν αλλοιωθεί τα γεωλογικά τους στοιχεία, έχει αλλάξει η πανίδα τους καθώς και οι συνήθειες των κατοίκων τους ως προς την χρήση προϊόντων της καθημερινής τους ζωής και γενικά περιοχές στις οποίες συνέβησαν πολλαπλές μετακινήσεις λαών. Το υλικό αυτό συγκεντρώθηκε από παλιές εκδόσεις των ελληνιστών της Εσπερίας (Δυτικής Ευρώπης), οι οποίοι προέβησαν στην έκδοση της ελληνικής γραμματείας κατά τη διάρκεια του 18^{ου} και 19^{ου} κυρίως αιώνα. Μία πλούσια ελληνική γραμματεία με ιστοριογράφους, μυθογράφους, εποποιούς, βιογράφους, παραδοξογράφους, γεωγράφους, *πολυύστορες*, χρονικογράφους, λεξικογράφους, φιλοσόφους, τραγικούς, κωμωδούς. Όλους αυτούς που θεμελίωσαν τον τρόπο του *σκεπτεσθαι* του δυτικού πολιτισμού και τις βασικές (θετικές τις χαρακτηρίζουμε σήμερα) επιστήμες. Οι εποποιοί, οι σχολιαστές και οι υπομνηματογράφοι αποτελούν σημαντικές πηγές καταγραφής των ιστορικών δρώμενων με το σύστημα περισσότερο της γενεαλογίας παρά της χρονολογίας. Έπι όπως τα *Κύπρια*, η *Αιθιοπία*, η *Μικρά Ιλιάς*, οι *Νόστοι*, η *Τηλεγονία*, η *Ιλίου Πέρσις*, η *Θηβαΐς*, οι *Επίγονοι*, η *Ατθίς*, η *Μινυάς*, η *Δαναΐς* και άλλα αποθησαυρίζουν τις αρχαίες παραδόσεις και καταγράφουν τα κατορθώματα των ηρώων, υπαρκτών ή φανταστικών; Ποιος ξέρει; Πολλοί στοχαστές έγραψαν τις παραδόσεις της ιδιαίτερης πατρίδας τους σε στίχους, όπως ο Σιμωνίδης την «Αρχαιολογία Σαμίων» ή ο φιλόσοφος Ξενοφάνης την «Κολοφώνος κτίσιν» ή ο *Πανύασις*, θεός του Ηροδότου τα «Ιωνικά». Οι ίαμβοι του Αρχίλοχου ή του Μυτιληναίου Αλκαίου μας διαφωτίζουν σε ιστορικά συμβάντα, όπως και ο λυρικός Πίνδαρος. Συμπεριλαμβάνονται οι τραγωδοί και οι κωμικοί, σπουδαίες όμως πηγές πληροφόρησης ιστορικών γεγονότων και συμβάντων, με πολυποίκιλες αφηγήσεις ηθοποιών. Για τους κωμικούς και τραγικούς, αφιερώθηκε ένα πρόσθετο κεφάλαιο, που βρίσκεται προς στο τέλος του τόμου. Ακολουθεί στη συνέχεια το πρώτο παράρτημα, με μια διδασκαλία του 1928 του αρχαιολόγου Αρβανιτόπουλου, η οποία μας δίνει μία αίσθηση του πλούτου, που μας κληρονομεί αυτός ο ψυχαγωγικός τομέας της τραγωδίας και κωμωδίας, για ένα ιστορικό γεγονός, αυτό της Αργοναυτικής εκστρατείας. Τα μέλη των δημιουργών του δράματος, με χιλιάδες γραπτές πραγματείες, σε μας έφτασαν λιγοστές αναφορές και αποσπάσματα, συνιστούν μία πρωτοφανή γραμματεία, που εκδηλώθηκε εκδοτικά και συστηματικά κατά τα τέλη του 19^{ου} και κατά το πρώτο τέταρτο του 20^{ου} αιώνα, αλλά παραγκωνίστηκε στη συνέχεια από κάποιους «ακαδημαϊκούς» κύκλους, ή δεν ολοκληρώθηκε η συνολική έκδοσή τους. Την περιόρισαν σε συγκεκριμένα εδάφια, αφήνοντας στη λήθη την ύπαρξη των λειψάνων της υπόλοιπης, γιατί ήθελαν να βολέψουν την ιδεολογία τους ή τα ιδεολογήματά τους, μη κάνοντας προσβάσιμη την ολιστική παρουσία της και επιστημονική εξέταση. Άλλοι πάλι φρόντισαν να τη νοθεύσουν με αβάσιμες «επιστημονικές» επινοήσεις κι αυθαίρετα παραδοξολογήματα.

Το λεξικό αυτό γεννήθηκε κάτω από τη συγγραφή ενός πιο μεγάλου σε όγκου Λεξικού Αρχαίων λιμένων και παράλιων πόλεων (ανέκδοτου κι ανολοκλήρωτου), όταν η ανάγκη υλοποίησής του βρέθηκε στο συμπέρασμα, ότι, λείπει ένας μεγάλος αριθμός αρχαίων εκπροσώπων της γνώσης, που αντλήθηκε για τη συγγραφή αυτή. Είναι ήσσονος σημασίας βέβαια, αλλά είναι αισθητή η απουσία τους και ένα συμπληρωματικό υλικό απωθείται συστηματικά στο πεδίο της λήθης. Η λήθη είναι εχθρός της ιστορικής επιστήμης. Η απουσία των εκπροσώπων αυτών των περασμένων αιώνων από την ελληνική πραγματικότητα δημιουργεί επίσης κενό που δύσκολα μπορεί να εκτιμηθεί. Ιστορικοί, γεωγράφοι, περιηγητές, ταξιδιώτες ακόμη και «μυθικά» πρόσωπα εξερευνητών, υπαρκτά μεν, αλλά μυθοποιημένα από τους επικούς ποιητές για να τραβήξουν το ενδιαφέρον του κοινού τους ή ακολουθώντας τις εντολές κάποιου ιερατείου ή εξουσιαστικής αρχής, απαριθμούνται και παρουσιάζουν στην ελληνική γλώσσα ένα μοναδικό κι απέραντο πλούτο γραμματείας. Στο περιεχόμενο των επών των μυθογράφων, φρόντιζαν να εμπλουτίσουν τα διαδραματιζόμενα με δεδομένα, που όριζε και συνέφερε τους ιερείς του τότε υπάρχοντος ιερατείου, κρατώντας ισορροπίες και αποκλεισμούς προσώπων από τα προϊστορικά

γεγονότα ή μετατρέποντας σε τέρατα συμπρωταγωνιστές των γεγονότων αυτών. Άλλωστε οι μυθογράφοι στην αρχαιότητα θεωρούνται ότι είναι ιστοριογράφοι των μυθικών χρόνων, εκεί όπου ο χρόνος μετρείται κυρίως με γενιές. Από το υλικό αυτό όλο και κάτι νέο συναντάς στους χειριστές των μύθων με τα ερμηνευτικά τους σχόλια. Το υλικό όμως αυτό κυριολεκτικά εξαφανίζεται, λείπει από τις βιβλιογραφικές αναφορές των σύγχρονων ελληνικών ακαδημαϊκών μελετών. Η ελληνιστική περίοδος μένει απούσα και η προϊστορική ή αυτή των «μυθικών χρόνων» υποτιμάται σε επίπεδο παραμυθιού κι όχι ερμηνευτικής διάθεσης, χωρίς να αναγράφονται οι αναφορές των ελληνιστικών χρόνων στις ελληνικές ακαδημαϊκές τους μελέτες, που επαναφέρουν σε πραγματικό επίπεδο τα γεγονότα της γενεαλογικής περιόδου. Άλλωστε ο όρος έπος, ομηρική λέξη, σημαίνει λόγος, διήγηση ιστορίας. Ο ίαμβος πάλι που ακολούθησε το έπος, ήταν σατιρική ποίηση, η οποία αναφέρεται σε ιστορικά συμβάντα από την εποχή του Πινδάρου και μετά το έπος καθιερώνεται ως μία διηγηματική ποίηση προς αντίθεση της λυρικής.

Το υλικό των στοιχείων, που συγκεντρώθηκε για να χρησιμοποιηθεί για το λεξικό των αρχαίων λιμένων κι εμπορικών παράλιων σταθμών, ψαρεύτηκε από παλιές βιβλιοθήκες και παλιά βιβλία, τα οποία ευτυχώς συναντάς σε ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες Ιταλίας, Γερμανίας, Γαλλίας, Αγγλίας, Αμερικής και Ισπανίας. Δυστυχώς στην ελληνική γλώσσα η ελληνική γραμματεία αποσπασματική και με φιλότιμες προσπάθειες την «κατεβάζεις» από θαυμάσιες ιδιωτικές ιστοσελίδες, κάτι που δεν παρέχει η Εθνική μας Βιβλιοθήκη ή η Ακαδημία μας. Όλα αυτά τα στοιχεία αποτέλεσαν ένα πρόδρομο υλικό για τη διαμόρφωση του παρόντος, όμως ο πλούτος της γνώσης που αποκαλύφθηκε, απλωμένος στα πέρατα της οικουμένης, έγινε το κίνητρο για να αριθμηθούν οι εκατοντάδες ιστορικοί και γεωγράφοι και να φυλλομετρηθούν οι χιλιάδες σελίδες γραπτών στην ελληνική γλώσσα, οι οποίες έχουν διασωθεί. Αυτές έδωσαν το κίνητρο να συμπληρωθεί και να αποκαλύψει πάνω από χίλια πρόσωπα της ιστοριογραφίας και γεωγραφίας. Αν η αρχαιολογική σκαπάνη στη συνέχεια εμπλουτίσει τον αριθμό, *είδομεν*.

Στο πάνθεο όλων αυτών των προσώπων αξίζει αποσπασματικά να σταθούμε για παράδειγμα στα κείμενα του Παλαίφατου, αυτά που έχουν διασωθεί και ερμηνεύουν τους μύθους. Είναι ένα από τα φωτεινά σημεία ενός μελετητή, που πήγε στα μέρη που ξετυλίχθηκαν οι μύθοι, ανέτρεξε σε παλιότερους συγγραφείς, κατέγραψε προφορικές μαρτυρίες κι ερμηνείες της τότε παράδοσης για να στοιχειοθετήσει το υλικό του. Αξίζει κανείς να ανατρέξει στα διάφορα χρονικά και κυρίως σε αυτό του *Πάριου Μαρμάρου* του 3^{ου} αιώνα π.Χ., στο οποίον αναγράφονται χρονολογίες γεγονότων που δεν έχουν, περιέργως γιατί, εκτιμηθεί για να επεκτείνουν την ιστορική περίοδο στα «μυθικά» χρόνια της Ελλάδας. Αξίζει να μνημονευτεί ο Ευήμερος, που ανθρωποποιεί τους θεούς και τους καθιστά ευεργέτες των ανθρώπων και που δημιούργησαν κάποια ιεραρχία στις πρώτες κοινωνίες. Οι διάδοχοι των ευεργετών θεοποίησαν τους προκατόχους τους, ιδρύοντας «ιερατεία» με το όνομά τους, ασκώντας εξουσία στο όνομά τους, φέροντας πολλές φορές και το όνομα του αρχικού «ευεργέτη». Αξίζει να γνωρίσουμε το ναύαρχο ή κυβερνήτη του στόλου του Αλέξανδρου, που ήταν ο Νέαρχος ο *Κρης* (Κρήτης), ο οποίος κατέγραψε τη διαδρομή του στόλου του από τις εκβολές του Ινδού μέχρι τον Περσικό κόλπο. Αξίζει να δει κάποιος τις γεωγραφικές αντιλήψεις του Κράτη από την Μαλλό της Κιλικίας, που κατασκεύασε τη γήινη σφαίρα (ΣΦΑΙΡΟΠΟΙΪΑ) με τις σημερινές κλιματικές ζώνες και τις ηπείρους. Αξίζει κάποιος να περιπλανηθεί στην τοπογραφία που καταγράφει ο Κλαύδιος Πτολεμαίος στη «Γεωγραφική Υφήγησή» του, περιγράφοντας ονομαστικά χώρες, λιμάνια, βουνά με πηγές ποταμών και ποτάμια στην Ευρώπη, βόρεια και δυτική Αφρική, Ινδία, Ινδοκίνα, φθάνοντας μέχρι τα Κατίγγαρα της Κίνας. Δυστυχώς έχουμε το κείμενο του έργου αυτού με ονόματα και γεωγραφικά μήκη και πλάτη, αλλά λείπουν οι χάρτες που το συνόδευαν. Τις περιοχές αυτές και τα ονόματα των πόλεων ελάχιστοι σύγχρονοι ερευνητές ταυτοποιούν σε σύγχρονους χάρτες. Όλες αυτές οι ψηφίδες στο αρχικό υλικό των λιμένων, διαμόρφωσαν την παρούσα μορφή στο λεξικό αυτό. Πλήθος Ανωνύμων ιστορικών και γεωγραφικών κειμένων συμπληρώνουν τα λήμματα αυτά, ανεβάζοντας στον εκπληκτικό αριθμό των υπερχιλίων συγγραφέων, αρχίζοντας από τον Όμηρο και τους προομηρικούς επικούς αφηγητές και καταλήγοντας στα μισά του 15^{ου} αιώνα, στο έτος 1453, χρονιά της πτώσης της Κωνσταντινούπολης, που περιέγραψε ο Φραντζής, ο Δούκας κι άλλοι ιστορικοί, σύγχρονοι της πτώσης. Στη βυζαντινή περίοδο έχουμε πλήθος ενδιαφερόντων ιστορικών, που θα πρέπει να συνυπολογίσουμε σε αυτούς, τους εκπροσώπους της εκκλησιαστικής ιστορίας ή ιστορικούς ειδικευμένων τομέων, τους χρονικογράφους, τους λεξικογράφους, τους βιογράφους, τους εποποιούς, ποιητές, επιστολογράφους και ελάχιστους γεωγράφους. Ευτυχώς ο Μάξιμος Πλανούδης διέσωσε τη Γεωγραφική υφήγησή του

Κλαύδιου Πτολεμαίου και συνέβαλε πολύ στην εξέλιξη της Γεωγραφίας, την οποίαν εκμεταλλεύτηκαν αργότερα οι Λατίνοι. Ο αριθμός των έργων αυτής της γραμματείας είναι υπερβολικά υψηλός και μοναδικός στα παγκόσμια δεδομένα, αντιπροσωπεύοντας ένα τεράστιο συγγραφικό έργο στην ελληνική γλώσσα, μιας γλώσσας που κυριαρχούσε στην οικουμένη για πολλές δεκάδες αιώνων, το περισσότερο σήμερα να θεωρείται μη σωζόμενο, αφού έχει καταστραφεί στο μεγαλύτερο από τους εχθρούς της γνώσης μέρος και ένα μικρότερο από την φθορά του χρόνου.

Στον εντυπωσιακό κατάλογο των ιστορικών και γεωγράφων διαγράφονται στους περισσότερους κάποια ίχνη σε αναφορές ή από το αποσπασματικό διασωθέν έργο τους σε άλλους μεταγενέστερους συγγραφείς. Στους Δειπνοσοφιστές του Αθήναιου του Ναυκρατίτη αποτυπώνεται ένα πλήθος ονομάτων μόνο με την ιδιότητα του καθενός. Κανένα άλλο στοιχείο δεν εντοπίζεται στις αναφορές των συγγραφέων της ύστερης ελληνιστικής περιόδου ή της βυζαντινής. Γιατί το μοναδικό αυτό υλικό, που εκπόνησαν οι σοφοί της ελληνιστικής κυρίως περιόδου, φρόντισαν κάποιοι εξουσιαστές της ρωμαϊοκρατίας και της νέας θρησκείας να το φθείρουν ή να το εξαφανίσουν. Το συμπλήρωμα επήλθε από τους απολίτιστους επιδρομείς στα μορφωτικά κέντρα, τα οποία κατέστρεψαν μη γνωρίζοντάς τη διαχρονική πολύτιμη και πολλαπλή αξία τους. Τέτοιοι ήταν κυρίως πολλοί Ρωμαίοι αυτοκράτορες, όπως για παράδειγμα ο Διοκλητιανός το 292 μ.Χ. που κατέστρεψε τις μεγάλες βιβλιοθήκες της Αλεξάνδρειας και της Αντιόχειας ή ο Θεοδόσιος ο Μέγας υστερότερα (384 και 392), που έκλεισε όλες τις φιλοσοφικές σχολές και κατέστρεψε τους ναούς της παλαιάς θρησκείας με τα αρχεία τους ή του Ιουστινιανού που ολοκλήρωσε αυτή την καταστροφή. Στις προηγούμενες καταστροφές πρέπει να προσθέσουμε και τους «τυχαίους» εμπρησμούς βιβλιοθηκών, όπως αυτής της μεγάλης βιβλιοθήκης το 42 π.Χ. της Αλεξάνδρειας, όταν ο αδελφός της Κλεοπάτρας πολιορκούσε τον Καίσαρα και την αδελφή του, για να απαλλάξει την Αίγυπτο από την Ρωμαϊκή κηδεμονία και για λίγο απέτυχε του σκοπού του.

Η ελληνική γλώσσα στη Ρωμαϊκή περίοδο, ιδιαίτερα στις ανατολικές επαρχίες δεν έχασε την πρωτοκαθεδρία στον κόσμο του πολιτισμού και των συνδιαλλαγών, παρ' όλο που ταυτίστηκε αρχικά με την παλαιά θρησκεία. Κι αυτό συνέβη, γιατί η ελληνική αστική τάξη είχε πρωτεύοντα ρόλο, έναντι της ρωμαϊκής ιδιαίτερα στις ανατολικές επαρχίες της αυτοκρατορίας, παράλια Ευξείνου Πόντου, στη Μασσαλία, βόρεια Αφρική, ακτές της Ιβηρικής χερσονήσου και νότια Ιταλία με Σικελία. Αντιθέτως στην Ευρώπη δέχτηκε τη συστηματική λατινοποίηση της ελληνικής γραμματείας της, μία κατεύθυνση που δόθηκε από τους συγκλητικούς της Ρώμης αρχικά και υστερότερα από το ιερατείο του Βατικανού. Η διαδεδομένη ελληνική γλώσσα στην Ιβηρική χερσόνησο, στην Καλαβρία, Απουλία, στη νότια Γαλλία των Κελτών (μητρόπολη της οποίας ήταν η Μασσαλία) και στη Σικελία μέχρι το 15^ο αιώνα έχασε τα βασικά λαϊκά της ερείσματα και τις εστίες διάδοσής της. Η ανατολική ρωμαϊκή αυτοκρατορία και το Βυζάντιο, στο οποίον επικράτησε η ελληνική γλώσσα ως επίσημη στις αρχές του 7^{ου} αιώνα, αν και κυριαρχούσε σε όλα τα εδάφη του ανατολικού τμήματος, στην Ελλάδα, Αίγυπτο, Λιβύη (Κυρήνη-Καρχηδόνα), Σικελία και νότια Ιταλία σε όλα τα επίπεδα την καθημερινής ζωής. Όταν το Ισλάμ απλώθηκε στην ανατολή, η ελληνική γραμματεία κακοποιήθηκε εν πολλοίς, ένα μέρος της όμως μεταφράστηκε αρχικά στη συριακή γλώσσα και κατόπιν στα αραβικά και ένας σημαντικός κορμός της διασώθηκε και μεταδόθηκε στους Λατίνους της Ευρώπης μέσω Ισπανίας και Σικελίας. Ένας σημαντικός αριθμός της ελληνικής γραμματείας επίσης μεταφέρθηκε από την Κωνσταντινούπολη στην Βενετία από τον 11^ο, 12^ο, 13^ο, 14^ο και 15^ο αιώνα.

Ένας σημαντικός αριθμός χρονικών θίγεται στο παρόν πόνημα, τα περισσότερα αναφερόμενα στους βυζαντινούς χρόνους, όπως το χρονικό της Μονεμβασίας που ανακαλύφθηκε το 19^ο αιώνα στη μονή Ιβήρων από τον Σπυρίδωνα Λάμπρου και στο οποίον θίγονται οι μετακινήσεις των Ελλήνων στην Πελοπόννησο, όταν αυτή κατακλύζεται από σλάβους κατά τον 6^ο μ.Χ. αιώνα, αποκαλύπτοντας σημαντικά συμβάντα, που δικαιώνουν μερικώς τη θεωρία του Φλαμεράιερ. Το πιο όμως σημαντικό χρονικό είναι αυτό του Πάριου μαρμάρου του 3^{ου} π.Χ. αιώνα, που περιέργως υποβαθμίζεται για την αξία χρονολόγησης της ιστορίας. Έτσι στη θέση του 1581 π.Χ., χρονολογία του Πάριου χρονικού βασιλείας του Κέκροπα τοποθετούν την (επαν)ίδρυση των ολυμπιακών αγώνων το 776 π.Χ. ως αρχή μέτρησης των ιστορικών χρόνων. Η διαφορά των δύο χρονολογιών είναι μία περίοδος, που έντεχνα δια της μεθόδου της αποσιώπησης, περιλαμβάνει τους γνωστούς «σκοτεινούς» αιώνες της ιστορίας από τους απολογητές της σύγχρονης ιστορίας, οι οποίοι συσκοτίζουν έντεχνα την περίοδο αυτή και ευνοούν πλαστογραφήσεις που έχουν εξουσιαστικούς σκοπούς. Ευτυχώς οι λάτρεις της πλούσιας ελληνικής

γραμματείας ανατρέπουν τους σκοπούς αυτούς και η επιστημονική έρευνα εμπλουτίζει διαρκώς την ιστορική αλήθεια.

Ένα επιπλέον κίνητρο για να αποπειραθεί μία μικρή επέκταση στο παρόν πόνημα και να αποκτήσει τη μορφή ενός Λεξικού, ήταν το θαυμάσιο και μοναδικό Λεξικό του Paul Kroh, των αρχαίων συγγραφέων Ελλήνων και Λατίνων, Λεξικό μεγάλης και σπουδαίας χρηστικότητας για τα ελληνικά δεδομένα. Στο λεξικό αυτό έλειπαν πολλά ονόματα από την αρχαία ελληνική ιστοριογραφία και γεωγραφία, γιατί αντιμετώπιζε όλη την αρχαία ελληνική γραμματεία, τεράστια και μοναδική στην έκτασή της, οπότε δεν μπορούσε να αναφέρει ήσσονες ιστοριογράφους και γεωγράφους και απέκλειε αυτούς των βυζαντινών χρόνων. Με βάση την παρατήρηση αυτή, σ' αυτό το λεξικό έγινε μία προσπάθεια να καταγραφούν στο παρόν εγχειρίδιο, από την αρχαία περίοδο και να επεκταθεί στη Βυζαντινή, φθάνοντας μέχρι την άλωση της Κωνσταντινούπολης όλοι οι γεωγράφοι και ιστοριογράφοι που έγραψαν στην ελληνική γλώσσα. Ο αριθμός που αποκαλύφθηκε ήταν πραγματικά εντυπωσιακός, ένδειξη της θεμελιώδους θέσης και της μοναδικότητας της ελληνικής γλώσσας και γραμματείας στη σύγχρονη ιστορική έρευνα, στη γεωγραφική εξερεύνηση και της διαμόρφωσης του δυτικού πολιτισμού. Δύο ιστοριογράφοι ξέφυγαν στο λεξικό, γιατί έγραψαν στα λατινικά, δρώμενα των αλεξανδρινών χρόνων. Πολλές από τις ιστορικές ή γεωγραφικές αναφορές, που καλύπτουν μία απέραντη γεωγραφική έκταση τριών ηπείρων, αγνοούνται, λες και κάποιος θέλει να τις σπρώξει στη λήθη και να αφήνει να επιζούν νεότερες αναφορές που έχουν αφηρημένες κι αόριστες ιστορικές ρίζες.

Το εκπληκτικό ήταν, ότι, πολλές πρωτογενείς πηγές της ελληνικής γραμματείας απουσιάζουν από τις εκδοτικές προσπάθειες της ελληνικής αγοράς και στο σύγχρονο ακαδημαϊκό χώρο διακρίνει κανείς μία ένδεια παραγωγής ανάλογων μελετών και βοηθημάτων, η οποία, όταν συγκριθεί με τα κείμενα που εκδόθηκαν από την ίδρυση του ελληνικού κράτους μέχρι το 1960, είναι εμφανώς απογοητευτική. Θα πρέπει να εξαιρέσουμε κάποιους εκδοτικούς οίκους, οι οποίοι κάτω από αντίξοες συνθήκες, χωρίς επιδοτήσεις, εμπλουτίζουν και συνεχίζουν την παλιότερη πορεία των πρώτων δεκαετιών από την ίδρυση του ελληνικού κράτους, χωρίς η πολιτεία να συμβάλει και η ακαδημαϊκή κοινότητα να στηρίζει από τους αντίστοιχους βασικούς πανεπιστημιακούς τομείς. Η συλλογή αρχαίων ελληνικών κειμένων είναι αποσπασματική και περνάει από τη δαιδαλώδη διαδρομή των ισπανικών, αμερικάνικων, αγγλικών, γερμανικών και γαλλικών βιβλιοθηκών. Είναι αναγκαίο όλη η ελληνική γραμματεία να έχει ψηφιοποιηθεί από τα υπουργεία πολιτισμού και παιδείας και να βρίσκεται στη διάθεση του καθενός. Ευτυχώς υπάρχουν φιλότιμες και ελπιδοφόρες ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες, στις οποίες δύναται να έχει κανείς πρόσβαση και να βρει με μικρό ή μεγάλο κόπο τις πηγές, που μας ανήκουν έτσι κι αλλιώς, αλλά επειδή τις αγνοούμε, θεωρούνται κυρίως άγνωστες ή δυσπρόσιτες και χαμένες.

Πιστεύουμε το παρόν να γίνει αφορμή για τη δημιουργία ενός γόνιμου διαλόγου και αναζήτησης, το περιεχόμενο της ιστορίας να εμπλουτιστεί και να φωτιστούν σκοτεινές πτυχές της και να γίνει προαγωγή μιας μοναδικής, πρέπει να τονιστεί στο έργο της αρχαίας ιστοριογραφίας και ιστορικής γεωγραφίας, ιδιαίτερα την εποχή των ελληνιστικών χρόνων και των πρώτων αιώνων της ρωμαϊοκρατίας. Η λατινική ιστοριογραφία στηρίχθηκε στην ελληνική και δημιουργήθηκε στους πρώτους αιώνες μ.Χ., γιατί οι Ρωμαίοι συγκλητικοί διέβλεπαν ότι υπήρχε κίνδυνος πλήρους πολιτιστικού εξελληνισμού τους, το οποίον όμως δεν απέφυγαν στο ανατολικό τμήμα της αυτοκρατορίας, το μετέπειτα αποκαλούμενο ως Βυζαντινό. Στην ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία επήλθε σταδιακός εξελληνισμός με κυρίαρχη την ελληνική γλώσσα, η οποία καθιερώθηκε επίσημα από το 602 μ.Χ. Οι Λατίνοι μετέφρασαν πολλά ελληνικά κείμενα, πολλά όμως κατέστρεψαν, λόγω θρησκευτικού φανατισμού και αιρετικών συγκρούσεων, ενώ άλλα έθεσαν στο περιθώριο σε βιβλιοθήκες, όπως αυτή του Βατικανού ή κάποιων μοναστηριών, αποσιωπώντας το περιεχόμενο τους, μέσα στην προσπάθειά τους να αναγάγουν το λαό τους πανάρχαιο, περιούσιο και πολιτιστικά ανώτερο, παρουσιάζοντας κείμενα τεχνολογίας και μαθηματικά των ελληνιστικών κυρίως χρόνων ως δικά τους. Οι χάρτες του Πτολεμαίου ή του Μαρίνου του Τύριου ή οι αρχαιότεροι του Στράβωνα έχουν φυσικά εξαφανιστεί. Στη θέση των χαρτών του Πτολεμαίου έχουν εμφανιστεί λατινικά αντίγραφα. Η ελληνική γραμματεία γι' αυτό πρέπει να αναδειχθεί στην ολότητά της και να διερευνηθεί.

Δημήτρης Χηνιάδης

Συντομογραφίες

ΑΡΛΕΑ	Αλεξ. Ραγκαβή Λεξικό Ελληνικής Αρχαιολογίας, 1891
ΑΚΛ	Ανέστη Κωνσταντινίδη Λεξικό κυρίων ονομάτων μυθολογικό ιστορικό γεωγραφικό, 1900.
ΝΛΛ	Νικολάου Λωρέντη Λεξικό αρχαίων μυθολογικών ιστορικών και γεωγραφικών κυρίων ονομάτων, 1835.
Anth. Graec	<i>Anthologia Graeca</i> , ed. A. Meineke, 1843.
EGrF	<i>Epicorum Graecorum fragmenta</i> . G. Kinkel, Leipzig: Teubner, 1877
FHG	K. Müller, <i>Fragmenta Historicorum Graecorum</i> , 4 τόμοι, εκδ. Paris: Didot, 1841-1870.
FGrH	<i>Felix Jacoby, Die Fragmente der griechischen Historiker Brill's New Jacoby</i> (Leiden: Brill Publishers).
GGM	Carolus Mullerus, <i>Geographi graeci minores</i> , ed. A. Firmin Didot (Parisiis), 1852-55 σε 2 τόμους.
GG	<i>Grammatici Graeci</i> , 3 vols, reprint Hildesheim, 1867.
HGM	Dindorf, <i>Historici Graeci Minores</i> , vol. II, Leipzig, 1871.
ΛΑΣ	Paul Kroh, Λεξικό αρχαίων συγγραφέων, Ελλήνων και Λατίνων, UNIVERSITY STUDIO PRESS, Θεσσαλονίκη 1996.
PG	<i>Patrologiae cursus completus...series Graeca</i> , ed. J.P. Migne, vols 161, Paris 1857-1866.
PEG	Bernabe, A., <i>Poetae Epici Graeci. Testimonia et Fragmenta</i> , Leipzig, vols 2.
SPAM	<i>Scriptores Rerum Alexandri Magni</i> , by Muller, E., Paris 1846.
ThGL	Stephanus, H. (Haase, K. B., Dindorf, L.), <i>Thesaurus Graecae Linguae</i> , Paris 1831-75.
TGF	Augustus Nauck, "TRAGICORUM GRAECORUM FRAGMENTA", ed. 2 nd , LIPSIAE, 1889.
Tusc	Tusculum-ΛΕΞΙΚΟ, Wolfgang Buchwald-Armin Hohlweg-Otto Prinz, 1982, ελλ. Μτφρσ. Αθ. Φούρλας, 1993.

Αλφαβητικός πίνακας αρχαίων Ελλήνων Γεωγράφων και ιστοριογράφων

Α

1. **Άβας**, όπως γράφει ο Σουΐδας, ήταν «...σοφιστής, *Ιστορικά υπομνήματα* και *Τέχνην ρητορικήν καταλιπών*». Οι αναφορές που διασώζονται για τον Άβα είναι λιγιστές και δεν γνωρίζουμε κάποιο στοιχείο από την ζωή του, εκτιμάται όμως ότι, έζησε το 2^ο αιώνα π.Χ. Από τα λίγα αποσπάσματα που έχουν διασωθεί μέχρι σήμερα, γνωρίζουμε ότι, το ιστορικό του έργο περιορίζεται στα *Τρωικά* και σε κάποια *Ιστορικά υπομνήματα*. Θα πρέπει να υπήρχε και ένα τρίτο σύγγραμμα που, όπως είδαμε παραπάνω στο Λεξικό Σουΐδα, αναφέρεται στη ρητορική τέχνη. [FHG, IV, σ. 277, Jacoby, F., *FGH* n. 46. II a.C. 2^{ος} π.Χ.]
2. **Άβαρις**, Σκύθης, Σεύθου υἱός. *συνεγράψατο δὲ χρησμούς τοὺς καλουμένους Σκυθικούς· καὶ Γάμον Ἐβρου τοῦ ποταμοῦ· καὶ Καθαρούς· καὶ Θεογονίαν καταλογάδην· καὶ Ἀπόλλωνος ἄφιζιν εἰς Ὑπερβορέους ἐμμέτρως*. Ως Σκύθης ήταν υπερβόρειος ιερέας του Απόλλωνα, θαυματοποιός, θεραπευτής δια γοητειών, ο οποίος έφερε ένα χρυσό βέλος και κυριολεκτικά ίπταντο, χρησιμοποιώντας τα τρικ που συναντάμε σε σύγχρονους ανατολικούς λαούς (Ινδούς, βουδιστές). Λόγω αυτού του γεγονότος ονομαζόταν Ά-βαρις (χωρίς βάρος). Οι Πυθαγόρειοι τον θεωρούσαν έναν από τους προδρόμους τους. [Σουΐδας, Paul Kroh ΛΑΣ]
3. **Αβηνός Ρούφιος Φέστος/Φούστος (Avienus Rufius Festus)**, λατίνος γεωγράφος και ποιητής με ελληνική παιδεία και επεξεργαστής ελληνικών περιηγήσεων του 4^{ου} μ.Χ. αιώνα. Γεννήθηκε στην πόλη Ου(Β)ολσίνιο (Volsinii) της Τυρρηνίας και ήταν απόγονος του Μουσόνιου Ρούφου. Λέγεται ότι διετέλεσε ανθύπατος στην Αφρική το 366 μ.Χ. και στην Αχαΐα το 372, και γενικά ως συγγραφέας επεξεργάστηκε παλιότερα λογοτεχνικά έργα και γεωγραφικές περιηγήσεις. Μετάφρασε στη λατινική σε 1325 εξάμετρους δακτυλικούς στίχους τα *Φαινόμενα* του Αράτου (τίτλος: Aratus), και έγραψε μία επιτομή γεωγραφίας με βάση την *Περιήγησιν της οικουμένης* του Διονύσιου του Περιηγητή (2^{ος} μ.Χ. Αιώνας), με τίτλο: *Descriptio orbis*. Ακολούθησε μια διασκευή επίσης αγνώστου ελληνικού έργου σε ιαμβικούς τρίμετρους στίχους, πιθανόν Μασσαλιώτη γεωγράφου, έργου, με τίτλο: *Ora maritime*, σε 713 στίχους, δίνοντας μία περιγραφή των ακτών της Βρετανίας και των περιοχών της Μαύρης θάλασσας (Ευξείνου Πόντου). Η προσπάθεια του Αβηνού ήταν γενικά, να συνθέσει ένα κατατοπιστικό έργο με τις μέχρι τότε περιηγήσεις των παράκτιων περιοχών της αυτοκρατορίας. [Holder A., *Rufi Festi Avieni Carmina*, Innsbruck 1887, Tusc. τ. 2^{ος}]
4. **Άβρων ή Άμβρων** από τη Φρυγία ή από τη Ρόδο, χαρακτηρισθείς ως Αθηναίος. Υπήρξε γραμματικός και ιστορικός της εποχής του 1^{ου} π.Χ. αιώνα, μαθητής του Τρύφωνα από την Αλεξάνδρεια, «σοφитеύσας ἐν Ρώμῃ», ο οποίος έγραψε «περί παρωνύμων». Έζησε στη Ρώμη ως δούλος-διδάσκαλος, όπως μας πληροφορεί ο Έρμιππος, ο οποίος έγραψε εκτός των άλλων και *περί εορτών και θυσιών των αρχαίων*. Το Λεξικό του Σουΐδα σημειώνει για τον ιστοριογράφο: «Ἀβρων· Φρύξ ἢ Ρόδιος, γραμματικός, μαθητής Τρύφωνος, σοφιστεύσας ἐν Ρώμῃ, γεγονώς δὲ ἐκ δούλων, ὥς φησιν Ἑρμιππος». [Ερρίκου Στεφάνου, *Λεξικὸν Επίτομον των εν τοις Ἑλλησι συγγραφεύσιν απαντωμένων κυρίων ονομάτων*, εν Αθήναις, τυπογραφίον Ανδρέου Κορομηλά, 1852, FHG, IV, σ. 277]
5. **Αβυδηνός**, Έλληνας συγγραφέας, πιθανόν σημιτικής καταγωγής του 2^{ου} με 3^{ου} αιώνα π.Χ., μαθητής του Βήρωσου το 268 π.Χ., που έγραψε την *Ιστορία της των Χαλδαίων βασιλείας*¹ (Ασσυριακά και Μηδικά) σε ψευδοϊωνική διάλεκτο. Ήταν ένα έργο 2166 λέξεων που έχουν

¹ Syncellus: Ἐκ τῶν Αβυδηνοῦ Περί τῆς τῶν Χαλδαίων βασιλείας.

διασωθεί, από το οποίον άντλησαν πολλά στοιχεία οι μεταγενέστεροι ιστορικοί. Πολλά αποσπάσματα συναντάμε στο *Χρονικόν* του Ευσέβιου Καισαρείας κι άλλους βυζαντινούς (Σύγγελος). Στις δραστηριότητές του αναφέρονται και άλλοι σχετικοί τίτλοι έργων, όπως το *Ασσυρίων γραφή* και γενικά κείμενα με ανατολίτικο ιστορικό περιεχόμενο, όπως αυτό με τον τίτλο: *Μηδικά και Χαλδαικά*. Εκτεταμένα αποσπάσματα του έργου του έχουν δημοσιευτεί από τον Richter και C. Müller. [FHG, IV, σ. 278]

6. **Αγαθάγγελος**, Αρμένιος ιστοριογράφος του 4^{ου} μ.Χ. αιώνα, που εξιστόρησε τα δρώμενα επί της βασιλείας του Τι(γ)ριδάτη Γ' (292-317), τους διωγμούς τους οποίους επέβαλε, μιμούμενος τον Διοκλητιανό στη χώρα του. Έγραψε και τη γενικότερη δράση του Γρηγορίου, ενός προσηλυτιστή των Αρμενίων στο χριστιανισμό. Η γλώσσα γραφής στα βιβλία του ήταν η ελληνική γλώσσα. Αργότερα, όλο το έργο μεταφράστηκε στα λατινικά και στη συνέχεια στα αρμένικα. Στο ελληνικό κείμενο περιέχεται μια σωζόμενη επιτομή, νοθευμένη και με πολλές προσθήκες στα *Fragmenta Graecorum Historicum* του K. Müller (5, 2, 105-109). Το αρμένικο κείμενο εκδόθηκε στη Βενετία το 1835 από τους Μεχитарιστές (ένα τάγμα πατέρων της Σεβάστειας του αρμένιου Μεχιτάρ). [Jacoby, Ian Worthington (general editor): *Nueva edición y comentario de los Historiadores de Chipre de Die Fragmente der griechischen Historiker* de F. Jacoby, G. Lafontaine, *La version grecque ancienne du livre Arménien d'Agathange*, *Publications de l'institut orientaliste de Louvain* 7. Louvain-la-Neuve, 1973, Κρουμβάχερ, *Ιστορία της Βυζαντινής Λογοτεχνίας*, τ. Α., ΑΘΗΝΑ 1897]
7. **Αγαθαρχίδης ο Κνίδιος**, περί το 160 π.Χ. (πιθανόν 200 π.Χ.-132/1). Ιστορικός και γεωγράφος, τον οποίον ενίοτε φώναζαν *Αγάθαρχον* (*Μυριόβιβλος* του Φωτίου, Bibl. 213). Διατέλεσε γραμματέας και προσωπικός φίλος του Ηρακλείδη από τη Λέμβο, όταν αυτός δίδασκε στην Αλεξάνδρεια, όπου κυρίως έζησε και έδρασε κυρίως κατά την εποχή του Πτολεμαίου ΣΤ' του επονομαζόμενου Φιλομήτορα (181-146 π.Χ.). Έζησε στη συνέχεια κατά τη βασιλεία του Πτολεμαίου Ζ' (του Ευπάτορα), που βασίλευσε λίγους μόνο μήνες, (γιατί δολοφονήθηκε από τον επόμενο Πτολεμαίο) και του Πτολεμαίου Η' του Φύσκωνα², (δηλαδή

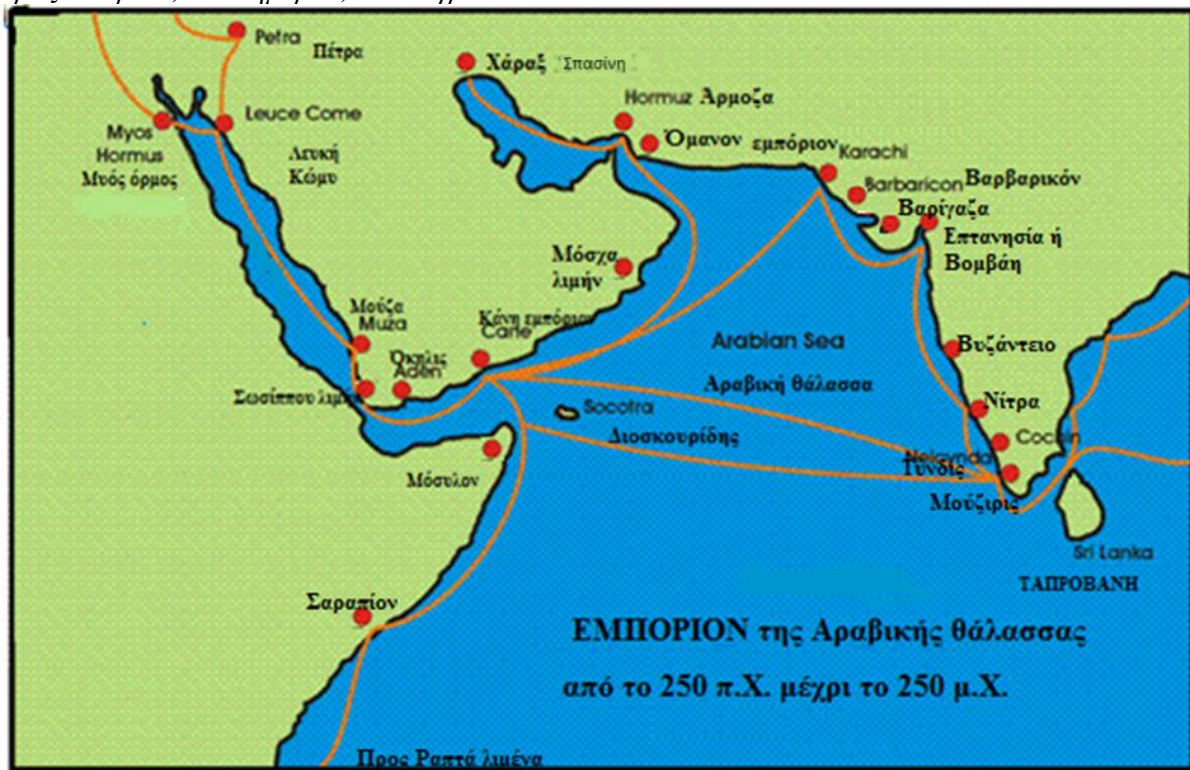
²Ο Πτολεμαίος ΣΤ' ο Φιλομήτωρ (180-145 π.Χ.). Ο Πτολεμαίος ΣΤ' ο Φιλομήτωρ ήταν γιος και διάδοχος του Πτολεμαίου Ε' του Επιφανούς και της Κλεοπάτρας Α', θυγατέρας του Αντίοχου του Γ', του Μέγα, βασιλιά των Σελευκιδών. Βασίλεψε στην Αλεξάνδρεια από το 181 π.Χ. μέχρι το 145. Η βασιλεία του διακρίνεται σε τρεις περιόδους, την πρώτη που χρέη αντιβασιλιά είχε η σύμφωρα μητέρα του, και ξεκίνησε όταν ήταν ηλικίας 6 χρονών, από το 180 και συνεχίστηκε μέχρι το 176, χρονολογία που πέθανε η Κλεοπάτρα Α'. Η δεύτερη θητεία του είχε αρχή το 176 μέχρι το 170, έχοντας ουσιαστικά παραχωρήσει την πρωτοβουλία της χάραξης της πολιτικής της Αιγύπτου σε δύο αυλικούς, βαρβαρικής καταγωγής του Ευλαίου και του Λεναίου. Το 176 στέφεται φαραώ στην Μέμφιδα (σημερινό Κάιρο) και το 172 παντρεύεται την αδελφή του Κλεοπάτρα Β'. Την εποχή εκείνη η Κοίλη Συρία ήταν μίλο έριδας διεκδίκησης μεταξύ των Πτολεμαίων και Σελευκιδών, με αποτέλεσμα τα δύο συγγενή βασίλεια να σπαράσσονται και η Ρώμη να εκμεταλλεύεται τη χρόνια διαμάχη για να προωθή τα συμφέροντά της στην περιοχή. Ίσως να ήταν και το βασικό ζήτημα της επικράτησης της ρωμαιοκρατίας στον ελληνιστικό κόσμο αυτή η σύγκρουση, τα δεινά της οποίας πληρώνουμε μέχρι σήμερα. Μία μάχη του Ευλαίου και Λεναίου με τον Αντίοχο Γ' για την επικράτηση στη χώρα αυτή το 170 π.Χ., έφερε νικητή τον Αντίοχο και την αιχμαλωσία του Πτολεμαίου ΣΤ', ο οποίος σύρθηκε μπροστά στον θείο του. Ταυτόχρονα επανάσταση στην Αλεξάνδρεια ανέτρεψε την εξουσία του Ευλαίου και του Λεναίου κι ανακήρυξε βασιλιά τον αδελφό του Πτολεμαίου ΣΤ' τον Πτολεμαίο Ζ' ο Νέος Φιλοπάτωρ με συμβασιλέα την Κλεοπάτρα Β' την Κόκκη και η πόλη αρνήθηκε να παραδοθεί στον Αντίοχο, που κράταγε τον Πτολεμαίο ΣΤ' στην Μέμφιδα. Το 169 ο Αντίοχος αποσύρθηκε μετά από πιέσεις των Ρωμαίων (υπό του Ποπίλιου, στρατηγού), αφήνοντας μία φρουρά στο Πηλούσιο ως τοποπαρτηρητής, που ήταν το ανατολικότερο ελληνικό επίγειο του Δέλτα του Νείλου και το βασίλειο έμεινε με δύο βασιλείς. Το 168 π.Χ. η Κλεοπάτρα Β' συμφιλιώνει τα δύο αδέρφια για να βρεθεί δίπλα στο σύζυγό της Πτολεμαίο ΣΤ'. Έτσι λήγει η δεύτερη περίοδος. Η Τρίτη περίοδος ξεκινά με το πέρασμα της Κοίλης Συρίας στους Ιουδαίους, μιας συμβασιλείας για πέντε χρόνια που έφερε μεγάλα δεινά στην Αίγυπτο. Ο νεότερος αδελφός του ΣΤ', ο Πτολεμαίος Η', ήταν πολύ φιλόδοξος και κρυφά εξόπλισε έναν Αιγύπτιο, τον Διόννυσο, που είχε διακριθεί στη μακροχρόνια διαμάχη με τους Σελευκίδες, να στραφεί στρατιωτικά εναντίον του αδελφού του. Ο Πτολεμαίος ΣΤ' συνέτριψε τον Διόννυσο καταλαμβάνοντας το τελευταίο οχυρό του την Πανόπολη και μετά εισήλθε θριαμβευτικά στην Αλεξάνδρεια. Όμως ο λαός της Αλεξάνδρειας τον θεωρούσε υποχείριο της Ρώμης και το 164 κατόπιν εξέγερσης αναγκάστηκε να αποχωρήσει. Μετέβη στη Ρώμη και τέθηκε στις υπηρεσίες της. Οι Ρωμαίοι βρήκαν την ευκαιρία να διαιρέσουν το βασίλειο της Αιγύπτου, με τον ΣΤ' να βασίλευε στην Αίγυπτο και τον Η' ή Ευεργέτης Β' την Κυρηναϊκή. Το 163 π.Χ. έγινε αυτή η διαιρέση και το κραταιό βασίλειο τέθηκε υπό την επικυριαρχία της Ρώμης. Η βασιλεία του Πτολεμαίου ΣΤ' κράτησε μέχρι το 145 π.Χ. που απεβίωσε. Ο νεότερος γιος του ο Πτολεμαίος Ζ' ο Νέος Φιλοπάτωρ διαδέχτηκε τον πατέρα του, αλλά δολοφονήθηκε από το θείο του τον επόμενο χρόνο, κατά την μέρα των γάμων της μάνας

του βασιλιά της Αιγύπτου με την κοιλίτσα), ο οποίος βασίλεψε 29 ολόκληρα χρόνια από το 145 μέχρι το 116 π.Χ. Επί Φύσκωνα όμως αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την Αλεξάνδρεια και να διαφύγει στην πατρίδα του Κνίδο ή στην Αθήνα, γιατί έπεσε σε δυσμένεια από τον Πτολεμαίο τον Φύσκωνα. Ο Αγαθαρχίδης χαρακτηριζόταν στις περιγραφές του *λογοδαίδαλος* και ως *Έλλην αιγυπτιαζών*. Ο Φώτιος στη *Μυριόβιβλο* (βιβλίο 213) μας πληροφορεί ότι, ο αυλικός Ηρακλείδης ο Λέμβος τον είχε προσλάβει ως παιδαγωγό (*υπογραφέα* τον αποκαλούσαν τότε, κάτι σαν γραμματέα και *αναγνώστη* μαζί) του Πτολεμαίου ΣΤ' του Φιλομήτορα, ο οποίος από το 180 μέχρι το 173 κηδεμονευόταν από τη μητέρα του Κλεοπάτρα μέχρι να ενηλικιωθεί, χρονιά της ενηλικίωσής του που δολοφονήθηκε όπως προαναφέραμε. Την χρονολογία γέννησης του ιστορικού και γεωγράφου πρέπει να την τοποθετήσουμε γύρω στο 200 π.Χ., γνωρίζοντας από τη *Μυριόβιβλο* του Φωτίου την προσωπική μαρτυρία του Αγαθαρχίδη σύμφωνα με την οποίαν το 132 με 131 π.Χ. βρισκόταν σε βαθιά γηρατεία (ας σημειώσουμε ότι ο Πτολεμαίος ο ΣΤ' βασίλεψε μέχρι το 145 π.Χ.).

Ο Αγαθαρχίδης λόγω θέσης απέκτησε τα μέσα για να κάνει τα ερευνητικά του ταξίδια, ιδίως σε έναν πολύ πρόσφορο εμπορικό θαλάσσιο δρόμο που περιλαμβάνει τα λιμάνια του κόλπου

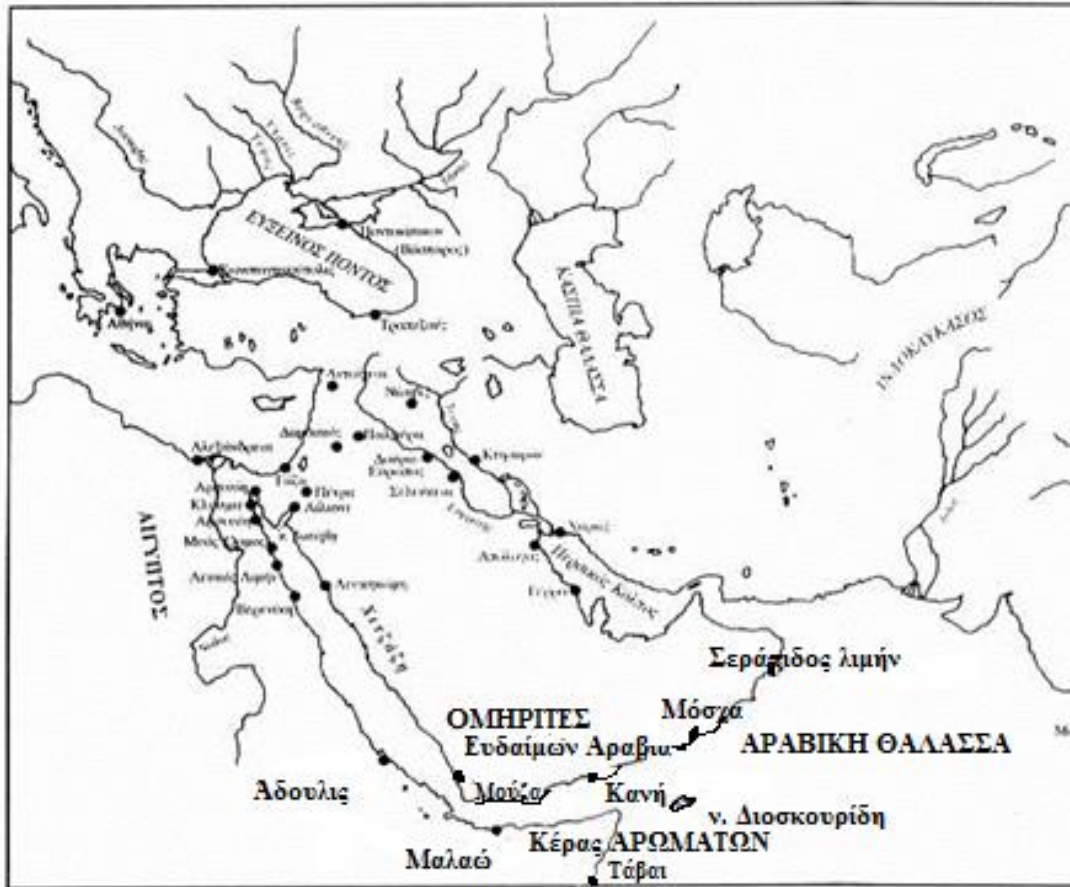
του με το νεότερο αδελφό του πατέρα του. Τότε ήταν που ο Πτολεμαίος Η', που έδωσε στον εαυτό του επίσης το προσωνύμιο Ευεργέτης Β' κι ο λαός τον αποκαλούσε Κακεργέτην γνωστός επίσης κι ως Φύσκων (κοιλαράς) που τον διαδέχτηκε, σκοτώνοντας την Κλεοπάτρα Β' και τον γιο του, τον Πτολεμαίο Ζ', ο οποίος ανήκει στη δυναστεία των Πτολεμαίων. Ο τίτλος μάλιστα του Πτολεμαίου Ζ' κατοχυρώθηκε μετά τη δολοφονία του, άρα δεν βασίλεψε ποτέ κι αποτελεί το πρόσωπό του ένα σημείο ιστορικής σύγχυσης στην ταξινόμηση των Πτολεμαίων. Επί Πτολεμαίου Η' ή και Ευεργέτη Β', όπως τον αποκαλούσαν οι αυλοκόλακες, ή του Πτολεμαίου του Φύσκωνα (Πτολεμαίου με την κοιλάρα ή και Κακεργέτη αντί του ευφωνήματος Ευεργέτη), όπως ο λαός τον υποτιμητικά τον φώναζε, έζησε προς το τέλος της ζωής του ο Αγαθαρχίδης. Ο Πτολεμαίος αυτός, ήταν μικρότερος αδελφός του βασιλιά Πτολεμαίου ΣΤ' του Φιλομήτορα. Ο Φιλομήτωρ βασίλεψε 35 χρόνια, 11 ως ανήλικος υπό την επιτροπείαν της μητέρας του, 6 συμβασίλεψε με τον Φύσκωνα και 18 μόνος, δίνοντας τη βασιλεία της Κυρήνης στον Φύσκωνα. Ο Φιλομήτωρ είχε συζευχθεί με την αδελφή του Κλεοπάτρα κι είχε από αυτήν δύο θυγατέρες και έναν γιο, τον Πτολεμαίο Απίωνα, που πρόλαβε να βασίλεψει ανήλικος μόλις λίγες μέρες, ως Πτολεμαίος Ζ' ο νέος Φιλοπάτωρ ή για την ακρίβεια Φιλπάτωρ Β', πριν σφαγεί από το θείο του και να αναδειχθεί επίσημα μετά το θάνατό του Φαραώ όπως προείπαμε. Το 145 π.Χ. ο Φιλομήτωρ τραυματίστηκε στη μάχη με Αντίοχο, τον οποίον νίκησε μαζί με τον Δημήτριο τον Νικάνωρα και μετά τη μάχη πέθανε. Βρήκε την ευκαιρία τότε ο Φύσκων να αδράξει την εξουσία. Ήταν ένα τέρας με μεγάλη κοιλιά, όχι νόμιμος διάδοχος του Φιλομήτορα και αδελφός της Κλεοπάτρας, βασίλισσας και γυναικαδελφής του Φιλομήτορα, που έπνιξε σε λουτρό αίματος τους αντιπάλους του, σκοτώνοντας τον νόμιμο ανήλικο βασιλιά, γιο του Πτολεμαίου ΣΤ' του Φιλομήτορα και της Κλεοπάτρας, την πρώτη μέρα του γάμου του με τη χήρα Κλεοπάτρα. Όλα αυτά τα πέτυχε με την αρωγή των Ρωμαίων. Η ακόλαστη ζωή του και οι αυθαιρεσίες του δημιούργησαν ερήμωση της Αλεξάνδρειας. Στο Μουσείο υπήρξαν μέλη την εποχή εκείνη ο Αγαθαρχίδης ο Κνίδιος, ο Αρτεμίδωρος, ο Διόδωρος, ο Πτολεμαίος ο Μεγαλοπολίτης, ο Πανάρετος ο φιλόσοφος, ο Σωσίθεος ο τραγωδοποιός, ως ο «Όμηρος ο νεότερος», ο Μενέλαος ο μαθηματικός, και ο Ίππαρχος, ο οποίος όμως βίωσε στη Ρόδο. Στην πρώτη περίοδο της βασιλείας του κατεδίωξε όλους αυτούς τους λογίους του Μουσείου και δημιούργησε, χωρίς να το θέλει, περιφερειακές σχολές στα μέρη όπου εγκαταστάθηκαν αυτοί για να γλυτώσουν τη μανία του. Το πλήγμα όμως στην Αλεξάνδρεια ήταν τρομερό. Τότε οι Ιουδαίοι (ήταν ελληνόφωνες και έγραφαν στα ελληνικά) κάτοικοι της συνοικίας Ε της Αλεξάνδρειας είχαν συμμαχήσει μαζί του και βρήκαν την ευκαιρία να καταδιώξουν κι αυτοί τους Έλληνες λογίους και να επιβάλουν τα ιουδαϊκά τους ιδεολογήματα. Το 132 π.Χ. όμως οι κάτοικοι της Αλεξάνδρειας των τεσσάρων ελληνικών συνοικιών εξεγέρθηκαν και κατόρθωσαν να τον εκδιώξουν στην Κύπρο κι ανεβάζουν στο θρόνο τη σύζυγό του Κλεοπάτρα. Αυτός όμως για να μην κηρύξουν οι εξεγερμένοι Αλεξανδρινοί το γιο του Μεμφίτη βασιλιά, τον σκοτώνει και στέλνει το κεφάλι του και τα χέρια του στη μάνα του Κλεοπάτρα, την ημέρα των γενεθλίων της. Στη συνέχεια κινήθηκε με στρατό, νικάει το στρατό της βασίλισσας και επανέρχεται στο θρόνο. Στη δεύτερη αυτή θητεία του στην Αλεξάνδρεια συνέβη κάτι το ιστορικά παράδοξο, το κτήνος, ο ακόλαστος, ο ωμός κι απάνθρωπος παιδοκτόνος μεταμορφώθηκε τελείως. Αξίζει εδώ να σημειώσουμε ότι υπήρξε μαθητής του Αρίσταρχου, άρα είχε παιδεία κι ήταν καλά καταρτισμένος. Έγινε ένθερμος οπαδός των Μουσών και προστάτης των λόγιων ανδρών. Έδειξε ιδιαίτερο ζήλο στην επάνδρωση του Μουσείου, που ό ίδιος είχε ερημώσει, προσκαλώντας πολλούς λόγιους της εποχής, ακόμα και τον ιστορικό Πολύβιο κι αυξάνοντας τους ρολούς της μεγάλης βιβλιοθήκης. Η φιλομαθεία του, άλλωστε ήταν μαθητής του Αρίσταρχου, η φιλομουσία του και ο ιδιαίτερος ζήλος στα τελευταία χρόνια της βασιλείας του επαύξησε τη δόξα του Μουσείου και της Βιβλιοθήκης. Ο ίδιος συμμετείχε στις συζητήσεις για τη διόρθωση του Ομήρου κι έγραψε υπομνήματα του Ομήρου σε σύγγραμμα από 24 βιβλία, όπως και ποικίλα ιστορικά υπομνήματα, ένα εκ των οποίων είχε περιεχόμενο την αρμονία σε 3 βιβλία. Από την άλλη πλευρά οργάνωσε μεγάλες ερευνητικές αποστολές στην Ινδία και Αιθιοπία, όπως αυτή του Ευδόξου του Κυζικηνού. Επαύξησε το ζωολογικό Μουσείο που είχε συσταθεί από τον Πτολεμαίο Β' με ζώα της Αφρικής και της Ασίας, γράφοντας και ένα σχετικό φυσιολογικό σύγγραμμα, για το οποίον λίγα αποσπάσματα περισώθηκαν από τον Πλούταρχο. Τότε του αποδόθηκε και το ένδοξο όνομα «φιλόλογος». Τη δεύτερη αυτή περίοδο της βασιλείας του ήλθαν στην Αλεξάνδρεια και θήτευσαν στο Μουσείο ο Ευδόξος, που ήταν «μέγας» γεωγράφος και ερευνητής, ο πληθωρικός ιστορικός Διόδωρος ο Σικελιώτης, με την επωνυμία *κινητή βιβλιοθήκη*, ο ιστορικός Πτολεμαίος ο Μεγαλοπολίτης, ο Όμηρος ο νεότερος, τραγικός ποιητής από την Ιεράπολη της Καρίας κι ο Μενέλαος, μαθηματικός κι αλχημιστής.

της Ερυθράς θάλασσας (ή *Ηρωοπολιτικού* ή *Αραβικού* κόλπου). Περιέγραψε τον δρόμο μέχρι την *Άδουλη*, τελευταίο λιμάνι προτού βγεις από τον κόλπο της Ερυθράς προς τα νερά του έξω Ωκεανού (συγκεκριμένα των νερών του Ινδικού Ωκεανού), που ήταν αφετηρία για μια προοπτική πλεύσης μακράς χρονικής διάρκειας της ακτογραμμής της αραβικής χερσονήσου μέχρι την επόμενη είσοδο κόλπου, του Περσικού κόλπου, τον οποίον αν τον παρέκαμπτες, συνέχιζες προς τις αφιλόξενες ακτές της Καρμανίας και Γεδρωσίας, της *Περσίδος* (νότιας ακτογραμμής προς τον Ινδικό ωκεανό της Περσίας) και τις ακτές των δυτικών Ινδιών. Άλλη επιλογή είναι η πλεύση στα ανοιχτά νερά του ωκεανού προς την Νότια Ινδία και Ταπροβάνη (Κεϋλάνη ή Σρι Λάνκα) ή νότια της ακτογραμμής της Αφρικής προς την Πρασώδη θάλασσα. Το δρόμο στα ανοιχτά του ωκεανού τόλμησε, εκμεταλλευόμενος τους μουςώνες (ιππάλιους ανέμους), ο κυβερνήτης Ίππαλος με τα γιγάντια της εποχής πλοία της πτολεμαϊκής περιόδου, εκτελώντας τη διαδρομή από την Άδουλη στη νότια Ινδία και Ταπροβάνη σε χρόνο μόλις ενός μηνός. Ο Αγαθαρχίδης συνέχισε την περιγραφή με τη *Μαλαό*, λιμάνι πριν από το κέρασ της Αιθιοπίας (*ακρωτήριο Αρωμάτων* ονομαζόμενο τότε), που ανήκε στο βασίλειο της Αξούμης και μετά τα μικρολίμανα (*Τάβαι*) στο κέρασ των Αρωμάτων προς την Αιθιοπία. Αναφέρεται για τις χώρες πέραν των στενών ... των συγκλειόντων την τε Αραβίαν, απέναντι των οποίων κείνται νήσοι ταπεινάί πάσαι, μικραί τω μεγέθε, το πλήθος αμύθητοι, καρπόν ουδένα γεννώσαι προς τον βίον, ούτε ήμερον, ούτε άγριονι.

Πέραν του πελάγους συναντάμε τη *Γεδρωσία* (νότια Περσία, σημερινό νότιο Ιράν) και την *Ινδικήν* χερσόνησο. Περιγράφει για τα λιμάνια που συναντούμε, όταν κατεβαίνουμε τον αραβικό κόλπο, το δεξιό της Αρσινόης, το κατοπινό του *Μυός όρμου*, που μετονομάστηκε σε όρμο *Αφροδίτης*, στη συνέχεια την *Οφιώδη* νήσο, γνωστή για τους πολύτιμους λίθους: *λίθος διαφανόμενος, υάλω προσεμφερής, ηδεϊάν εν χρυσώ θεωρίαν αποδιδούς*, συνεχίζει φθάνοντας μέχρι τη χώρα των Μιναιών και των Σαβαίων στο νοτιοδυτικό άκρο της αραβικής χερσονήσου. Εκτεταμένα αποσπάσματα αυτού του ταξιδιού του Αγαθαρχίδη, που λόγω γεραμάτων πρέπει να διέκοψε και να μην το συνέχισε, όπως αρχικά το είχε προγραμματίσει, διασώζονται στη *Μυριόβιβλο* του Φωτίου. Τα αποσπάσματα προέρχονται από το έργο του *Περί της Ερυθράς θαλάσσης*, αποτελούμενο από 5 βιβλία και γράφτηκε κατά το 132 π.Χ. Στο ίδιο έργο περιγράφεται η χώρα των Τρωγλοδυτών, η άλλη των ιχθυοφάγων και πολλών άλλων ομάδων

πληθυσμού με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, όπως ακριδοφάγων ή *κυναμολγών* (αρμέγουν

Όλοι οι έγκριτοι γεωγράφοι, περιηγητές και ιστοριογράφοι που έζησαν στους ρωμαϊκούς χρόνους, θεωρούσαν πολύ αξιόπιστη πηγή τον Αγαθαρχίδη, του οποίου οι πληροφορίες αφορούσαν έναν θαλάσσιο δρόμο πολύ αποδοτικό μέχρι και σήμερα. Όταν ο δρόμος προς τις Ινδίες διακόπηκε, λόγω του μουσουλμανικού τόξου που είχε αναπτυχθεί, οι θαλάσσιες μεταφορές μπαχαρικών, πολυτίμων μετάλλων, λίθων, ελεφαντόδοτου, μεταξίου και άλλων υλικών, πολύ κερδοφόρες, ατρόφησαν, οι εμπορικοί σταθμοί έπεσαν σε μαρasmus και με τη διακοπή των χερσαίων μεταφορών (δρόμος του μεταξίου), η Εσπερία, Δυτική Ευρώπη, ξεκίνησε τις σταυροφορίες για να μπορέσει μερικώς να ελέγξει τους εμπορικούς δρόμους αυτούς. Οι σταυροφορίες είχαν ισχύον αποτέλεσμα, το οποίον όμως ξεπεράστηκε από τους νέους δρόμους των Ισπανών και Πορτογάλων εξερευνητών που παρέκαμψαν τους χερσαίους δρόμους της Μέσης Ανατολής και με τους θαλάσσιους τα μεταφερόμενα ήταν σε πολύ μεγαλύτερες ποσότητες, οι κίνδυνοι μεταφοράς πολύ μικρότεροι από αυτές των καραβανιών και ο χρόνος διαδρομής συντομότερος.

μεγάλες σκύλες, όπως αυτές της *Υγκανίας*, περιοχής κυρίως της νότιας Κασπίας θάλασσας). Έργα του εκτός του *Περί της Ερυθράς θαλάσσης* (περιγραφή της Ερυθράς θαλάσσης, μέχρι τον Περσικό κόλπο κι από εκεί μέχρι την Ινδική χερσόνησο) σε 5 βιβλία (που αναφορές, όπως είδαμε υπάρχουν από τον Φώτιο) είναι και τα *Ιστορικά* ή Ευρωπαϊκά (ογκώδες έργο που απαρτίζεται από 49 βιβλία) και τα *κατά την Ασίαν γνωσμένα* σε 10 βιβλία. Το μεγαλύτερο έργο του Αγαθαρχίδη, όπως προαναφέραμε, ήταν η εκτεταμένη πραγματεία των Ιστορικών, που έφερε και την επιγραφή τα *Ευρωπαϊκά* (FHG, III, 192), έργο που έχει χαθεί και στηρίχθηκε σε ένα πρωθύστερο «των κατά Ευρώπην» αποτελούμενο από 9 βιβλία. Το περιεχόμενό των «Ευρωπαϊκών» του κάλυπτε την ευρωπαϊκή ιστορία της εποχής των διαδόχων του Μεγάλου Αλεξάνδρου, που βασίλευσαν στον ελληνικό ευρωπαϊκό χώρο. Το έργο αυτό ήταν στην πραγματικότητα συμπλήρωμα του πρωθύστερου προαναφερμένου με τίτλο: *Ασιατικά* (FHG, III, 195), έργο στηριζόμενο σε ένα πρωθύστερο στο *Τα κατά την Ασίαν γνωσμένα* (FHG, III, 190), γραμμένο σε 10 βιβλία, στα οποία περιέχεται η ασιατική ιστορία των διαδόχων μαζί με τη γεωγραφία των περιοχών της ηπείρου που ηγεμόνεψαν. Της ιστορίας αυτής σώζονται κάποια πολύ λιγοστά αποσπάσματα, που αποτελούν κάποιες σκόρπιες υπομνήσεις σε έργα

άλλων μεταγενέστερων συγγραφέων, όπως του πατριάρχη Φώτιου, του Διόδωρου, του Αθήναιου, του Στράβωνα και του Πλίνιου του πρεσβύτερου.

Πλέγμα λιμένων είχαν δημιουργήσει οι Πτολεμαίοι επί της Ερυθράς Θάλασσης, διαμορφώνοντας μία χρυσοφόρα ροή εμπορίου, καθιστώντας τα έσοδα του πτολεμαϊκού βασιλείου από τα πλέον αποδοτικά της εποχής.

Εκτός των άλλων, ο Αγαθαρχίδης έγραψε μία *Επιτομή της Αντιμάχου Λύδης*, υπομνηματίζοντας ένα επικό ποίημα του *Αντιμάχου του Κολοφώνιου*, πιθανόν την *Θηβαΐδα*. Το έργο αυτό, περιείχε μια συλλογή από αποτυχημένους έρωτες και στοχαστικές πραγματείες, συνιστούσε μια προσπάθεια να αποκτήσει φιλοσοφικό περιεχόμενο, όμως για μας αποτέλεσε

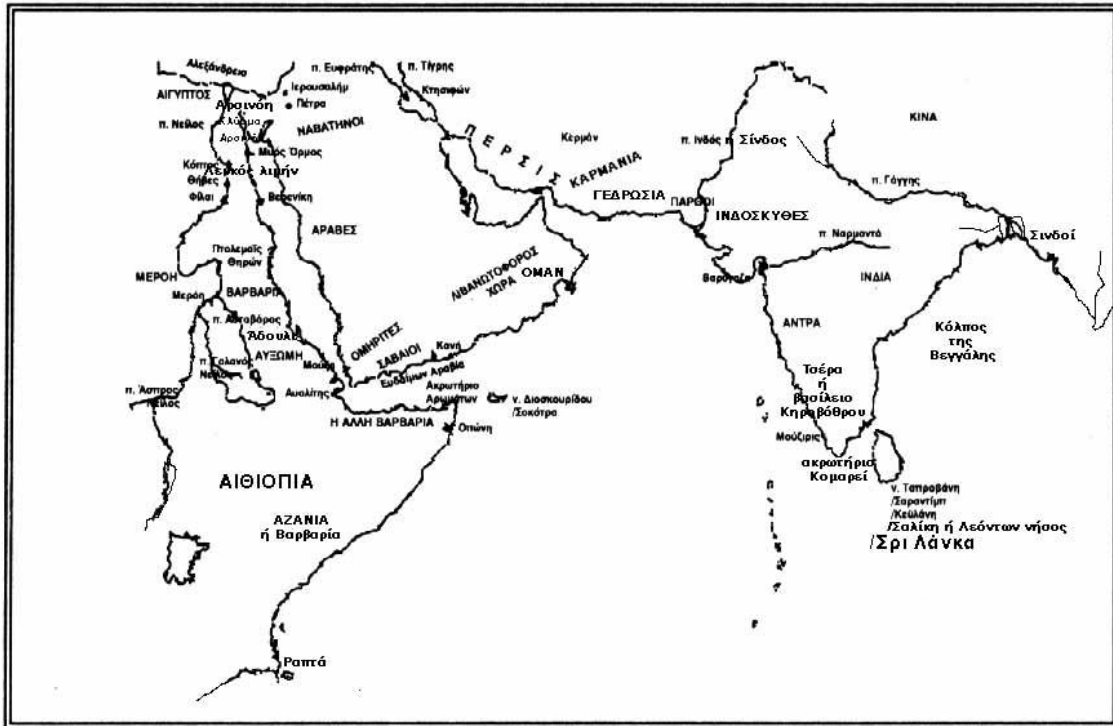
μια πολύτιμη συλλογή εθνογραφικών στοιχείων, στην οποία θίγονται και πολλά κλιματολογικά θέματα. Άλλα έργα του³, που μνημονεύει ο Φώτιος, είναι: *Επιτομή των συγγεγραφότων περί ανέμων, Συναγωγή θαυμασίων, Εκλογαί ιστοριών, Περί της προσφιλοῦς ομιλίας, ο ανώνυμος βίος Πυθαγόρα*. Ως προς το φιλοσοφικό ρεύμα που ακολουθούσε, γνωρίζουμε ότι ήταν οπαδός των Περιπατητικών (του Αριστοτέλη) με πολλές επιφράσεις Επικουρείων: «*Αγαθαρχίδης ο εκ των περιπάτων*», όπως τον χαρακτηρίζει ο Στράβωνας. Γνωρίζουμε επίσης, ότι, ήταν σφοδρός πολέμιος του *ασιανισμού*, δηλαδή της υπόκλισης στις ασιατικές δοξασίες και παραδοξολογίες (Περσικές, Ιουδαϊκές και Ινδικές), που συνοδεύονται από κρούσματα μαγείας, αποκρυφισμού και ψευδομαντείας, επιδεικνύοντας έτσι ένα σπουδαίο ορθολογιστικό τρόπο σκέψης. Είχε μία κριτική στάση απέναντι στους αποδεχόμενους μύθους, που πρόβαλαν διάφοροι κύκλοι διανοουμένων, ενώ ως προς τη μεθοδολογία του και την ιστορική έρευνα είχε ως πρότυπο τον Θουκυδίδη. Η έρευνά του στηριζόταν στη αριστοτελική σχέση αιτίου-αιτιατού και της απόπειρας να δοθεί μία ορθολογική, φυσική ερμηνεία των φαινομένων.

Το έργο του Αγαθαρχίδη χρησιμοποιήθηκε εκτεταμένα από τον Διόδωρο το Σικελιώτη, τον Αρτεμίδωρο το γεωγράφο, τον Αιλιανό και τον Στράβωνα, ήταν δηλαδή ένα έργο αναφοράς και μεγάλου κύρους. Ως προς την ονομασία της Ερυθράς θάλασσας παραθέτει όλες τις τότε εκδοχές. Μια πρώτη εκδοχή αιτιολογεί την ονομασία από το χρώμα της θάλασσας, το οποίον αποκτά από το χρώμα της άμμου, των θινών και των λόφων που γειτονεύουν με τη θάλασσα αυτή κατά την αυγή του ήλιου. Μια δεύτερη εκδοχή του ονόματος της Ερυθράς θάλασσας αναφέρεται σε κάποιον Βόξο, Πέρση στην καταγωγή, που μίλαγε ελληνικά κι έγραφε στη γλώσσα αυτή και γενικά ζούσε με τις συνήθειες των Ελλήνων. Μάλιστα, από όσα γνωρίζουμε, πέθανε στην Αθήνα, σπουδαίο πνευματικό κέντρο της εποχής και για πολλούς αιώνες μετά. Ο Βόξος υποστήριζε ότι η ονομασία της θάλασσας αυτής οφείλεται σε κάποιον *Ερύθρα*, Περσικού γένους, γιος του Μυοζαίου, που ζούσε όχι μακριά από τα νερά της θάλασσας αυτής σε μια εποχή που η περιοχή ήταν κάτω από την ηγεμονία των Μήδων. Για τις διαφορές των εκδοχών αυτών, τις οποίες παραθέτει όλες ο Αγαθαρχίδης, βγάζει συμπέρασμα, καταλήγοντας ότι, η ονομασία της θάλασσας αυτή προκύπτει από τη φύση της: «Τὰ μὲν οὖν αἴτια τῆς κλήσεως ἔχοντα διαφορὰν (μέγα γὰρ τὸ παραλλάττον, Ἐρύθρα θάλατταν⁴ εἰπεῖν ἢ θάλατταν ἐρυθράν· τὸ μὲν γὰρ τὸν κυριεύσαντα σημαίνει τῆς θαλάττης ἄνδρα, τὸ δὲ τὴν πυρρότητα δηλοῖ τῆς ῥηθείσης φύσεως) ἐν τούτοις». Τα έργα του Αγαθαρχίδη όπως αναφέρονται από τον Φώτιο, παρμένα από τον πρώτο τόμο των *Geographi Graeci Minores* στη σελίδα LIX.

1. Τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἐν βιβλ. ι´
2. Τὰ κατὰ τὴν Εὐρώπην ἐν βιβλ. μθ´.
3. Περί τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης βιβλ. ε´.
- (4. Περί τῶν Τρωγλοδυτῶν βιβλ. ε´)
5. Ἐπιτομή τῶν περὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐν βιβλ. α´.
6. Ἐπιτομή τῶν συγγεγραφότων περὶ συναγωγῆς θαυμασίων ἀνέμων (ἐθῶν ἢ νόμων?).
7. Ἐκλογαὶ ἱστοριῶν.
8. Περί τῆς προσφιλοῦς ὁμιλίας.
9. Ἐπιτομή τῆς Ἀντιμάχου Λύδης.

³ «Α γ ρ ο ῖ τ α ς δὲ ἐν πρώτῳ Λιβυκῶν, ὑπὸ Απόλλωνος εἰς Κρήτην αὐτὴν (τὴν Κυρήνην) κομισθῆναι, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Λιβύην. Ἀδελφὴ δὲ Κυρήνης Λάρισσα· ἥς ὁμώνυμος πόλις ἐν Θεσσαλίᾳ. Τινὲς δὲ φασι τὴν Κυρήνην Πηνειοῦ θυγατέρα γενέσθαι, κακῶς. Ἐνεμεν γὰρ παρ' αὐτῷ θρέμματα, οὐκ ἔτι δὲ καὶ θυγάτηρ αὐτοῦ ἦν».

⁴ Οι αρχαῖοι Ἕλληνες ονόμαζαν Ερυθρά θάλασσα επίσης όχι μόνο τα νερά του Αράβιου (Αραβικού) κόλπου αλλά και αυτά του Περσικού. Μάλιστα από την υπάρχουσα αρχαία ελληνική γραμματεία, ο Περσικός κόλπος ονομαζόταν κατὰ τους προϊστορικούς χρόνους Ερυθρά θάλασσα. Από την περιοχή αυτή λέγεται ότι προέρχονται οι Φοίνικες και μετακινήθηκαν προς τις ακτές του Λιβάνου κι όχι από τις ανατολικές ακτές του Αράβιου κόλπου, μία σύγχυση που διακρίνεται σε πολλούς σημερινούς μελετητές.

Ο κόσμος της Ερυθράς θαλάσσης στα χρόνια του Περίπλου.

[FGH, 86, *Geographi Graeci Minores*, I, III, του εκδότη K. Müller, Παρίσι 1855-1861, ανατυπ. 1965, FHG, 3^{ος} σ. 190, F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker* (FGrH) 86. Leiden: Brill, 1923-1958 (repr. 1954-1969): 2A: σ. 205-206, H. Leopoldi, *De Agatharchides Cnidio*, διδ. Διατρ. 1892, D. Woelk, *Über das Rote Meer*, διδ. Διατρ. 1966 με πολλά σχόλια]

8. Αγαθαρχίδης ο Σάμιος, ένας ιστορικός αγνώστων λοιπών στοιχείων του 1^{ου} με 2^ο μ.Χ. αιώνα. Το μόνο που γνωρίζουμε, είναι ότι, έγραψε μια περσική ιστορία με τίτλο: *Περσικά*⁵ τουλάχιστον σε 2 βιβλία, ένα άλλο που μνημονεύει ο Δημάρατος, το *περί λίθων* και μία ιστορία για την Φρυγία (*Φρυγικά*⁶), τίτλοι έργων που αναφέρονται από τον Πλούταρχο. [FHG, III, σ. 197-198, Jacoby, F., *FGH* n. 284]

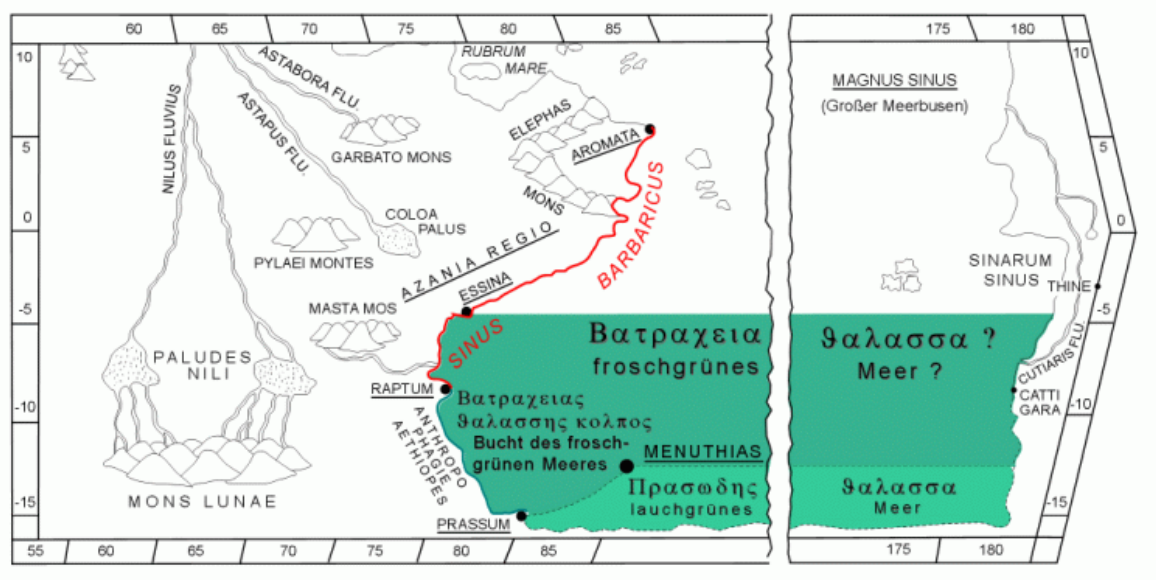
9. Αγαθήμερος του Όρθωνος (από την Αλεξάνδρεια), γεωγράφος εξερευνητής, ο οποίος έζησε πριν από τον Ποσειδώνιο 135-51/50 π.Χ. και τον Αρτεμίδωρο (100 περίπου π.Χ.) με μόνο γνωστό από την προσωπική του ζωή το όνομα του πατέρα του, Όρθων. Σημαντικό έργο του το *Γεωγραφίας υποτύπωσης εν επιτομή*, που ευτυχώς διασώθηκε κι από το οποίον αντλούμε πληροφορίες για τον ίδιο. *Υποτύπωσης* σημαίνει αναπαράσταση ή σκιαγραφή⁷. Έδρασε κατά

⁵ ΠΕΡΣΙΚΑ- E. LIBRO SECUNDO. Plutarch. Par. min. c. 2: Ξέρξης μετά πεντακοσίων μυριάδων Αρτεμισίω προσορμίσας, πόλεμον τοῖς ἐγχωρίοις κατήγγειλεν. Αθηναῖοι δὲ συγκεχυμένοι, κατάσκοπον ἐπεμψάν Ἀγησίλαον, τὸν Θεμιστοκλέους ἀδελφὸν, καίπερ Νεοκλέους, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, (καὶ) κατ' ὄναρ ἑωρακότος ἀμφοτέρως ἀποβεβληκότα τὰς χεῖρας. Παραγενόμενος δὲ εἰς τοὺς βαρβάρους ἐν σχήματι Περσικῶ, Μαρδόνιον ἕνα τῶν σωματοφυλάκων ἀνείλεν, ὑπολαμβάνων Ξέρξην εἶναι. Συλληφθεὶς δὲ πρὸς τῶν πέριξ, δέσμιος ἤχθη πρὸς τὸν βασιλέα. Βουθυτεῖν δὲ τοῦ προειρημένου μέλλοντος ἐπὶ τῷ τοῦ ἡλίου βωμῷ, τὴν δεξιὰν ἀπέθηκε χεῖρα, καὶ ἀστενάκτως ὑπομείνας τὴν ἀνάγκην τῶν βασάνων, ἡλευθερώθη τῶν δεσμῶν εἰπών· «Πάντες μὲν τοιοῦτοι Αθηναῖοι· εἰ δ' ἀπιστεῖς, καὶ τὴν ἀριστερὰν ἐπιθήσω.» Φοβηθεὶς δὲ ὁ Ξέρξης φρουρεῖσθαι αὐτὸν προσέταξε, καθάπερ ἱστορεῖ Αγαθαρχίδης Σάμιος ἐν δευτέρᾳ τῶν Περσικῶν.

⁶ ΦΡΥΓΙΑΚΑ. Plutarchus De fluvi. 10: Γεννᾶται δ' ἐν αὐτῷ (τῷ Μαρσῷ ποταμῷ) λίθος καλούμενος Μάχαιρα· ἔστι γὰρ σιδήρου παραπλήσιος· ὃν ἂν εὕρῃ τις τῶν μυστηρίων ἐπιτελουμένων τῆς θεᾶς, ἐμμανὲς γίνεται· καθὼς ἱστορεῖ Αγαθαρχίδης ἐν τοῖς Φρυγιακοῖς.

⁷ Γράφει στο ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΥΠΟΤΥΠΩΣΙΣ, (1) Περί τῆς τῶν παλαιῶν γεωγραφίας, «Ἀναξίμανδρος ὁ Μιλήσιος, ἀκουστής Θάλεω, πρῶτος ἐτόλμησε τὴν οἰκουμένην ἐν πίνακι γράψαι· μεθ' ὃν Ἑκαταῖος ὁ

τη διάρκεια του 2^{ου} π.Χ. αιώνα, αν και η εποχή που αποτύπωσε στους ρολούς τις εξερευνήσεις του, δεν έχει προσδιοριστεί ακριβώς. Εκτιμάται όμως, ότι, ήταν πριν από την εποχή του Ποσειδωνίου. Στο *Γεωγραφίας υποτύψεις*, δίνονται τα όρια του τότε γνωστού κόσμου (οικουμένης) και ο σταδιασμός των αποστάσεων, με πλήρη περιγραφή των εποχικών ανέμων. Επίσης διακρίνεται η διαίρεση της οικουμένης στις τρεις τότε γνωστές ηπείρους, με τα μεγάλα νησιά και εκτός των νήσων αναμέτρησης και περί μεγίστων νήσων, έχουμε αναφορές περί ποταμών μεγίστων και περί μήκους και πλάτους. Η περίμετρος της όλης γης σταδίων κε'μυριάδων και β' παραδέδονται (27000 στάδια). Η Αφρική (μεθύστερη ονομασία της μαύρης ηπείρου από τους Ρωμαίους) ονομάζεται από τον Αγαθήμερο *Λιβύη*, όπως συνηθιζόταν να ονομάζεται η ηπειρος αυτή μέχρι τις αρχές του 1^{ου} αιώνα π.Χ., ένα ενδεικτικό στοιχείο που προσδιορίζει τον αιώνα δράσης του. Η θάλασσα ανατολικά της Ινδίας, πέρα του Γάγγη ποταμού αποκαλείται *Βραχεία θάλασσα*, θάλασσα η οποία εκτείνεται μέχρι τη χώρα των Σίνων. Δυτικά ονομάζεται *Βατραχεία* ή *Πρασώδης*, μια θάλασσα που εκτείνεται από τις ακτές της Κέννας και Τανζανίας, φθάνοντας τις δυτικές ακτές της Ινδίας, δηλαδή ο σημερινός Ινδικός Ωκεανός. Ο θαλάσσιος αυτός δρόμος ήταν γνωστός με πλήθος σταθμών ανεφοδιασμού και συντελεστής μεγάλου εμπορίου και μεταφοράς πλούτου για την Αίγυπτο των Πτολεμαίων. Πλήθος προϊόντων γέμιζαν με έσοδα τα ταμεία της Αλεξάνδρειας. Ο παρακάτω χάρτης είναι μία αναπαράσταση χάρτη του Αγαθήμερου από Nach Ausg. Roma 1478, verändert u. ergänzt; vgl. Scelton 1966c. Graphik: F. Haselein.

Ο Αγαθήμερος θα πρέπει να χρησιμοποίησε πολύ παλιότερο γεωγραφικό υλικό, ανάμεσα στο οποίο διακρίνεται το έργο του Αρτεμίδωρου του Εφέσιου (*FGrH*). Ένα δεύτερο σύγγραμμά του είναι το «*Διάγνωσις ἐν ἐπιτομῇ τῇ ἐν σφαίρα γεωγραφίας*». Πρόκειται περί ενός έργου με ερμηνευτικά σχόλια της χαρτογραφίας του αστρονόμου και της μαθηματικής γεωγραφίας σκαπανέα του μετέπειτα γεωγράφου Κλαύδιου Πτολεμαίου. Το τρίτο σύγγραμμά του ήταν το

Μιλήσιος, ἀνὴρ πολυπλανὴς, διηκρίβωσεν ὥστε θαυμασθῆναι τὸ πρᾶγμα· Ἑλλάνικος γὰρ ὁ Λέσβιος, ἀνὴρ πολυῖστωρ, ἀπλάστως παρέδωκε τὴν ἱστορίαν. Εἴτα Δαμάστης ὁ Σιγειεὺς τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν Ἑκαταίου μεταγράψας περίπλουν ἔγραψεν· ἐξῆς Δημόκριτος καὶ Εὐδοξος καὶ ἄλλοι τινὲς γῆς περιόδους καὶ περίπλους ἐπραγματεύσαντο. (2) Οἱ μὲν οὖν παλαιοὶ τὴν οἰκουμένην ἔγραφον στρογγύλην, μέσην δὲ κεῖσθαι τὴν Ἑλλάδα, καὶ ταύτης Δελφούς· τὸν ὀμφαλὸν γὰρ ἔχειν τῆς γῆς. Πρῶτος δὲ Δημόκριτος, πολὺπειρος ἀνὴρ, συνείδεν, ὅτι προμήκης ἐστὶν ἡ γῆ, ἡμιόλιον τὸ μῆκος τοῦ πλάτους ἔχουσα· συνήνεσε τούτῳ καὶ Δικαίαρχος ὁ Περιπατητικὸς· Εὐδοξος δὲ τὸ μῆκος διπλοῦν τοῦ πλάτους, ὁ δὲ Ἐρατοσθένης πλεῖον τοῦ διπλοῦ· Κράτης δὲ ὡς ἡμικύκλιον, Ἱππαρχος δὲ τραπεζοειδῆ, ἄλλοι οὐροειδῆ, Ποσειδώνιος δὲ ὁ Στωϊκὸς σφενδονοειδῆ καὶ μεσόπλατον ἀπὸ νότου εἰς βορρᾶν, στενὴν δὲ πρὸς ἑω καὶ δύσιν, τὰ πρὸς εὐρον δ' ὅμως πλατύτερα τὰ πρὸς τὴν Ἰνδικήν.»

«Υποτύπωσης γεωγραφίας ἐν ἐπιτομῇ», αποτελούμενο από τρία μέρη, τα δύο εκ των οποίων θεωρούνται από τους νεότερους μελετητές, ότι δεν είναι καλογραμμένα όπως το πρώτο μέρος. Περιέχουν πολλές ασάφειες, ανακρίβειες και σημεία που προκαλούν συγχύσεις. Και τα τρία έργα του Αγαθήμερου μας δείχνουν την αλματώδη πρόοδο της γεωγραφικής επιστήμης κατά τους χρόνους της «πτολεμαϊού χαρτογραφίας». Μιας περιόδου, αδιερεύνητης σε πολλά σημεία από τους σύγχρονους μελετητές, μιας περιόδου της οποίας όμως τα ενδεικτικά αρχαιολογικά σημεία της, αναδεικνύουν την παγίωση θαλάσσιων δρόμων εμπορίου με την Ινδία (κόλπος του Γάγγη ή Γαγγητικός), Κεϋλάνη (Ταπροβάνη), Ινδονησία (νήσοι Ιαβαδαίου), Ινδοκίνα (χερσόνησο Χρυσής) και Κινέζους (Σίνες και Σ(Θ)ινών κόλπος).

Το αρχαίο θαλάσσιο εμπόριο μεταξύ Αλεξάνδρειας και Ζανζιβάρης νότια προς την Αφρική, Ινδίας και Ταπροβάνης (Σρι Λάνκα), κόλπου της Βεγγάλης, Σουμάτρας και Ιάβας (Ζαβαδιθαίου και Ιαβαδαίου νήσοι), χερσονήσου Χρυσής (Μαλαϊκής χερσονήσου), Μαλαϊκού κόλπου (Θηριώδης κόλπος), ο οποίος συνεχίζεται με τον κόλπο της Ταϊλάνδης ή Μέγας κόλπος κατά Πτολεμαίο Κλαύδιο, και Κίνας, χώρας των Σινών ή Σηρική (Σηρών).

Οι θαλάσσιοι δρόμοι στον ανοιχτό Ινδικό Ωκεανό χαρακτήκαν από τον Ίππαλο, έναν κυβερνήτη μεγάλης χωρητικότητας πλοίου, που εκμεταλλεύτηκε τους ετήσιους μουςώνες⁸. Λίγο παλαιότερα ο Εύδοξος ο Κυζικινός είχε προπαρασκευάσει τα ταξίδια από την Αρσινόη στις ανατολικές θάλασσες, δημιουργώντας όλες τις υποδομές για τη ετήσια συνεχή έλευση πλούτου στην Αλεξάνδρεια από τις χώρες της Ανατολής, χώρες γεμάτες από λαούς βαρβαρικούς, ανθρωποφάγων, ιχθυοφάγων και τρωγλοδυτών. Σήμερα αναδείχτηκε και η ναυτική διαδρομή με τους πλόες 6 πλοίων στην κεντρική Αμερική και στη νότια Αμερική (περιοχή Χιλής). Ξεκίνησαν από την Αρσινόη της Αιγύπτου, διέσχισαν την Αραβική θάλασσα, έπιασαν τα ανοιχτά του Ινδικού Ωκεανού, πέρασαν από την Ταπροβάνη, διέσχισαν τα νερά ανοιχτά του κόλπου της Βεγγάλης, πέρασαν από τη χερσόνησο της Χρυσής, τα νερά του Μεγάλου κόλπου και του Θηριώδους (κόλπος της Ταϊλάνδης), ξανοίχτηκαν στις θάλασσες του Ειρηνικού Ωκεανού, έχοντας κυβερνήτη τον Ράτα (Δώσων στα ελληνικά) και πλοηγό τον Μάουι (πιθανόν πολυνησιακής καταγωγής και γνώστη των θαλασσών αυτών. Η αποστολή αυτή έγινε το 232 π.Χ. με εντολή και οδηγίες του Ερατοσθένη για τη μέτρηση κι επαλήθευση του περιήμφου πειράματός του, που είχε ως αποτέλεσμα να εκτιμηθεί η διάμετρος της σφαιροειδούς γης. Δυστυχώς κατά την επιστροφή του στολίσκου τα ίχνη του χάνονται πλησίον των νήσων Πίτκαιρν. [FHG, II, σ. 471-487, Diller, A., *GRBS* 16, 1975, p. 60]

⁸ Μουςώνες ονομάζονται οι δυνατοί άνεμοι που ξεσπούν κάθε αρχές Μαρτίου στον Ινδικό Ωκεανό με κατεύθυνση από την Άδουλη (είσοδο της Ερυθράς θάλασσας) προς την Ταπροβάνη και από τον Ιούλιο προς την αντίθετη κατεύθυνση. Οι λαοί της νοτιοανατολικής Ασίας και της ανατολικής Αφρικής τους ονομάζουν και *Ιπάλιους* ανέμους.

10. Αγαθίας ο Μυριναίος ή Κωνσταντινοπολίτης, ο επονομαζόμενος και **Σχολαστικός**, βυζαντινός ιστοριογράφος, ποιητής, επιγραμματοποιός και ρήτορας. Γεννήθηκε μάλλον το 536 στη Μύρινα της Αιολίδας της Μικράς Ασίας (Μυσία) επί των εκβολών του Πυθικού ποταμού (Μύρινα ονομάζεται και η πρωτεύουσα της νήσου Λήμνου). Πέθανε στην Κωνσταντινούπολη το 582 σχετικά νέος (κατ' άλλους το 594 ;). Σαραντά χρόνια νεότερος του προκατόχου του ιστορικού Προκόπιου, όχι φανατικού χριστιανού, γιατί την εποχή εκείνη με άγρια κατασταλτικά μέτρα επέβαλαν τη νέα θρησκεία έναντι της παλιάς, και δύσκολα μπορούσε κάποιος να ξεκόψει από τις παλιές του συνήθειες. Άφησε σπουδαίας ιστορικής σημασίας έργο, ποιητικό και επιγράμματα. Φυσικό είναι ως προς το ιστορικό του έργο, να συνεχίσει το σπουδαίο έργο του Προκόπιου, σε μια εποχή που θα ήταν γνωστά και τα *ανέκδοτα* του τελευταίου και να μιμείται το ύφος του και να παρεμβάλλει επεισόδια και επί μέρους φράσεις. Σπούδασε νομικά στην Αλεξάνδρεια, κατόπιν πήγε στην Βηρυτό για να συμπληρώσει τις σπουδές του (η νομική σχολή της Βηρυτού ήταν μία από τις τρεις επίσημες σχολές της αυτοκρατορίας το 533), αλλά όταν αυτή καταστράφηκε, αναγκάστηκε αρχικά να μεταφερθεί στη γειτονική Σιδώνα, και κατόπιν να διαφύγει στην Κω. Τέλος μετέβη το 554 στην Κων/πολη, όπου ασκήθηκε αρχικά στη βασιλεύουσα στα νομικά και στη συνέχεια εργάστηκε ως συνήγορος στα δικαστήρια της Νέας Ρώμης. Αυτοσυστηνόταν ως εξής: «ἐμοὶ Ἀγαθίας μὲν ὄνομα, Μύρινα δὲ πατρίς, Μεμνόνιος δὲ πατήρ, τέχνη δὲ τὰ Ῥωμαίων νόμιμα καὶ οἱ τῶν δικαστηρίων ἀγῶνες. Μύριναν δὲ φημι οὐ τὸ Θράκιον πόλισμα οὐδὲ εἴ τις ἑτέρα κατὰ τὴν Εὐρώπην τυχὸν ἢ Λιβύην τῶδε κέκληται τῷ ὀνόματι, ἀλλὰ τὴν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάλαι ὑπὸ Αἰολέων ἀπωκισμένην ἀμφὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πυθικοῦ ποταμοῦ, ὃς δὴ ῥέων ἐκ Λυδίας τῆς χώρας ἐς τὸν ἔσχατον αὐλῶνα τοῦ κόλπου τοῦ Ἑλαΐτου ἐμβάλλει». Διακρίθηκε αρχικά στην ποίηση και μετέπειτα στην ιστοριογραφία. Ανάμεσα στο πλούσιο συγγραφικό έργο του στη σύντομη ζωή του διακρίνουμε μία ερωτική ποιητική συλλογή από 9 βιβλία, με τίτλο: *Δαφνι(α)κά*⁹, με ηρωικούς στίχους και ερωτικούς μύθους, η οποία δυστυχώς χάθηκε και μόνο κάποια λείψανα έχουν απομείνει σε μας. Συγκέντρωσε και ταξινόμησε έναν μεγάλο αριθμό επιγραμμάτων κάτω από τον τίτλο: *Κύκλος των νέων επιγραμμάτων*, πολλά εκ των οποίων ευτυχώς σώζονται στην *Παλατινή Ανθολογία*¹⁰ και στην *Ανθολογία* του Κων. Κεφαλά. Το ιστορικό του έργο αναφέρεται στα χρόνια του Ιουστινιανού, ιδιαίτερα σε αυτά που συμβαίνουν μετά τα εξιστορούμενα χρόνια από τον Προκόπιο και περιλαμβάνονται στο σύγγραμμα με τίτλο: *Περί της Ιουστινιανού βασιλείας*. Αυτή η ιστορική του πραγματεία (*Περί της Ιουστινιανού βασιλείας*) ήταν ένα έργο από 5 βιβλία και κάλυπτε την χρονική περίοδο των ετών 522 ως και το 558 μ.Χ. Το έργο αυτό δυστυχώς δεν ολοκληρώθηκε, αλλά έχει μεγάλη αξία, γιατί χρησιμοποιεί για την καταγραφή των ιστορικών γεγονότων αυτόπτες μάρτυρες και αξιόλογες μεταφράσεις πολλών περσικών πηγών και χρονολογίων, προερχόμενες από την Περσία των Σασσανιδών του Χοσρόη, τις οποίες εξοικονόμησε από ένα φίλο του μεταφραστή και διερμηνέα τον Σέργιο. Περιγράφει επίσης τους πολέμους του στρατηγού Ναρσή εναντίον των Γόθων, Βανδάλων, Φράγκων και Περσών του Χοσρόη επί της βασιλείας του Ιουστινιανού (πέθανε το 565), συνεχίζοντας έτσι την ιστορία του Προκόπιου. Ως γνωστόν όλες οι πολεμικές εκστρατείες του Ιουστινιανού δεν έγιναν από τον ίδιο, αλλά από τους στρατηγούς του, τους

⁹ Από τα Δαφνιακά σώζεται ένα απόσπασμα με τίτλο «*Ανάθεσις*»: Δαφνιακῶν βιβλίων Ἀγαθιᾶς ἑννεάς εἰμι· ἀλλὰ μ' ὁ τεκτήσας ἄνθετο σοί, Παφίη. οὐ γὰρ Πιερίδεσσι τόσον μέλω ὅσσον Ἑρωτι, ὄργια τοσσατίων ἀμφιέπουσα πόθων. αἰτεῖ δ' ἄντι πόνων ἵνα οἱ διὰ σείο παρείη ἢ τινα μὴ φιλέειν ἢ ταχὺ πειθομένην. [Anthologia graeca 6, 80]

¹⁰ Από την Παλατινή Ανθολογία ένα απόσπασμα των επιγραμμάτων του Αγαθία:

Πᾶν τὸ βροτῶν σπατάλμα καὶ ἡ πολυόλβος ἐδοδὴ ἐνθάδε κρινομένη τὴν πρὶν ὄλεσσε χάριν.
οἱ γὰρ φασιανοὶ τε καὶ ἰχθύες ἅ θ' ὑπὲρ ἰγδιν τρίψιες ἢ τε τόση βρωματομιξαπάτη γίνεται ἐνθάδε κόπρος·
ἀποοσσεύει δ' ἄρα γαστήρ ὀππόσα πειναλὲς δέξατο λαυκανίη. ὅψ' δὲ γινώσκει τις ὅτ' ἄφρονα μῆτιν αἰείρων
χρυσοῦ τοσσατίου τὴν κόνιν ἐπρίατο.

οποίους φρόντιζε μετά την αποστολή τους, να τους ρίχνει στην αφάνεια, να τους κλέβει τη δόξα και να τους οδηγεί στην παρακμή. Στο έργο αυτό επίσης εκτός από αυτόπτες μάρτυρες των ιστορικών συμβάντων έξυπνα παρεμβάλλει, εκθέτοντας παρατηρήσεις του Αριστοτέλη, Αλέξανδρου πολυῖστορα, Αζίνιο Κουαδράτο, Αθήναιο, Βήρωσσο, τον ιστορικό Βίωνα, Διόδωρο, Ηρόδοτο, Κτησία Νόννον, Παύλον Σιλεντιάριον, Πίνδαρον, Πλάτωνα, Προκόπιο τον Καισαρέα, Σιμακόν και Ξενοφώντα. Συνεχιστής του ιστορικού έργου του Αγαθία έγινε ο Μένανδρος ο *πρωτέκτορ*, ενώ ο Θεόφιλος ο χρονογράφος άντλησε πολλά από το πόνημα του Αγαθία. Ο Αγαθίας γράφει σε μια γλώσσα αρχαϊζουσα κι αποδίδει τα γεγονότα με μεγάλη ιστορική ακρίβεια, στα οποία διακρίνει κανείς ένα οξύ κριτικό ύφος. Ως δείγμα της ιστορικής του αφηγηματικότητας παρατίθεται ένα απόσπασμα στην υποσημείωση από τον πρώτο τόμο των ιστοριών του, στο οποίο διακρίνεται ο χαρακτηρισμός που δίνεται στους υπηκόους της Βυζαντινής (Ρωμαϊκής) αυτοκρατορίας¹¹. Ο Σουΐδας γράφει γι' αυτόν: «Αγαθίας· σχολαστικός, Μυριναῖος, ὁ γράψας τὴν μετὰ Προκόπιον ἱστορίαν τὸν Καισαρέα, [τὰ κατὰ Βελισάριον καὶ τὰς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Λιβύῃ πράξεις, τουτέστι τὰ κατὰ Ναρσῆν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ τὰ ἐν Λαζικῇ καὶ Βυζαντίῳ. οὗτος συνέταξε καὶ ἕτερα βιβλία ἔμμετρά τε καὶ καταλογάδην, τὰ τε καλούμενα Δαφνιακὰ καὶ τὸν κύκλον τῶν νέων ἐπιγραμμάτων, ὃν αὐτὸς συνῆξεν ἐκ τῶν κατὰ καιρὸν ποιητῶν. συνήκμασε δὲ Παύλῳ τῷ σιλεντιαρίῳ καὶ Μακεδονίῳ τῷ ὑπάτῳ καὶ Τριβουνιανῶ, ἐπὶ τῶν Ἰουστινιανοῦ χρόνων». Πρέπει να πέθανε περί το 582, γιατί αναφέρει τον Μαυρίκιο ως στρατηγό. Δεν τον πρόλαβε ως αυτοκράτορα. Την ίδια χρονολογία διέκοψε ξαφνικά και την ιστόρησή του. Η πρώτη έκδοση του ελληνικού κειμένου έγινε από τον Β. Vulcanius στο Λούγδουνο το 1594 κι επαναλήφθηκε στο Παρίσι το 1658. [Κρουμβάχερ, *Ιστορία της Ελληνικής Λογοτεχνίας*, τ. Α', Αθήνα 1897, R. Keydell, *Agathiae Myrinaei historiarum libri quinque, Corpus Fontium Historiae Byzantinae. Series Berolinensis* 2. Berlin: De Gruyter, 1967, σ. 3-197, Κρουμβάχερ, Jean P. Migne, *Patrologia Graeca*, vol. 88, Paris, 1860, col. 1248-1608 (based on Niebuhr's edition above), Dindorf, *Historici Graeci Minores*, vol. II, Leipzig, (1871)]

11. Αγαθοδαίμων ο Αλεξανδρεὺς, ο οποίος κατά πολλούς έζησε κατά το 2^ο με 3^ο μ.Χ. αιώνα. Μερικοί εκτιμούν ότι έζησε τον 5^ο αιώνα μ.Χ. Ο Αγαθοδαίμων, ήταν Αλεξανδρινός γεωγράφος, χαρτογράφος και μηχανικός, με πλούσιο συγγραφικό έργο, το οποίον σε μας σώζεται δυστυχώς αποσπασματικό και μνημονευόμενο σε κείμενα της Αναγέννησης. Το γεωγραφικό του έργο μας είναι γνωστό από τον Πτολεμαίο Κλαύδιο, όταν 27 γεωγραφικοί πίνακες του Αγαθοδαίμονος ήταν προσαρτημένοι στα χειρόγραφα της *Γεωγραφικής Υφηγήσεως* του Πτολεμαίου. Εδώ τολμούμε να διατυπώσουμε την υπόθεση, ότι, το όνομα Αγαθοδαίμων μπορεί να είναι ιερατικός τίτλος και ο εν λόγω ιερέας πρόσφερε τους χάρτες της οικουμένης, χάρτες με στρατηγικό και εμπορικό ενδιαφέρον στον κάθε ενδιαφερόμενο και σε κοινή χρήση των ναυτιλλομένων, που δρούσαν και τα συμφέροντα του εν λόγω ιερατείου. Στα χειρόγραφα αυτά αναφέρεται: *εκ του Κλαυδίου Πτολεμαίου Γεωγραφικών βιβλίων οκτώ την οικουμένην πάσαν Αγαθοδαίμων Αλεξανδρεὺς υπετύπωσεν*. Οι 26 από τους 27 πίνακες αναφέρονται σε διάφορες περιοχές, ενώ ένας σε όλη την οικουμένη. Βιβλιογραφικά για τον

¹¹ Ἐπειδὴ Τεΐας ὁ μετὰ Τωτίλαν τῶν Γότθων ἡγεμὼν καταστάς, ἀνακαλεσάμενος τὰς δυνάμεις καὶ <ἐς> πόλεμον πανουδι πρὸς τε Ναρσῆν καὶ Ῥωμαίους παρατάξαμενος ἡσσήθη τε κατὰ κράτος καὶ αὐτοῦ πολεμῶν διεφθάρη οἱ τε περισωθέντες τῶν Γότθων, ἐγκειμένων σφίσι Ῥωμαίων καὶ οὐκ ἀνιέντων, πιεζόμενοι ταῖς τε ἐπιδρομαῖς καὶ ὅτι ἐν χώρῳ ἀνύδρῳ ἐτύγχανον ξυνειλεγμένοι, σπονδὰς τίθενται πρὸς Ναρσῆν, ἐφ' ᾧ τὴν μὲν οἰκίαν ἀδεῶς νέμονται χώραν, βασιλεῖ δὲ τῷ Ῥωμαίων κατήκοοι τὸ λοιπὸν ὄντες διατελοῖεν· ἐπειδὴ ταῦτα τηδε ἔχῳρει, ἐδόκει μὲν ἅπασι πέρας ἔχειν τὰ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πολέμων· τὰ δὲ ἦν ἄρα προοίμια. Οἱ υπήκοοι ἦταν *Ῥωμαῖοι* καὶ ὁ ὅρος Ἑλληνας δὲν συνηθίζεται, γιὰτί ὅποιος αυτοχαρακτηριζόταν ἔτσι, κινδύνευε νὰ κατηγορηθεῖ ὡς ἐθνικός (εἰδωλολάτρης, παγανιστής) στο θρησκευμα καὶ νὰ υποστεί συνέπειες ἐκτοπισμοῦ στην καλύτερη περίπτωση με κίνδυνο στη χειρότερη νὰ χάσει ἀκόμη καὶ τὴν ζωὴ του. Ο ὅρος Ἑλληνας στην ονομασία τῶν Ῥωμίων ἄρχισε νὰ χρησιμοποιεῖται μετὰ το 1453, ἐπὶ Οθωμανικῆς Αυτοκρατορίας κι επικράτησε μετὰ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1821.

Αγαθοδαίμονα αξίζει να αναφερθεί το βιβλίο του Charles Peter Mason, (εκδ. 1867), με τίτλο: «Agathodaemon», και ως λήμμα το γνωστό λεξικό του William Smith, με τίτλο: *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology*, 1, Boston, p. 65. Με το ίδιο όνομα αναφέρεται και ένας αλχυμιστής (πιθανόν πρόκειται για ψευδώνυμο ή είναι μυθικό πρόσωπο) ή πιο σωστά *χυμευτής* (*χυ/ημικός*) του 1^{ου} με 2^ο μ.Χ. αιώνα, με αναφορά των έργων του από τον Ολυμπιόδωρο και τον Ζώσιμο τον Πανοπολίτη. Δύο έργα του αλχυμιστή που σώζονται είναι το: *Εἰς τον χρησμόν Ὀρφῆως συναγωγή και υπόμνημα*¹² και το *Επί του εκ των σιβυλλικών βιβλίων εἰλημμένου αινίγματος*. Δεν σώζονται τα: *Διδασκαλία του Προβαφίου* και το *Αίνιγμα του φιλοσοφικού μύθου Ερμού και Αγαθοδαίμονος*. Πιθανόν η ονομασία Αγαθοδαίμων να είναι και αρχιερατικός τίτλος της πτολεμαϊκής Αιγύπτου και να συνεχίζεται να δίνεται κατά τους πρώτους ρωμαϊκούς αιώνες της χώρας αυτής, ή να ταυτίζεται με το όνομα του γεωγράφου.

12.Αγαθοκλής ο Κυζικηνός, ιστορικός του 5^{ου}, ή 4^{ου} ή και 3^{ου} αιώνα π.Χ. που έγραψε σε ιωνική διάλεκτο ιστορία της πατρίδας του (*Περὶ Κυζίκου*). Από τον Αθήναιο αποκαλείται μία φορά ως Κυζικηνός και πολλές φορές ως Βαβυλώνιος. [H.J. Mette, "Die Kleinen' griechischen Historiker heute," *Lustrum* 21 (1978), σ. 30, FHG, IV, σ. 288-290, και περί το 1470 ένας Βενεδικτιανός παπάς ο Nicolaus Doris εξέδωσε τα αποσπάσματά του, παρεμβάλλοντας τα ονόματα στα λατινικά στη θέση των ελληνικών.]

13.Αγαθοκλής ο Μιλήσιος (ή ο Σάμιος), γεωγράφος και ιστορικός, πιθανόν μαθητής του Ζηνόδοτου του Μαλλώτη και δάσκαλος του Ελλάνικου¹³, που έγραψε ένα έργο για το πολίτευμα των Πεσινουντίων. Ανήκε στην τάξη των χωριζόντων, δηλαδή αυτών που υποστήριζαν ότι η Οδύσσεια, έργο πολύ νεότερο της Ιλιάδας δεν είχε δημιουργηθεί από τον Όμηρο. Αρχικά διορίστηκε ως σύμβουλος του Πτολεμαίου του Δ', εκμεταλλευόμενος τη μητέρα του Οιάνθη και την αδελφή του Αγαθόκλεια, που ήταν ευνοούμενες του βασιλιά και στη συνέχεια ανέλαβε αυθαίρετα την επιτροπεία του ανήλικου Πτολεμαίου Ε'. Η κακή διακυβέρνηση και οι αλλεπάλληλες αποτυχίες της εξωτερικής πολιτικής του βασιλείου της Αιγύπτου προκάλεσαν την εξέγερση του λαού της Αλεξάνδρειας και την ανάληψη της εξουσίας από τον διοικητή του Πηλουσίου Τληπόλεμο, ο οποίος διέταξε τη θανάτωση του Αγαθοκλή και όλης του της οικογένειας περί το 202 π.Χ. Ο Πλούταρχος αναφέρει ένα ακόμη έργο του Αγαθοκλή το *Περὶ ποταμών*¹⁴. [FHG, IV, σ. 290]

14. Αγαθοκλής ο Χίος, ιστοριογράφος και γεωγράφος των ελληνιστικών χρόνων πιθανόν του 3^{ου} π.Χ. αιώνα, που αναφέρεται από τον Ουάρωντα (*Res Rusticae*, 1, 1, 8). Αναφέρονται δύο τίτλοι συγγραμμάτων, τα *Γεωγραφικά συγγράμματα* και τα *Γεωπονικά*. [Jacoby, F., FGH n. 472 (fr. 1-7), Montanari, F., SGLG, 7, 1988, σ. 26 (fr. 8-11)]

15.Αγαθοσθένης, ιστορικός που ταυτίζεται με τον Αγλαοσθένη. Αναφέρεται από τον Τζέτζη. [FHG, III, σ. 294]

16. Αγάθων ο Σάμιος, γεωγράφος των ελληνιστικών χρόνων μεταξύ 1^{ου} π.Χ. αιώνα και 1^{ου} μ.Χ. Οι τίτλοι των τριών μνημονευόμενων έργων του είναι: *Σκυθικά*, *Περὶ ποταμών* και *Αιγυπτιακά*. Υπήρχε μάλλον κι άλλος Αγάθωνας (Jacoby, F., FGH n. 843), όπως και ένας επιγραμματοποιός, που σημειώνεται από τον Diehl, E., *Anth.Lyr.* 1³, p. 134. [Jacoby, F., FGH n. 843, FHG, III, σ. 291-292]

¹² Ένα μικρό απόσπασμα από το κείμενο αυτό: «Ὁ γοῦν Ὀρφεὺς ἦν ποιήσων τὴν λεύκωσιν· οἶδε πάντα τὰ παρ' ἑαυτῷ ἑτοίματα ὀργάνω ὕδατα καὶ κηροτακίδια, καὶ τὰ μέρη τῆς ξανθώσεως πάσης, λέγω δὴ ὕδατος θεοῦ ἄθικτου καὶ τὰ ἄλλα ἑτοιμα: καὶ μόνον μίξει ζητεῖ τοῦ ὑστέρου σκωριδίου». M. Berthelot and C.É. Ruelle, *Collection des anciens alchimistes grecs*, vol. 2. Paris: Steinheil, 1888 (repr. 1963): 268-271

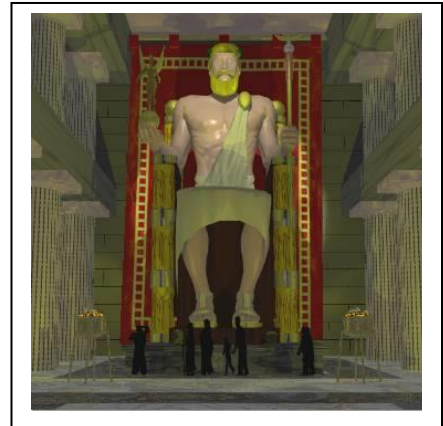
¹³ Ο Ελλάνικος ήταν γραμματικός του 2^{ου} π.Χ. αιώνα, εκπροσώπου των *χωριζόντων*, δηλαδή των γραμματικών που επιχειρηματολογούσαν ότι η Οδύσσεια, μετέπειτα γραμμένο από την Ιλιάδα, δεν γράφτηκε από τον Όμηρο.

¹⁴ Μαϊάνδρος ποταμός <ἔστι> τῆς Ἀσίας· ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Ἀναβαίνων· μόνος γὰρ ἐκ πάντων τῶν ποταμῶν ἀπὸ τῶν ἰδίων ἀρχόμενος πηγῶν εἰς ἑαυτὸν παλινδρομεῖ. προσηγορεύθη δὲ Μαϊάνδρος ἀπὸ Μαϊάνδρου τοῦ Κερκάφου καὶ Ἀναξιβίας παιδός, ὃς...

17.Αγάθων, ιστορικός πιθανόν να ταυτίζεται με τον Σάμιο κατά τους ελληνιστικούς χρόνους, ο οποίος έγραψε για τον Εύξεινον Πόντον (*Πόντου Περίπλους*): «[Ἱερὸν ὄρος] τοῦτο καθήκον ἐστὶν εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον· μέμνηται αὐτοῦ καὶ Κτησίας ἐν τῷ α Περίοδων¹ καὶ Σουίδας² ἐν β περὶ τοὺς λεγομένους Μάκρωνας. ἀκριβέστερον δὲ ὁ Ἀγάθων³ ἐν τῷ τοῦ Πόντου Περίπλῳ ἑκατὸν⁴ ἀπέχειν σταδίους αὐτὸ φησι τῆς Τραπεζοῦντος. ὁ δὲ Εἰρηναῖος Μνησίμαχόν φησι...]. [Jacoby, F., *FGH* n. 801]

18. Αγαθώνυμος, ιστοριογράφος ο οποίος είχε γράψει για την *Περσίδα*, ἴτοι ιστορία της Περσίας. Το έργο του δεν διασώζεται παρά μόνο λίγες αναφορές. [FHG, III, σ. 292]

19.Αγακλυτός ή Αγάκλυτος ο Περιηγητής, αρχαίος περιηγητής και ιστορικός του 1^{ου} μ.Χ. αιώνα, του οποίου το όνομα και περιστατικά του έργου του *Περί Ολυμπίας* αναφέρονται στη *Μυριόβιβλο* του Φωτίου¹⁵, στο λεξικό Σουΐδα ή Σούδα και στο *Fragmenta Historicum Graecorum* (IV, σ. 288). Το άγαλμα του Δία στην Ολυμπία, ήταν κολοσσός, υποστήριζε ο Αγακλυτός, με επίγραμμα που αναφέρει επίσης, ότι, ήταν ανάθημα του Κύψελου¹⁶. Το γιγαντιαίο άγαλμα του Διός σε φανταστική αναπαράσταση. Οι σκιές των ανθρώπων κάτω στα πόδια του δείχνουν τη διαφορά ύψους του αγάλματος και των ανθρώπων.

20.Αγέλοχος, ιστορικός πιθανόν του 3^{ου} π.Χ. αιώνα, που αναφέρεται στην Αναγραφή της Λίνδου, ένα χρονικό σε μαρμάρινη πλάκα του 99 π.Χ., που βρέθηκε στην Λίνδο και περιγράφει γεγονότα του 6^{ου} π.Χ. αιώνα¹⁷. [Jacoby, F., *FGH* n. 519]

21.Αγέστρατος, ιστορικός που αναφέρεται στην Αναγραφή της Λίνδου¹⁸ ότι συνέταξε χρονικά σε 2 βιβλία.

22.Αγησίλαος, κάποιος ιστοριογράφος, που έγραψε ιστορία για την Ιταλία σε 3 τουλάχιστον βιβλία, με τίτλο τα *Ιταλικά*. Έζησε σε αδιευκρίνιστη χρονική περίοδο¹⁹. [Jacoby, F., *FGH* n. 828, FHG, III, σ. 292]

¹⁵ Ο Φώτιος μαρτυρεί: «Κυψελιδῶν ἀνάθημα ἐν Ὀλυμπίᾳ· Πλάτων ἐν Φαίδρῳ. Παρὰ τὸ Κυψελιδῶν ἀνάθημα σφυρήλατος ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐστάθη κολοσσός, ἀλλ' οὐ τῶν Κυψελιδῶν. Κυψέλου δὲ φασι τὸ ἀνάθημα, ὡς Ἀγάκλυτος ἐν τῷ Περί Ὀλυμπίας φησὶν οὕτως· «Ναὸς τῆς Ἥρας παλαιός, ἀνάθημα Σκιλλουντίων· οὗτοι δὲ εἰσὶν Ἥλείων. Ἐνεστὶν δὲ ἐν αὐτῷ χρυσοῦς κολοσσός, ἀνάθημα Κυψέλου τοῦ Κορινθίου· φασι γὰρ τὸν Κύψελον εὐξάμενον, εἰ Κορινθίων τυραννεύσει, τὰς οὐσίας πάντων εἰς δέκατον ἔτος ἀνιερῶσειν, τὰς δεκάτας τῶν τιμημάτων εἰσπραξάμενον κατασκευάσαι τὸν σφυρήλατον κολοσσόν».

¹⁶ Ο Κύψελος ήταν γιος του Ηετίωνα και πατέρας του τυράννου της Κορίνθου Περίανδρου από το 658 π.Χ. (ΑΚΛ). Το επίγραμμα: Εἰμὶ ἐγὼ χρυσοῦς σφυρήλατός εἰμι κολοσσός· ἐξώλης εἴη Κυψελιδῶν γενεά.

¹⁷ (XXXVI) Λίν[διοι] χαριστήριον Νίκαν ἄγουσαν χρυσοῦς [χιλίους] τριακοσίους, ὡς ἰστορεῖ Ἀγέλοχος ἐν τῇ ι[τ]ὰς χρονικᾶς συντάξι[ς].

(XL) βασιλεὺς[ς] Πύρρο[ς] βουκ[έ]φαλα καὶ ὅπλα, οἷς αὐτὸς[ς] ἐχ[ρ]εῖτο ἐν τοῖς κινδύ[ν]οι[ς], ἀνέ[θ]ηκε κατὰ τὰν ἐκ Δωδῶνας μαντεῖαν, ὡς περιέχοντι τοὶ Λινδίων χρηματισμοὶ καὶ [ἰ]στορεῖ Ζήνων[ος] ἐν τῇ β[ε] τὰς χρονικᾶς συντάξι[ς], Ἀγέλοχο[ς] ἐν τῇ β[ε] τὰς χρονικᾶς[ς] συντάξι[ς], Ἀγέστρατος ἐν τῇ β[ε] τ[ι]τᾶς χρονικ[ᾶ]ς συντάξι[ς]. ἐπιγέ[γραπ]ται δ[ὲ] ἐπὶ τῶν ὀπλων. *vac.*

¹⁸ (XXXV) ὁ δᾶμος, οἷς ἐτίμασε αὐτὸν βασιλεὺς Περσῶν Ἀρταξέρξης, στρεπτόν χρύ[σ]ον, τιάραν, ἀκιν[ά]κ[αν] λιθόκολλον, μᾶλα ποτ' αὐτῷ, ψέλια χρύσεια λιθόκολλα, τὰ πάντ[α] ἄγοντα χρυσοῦς χιλίους τριακοσίους ἑβδομ[ά]κοντα πέντε, καὶ τὰν βασιλικὰν στολάν, ὡς φασι Ἐργ[ί]ας ἐν τῇ γ[α] βύβλῳ τὰν [ἰ]στορίαν, Ζήνων ἐν τῇ [.] τὰς χρονικᾶς συντάξι[ς], Τιμόκριτος ἐν τῇ β[ε] τὰς [χρονικᾶς] συντάξι[ς], Τέ[ρ]ων ἐν τῇ γ[α] τᾶ[ν] π[ε]ρὶ Ρόδου, Ἀγ[έ]στ[ρ]ατος ἐν τῇ β[ε] τὰς χρονικᾶς [σ]υντάξι[ς].

¹⁹ Ο Πλούταρχος αναφέρεται σ' αυτόν: «Φουλούιος Στέλλος μισῶν γυναικας, ἵππῳ συνεμίσγετο· ἡ δὲ κατὰ χρόνον ἔτεκε κόρην εὐμορφον, καὶ ὠνόμασεν Ἐποναν· ἔστι δὲ θεὸς πρόνοϊαν ποιουμένη ἵππων· ὡς Ἀγησίλαος ἐν τρίτῳ Ἰταλικῶν».

23.Αγίας ή Αυγέας, ο και **Δερκύλος** ονομαζόμενος, ιστορικός του 4^{ου} πιθανόν π.Χ. αιώνα, που έγραψε σε πολλά βιβλία τα *Αργολικά*²⁰. [Jacoby, F., *FGH* σ. 305 και *FHG*, III, σ. 292]

24. Αγίας ή Ηγίας ο Τροιζήνιος, επικός των Νόστων του 7^{ου} αιώνα π.Χ. Το περιεχόμενο των 5 βιβλίων των Νόστων αφηγείται την περιπετειώδη επιστροφή των ηρώων από την πτώση της Τροίας και την περιπλάνηση πολλών από αυτών που δεν μπορούσαν να επιστρέψουν (Οδυσσέας, Διομήδης, Ιδομενέας), λόγω μεταβολής της εξουσίας στις πατρίδες τους, εχθρικής προς αυτούς. Σε πολλές εστίες εκκίνησης για την εκστρατεία στην Τροία (π.χ. Μυκήνες, Ιθάκη Άργος, Κρήτη) οι εξουσίες άλλαξαν. Οι ΝΟΣΤΟΙ αποτελούσαν τη συνέχεια της Οδύσσειας και τελείωναν με την εκδίκηση του Ορέστη. Σώθηκαν κάποιες επιτομές. Μερικοί υποστηρίζουν ότι συγγραφέας των Νόστων ήταν ο Όμηρος. [G. Kinkel, *Epicorum Graecorum fragmenta*. Leipzig: Teubner, 1877, *FHG*, IV, 292, ΑΡΛΕΑ]

25.Αγλαοσθένης ή Αγαθοσθένης, ιστορικός και γεωγράφος των ελληνιστικών χρόνων (του 4^{ου} με 3^ο αιώνα π.Χ.), που έγραψε, από όσα σώζονται στα *FHG*, τουλάχιστον μία ιστορία της Νάξου (*Ναξιακά*) και μερικές παραδοξογραφίες. Ο Ερατοσθένης μας πληροφορεί ότι, όπως ισχυρίζεται ο Αγλαοσθένης στα *Ναξιακά* του, ο Δίας γεννήθηκε στην Κρήτη, μεγάλωσε φυγαδευθείς στη Νάξο, ανατραφείς από την Κυνόσουρα κι από εκεί σε όριμη ηλικία επιτέθηκε στο ιερατείο των Τιτάνων κι επικράτησε μετά από μεγάλη διαμάχη. Φαίνεται ότι έγραψε και για την Ιταλία, γιατί σε απόσπασμα του Τζέτζι έχουμε αναφορά για τις οξειδωτικές ιδιότητες του Κράθη ποταμού: «Κραῖθις, ποταμός Ἰταλίας τῶν λουομένων πυρσαίνων τὰς χαίτας, καθάπερ Ἰσίγονος ὁ ἱστορικός φησι, Σωτίων τε καὶ Ἀγαθοσθένης οἱ φιλόσοφοι». Μάλιστα ο Αγλαοσθένης υποστήριζε ότι στην Νάξο κόπηκαν τα πρώτα νομίσματα (Pollux IX, 6, 83: (Πρῶτοι νόμισμα ἔκοψαν) Νάξιοι κατὰ τὴν Ἀγλαοσθένους (i. q. Ἀγλαοσθ.) δόξαν). [Jacoby, F., *FGH* n. 499 και *FHG*, IV, σ. 293-294]

26.Αγριόπας, ιστορικός των ολυμπιακών αγώνων, που έγραψε για τους ολυμπιονίκες. [*FHG*, III, σ. 294]

27.Αγρίππας ο Βιθυνός, αστρονόμος και γεωγράφος προς τα τέλη του 1^{ου} μ.Χ. αιώνα, μελετητής των εκλείψεων των Πλειάδων από τη Σελήνη, αναφέροντας μία που έγινε το 93 μ.Χ. την εποχή του Δομιτιανού, όπως μας αναφέρει ο Πτολεμαίος στην Αμαλγέστη. [Weidler: *Historia astronomiae*, σ.173,174]

28.Αγροίτας από την Κυρήνη (σημερινή Λιβύη). Ιστορικός και γεωγράφος των ελληνιστικών χρόνων (μάλλον έδρασε κατά τον 3^ο με 2^ο π.Χ. αιώνα), συγγραφέας της ιστορίας της Λιβύης (*Λιβυκά*), γραμμένης σε 3 βιβλία (Jacoby, F., *FGH* σ. 762). Στο πρώτο του βιβλίο, από ότι μας διασώζει ο Απολλώνιος ο Ρόδιος, ο Αγροίτας²¹ υποστηρίζει ότι, η αδελφή της Κυρήνης ήταν η Λάρισσα, που έδωσε το όνομά της στη γνωστή πόλη της Θεσσαλίας²². Εκτός των άλλων φέρεται ότι έγραψε και ιστορία της Σκυθίας (*Σκυθικά*), όπως μας πληροφορεί ο

²⁰ Από το 3^ο βιβλίο του Αθήναιου²⁰ διαβάζουμε σχετικά: «Αγίας δὲ καὶ Δερκύλος ἐν Ἀργολικοῖς τοὺς στραβήλους ἀστραβήλους ὀνομάζουσι, μνημονεύοντες αὐτῶν ὡς ἐπιτηδείων ὄντων εἰς τὸ σαλπίζειν» καὶ «Αὐγέας (leg. Αγίας) δὲ ἐν α' Ἀργολικῶν φησὶ τῶν Γηρυόνου βοῶν ἀφελέσθαι Νηλέα· ὅθεν Ἥρακλέα Νέστορι παραδοῦναι τὴν ἀρχήν».

²¹ Του αποδίδουν και μια ωραία ερμηνεία για τον δράκοντα Λάδωνα της ορεινής Αρκαδίας και των χρυσών μήλων που εφύλαττε: «Τὸν δράκοντα Λάδωνα ἐκάλουν. Τοῦτον δὲ Πείσανδρος ὑπέιληφεν ἀπὸ τῆς γῆς γεγενῆσθαι. Ἡσίοδος δὲ ἐκ Τυφῶνός φησιν. Ἀγροίτας δὲ ἐν γ' Ἀιβυκῶν φησὶ, μὴ μῆλα εἶναι, ἀλλὰ πρόβατα κάλλιστα, ἃ χρυσᾶ ὠνομάσθη· ἔχειν δὲ ταῦτα ποιμένα ἄγριον, ὃν διὰ τὸ ἀνήμερον δράκοντα ὠνομάσθαι».

²² «Ἀγροίτας δὲ ἐν πρώτῳ Ἀιβυκῶν, ὑπὸ Ἀπόλλωνος εἰς Κρήτην αὐτὴν (τὴν Κυρήνην) κομισθῆναι, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Λιβύην. Ἀδελφὴ δὲ Κυρήνης Λάρισσα· ἥς ὁμώνυμος πόλις ἐν Θεσσαλίᾳ. Τινὲς δὲ φασὶ τὴν Κυρήνην Πηνειοῦ θυγατέρα γενέσθαι, κακῶς. Ἐνεμεν γὰρ παρ' αὐτῷ θρέμματα, οὐκ ἔτι δὲ καὶ θυγάτηρ αὐτοῦ ἦν».

Απολλόδωρος ο Ρόδιος, αρχόμενος από την εξορία του Προμηθέα στη μακρινή χώρα της Κολχίδας, δίνοντας ερμηνεία για το κατατρωγόμενο *ήπαρ* του Τιτάνα από τον αετό. *Ήπαρ* λεγόταν η καρπερή (*εύκαρπος*) γη, η οποία φθειρόταν από τον κακό ποτισμό της από τον ποταμό *Αετό*, ο οποίος κυλούσε σε κάποια απόσταση από αυτήν και τα νερά του δεν έφθαναν με ευκολία σ' αυτήν. Ήρθε στα μέρη αυτά ο Ηρακλής, σπουδαίος υδραυλικός μηχανικός²³ της εποχής εκείνης και έλυσε τα δεσμά της κακοποτισμένης γης, ανοίγοντας διώρυγα του ποταμού Αετού προς τη διψασμένη πεδιάδα του Προμηθέα²⁴. [FHG, IV, σ. 294-295]

29.Αδδαίος ο Μυτιληναίος (Ἀδαῖος ἢ Ἀδδαῖος ὁ Μιτυληναῖος), ιστοριογράφος της εποχής του μεγάλου Αλεξάνδρου, ο οποίος όμως έφερε και το επίθετο Μακεδόνας σε ένα επίγραμμα χειρόγραφο του Βατικανού (*Anth. Gr.* VI, 228). Όπως γνωρίζουμε από τον Αθήναιο έχει γράψει *Περὶ Ἀγαλματοποιῶν* και *Περὶ Διαθέσεως*²⁵. Ο ακριβής χρόνος δραστηριότητάς του δεν μας είναι γνωστός με ακρίβεια. Ο Reiske, που βασίζεται σε ανεπαρκείς πηγές, υπέθεσε μάλιστα, ότι, ως πρόσωπο βρισκόταν μεταξύ πραγματικότητας κι ανυπαρξίας (*Anth. Graec.*, VI, 228, 258, VII, 51, 238, 240, 305, X, 20 ; Brunck, *Anal.* II, σ. 224; Jacobs, XIII, σ. 831, FHG 3^{ος} σ. 132). Στην Παλατινή Ανθολογία με το όνομα Αδαίος συναντάμε και 10 επιγράμματα. Πολλοί τον αναφέρουν και ως Αδαίο από τη Μακεδονία (Paul Kroh).

30.Άδραστος από την Αφροδισιάδα της Καρίας, περιπατητικός φιλόσοφος, υπομνηματιστής, μαθηματικός και ιστορικός του 2^{ου} αιώνα μ.Χ. (110 με 175), του οποίου σώθηκαν κάποια γνωστά ιστορικά και λεξικογραφικά σχόλια πάνω στα *Ηθικά Νικομάχεια* του Αριστοτέλη και στα *Ηθικά* του Θεόφραστου. Δυστυχώς τα έργα του δεν διασώθηκαν, εκτός από έναν τίτλο: *Κατηγορίες*, όπως αυτός αναφέρεται από τον Γαληνό, κι συνιστούν κάποιους υπομνηματισμούς στο *Ηθικά Νικομάχεια* του Αριστοτέλη. Άλλο έργο του το *Περὶ τῆς τάξεως τῶν Αριστοτέλους βιβλίων*, έργο ερμηνευτικό του συνολικού αριστοτελικού έργου (Αχιλλέα Τάττιο), όπως και το *Τα κατὰ μαθηματικὸν χρήσιμα εἰς τὴν Πλάτωνος ἀνάγνωσιν*. Υποστήριζε ότι τη θεωρία των *επικυκλίων*, των ομόκεντρων δηλαδή κύκλων των σφαιρών του πλανητικού μας συστήματος ήταν γνωστό στον Πλάτωνα. Το όνομά του μνημονεύεται επίσης από τον Αθήναιο, το Θέωνα τον Σμυρναίο, τον Σιμπλίκιο και τον Πορφύριο (*Harmonica Ptolemaei*). [AKA, THE ENCYCLOPEDIA OF ANCIENT NATURALSCIENTISTS The Greek tradition and its many heirs Edited by Paul T. Keyser and Georgia L. Irby-Massie First published 2008 by Routledge]

31.Αδριανός, κάποιος ιστορικός, αγνώστων λοιπών δεδομένων, που αναφέρεται από τον Αρριανό. Ήταν επικός ποιητής και έγραψε ένα έπος αφιερωμένο στα δρώμενα του Μεγάλου Αλεξάνδρου, την *Αλεξανδριάδα*. Μνημονεύεται από τον Στέφανο Βυζάντιο.

32.Αέθλιος ο Σάμιος, ιστορικός του 6^{ου} αιώνα π.Χ. ή και πιο παλιός (μερικοί τον τοποθετούν τέλος 4^{ου} και αρχές 3^{ου} αι. π.Χ.), ο οποίος έγραψε ένα έργο με τίτλο: *Ωροι Σαμίων*²⁶, σε ιωνική διάλεκτο, με περιεχόμενο την ιστορία της γεννέτειράς του (γιατί *ώροι*

²³ Ας θυμηθούμε δύο άθλους του Ηρακλή, την εκτροπή του Αλφειού και τον καθαρισμό του κόπρου του Αυγεία, ή τη διακοπή των ρυακιών που τροφοδοτούσαν το βάλτο της Λέρνης και τη φωτιά που έπαιρνε το μεθάνιο της σήψης στην περιοχή αυτή, προσωποποιημένο το έργο αυτό με το μύθο της Λερναίας Ύδρας. Ο Παλαίφατος όμως, μελετώντας κι επισκεπτόμενος τις περιοχές αυτές, παίρνοντας μαρτυρίες των κατοίκων της περιοχής έδινε άλλες εκδοχές, που φαίνονται πιο κοντά σε πραγματικά ιστορικά δρώμενα.

²⁴ «ΣΚΥΘΙΚΑ. (6.) Ε LIBRO XIII. (t), Schol. Apoll. Rh. II, 1248: Ἀγροίτας δὲ ἐν (1) τρισκαιδεκάτῃ (ἐν τῇ γ') τῶν Σκυθικῶν δαπανᾶσθαι φησι τὸ ἥπαρ Προμηθέως δόξαι ὑπὸ τοῦ αἰετοῦ, διὰ τὸ τὴν κρατίστην τοῦ Προμηθέως χώραν τὸν ποταμὸν τὸν καλούμενον Ἀετὸν φθείρειν. Ἦπαρ δὲ παρὰ πολλοῖς, ὥσπερ καὶ οὐθαρ, τὴν εὐκαρπον λέγεσθαι γῆν. Ἡρακλέους δὲ ἐξοχετευσαντος διόρυξι τὸν ποταμὸν, τὸν τε αἰτὸν δόξαι ὑπ' αὐτοῦ κεχωρῖσθαι, καὶ τὸν Προμηθέα λελύσθαι τῶν δεσμῶν».

²⁵ Athénée XIII, p. 606, a, XI, p. 471, f.

²⁶ Σε ένα απόσπασμα του Αθήναιου διαβάζουμε για την ετήσια παραγωγικότητα του νησιού του: «Ὅτι δὲ ἐν ταῖς Ἀθήναις διηνεκεῖς ἦσαν αἱ ὀπῶραι πᾶσαι μαρτυρεῖ Ἀριστοφάνης ἐν Ὠραῖς. Τί οὖν παρὰδοξον ἰστορεῖν

σημαίνει χρονικά) και πολλών στοιχείων φυσιογραφίας. Αναφέρεται το όνομά του κι από τον Διογένη το Λαέρτιο. [FHG, III, σ. 287]

33. Αέτιος ο Αντιοχεύς (της Συρίας), φιλόσοφος, δοξογράφος, αστρονόμος, μετεωρολόγος και ιστορικός της φιλοσοφίας του 1^{ου} μ.Χ. αιώνα. Μνημειώδες έργο του το *Ξυναγωγή περί αρεσκόντων τοις φιλοσόφοις δογμάτων*, ένα έργο με συγκεντρωμένες τις «δόξεις», δηλαδή τις γνώμες των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων για θέματα φυσικής φιλοσοφίας και την ιστορική διαδρομή που διέτρεξαν. Δυστυχώς το έργο του δεν διασώζεται, όμως υπάρχει ο μεγάλος ελληνιστής Hermann Diels, ο οποίος συναρμολόγησε τις αναφορές του Στοβαίου γι' αυτόν, του Νεμέσιου, του Θεοδώρητου (*Ελληνικών παθήσεων θεραπεία*), του Πορφύριου (*Ιστορία της φιλοσοφίας*), του Ψευτο-Πλούταρχου και του Πλίνιου, αποκαθιστώντας κατά κάποιον τρόπο αυτή την πολύ σπουδαία πηγή της φυσικής ιστορίας, αναδεικνύοντας την γνώμη (δόξα) του Αναξίμανδρου, ότι η ζωή προήλθε από τη θάλασσα, όταν σε σπηλιά βουνού ο τελευταίος βρήκε απολιθώματα ψαριών. [Gercke: Paulys R.E. τόμ. 1-1, σ. 703 Έκδοση Metzler- Stuttgart 1894]

34. Αθανάδας, ιστορικός του 3^{ου} π.Χ. αιώνα, που έγραψε ιστορία για την Αμβρακία (όπως και ο Νικάνδρος ο Κολοφώνιος, ιστορικός του 2^{ου} π.Χ. αιώνα). Αναφέρεται στα χρόνια του Κραγαλέα, βασιλέα της πόλης της Αμβρακίας, ο οποίος υποχρεώθηκε από τον Ηρακλή που πέρασε από την πόλη, η πόλη της Αμβρακίας να τον τιμά ως αποκλειστική θεότητα, δίνοντας σε κάποιες εξαιρέσεις να ασκείται η λατρεία, όπως των θεοτήτων του Απόλλωνα και της Άρτεμης. Για τις διεκδικήσεις του αυτές ο Ηρακλής επικαλέστηκε τις νίκες του στον πόλεμο κατά των Κελτών, Χαόνων και Θεσπρωτών, λαών των οποίων τις χώρες διέτρεξε κατά την επιστροφή του με τα βόδια του Γηρυόνη και τις οποίες κατέβαλε στρατιωτικά. Υπάρχει μία επιγραφή στους Δελφούς (προερχόμενη από το Ρήγιο της Ιταλίας), του 149/150 π.Χ. που αναφέρεται στον Αθανάδα καταγόμενο από το Ρήγιο. [Jacoby, F., *FGH* n. 303 και Antoninus Liberaris, *FHG*, IV, σ. 343]

35. Άθηνις ή Αθάνας ή Άθηνις ο Συρακούσιος, πολιτικός και ιστορικός του 4^{ου} π.Χ. αιώνα, που έγραψε την ιστορία της Σικελίας σε 13 βιβλία με τίτλο: *Σικελικά*. Η ιστορία αυτή αποτελούσε συνέχεια της ιστορίας του Φιλίστου, η οποία συγκεκριμένα άρχιζε από τους χρόνους του Διονυσίου Β', τον επονομαζόμενο νεότερο και κατέληγε ως τον Τιμολέοντα. Αυτός ο Άθηνις ίσως ταυτιζόταν με εκείνον, ο οποίος στα 356 π.Χ. υπήρξε προστάτης μαζί με κάποιον Ηρακλείδη των Συρακουσών, όπως αναγράφεται σε κάποια μνεία των ιστοριών από 40 βιβλία του Θεόπομπου²⁷. Στα 13 βιβλία της ιστορίας του Αθήνιδα γνωρίζουμε ότι, υπάρχει η εξιστόρηση της επταετούς αρχής του Διονυσίου του νεότερου, που έλειπε από την ιστορία του Φιλίστου. Από τα σωζόμενα αποσπάσματα φαίνεται ότι πραγματευόταν τα δρώμενα του Δίωνα και του Τιμολέοντα, ίσως μαζί και το θάνατο του τελευταίου. Η ιστορία όμως του Δίωνα μας είναι γνωστή, γιατί είχε γραφεί από τον Τιμωνίδη, έναν άλλον ιστορικό της αρχαιότητας, οπότε υπάρχουν συγκρίσιμα εδάφια. [Κ. Μυλλέρου, *Ιστορία της Ελληνικής Φιλολογίας*, τ. 3^{ος}, σ. 135, Αθήνα 1886 και στο πρωτότυπο *FHG*, II, σ. 82-83, *FGrH*, n. 562]

36. Αθήναιος ο Ναυκρατίτης (από τη Ναύκρατη του Δέλτα του Νείλου, που κτίστηκε από τους Μιλησίους το 550 π.Χ. σε ένα νησάκι του Κανωβικού στομίου του Νείλου). Γραμματικός του 200 περίπου μ.Χ. και γενικά πολύπλευρος συγγραφέας, που έγραψε για ποικίλα θέματα, χρησιμοποιώντας το πλούσιο υλικό της μεγάλης Βιβλιοθήκης της Αλεξάνδρειας. Μπορεί να θεωρηθεί ως πολυϊστορικός (*πολυϊστορ*), για τον ιστορικό πλούτο του έργου του που αποτελείται από 15 βιβλία και φέρουν την επιγραφή: οι *Δειπνοδοφισταί*. Υπολογίζεται ότι έχει μελετήσει περί τις 800 αρχαίες πηγές του 4^{ου} αιώνα π.Χ., αν λάβει

δοκεῖ Ἀέθλιος ὁ Σάμιος ἐν πέμπτῳ Σαμίων Ὁρῶν Λέγων «Σῦκον καὶ σταφυλὴ καὶ ὁμομηλὶς καὶ μῆλα καὶ ῥόδα δις τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐγένετο».

²⁷ Θεόπομπος μ' «προστάται δὲ τῆς πόλεως ἦσαν τῶν μὲν Συρακοσίων Ἄθηνις καὶ Ἡρακλείδης, τῶν δὲ μισθοφόρων Ἀρχέλαος ὁ Δυμαῖος»

κανείς υπ' όψη του τα σχετικά αποσπάσματα που περιέχονται στο πληθωρικό σύγγραμμά του. Είναι το μόνο «κόσμημα» που διασώζεται σήμερα και συνιστά μία απέραντη πηγή ποικίλων πληροφοριών, αναφέροντας ονόματα ιστορικών, γεωγράφων, επιστημόνων, μάντεων, κωμικών, ονειροκριτών, γαστρονόμων, διαιτολόγων και άλλων προσώπων ασήμαντης καταγωγής, προσώπων που ακούγονται σε συζητήσεις φιλοσόφων, και εν πολλοίς περιλαμβάνουν ακόμη παράδοξα και θαυμάσια γεγονότα, συζητήσεις με κάθε λογής ειδήσεις, πολλές εκ των οποίων απεικονίζουν τα ήθη των διαφόρων εθνών. Κυκλοφορεί και με το δευτερότιτλο *Συμπόσιο φιλοσόφων*, γιατί γεννήθηκε στο σπίτι του Ρωμαίου Λαρήνσιου, προερχόμενος από την τάξη των ιππέων, πολύ καλλιεργημένου ανθρώπου της εποχής, στο σπίτι του οποίου συγκεντρωνόντουσαν τριάντα φιλοξενούμενοι διαφόρων επαγγελματιών (φιλόσοφοι, σοφιστές, φιλόλογοι, μουσικοί, νομικοί, γιατροί κ.ά) και στις συζητήσεις την ώρα συμποσίου πραγματευόντουσαν ποικίλα θέματα. Άλλο όμως σημαντικό είναι, όπως φαίνεται τις πηγές του, ότι πολλά θέματα αντλεί από κάθε λογής λεξικά (Δίδυμος, τρύφωνας, Πάμφιλος από την Αλεξάνδρεια) και ιστορικά βιβλία, συνθέτοντας με τα περιεχόμενα των συζητήσεων ένα πλούσιο υλικό, το οποίο φαίνεται να απηχεί αρκετά ζωντανά εκείνη την εποχή, και το οποίο εμπλουτίζεται από ιστορικές πολιτιστικές πληροφορίες για επιμέρους περιοχές της απέραντης ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, απέραντης γιατί έχει πλέον τα απέραντα εδάφη των διαδόχων του Αλέξανδρου. Πολλά ονόματα ιστορικών, γιατρών²⁸, επικών κι ελεγειακών ποιητών, κωμικών, γραμματικών, βιβλιοπωλών²⁹, κωμικών³⁰, μουσικών³¹, γαστρονόμων³², και άλλων³³ αναφέρονται για πρώτη φορά, και των οποίων τα έργα έχουν καταστραφεί, αφήνοντας μόνον το ίχνος του ονόματός τους στη διάβα του ιστορικού χρόνου, που θα ήταν πληρέστερος και πλουσιότερος σε γεγονότα αν τα έργα τους μας ήταν γνωστά. Στην ζωηρή συζήτηση του συμποσίου, περιγράφει κι αναπτύσσει τα πιο ασύνδετα θέματα μεταξύ τους, όχι μόνον από το χώρο της λογοτεχνίας, ιστορίας και αρχαιογνωσίας, αλλά κι από άλλους τελείως ετερογενείς, όπως παραδοξογραφήματα, θέατρο, ζωγραφική, διαιτολογία και άλλα ποικίλα. Χρησιμοποιήθηκε το έργο αυτό στη συνέχεια συχνά από τους Σώπατρο, Ιωάννη Λυδό και Ευστάθιο. Ο Ευστάθιος μάλιστα περιέχει 2000 παραθέματα του έργου αυτού. Έχει διασωθεί από το έργο του των 30 περίπου βιβλίων μία επιτομή των τριών πρώτων βιβλίων και τα υπόλοιπα 12 από τα 15. Υπάρχει ακόμη μία επιτομή του έργου του από τον Ευστάθιο. Το πιο παλιό χειρόγραφο ανήκει στο 10^ο αιώνα, που εκδόθηκε στη Βενετία το 1514 και η πιο παλιά έκδοση είναι του Ioannes Casaubonus στη Γενεύη του 1597. Μνημονεύονται και

²⁸ ΑΘΗΝΑΙΟΥ ΝΑΥΚΡΑΤΙΤΟΥ ΔΕΙΠΝΟΣΟΦΙΣΤΩΝ «ιατρῶν δὲ παρῆσαν Δάφνος Ἐφέσιος, ἱερὸς τὴν τέχνην καὶ κατὰ τὰ ἤθη, τῶν Ἀκαδημαϊκῶν λόγων οὐ παρέργως ἀπτόμενος, Γαληνός τε ὁ Περγαμηνός».

²⁹ «ὥραν ποιεῖται ἐν ταῖς ἀγνυαῖς, περιπάτοις, βιβλιοπωλείοις, βαλανείοις, ἔσχεν ὄνομα τοῦ κυρίου διασημότερον Κεϊτούκειτος».

³⁰ «ὡς τὰ Πινδάρου <ὁ> κωμωδιοποιὸς Εὐπολὶς φησιν... τὸν κωμωδιοποιὸν Ἀπολλόδωρον».

³¹ «μουσικὸς δὲ παρὴν Ἀλκείδης ὁ Ἀλεξανδρεὺς».

³² «...ὅτι Ἀρχέστρατος ὁ Συρακούσιος ἢ Γελῶς ἐν τῇ ὥς Χρύσιππος ἐπιγράφει Γαστρονομία, ὡς δὲ Λυγκεὺς καὶ Καλλίμαχος Ἦδυπαθεία, ὡς δὲ Κλέαρχος Δειπνολογία, ὡς δ' ἄλλοι Ὀψοποιία—ἐπικὸν δὲ τὸ ποίημα, οὐ ἢ ἀρχή». Ἡ Ὀψοποιία εἶναι ἡ ἐντεχνη παρασκευὴ μαγειρέματος, που δείχνει καὶ τὴν καλὴ ὄψιν τοῦ φαγητοῦ.

³³ Σφαιριστική ἢ σφαιρική ἦταν τὸ αντικείμενο κάποιων που ασχολοῦντο με ἓνα παιχνίδι σφαίρας, κάτι σαν τὴ δικιά μας μπάλα, που υπήρχε ἀπὸ τοὺς ομηρικοὺς χρόνους. Τὸ παιχνίδι αὐτὸ κατὰ τὸν Αθήναιο τὸ δημιουργοῦσε ἡ Ἀγαλλίς, εταῖρα, γραμματέας τῆς Ναυσικᾶς, «ὀρχήσεις δ' εἰσὶ παρ' Ὀμήρῳ αἱ μὲν τινες τῶν κυβιστητῆρων, αἱ δὲ διὰ τῆς σφαίρας· ἥς τὴν εὕρεσιν Ἀγαλλίς ἢ Κερκυραία γραμματικὴ Ναυσικᾶ ἀνατίθησιν ὡς πολίτιδι χαρίζομένη, Δικαίαρχος δὲ (FHG II 249) Σικυνώις, Ἴππασος δὲ (FHG IV 430) Λακεδαιμονίους ταύτην τε καὶ τὰ γυμνάσια πρώτοις». Οἱ κυβίσκοι ἦταν τὰ ζάρια, εφευρέτης τῶν ὁποίων ἦταν ὁ Παλαμήδης. Φαίνεται υπήρχε παιχνίδι κάτι σαν τὸ δικό μας τάβλι. Ἡ «σφαιρική» ἢ «σφαιριστική» ἦταν διάσημο παιχνίδι καὶ «ἐσφαίριζε δ' οὐκ ἀηδῶς καὶ Κτησίβιος <ὁ> Χαλκιδεὺς φιλόσοφος· καὶ πολλοὶ διὰ τὴν σφαιρικὴν αὐτῷ συναπεδύνοντο τῶν Ἀντιγόνου τοῦ βασιλέως φίλων. Συνέγραψε δὲ περὶ σφαιριστικῆς Τιμοκράτης ὁ Λάκων», (ἀπὸ τοὺς Δειπνσοφιστῆς τοῦ Αθήναιου).

μερικά άλλα έργα του, *Περί τω εν Συρία βασιλευκότων*, *Περί του θαλασσίου ιχθύος Θράττης* και ένα που είχε περιεχόμενο διάφορους ανταγωνισμούς ηγεμόνων. Δυστυχώς όλα τα τελευταία δεν έχουν διασωθεί. [1) G. Kaibel, *Athenaei Naucratis deipnosophistarum libri* xv, 3 vols. Leipzig: Teubner, 1-2:1887; 3:1890 (repr. Stuttgart, 1-2:1965; 3:1966): 1:1-491; 2:1-498; 3:1-560, 2) F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker (FGrH)* 166. Leiden: Brill, 1923-1958 (repr. 1954-1969): 2B:891-892, 3) S.P. Peppink, *Athenaei dipnosophistarum epitome*, vols. 2.1-2.2. Leiden: Brill, 2.1:1937; 2.2:1939: 2.1:3-174; 2.2:3-162, ΣΟΥΪΔΑΣ, σ. 58, ΘΥΡΑΘΕΝ]

37. Αθηνακών, ιστορικός που έγραψε ΣΑΜΟΘΡΑΚΙΚΑ³⁴, υποστηρίζοντας στις λίγες αναφορές που διασώζονται ότι, ο Δάρδανος και ο Ιασίωνας ήταν Κάβειροι, γιοι του Δία (ή κάποιου ιερέα του Δία) και της Ηλέκτρας, θυγατέρας του Άτλαντα³⁵. [FHG, IV, 345]

38. Αθηνόδωρος ο Ερετριεύς, ιστορικός (ΑΚΛ). Αναφέρεται επίσης και το όνομα Αθηνόδωρος ή Ζηνόδωρος ή Μηνόδωρος, που έχει γράψει μία τραγωδία με τον τίτλο: ΦΟΙΝΙΞ. [B. Snell, *Tragicorum Graecorum fragmenta*, vol. 1. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1971: 309.]

39. Αθηνόδωρος ο Ταρσεύς ή ο Αγχιαλεύς (από την Ταρσό, πρωτεύουσα της Κιλικίας επί του Κύδνου ποταμού, κτίσμα του Σαρδανάπαλου) ή και **Γαιτούλιος** επονομαζόμενος, ιστορικός και στωικός φιλόσοφος του 1^{ου} π.Χ. αιώνα, επί των χρόνων του αυτοκράτορα Οκταβίου. Έχει γράψει για την ιστορία της ιδιαίτερης πατρίδας της *Ταρσού* (ΠΕΡΙ ΤΑΡΣΟΥ ΠΑΤΡΙΔΟΣ³⁶). Επίσης αναφέρεται ότι έχει γράψει μία επιστολή ΠΡΟΣ ΟΚΤΑΟΥΪΑΝ (πρὸς Ὀκταουΐαν), τη γνωστή σε μας Οκτάβια, αδελφή του Καίσαρα. Λέγεται επίσης ότι έχει εξιστορήσει την καταγωγή του αγάλματος και του θεού Σάραπη, του νέου ελληνοαιγυπτιακού θεού που καθιέρωσαν οι Πτολεμαίοι στην Αίγυπτο. Εκτός αυτών φαίνεται ότι, έγραψε και ένα έργο *περί του Ωκεανού και των πλημμυρίδων*, στο οποίο ερμήνευε τις παλίρροιες (*πλημμυρίδες*) και τις αμπώτιδες³⁷. Το γεγονός αυτό μνημονεύεται στο πρώτο βιβλίο του Στράβωνα, αλλά μας είναι γνωστό ότι για τα φυσικά φαινόμενα αυτά της θάλασσας έχει γράψει και ο Ποσειδώνιος. [FHG, III, 486-488, ΣΟΥΪΔΑΣ 58 σε εκδόσεις ΘΥΡΑΘΕΝ]

40. Αθηνοκλής ο Κυζικηνός, ιστορικός και γραμματικός αγνώστου εποχής, του οποίου σώζονται κάποια αποσπάσματα από μια ιστορία αρχαιοτάτων χρόνων που έγραψε για τους Ασύριους και τους Μήδους. Μερικοί τον ταυτίζουν με τον Αθήναιο τον Σελευκιανό φιλόσοφο, που μνημονεύει ο Διόδωρος ο Σικελιώτης³⁸. [K. Müller, FHG, II, 89, I α]

³⁴ Καλλικῶν, Δηϊκῶν ὁ Ἡρακλέους, Ἡρακλῶν ὁ περὶ Ἰλιάδος γράψας καὶ Ὀδυσσεΐας, Ἀθηνακῶν ὁ τὰ Σαμοθράκικα γράψας, Λαοκῶν, ἄλλο πλῆθος ἐστὶ τοιοῦτον ὀνομάτων περισπωμένων...

³⁵ Ἀθηνακῶν ὁ τὰ Σαμοθράκικα γράψας. νῆσον ἐς Ἡλέκτρης Ἀτλαντίδος, ὄφρα δαέντες / ἀρρήτους ἀγανῆισι τελεσφορήισι θέμιστας / σώτεροι κρυόεσσαν ὑπεῖρ ἄλα ναυτίλλοιντο] (α) τὴν Σαμοθράκην λέγει. ἐκεῖ γὰρ ὤκει Ἡλέκτρα ἢ Ἀτλαντος καὶ ὠνομάζετο ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων Στρατηγίς, ἣν φησιν Ἑλλάνικος (4 F 23) Ἡλεκτρύωνην καλεῖσθαι. ἐγέννησε δὲ γ' παῖδας ὁ Δάρδανον τὸν ε... [FGrH 546]

³⁶ Steph. Byz.: Αγχιάλη, πόλις Κιλικίας, παραθαλασσία τῇ Τάρσῳ καὶ Ζεφυρίῳ· ἐστὶ δὲ κτίσμα Αγχιάλης τῆς Ἰαπετοῦ θυγατρὸς, ὡς Αθηνόδωρος Περὶ τῆς αὐτοῦ πατρίδος γράφων, καὶ παρατιθεῖς Διόδωρον τὸν γραμματικὸν συμφωνοῦντα Πτολεμαίῳ βασιλεῖ. «Γίνεται δ' Ἰαπετοῦ θυγάτηρ Αγχιάλη, καὶ κτίζει πόλιν Αγχιάλην [πρὸς] Αγχιαλέα τὸν παρακείμενον ποταμόν. Γεννᾷ δ' υἱὸν Κύδνον, ἀφ' οὗ ποταμὸς Κύδνος ἐν Τάρσῳ· ὁ δὲ Κύδνος υἱὸν Παρθένιον, ἀφ' οὗ ἡ πόλις μετωνομάσθη Παρθενία. Μεταπεσόντος δὲ τοῦ ὀνόματος, Τάρσος ἐκλήθη.»

³⁷ «Στέφανος ὁ Βυζάντιος: Ἡμεῖς δὲ τὸν μὲν πλείω λόγον περὶ τοῦ Ωκεανοῦ καὶ τῶν πλημμυρίδων εἰς Ποσειδώνιον ἀναβαλλόμεθα καὶ Ἀθηνόδωρον, ἱκανῶς διακρατήσαντας τὸν περὶ τούτων λόγον.. Idem III: Ὡσπερ Αθηνόδωρος φησιν, εἰσπνοῇ τε καὶ ἐκπνοῇ τὸ συμβαῖνον περὶ τὰς πλημμυρίδας καὶ περὶ τὰς ἀμπώτεις ἔοικεν».

³⁸ Διόδωρος Σικελιώτης, 2, 20, 3

41. Αιγί/ιμιος, επικός ή ονομασία έπους του 7^{ου} π.Χ. αιώνα, του οποίου το περιεχόμενο απλώνεται σε δύο βιβλία, που ιστορούν την εποχή δράσης του Ηρακλή. Έχει διασωθεί ένα μικρό απόσπασμα³⁹. Από αναφορές εικάζουμε ότι, ο συγγραφέας του Αιγίμιου ήταν ο ανταγωνιστής του Ησίοδου **Κέρκωπας ο Μιλήσιος**, που ήταν ποιητής και φιλοσόφος. [G. Kinkel, *Epicorum Graecorum fragmenta*. Leipzig: Teubner, 1877: 83-85]

42. Αΐλιος Δίος, ιστορικός και γεωγράφος των ύστερων ελληνιστικών χρόνων, ο οποίος έγραψε *Φοινικικά*, δηλαδή ιστορία των Φοινίκων⁴⁰ και τη σχέση τους με τους Έλληνες και το *Περί Αλεξανδρείας*⁴¹. Αναφέρεται από τον Ιώσηπο ως συγγραφέας ιστορίας των Φοινίκων και φαίνεται ότι ανήκει στην σφαίρα των φοινικιζόντων ιστορικών, οι οποίοι έγραψαν κατά των Ελλήνων. [FHG, IV, 397-398]

43. Αινείας ο Σάμιος, κάποιος ιστορικός του 1^{ου} μ.Χ. αιώνα που έγραψε *Σαμιακούς λόγους*, ήτοι ιστορία της Σάμου σε ποιητικούς στίχους και άλλα, ο οποίος αναφέρεται σε ιστορικά δρώμενα του 8^{ου} π.Χ. αιώνα. Αναφέρεται από τον Φώτιο και στους σχολιασμούς του Τζέτζη⁴². [FGrH, n. 543]

44. Αινείας ο τακτικός, κάποιος ιστορικός του 4^{ου} με 3^ο π.Χ. αιώνα, που γεννήθηκε στη Στυμφαλία της Αρκαδίας. Ήταν πιθανόν στρατηγός των Αρκάδων, γιατί έγραψε *περί πυρσών*, δηλαδή τον τρόπο μετάδοσης των μηνυμάτων από μακριά με συστοιχεία πυρών σε ορεινά απρόσιτα μέρη μεγάλης απόστασης οπτικής επαφής, που αποσκοπούσε στην έγκαιρη προειδοποίηση για την στρατιωτική προσέγγιση εχθρικών στρατευμάτων, την προετοιμασία για μάχη και την κατάληψη επίκαιρων θέσεων για την αντιμετώπιση του εχθρικού στρατεύματος και τη δυνατότητα αναδίπλωσης στην περίπτωση που αντιμετώπιζαν ισχυρή αντίσταση. Επίσης αναφέρεται ότι έγραψε ένα εκτεταμένο υπόμνημα στρατηγημάτων, ουσιαστικά την πρώτη πραγματεία για την άμυνα μιας πόλης (*Πολιορκητικά*), η οποία περιέχει τοποθετήσεις για την πιο αποτελεσματική άμυνα, διανθισμένη με πολλά ιστορικά παραδείγματα, με συμβουλές πώς να καταπνίγεται η εσωτερική αντιπολίτευση και να αποφεύγεται το ενδεχόμενο της προδοσίας. Κατά τον Σουΐδα έχει γράψει και ένα έργο «Περί πυρσειών», δηλαδή τη μετάδοση μηνυμάτων με φρυκτωρίες. Το έργο του είχε ως πρότυπο τον Θουκυδίδη και χρησιμοποιήθηκε πολύ από μεταγενέστερους συγγραφείς, όπως είναι ανάμεσά τους οι Πολύβιος και Αιλιανός ο τακτικός.

³⁹ «Νήσφ ἐν Ἀβαντίδι δὴ· τὴν πρὶν Ἀβαντίδα κίκλησκον θεοὶ αἰὲν ἔόντες, τὴν τότε ἑπώννυμον Εὐβοίαν βοὸς ὠνόμασε Ζεὺς. (4.) Ἐκ τοῦ δ' ὄρκον ἔθηκεν ἀμείνονα ἀνθρώποισι νοσφιδίων ἔργων πέρι Κύπριδος. (5.) Καὶ οἱ ἐπίσκοπον Ἄργον ἴει κρατερόν τε μέγαν τε, τέτρασιν ὀφθαλμοῖσιν ὁρώμενον ἔνθα καὶ ἔνθα, ἀκάματον δέ οἱ ὤρσε θεὰ μένος, οὐδὲ οἱ ὕπνος πίπτειν ἐπὶ βλεφάροις, φυλακὴν δ' ἔχεν ἔμπεδον αἰεὶ. @1 (7.) Ἐνθα ποτ' ἔσται ἔμὸν ψυκτῆριον, ὄρχαμε λαῶν. (8.) Πάντες δὲ τριχάϊκες καλέονται, οὐνεκα τρισσὴν γαῖαν ἐκάς πάτρης ἐδάσαντο».

⁴⁰ ΦΟΙΝΙΚΙΚΑ. Josephus C. Apion. I, 17: Ὅτι δ' οὐ λόγος ἐστὶν ὑπ' ἐμοῦ συγκείμενος ὁ περὶ τῶν παρὰ τοῖς Τυρίοις γραμμάτων, παραθήσομαι μάρτυρα Δίον, ἄνδρα περὶ τὴν Φοινικικὴν ἱστορίαν ἀκριβῆ γεγονέναι πεπιστευμένον. Οὗτος τοίνυν ἐν ταῖς Περὶ Φοινίκων ἱστορίαις γράφει τὸν τρόπον τοῦτον· «Ἀβιβάλου τελευτήσαντος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἰρώμος ἐβασίλευσεν. Οὗτος τὰ πρὸς ἀνατολὰς μέρη τῆς πόλεως προσέχωσε, καὶ μείζον τὸ ἄστυ πεποίηκε, καὶ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς τὸ ἱερόν καθ' ἑαυτὸ ὃν ἐν νήσῳ, χώσας τὸν μεταξὺ τόπον, συνήψε τὴν πόλει, καὶ χρυσοῖς ἀναθήμασιν ἐκόσμησεν· ἀναβάς δὲ εἰς τὸν Λίβανον ὑλοτόμησε πρὸς τὴν τῶν ναῶν κατασκευὴν. Τὸν δὲ τυραννοῦντα Ἱεροσολύμων Σολομῶνα πέμψαι πρὸς τὸν Εἰρώμον αἰνίγματα καὶ παρ' αὐτοῦ λαβεῖν ἀξιούν, τὸν δὲ μὴ δυνηθέντα διακρίναι τῷ λύσαντι χρήματα ἀποτίειν. Ὁμολογήσαντα δὲ τὸν Εἰρώμον καὶ μὴ δυνηθέντα λύσαι τὰ αἰνίγματα πολλὰ τῶν χρημάτων εἰς τὸ ἐπιζήμιον ἀναλῶσαι. Εἴτα δὴ Ἀβδήμονόν τινα Τύριον ἄνδρα τὰ προτεθέντα λύσαι, καὶ αὐτὸν ἄλλα προβαλεῖν· ἃ μὴ λύσαντα τὸν Σολομῶνα πολλὰ τῷ Εἰρώμῳ προσαποτίσαι χρήματα.» Δίος μὲν οὕτω περὶ τῶν προειρημένων ἡμῖν μεμαρτύρηκεν.

⁴¹ «Αἶλιος Δίος ἐν τῷ Περὶ Αλεξανδρείας βιβλίῳ πρώτῳ φησὶν, ὅτι Δαρεῖω προσεφώνησε Σκύλαξ τὸ φρόντισμα».

⁴² Κανδαύλην] Μυρτίλος δὲ Κανδαύλης δὲ τὴν κλῆσιν ἐκαλεῖτο· τὸ δὲ Κανδαύλης Λυδικῶς τὸν σκυλλοπνίκτην λέγει, ὥσπερ Ἰππῶναξ δεικνύσι, γράφων ἰάμβῳ πρώτῳ «Ἑρμὴ κυνάγχα, Μηιονιστὶ Κανδα...

«Ὡς συγγραφεὺς τοῦ ἐν λόγῳ ἔργου φέρεται συνήθως Αἰνεΐας ὁ Τακτικός, ὦν ἴσως αὐτός ὁ ἐν Στυμφαλία τῆς Ἀρκαδίας γεννηθεὶς καὶ ὑπὸ

Α. ΑΙΝΕΙΟΥ.
*Αἰνεΐας. οὗτος ἔγραψε περὶ πυρῶν, ὡς φησι Πολύβιος, 10
καὶ περὶ στρατηγημάτων ὑπόμνημα.*

Ξενοφάντος αναφερόμενος στρατηγὸς Ἀρκάδων. Εἰς τοιαύτην τινα ἐκδοχὴν οὐδαμῶς προσκρούει ὁ χρόνος, καθ' ὃν συνεγράφη τὸ ἔργον, καθόσον οὐδέν ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ μνημονευομένων πολυαριθμῶν παραδειγμάτων συμπίπτει μετὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς τετάρτης μ.Χ. ἑκατονταετηρίδος. Τούτοις προσθετέον καὶ ὅτι ὁ μὲν Κινέας ὁ γνωστός σύμβουλος τοῦ βασιλέως Πύρρου φαίνεται ὅτι ἐποίησεν ἐπιτομὴν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος συγγράμματος, ὁ δὲ Πολύβιος προφανῶς ἐγίνωσκεν αὐτό, ἀξιώσας ἰδιαιτέρας μνείας ὡς ἐκ συμπολίτου προερχόμενον». Τα παρατιθέμενα αὐτὰ θραύσματα προέρχονται ἀπὸ τις σελίδες τοῦ τρίτου τόμου τῆς *Ιστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας* τοῦ Καρόλου Οδοφρ. Μυλλέρου⁴³. [Jacoby, F., *FGH*, n. 543]

45. Αἰνησίδημος, ιστορικός τῶν ἐλληνιστικῶν χρόνων, πιθανόν τοῦ 4^{ου} με 3^{ου} π.Χ. αἰώνα,⁴⁴ που ἔγραψε ἱστορία τῆς Τήνου, τὰ *Τηνιακά* (ΑΚΛ). Αναφορὴς ἔχουμε στα σχόλια τῶν Ἀργοναυτικῶν τοῦ Απολλωνίου τοῦ Ρόδιου. Δεν πρέπει νὰ τον ταυτίζουμε με τὸν Αἰνησίδημον τὸν Κνώσσιο, σκεπτικὸ φιλόσοφο τοῦ πρώτου αἰῶνα π.Χ. κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Αυγούστου. [Jacoby, F., *FGH*, n. 600, *FHG*, III, σ. 286-287]

46. Αἰσχυρίων ὁ Μυτιληναῖος, ιστορικός καὶ ἐποποιὸς τοῦ 4^{ου} π.Χ. αἰώνα, γνώριμος τοῦ Ἀριστοτέλη που ἀκολούθησε τὸν Ἀλέξανδρον στὴν ἀσιατικὴ τοῦ ἐκστρατεία. Με τὸ ἴδιο ὄνομα συναντάμε ἕναν ποιητὴ χωλιάμβων ἀπὸ τὴν **Σάμο** τοῦ ἰδίου αἰῶνα που ἔγραψε *Εφεσίδαν* σε 7 βιβλία, καὶ ἕναν γιατρὸ τοῦ 2^{ου} μ.Χ. αἰώνα ἀπὸ τὴν Πέργαμο. [Jacoby, F., *FGH*, n. 742]

47. Αἰσώπος, ιστορικός ἀγνωστῆς ἐποχῆς πιθανόν τοῦ 1^{ου} π.Χ. αἰώνα που κατὰ τὸν Σουΐδα ἔγραψε γιὰ τὸν Μιθριδάτη⁴⁵. Δεν πρέπει νὰ τον ταυτίζουμε με τὸ γνωστὸ μυθογράφον ἀπὸ τὴν Σάμο τοῦ 6^{ου} π.Χ. αἰώνα. [Jacoby, F., *FGH*, n. 187a]

48. Ἀκαρίων, ἀγνωστος ιστορικός που ἀναφέρεται στοὺς σχολιασμοὺς τοῦ Απολλωνίου τοῦ Ρόδιου⁴⁶. Συγκεκριμένα ἀναφέρεται ὅτι, ὁ *Ἀκαρίων* ἱστορεῖ πὼς οἱ Φρύγες γιὰ νὰ περάσουν τὸ βόρειο Βόσπορον κατασκεύαζαν ἐιδικὰ πλοία που εἶχαν στὴν πρῶρα πρόσωπον ταύρου (*ταυροπρόσωπον ναῦν*), ὅπως ἀκριβῶς πολὺ παλαιότερα ἔκανε ὁ Φρίξος, ὅταν ἐπλεε στὴν Σκυθία, με τὴν διαφορὰ ὅτι τὸ πλοῖο τοῦ ἦταν *κριοπρόσωπον*. [*FHG*, II σ. 349]

49. Ἀκέσανδρος ὁ Κυρηνεὺς, ιστορικός καὶ γεωγράφος κατὰ τὸν 4^ο (;) με 2^ο αἰῶνα π.Χ. Ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Πλούταρχο (*Τῶν ἐπὶ σοφῶν Συμπόσιον* V 2, 1) καὶ λέγεται ὅτι ἔγραψε ἕνα ἱστοριογεωγραφικὸ ἔργο γιὰ τὴν Κυρήνην (*περὶ Κυρήνης*). Ὑπάρχει καὶ ἕνα παρόμοιο ἔργο γιὰ τὴν ἡπειρὸ Λιβύη (δηλαδή τὴν μετέπειτα ὀνομαζόμενη Ἀφρικὴ ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους), τὸ *περὶ Λιβύης*. Ὁ πρώτος βασιλιάς τῆς Κυρήνης ἦταν ὁ Ἀριστοτέλης **Βάττος**⁴⁷ κι ἐκτοτε τὸ ὄνομα

⁴³ K. Müller, μίας σπάνιας ἐκδόσεως τοῦ 3^{ου} τόμου ἀπὸ τὸν Σπ. Κουσελίνη το 1886, μετάφρασης στα ἐλληνικὰ που πραγματοποίησε ὁ Χρήστος Μαντζάκος, καθηγητῆς τῆς Βαρβακείου Σχολῆς.

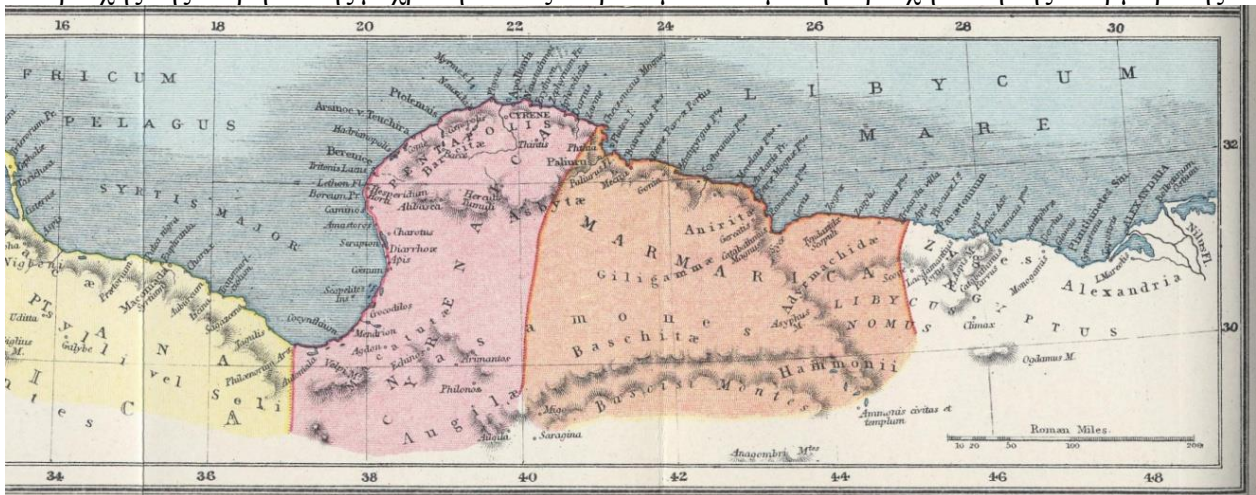
⁴⁴ καὶ νύ κεν ἄψ ὀπίσω Μυσῶν ἐπὶ γαῖαν ἴκοντο / λαῖτμα βησάμενοι ἀνέμου τ' ἄλληκτον ἰωήν, / εἰ μὴ Θρηκίσιον δῶυ νῆες Βορέαο / Αἰακίδην χαλεποῖσιν ἐρητύεσκον ἔπεσσιν / σχέτλιοι· ἦ τέ σφιν στυγερὴ τίσις ἔπλετ' ὀπίσω / χερσ...

⁴⁵ Μιθριδάτου ἀναγνώστης. ἔγραψε περὶ Ἑλένης.... ἔγραψε καὶ Μιθριδάτου ἐγκώμιον.

⁴⁶ «μέν οὖν φησὶν ἱστορεῖν Ἀκαρίωνα, ὅτι Φρύγες τὸ παλαιὸν βουλευθέντες διαπερᾶσαι τὸν πορθμόν, κατασκεύασαν ναῦν ταύρου τύπου ἐπὶ τῆς πρῶρας ἔχουσιν καὶ, ὡς εἰπεῖν ταυροπρόσωπον, καὶ ταύτη φησὶν αὐτοὺς διαπερᾶσαι, καὶ τὸν πορθμόν ἀπὸ τῆς νεῶς Βόσπορον κληθῆναι...»

⁴⁷ Στους σχολιασμοὺς τοῦ Πινδάρου διαβάζουμε γιὰ τὸ πὼς προήλθε ἡ ὀνομασία Βάττος, τῶν βασιλιάδων τῆς Κυρήνης: «Ἡρόδοτος μὲν οὖν φησιν, ὅτι ἡ Πυθία τὸν πρῶτον Βάττον οὕτω προσηγόρευσε Ἀριστοτέλῃν πρότερον λεγόμενον τῇ Λιβύων φωνῇ. Λίβυες γὰρ βάττους τοὺς βασιλεῖς λέγουσιν. οἱ δὲ ὅτι ἰσχνόφωνος ἦν, καὶ περὶ τῆς φωνῆς πυνθανόμενον ἡ Πυθία Βάττον προσηγόρευσε, ἐπεὶ καὶ τὸ ἐπέχεσθαι τὴν γλῶτταν βατταρίζειν φαμέν. ἔνιοι δὲ Κόκκυγα αὐτὸν καλεῖσθαι διὰ τὸ μὴ γεγωνὸς φθέγγεσθαι. ὁ δὲ Ἀκέσανδρος μὴ ἐκ γενετῆς αὐτὸν φησὶν ἰσχνόφωνον γεγενῆσθαι, ἀλλ' ἀπὸ ταυτομάτου δεθῆναι τὴν γλῶτταν· «ἦν δὲ ὁ

Βάττος (τραυλός) αποτελούσε βασιλικός τίτλος μεγάλης γενιάς βασιλέων. Ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος αναφέρει τον Ακέσανδρο ως μυθολόγο, ποιητή και φιλόσοφο. Ένας χάρτης της Κυρήνης (περιοχή Βεγγάζης της σημερινής Λιβύης) αποδεικνύει την τεράστια πολιτιστική επίδραση του βασιλείου των Βάττων με τη δημιουργία πάμπολλων ελληνικών πόλεων, οι περισσότερες παράλιες, στις οποίες άνθησε το ελληνικό στοιχείο για πάνω από 13 αιώνες. Σχετικός χάρτης τίθεται παρακάτω για το αληθές της ακμής ενός τέτοιου πολιτισμού. Αναφορά για τον Ακέσανδρο έχουμε και στους σχολιασμούς του Πινδάρου, που έγιναν από τον Τζέτζη (στον Λυκόφωνα)⁴⁸. Παρατίθενται δύο χάρτες με αναφορές στις παράλιες κυρίως πόλεις της περιοχής της Κυρηναϊκής μέχρι την Αλεξάνδρεια με ενδιαμέση περιοχή αυτή της Μαρμαρικής.

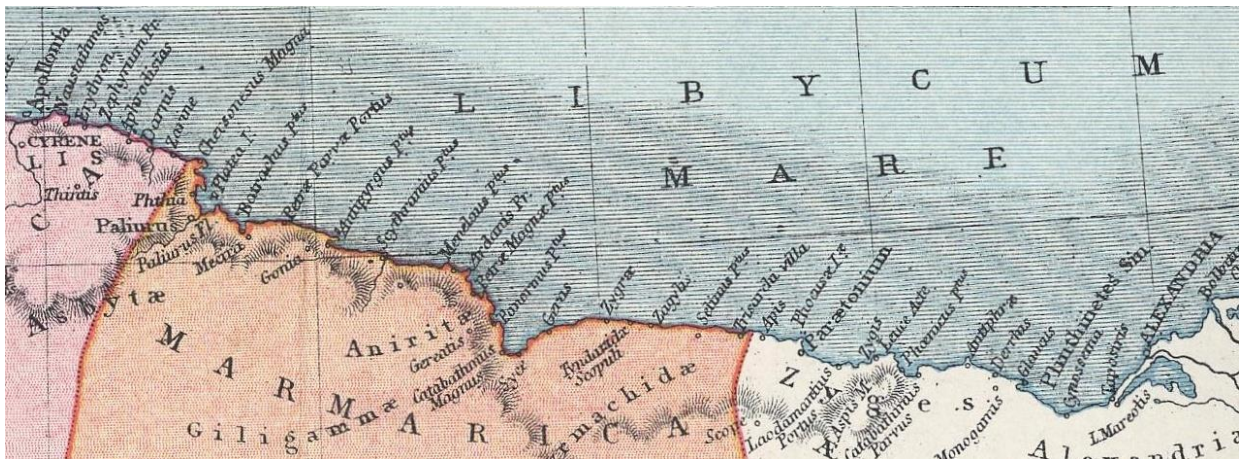

Η χερσόνησος της Κυρήνης τοποθετείται στα ανατολικά του Μεγάλου κόλπου της Σύρτεως και από δυτικά προς τα ανατολικά διακρίνουμε τις πόλεις και φρούρια: *Αυτομάλαξ φρούριον*, ο όρμος *Υφαλοι*, ο λιμνή *Διάρροια*, στην περιοχή της πενταπόλεως η *Βερενίκη* (ή *Εσπερίδες*) επί των εκβολών του Λάθωνος ποταμού, *Αρσινόη* ή *Τεύχειρα*, *Καινόπολις* (μεσόγεια), *Πτολεμαῖς*, *Αύριγδας* ή *Αύσιγδας*, του *Απτούχου* ιερών, του *Φυκούς* άκρον με χωρίον (ακρωτήριο και χωρίο), η *Απολλωνία* το επίνειο της Κυρήνης, η μητρόπολη **Κυρήνη** (μεσόγεια) με πληθυσμό που έφθανε σε περιόδους ακμής τους 150000, η *Αρχίλη* (μεσόγεια), *Ζύμηθος*, *Βάρκη* (μεσόγεια

άνηρ ῥητορικός» φησί, «καὶ συμβουλευσασθαι δυνάμενος. Για τις ιστορήσεις του Ακεσάνδρου για την Κυρήνη έχει διασωθεί κι αυτό το απόσπασμα: «Ακέσανδρος δὲ Φιλύρας τῆς Ἀσωποῦ καὶ Πηνειοῦ ἱστορεῖ τὸν Ὑψέα. Ο Ὑψέας (Υψεύς) ἦταν γιος τοῦ Πηνειοῦ καὶ τῆς νύμφης Κρεοῦσσης, βασιλιάς τῶν Λαπίθων, λαοῦ τῆς Οἴτης, οἱ ὁποῖοι μαζί με τὸν Θησέα ἐκδίωξαν τοὺς Κενταύρους ἀπὸ τὴν περιοχή. Τὸ Βάττος φαίνεται ὅτι ἦταν παρατσούκλι τοῦ Ἀριστοτέλη ἢ Ἀρισταίου ἀπὸ τῆς Θήρας γιο τοῦ Πολυμνήστου, ευγενοῦς τῆς νήσου, πιθανοῦ διεκδικητῆς τῆς ηγεμονίας τῆς Θήρας ἀπὸ τὸν υπέρφηρο βασιλιά Γρίνο μακρινὸ ἀπόγονο τοῦ Θήρα, ἓνα παρατσούκλι ποὺ δηλώνει τὸ ἐλάττωμά του νὰ τραυλίζει (βάττος =τραυλός) καὶ γιὰ τὸ ὁποῖον δέχτηκε με χρῆσμό ἀπὸ τοὺς Δελφούς νὰ φύγει με οἰκιστὲς ἀπὸ τῆς Θήρας, ποὺ μαστιζόταν ἀπὸ λειψυδρία καὶ νὰ ἐγκατασταθεῖ στὴν Κυρήνη γύρω στὸ 640 π.Χ. καὶ ἐκεῖ νὰ θεραπευτεῖ ἀπὸ τὴν ἀδυναμία τοῦ ἀυτοῦ. Ἐκτοτε τὸ Βάττος ἀποτελέσει βασιλικὸς τίτλος. Ο ἐπόμενος βασιλιάς ἦταν ὁ γιος τοῦ Ἀρκεσίλαος (600-583). Μετὰ ἀπὸ αὐτὸν βασίλευσε ὁ Βάττος Β΄ ὁ Εὐδαίμων, γιος τοῦ Ἀρκεσίλαου (583-560), ὁ ὁποῖος ἔκανε καὶ ἐποικισμό τῆς Κυρήνης με Πελοποννήσιους καὶ Κρητικούς ὅπως καὶ ἄλλους νησιώτες, αὐξάνοντας τὸν πληθυσμό, μετὰ ὁ Βάττος Γ΄ (550-530) καὶ ὁ Βάττος Δ΄ (515-465) προτελευταῖος βασιλιάς τῆς δυναστείας αὐτῆς, προτοῦ ἀνακηρυχθεῖ δημοκρατία μετὰ τῆς βασιλείας τῶν Βάττων καὶ Ἀρκεσίλαων καὶ βρεθεῖ στὴ συνέχεια με τὸ καθεστὼς αὐτὸ ὑποτελὲς τῶν Περσῶν τὸ 440 π.Χ. Ο Βάττος Β΄ με τὴν αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ μπόρεσε νὰ ἀντισταθεῖ στὶς ἐπιθέσεις τῶν Αἰγυπτίων τοῦ Φαραῶ Ἀπρίη, ἀναγκάζοντας τὸν διάδοχό του νὰ συνωμολογήσει συνθήκη εἰρήνης.

⁴⁸ φάτο δ' Εὐρύπυλος Γαῖαρχου παῖς ἀφθίτου Ἐννοσίδα ἔμμεναι τοῦτον Ἀπολλώνιος (4, 1552; 1561) ποτὲ μὲν Εὐρύπυλον προσαγορεύει, ποτὲ δὲ Τρίτωνα. Ἀκέσανδρος δὲ φησιν ἀδελφὸν εἶναι τὸν Εὐρύπυλον Τρίτωνος, γράφων οὕτως «Εὐρύπυλος Ποσειδῶνος καὶ Κελαινοῦς τῆς Ἀτλαντος, Τρίτωνος ἀδελφός. οὗτος γαμει Στερόπην τὴν Ἡλίου, Πασιφάης ἀδελφήν, καὶ γίνονται αὐτῶι παῖδες δύο, Λυκάων καὶ Λεύκιππος».

πόλη), *Ηραγα* ή *Ράγα*, *Κέλιδα*, *Θίντις*, *Καινόπολις*, *Φαλάκρα*, *Μαρανθίς* κόμη, *Άγδαν* ή *Άγδανος* ή *Αγαύα* κόμη, *Εχίνος* κόμη, *Φίλωνος* κόμη, *Αρίμαντος* κόμη, η *Δαρνίς* ή *Δαρδανίς* παράλια πόλη, και στη συνέχεια στην επαρχία της **Μαρμαρικής**, η *Αζυλις* ή *Αζυλις*, *Παλίουρος*, *Βάτραχος* λιμήν, *Πέτρας* μικρός λιμήν, *Αντίπυργος* λιμήν, *Σκυθράνιος* λιμήν, *Καταιόνιον* άκρον, *Αρδανίς* άκρα, *Πέτρας* μεγάλος λιμήν, και συνεχίζεται με τις παράλιες πόλεις και ακρωτήρια, *Αντίπυργος* λιμήν, *Σκυθράνιος* λιμήν, *Πάνορμος* λιμήν, *Κατάβαθμος* μέγας, *Αινησίσφυρα* λιμήν, *Ζυγρίς* κόμη, *Χετταία* κόμη, *Ζάγυλις* κόμη, *Σελινούς* λιμήν, *Τρισάρχου* κόμη, *Άπες*. Μετά συνεχίζει με τις παράλιες περιοχές και πόλεις ο νομός *Μαρεώτις* της Αιγύπτου με πλήθος παράλιων πόλεων, *Παραιτόνιον*, *Πυθίς* άκρα, *Γραίας* γόνυ, λιμήν, *Γυζίς* ή *Ζυγίς* λιμήν, *Λευκή* ακτή, *Φοινικούς* λιμήν, *Αντίφρα* ή *Αντίφραι* κόμη, *Γλαύκων* ή *Γλανκόν*, *Χειμώ* κόμη, *Πλινθίνη*, *Δέρρις*, *Λεύκασπις* λιμήν, *Ταπόσιρις* και ακολουθεί η **Αλεξάνδρεια**.

[F. Jacoby, *FGrH*, n. 469, H.J. Mette, "Die Kleinen' griechischen Historiker heute," *Lustrum* 21 (1978): 29-30, FHG, III, σ. 285]

50. Αλέξανδρος ο Αθηναίος, ιστορικός αγνώστων λοιπών στοιχείων που λέγεται ότι αυτός έγραψε το ΠΕΡΙ ΛΙΒΥΗΣ (ΑΚΛ, FHG, IV, σ. 285). Πιθανόν να πρόκειται για το ίδιο πρόσωπο με τον Αλέξανδρο τον Κυρηναίο.

Plutarch. Qu. Conviv. V, 2, p. 675, B : Εἶπον δὲ καὶ Περίαν θάπτων Ἀκαστος ὁ υἱὸς ἀγῶνα ποιήματος παράσχοι, καὶ Σίδυλλα νικήσειεν. Ἐπιφθομένων δὲ πολλῶν, καὶ τὸν βεβαιωτὴν ὡς ἀπίστου [καὶ παραλόγου τῆς ἱστορίας ἀπαιτούντων, ἐπιτυχῶς ἀναμνησθεὶς ἀπέφαινον Ἀλέξανδρον ἐν τῷ Περὶ Λιβύης τῷτα ἱστοροῦντα. Καὶ τοῦτο μὲν, ἔφην, τὸ ἀνάγνωσμά τιν' οὐκ ἐν μέσῳ ἐστὶ· τοῖς δὲ Πολέμωνος τοῦ Ἀθηναίου κτλ. (v. Polemon. fr. 27, tom. III, p. 123)

2.

Schol. Pindar. Pyth. IX, 27 : Ναίδος δὲ καὶ Πηνειοῦ τὸν Ὑφέα Φερεκύδης, Ἀλέξανδρος δὲ Φιλύρας τῆς Αἰσωποῦ καὶ Πηνειοῦ ἱστορεῖ τὸν Ὑφέα.

51. Ακεστόδωρος ο Μεγαλοπολίτης, ιστορικός του 3^{ου} μ.Χ. αιώνα, μαθητής του Θεόφραστου. Ένα σύγγραμμά του είναι το *κατά την πόλιν μυθικών λόγοι* σε 4 βιβλία. Άλλο έργο το *Περί πόλεων*, του οποίου σώζονται μερικά αποσπάσματα με πληροφορίες ιστορικών και μυθογραφικών γεγονότων διαφόρων τότε γνωστών αρχαίων πόλεων. [FHG, II, σ. 464]

52. Ακεσ(τ)ορίδης, ιστορικός (Jacoby, F., *FGrH* n. 28). Το όνομα ήταν γνωστό κατά την αρχαιότητα, γιατί με την ονομασία *Ακεστορίδαι* χαρακτηρίζαν μία ολόκληρη γενιά ιερέων στο Άργος και επιπλέον είχαμε δύο άρχοντες με το όνομα Ακεστορίδης στην Αθήνα κατά την 69^η και 70^η ολυμπιάδα (δηλαδή στις αρχές του 5^{ου} αιώνα π.Χ.). Πιθανόν όμως ο Ακεστορίδης να ταυτίζεται με τον Ακεστόδωρο τον Μεγαλοπολίτη (περί πόλεων), όταν ο Φώτιος και ο Τζέτζης αναφέρουν αυτό το όνομα ιστορικού. [FHG, II, σ. 464^a, FHG, IV, σ. 286]

53. Αλέστορος ή Αλέστωρ, ιστορικός αγνώστων λοιπών στοιχείων, που έγραψε για την ιστορία της Κυρήνης (*Περί Κυρήνης*) και του οποίου αποσπάσματα συναντάμε στο *Fragmenta Historicum Graecorum* (τ. 1, σ. 285) του K. Müller. [FHG, IV, σ. 285]

- 54. Ακίλιος Γάιος (Acilius Gaius)**, ιστορικός και ρήτορας του 2^{ου} π.Χ. αιώνα, Ρωμαϊκής καταγωγής. Έγραψε για την ιστορία της Ρώμης στα ελληνικά μέχρι το έτος 184 π.Χ. και αναφέρεται από τον Πλούταρχο, τον Διονύσιο Αλικαρνασσέα και τον Κικέρωνα. Περί το 155 π.Χ. ως συγκλητικός, έκανε το διερμηνέα στην αθηναϊκή αποστολή φιλοσόφων, παρουσιάζοντας στη Σύγκλητο τους φιλοσόφους Καρνεάδη, Διογένη και Κριτόλαο⁴⁹ (Πλούταρχος). Ο Τίτος Λίβιος τον αποκαλεί χρονογράφο. [FHG, III, σ. 97-98, ΛΑΣ, σ. 481]
- 55. Ακουσίλαος ο Αργεῖος**, γεωγράφος και ιστορικός του 5^{ου} π.Χ. αιώνα, γιος του Κάβα, καταγόμενος από την πόλη Κερκίδα, που βρισκόταν πλησίον της Αυλίδας της Αργολίδας (ΣΟΥΪΔΑΣ 79 σε εκδόσεις ΘΥΡΑΘΕΝ). Έγραψε Γενεαλογίαι σε 3 βιβλία που μερικοί το ονομάζουν και με τον τίτλο Ιστορίαι, αρχόμενος από το Χάος και τη γένεση του ανθρώπου και τελειώνει με τον Τρωικό πόλεμο και τη νόστο του Οδυσσέα. Λέγεται ότι με...τας ιστορίας επιχειρήσαντες συγγράφειν παρ' αυτοίς (τοις Έλλησι) ο Ακουσίλαος άσκησε ισχυρές επιδράσεις τόσο στη φιλοσοφία όσο και στους μεταγενέστερους θιασώτες της. Κατά την εποχή του αυτοκράτορα Αδριανού ο σοφιστής Σαβίνος έγραψε ένα εκτενές υπόμνημα γι' αυτόν. Ο Ακουσίλαος με το έργο του αυτό περιέγραψε εκτενώς το Αιγαίον πέλαγος. Σώζονται αποσπάσματα κι αναφορές για τον Ακουσίλαο σε πολλά σχόλια έργων άλλων συγγραφέων, όπως σε σχόλια του Ομήρου-στην Οδύσεια, του Νικάνδρου, Θεοκρίτου, Ησιόδου, Πινδάρου, Απολλοδώρου, Απολλώνιου, στα υπομνήματα του Τζέτζη, στις αναφορές του Πανσανία, του Στράβωνα, στους Στρωματείς του Κλήμη του Αλεξανδρέα, στην Χρονογραφία του Γεωργίου Σύγκελου, στην Αρχαιολογία του Ιώσηπου και στο λεξικό του Σουΐδα. Όπως σημειώνει ο Ευσέβιος (Euseb. Praep. ev. X, 10, p. 489, A) ο Ακουσίλαος υποστήριζε ότι, ο κατακλυσμός του Ωγύγου, αυτόχθονα βασιλιά της Αττικής, έγινε την εποχή που ταυτόχρονα βασιλιάς του Άργους ήταν ο Φορωνέας ... χίλια είκοσι έτη μέχρι της πρώτης Ολυμπιάδας (1796 π.Χ.). Ο Τζέτζης στο υπόμνημα προς Λυκόφρονα (177), ακολουθώντας τη γενεαλογία του Ακουσίλαου σημειώνει ότι: ο Ίναχος ήταν γιος του Ωκεανού και της Τηθύος, Ο Ίναχος με τη νύμφη Μελία (Ωκεανίδα), γέννησε τον Φορωνέα (Φορωνεύς) και τον Αιγιαλέα (Αιγιαλεύς). Ο τελευταίος ήταν άτεκνος(άπαις) και βασίλευσε στην Αιγιάλεια (περιοχή Ακράτας της βόρειας Πελοποννήσου). Ο Φορωνέας δυνάστευσε στην Πελοπόννησο και με τη νύμφη Τηλοδίκη έκανε τον Άπι και την Νιόβη. Ο Άπις ασκούσε τυραννία στην Πελοπόννησο, που τότε ονομαζόταν Απία και απομονώθηκε από τον λαό και καθαιρέθηκε από τον Θελξίονα και τον Τελχίνα. Η Νιόβη με τον Δία (ιερέα του θεού) γεννάει τον Άργο, από τον οποίον αποκτά και το όνομα η χώρα και η πόλη Φορωνίς μετονομάζεται σε Άργος. Με τον θεό Δία η Νιόβη γεννάει και τον Πελασγό, γι' αυτό όλοι οι κάτοικοι της Πελοποννήσου ονομαζόντουσαν Πελασγοί. Το ιερατείο καθόριζε τα πάντα. Από το έργο του με τίτλο: Γενεολογίαι, σώζονται μερικά αποσπάσματα. Ο Σουΐδας λέει σχετικά με αυτόν: «Ακουσίλαος· Κάβα υἱός· Αργεῖος ἀπὸ Κερκάδος πόλεως οὔσης Αὐλίδος πλησίον. ἱστορικὸς πρεσβύτατος. ἔγραψε δὲ Γενεαλογίας ἐκ δέλτων χαλκῶν, ἃς λόγος εὐρεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ ὀρῦξαντά τινα τόπον τῆς οἰκίας αὐτοῦ». Τις γενεαλογίες του τις έγραψε σε φύλλα χαλκού, για να αντέχουν στον χρόνο και να διαβάζονται, όπως ήταν εκτεθειμένες, από κάθε ενδιαφερόμενο. Γνωρίζουμε και

⁴⁹ «Γάϊος δὲ Ἀκίλιος ἱστορεῖ, πρὸ τῆς κτίσεως τὰ θρέμματα τῶν περὶ τὸν Ρωμύλον ἀφανῆ γενέσθαι· τοὺς δὲ τῷ Φαύνῳ προσευξαμένους ἐκδραμεῖν γυμνοὺς ἐπὶ τὴν ζήτησιν, ὅπως ὑπὸ τοῦ ἰδρωτός μὴ ἐνοχλοῖντο, καὶ διὰ τοῦτο γυμνοὺς περιτρέχειν τοὺς Λουπέρκους» και από τον Διονύσιο τον Αλικαρνασσέα: «οὖν ἐν τρισὶ τοῖς μεγαλοπρεπεστάτοις κατασκευάσμασι τῆς Ρώμης, ἐξ ὧν μάλιστα τὸ τῆς ἡγεμονίας ἐμφαίνεται μέγιστον, τὰς τε τῶν ὑδάτων ἀγωγὰς τίθεμαι καὶ τὰς τῶν ὁδῶν στρώσεις καὶ τὰς τῶν ὑπονόμων ἐργασίας, οὐ μόνον εἰς τὸ χρήσιμον τῆς κατασκευῆς τὴν διάνοιαν φέρων· ὑπὲρ οὗ κατὰ τὸν οἰκεῖον καιρὸν ἐρῶ· ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τῶν ἀναλωμάτων πολυτέλειαν, ἣν ἐξ ἐνὸς ἔργου τεκμήραιοιτ' ἂν τις, Γάϊον Ἀκύλιον ποιησάμενος τοῦ μέλλοντος λέγεσθαι βεβαιωτήν, ὅς φησιν ἀμεληθεῖσῶν ποτε τῶν τάφρων καὶ μηκέτι διαρροεμένων, τοὺς τιμητὰς τὴν ἀνακάθαρσιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐπισκευὴν χιλίων μισθῶσαι ταλάντων».

τον πατέρα του, ονόματι Κάβας και το χωριό του Κερκάς. Ο Σουΐδας συμπληρώνει: «Ἐκαταῖος Μιλήσιος (1 T 1)· ... πρῶτος δὲ ἱστορίαν πεζῶς ἐξήνεγκε, συγγραφὴν δὲ Φερεκύδης (I 3). τὰ γὰρ Ἀκουσιλάου νοθεύεται». Ἐγραψε γεγονότα πρὶν ἀπὸ τὸν Πελοποννησιακὸ πόλεμο. Και πιο [F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker* (FGrH) 2 και H. Diels and W. Kranz, *Die Fragmente der Vorsokratiker*, vol. 1, 6th edn. Berlin: Weidmann, 1951 (repr. 1966): 53-60]

56. Ακροπολίτης Γεώργιος ο Κωνσταντινοπολίτης (1217-1282), ιστορικός του 13^{ου} μ.Χ. αιώνα. Ἐγραψε τὴν Χρονικὴ Συγγραφὴ, ἓνα ἱστορικὸ κείμενο που καλύπτει τὰ γεγονότα ἀπὸ τὸ 1204 μέχρι τὸ 1261, ἔργο προπαγάνδας υπέρ τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου και τὴν ανασύσταση τῆς Βυζαντινῆς Αυτοκρατορίας με τὴν ανακατάληψη τῆς Κωνσταντινούπολης τῶν Φράγκων και Ενετῶν. Γεννήθηκε τὸ 1217 στὴ λατινοκρατούμενη Κωνσταντινούπολη ἀπὸ πλούσιους Ρωμαίους γονεῖς και ἀφοῦ ἔλαβε μία στοιχειώδη ἐκπαίδευση, τὸ 1233 σε ηλικία 16 ἐτῶν οδηγήθηκε στὴν πρωτεύουσα τῆς ρωμαϊκῆς επικράτειας Νίκαια, που διατηρήθηκε στους Ρωμαίους ἀπὸ τὴν κατάληψη τῆς Πόλης ἀπὸ τοὺς Φράγκους και Ενετοὺς τῆς 4^{ης} Σταυροφορίας τὸν Ἰούλιο τοῦ 1204. Με αὐτὸν τὸν τρόπο οἱ γονεῖς τοῦ πέτυχαν νὰ τὸν ἐλευθερώσουν ἀπὸ τὰ δεσμά τῆς Λατινικῆς αυτοκρατορίας (*Χρονικὴ συγγραφὴ* 46, 12-15) και νὰ γίνεῖ χρήσιμος στὴν υπηρεσία τῶν Ρωμαίων (Βυζαντινῶν), που ἤθελαν νὰ ανασυστήσουν τὴν πάλαι ποτὲ κραταιὰ Ανατολικὴ Ρωμαϊκὴ Αυτοκρατορία. Στὴ Νίκαια εἶχε καταφύγει κι ὁ Πατριάρχης και εἶχε μετακομίσει τὸ Πατριαρχεῖο. Ἀς μὴν ξεχνάμε ὅμως ὅτι οἱ Φράγκοι εἶχαν ὀρίσει στὴν Κωνσταντινούπολη ἄλλον ὀρθόδοξο Πατριάρχη, πλήρως ἐλεγχόμενο ἀπὸ αὐτοὺς. Ὁ Ακροπολίτης λέγεται ὅτι εἶχε μακρινούς συγγενικούς δεσμούς με τὸν αυτοκράτορα τῆς Νικαίας Ἰωάννη Γ΄ Δούκα Βατάτζη (1222-1254). Ἡ Νίκαια εἶχε καταφέρει νὰ ἐξελιχθεῖ σε μοναδικὸ πνευματικὸ κέντρο και ἡ επικράτειά τῆς σε ἰσχυρὸ κράτος ὑπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ Ἰωάννη Γ΄ Βατάτζη⁵⁰, ἐνός πολὺ συνετοῦ ἡγεμόνα που διαδέχθηκε τὸν Θεόδωρο Α΄ Λάσκαρη

⁵⁰ Με τὴν πτώση τῆς Κωνσταντινούπολης στους Λατίνους τῆς 4^{ης} Σταυροφορίας, σχηματίστηκαν σχεδόν ταυτόχρονα τρεῖς επικράτειες τῶν Βυζαντινῶν-Ρωμαίων. Ἡ Αυτοκρατορία τῆς Νικαίας, ἡ Αυτοκρατορία τῆς Τραπεζούντας και τὸ Δεσποτάτο τῆς Ηπείρου. Αὐτὸ συνέβη, γιατί ἀπὸ τὴν μια μεριά οἱ Φράγκοι δὲν εἶχαν ἀρκετὰ στρατεύματα γιὰ νὰ καταλάβουν ὅλες αὐτές τὶς περιοχές κι ἀπὸ τὴν ἄλλη εἶχαν νὰ ἀντιμετωπίζουν τοὺς Βουλγάρους, στους οποίους εἶχαν φερθεῖ ἀρχικὰ ἀλαζονικά και στὴ συνέχεια ἐχθρικά. Ἡ γειτονικὴ τῆς λατινοκρατούμενης Κωνσταντινούπολης αυτοκρατορία τῆς Νικαίας συγκροτήθηκε ἀπὸ τοὺς φυγαδευμένους Βυζαντινούς-Ρωμαίους στὴν πιο ἰσχυρὴ πόλη τῆς Βιθυνίας και δέχτηκε τὶς περισσότερες ἐισβολές τῶν Φράγκων. Κατόρθωσε ὅμως νὰ κρατηθεῖ με τὸν Θεόδωρο Α΄ Λάσκαρη και με τὸν Βατάτζη νὰ ἐπεκταθεῖ και νὰ γίνεῖ τὸ πιο ἰσχυρὸ κράτος ἀπὸ τὰ τρία. Τὸ Δεσποτάτο τῆς Ηπείρου δημιουργήθηκε μετὰ τὴν πτώση τῆς Πόλης στους Λατίνους ἀπὸ τὸν Μιχαὴλ Α΄ Ἀγγελὸ Κομνηνὸ (τὸ ὄνομα Ἀγγελὸ ἀπέφευγαν νὰ τὸ χρησιμοποιοῦν, γιατί στους Ἀλέξιους Ἀγγέλους οφειλόταν ἡ κατάληψη τῆς Κωνσταντινούπολης ἀπὸ τοὺς Φράγκους-Ενετοὺς), νόθο γιο τοῦ σεβαστοκράτορα (δεύτερος στὴν τάξη μετὰ τὸν αυτοκράτορα, ἔφερε στέμμα ὅχι ὅμως διάδημα και ἦταν τίτλος που καθιερώθηκε ἀπὸ τὸν αυτοκράτορα Ἀγγελὸ Κομνηνὸ) Ἰωάννου, ἀδελφοῦ τοῦ αυτοκράτορα Ἀνδρόνικου και πρώτου ἐξαδέλφου τοῦ Ἰσαάκιου Β΄. Ἐδρα τὸ Δεσποτάτο εἶχε τὴν Ἄρτα. Ὁ τίτλος τοῦ Δεσπότη ἦταν ἰσότιμος με αὐτὸν τοῦ σεβαστοκράτορα και καθιερώθηκε ἀπὸ τὸν Μανουὴλ Α΄. Γιὰ νὰ καταφέρει αὐτὸ τὸ κατόρθωμα ἐκμεταλλεύτηκε τὶς ἐρίδες μετὰ τῶν σταυροφόρων (Βονιφάτιου και Βιλλαρδουίνου), κάνοντας προσωρινὴ συμμαχία με τὸν Βονιφάτιο, μετὰ τὴν δολοφονία τοῦ τοπάρχῃ τῆς Νικόπολης Συναχειρήμ, κατέλαβε τὴν Νικόπολη και ὄντας παντρεμένος, συζούσε με τὴν χήρα τοῦ τελευταίου. Στὴν Ἄρτα λέγεται παντρεύτηκε μία πλούσια Ἑλληνίδα, τὴν ἔκανε πρωτεύουσα τοῦ Δεσποτάτου του και μετὰ κήρυξε τὸν πόλεμο ἐνάντιον στὸν Βονιφάτιο. Ἀφοῦ ἐδραίωσε τὸ κράτος τοῦ δολοφονήθηκε τὸ 1215 ἀπὸ κάποιον υπῆρέτη του και τὸν διαδέχτηκε ὁ ἀδελφός τοῦ Θεόδωρος Δούκας Ἀγγελὸς Κομνηνός, που ἐπεξέτεινε τὶς ἐπιτυχίες τοῦ ἀδελφοῦ του, καταλαμβάνοντας τὴ Θεσσαλονίκη τὸ 1224 ἀπὸ τοὺς Λατίνους και ἀκολουθῶς στέφεται αυτοκράτορας τῶν Ρωμαίων ἀπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπο Οχρίδας τὸ 1227. Διεκδικοῦσε τὴν ανακατάληψη τῆς Κωνσταντινούπολης με τὴ βοήθεια τοῦ τσάρου τῆς Βουλγαρίας Ἀσάν και νὰ γίνεῖ στεφθεῖ αυτοκράτορας στὴν Ἀγία Σοφία. Ὁ Ἀσάν ὅμως τοῦ γύρισε τὴν πλάτη κι ὁ Θεόδωρος συγκρούστηκε τὸ 1230 στὴ μάχη τῶν στενῶν τῆς Κλοκόντισσας μαζί του. Ὅμως στὴ μάχη ἔπαθε κυριολεκτικὰ συντριβὴ κι αἰχμαλωτίστηκε. Ὁ Ἀσάν ἀφαίρεσε τὸ βασίλειο τῆς Θεσσαλονίκης και τὸ ἀπέδωσε στὸν γαμπρὸ τοῦ Μανουὴλ Δούκα Κομνηνὸ, ἀδελφὸ τοῦ Θεόδωρου, ὁ οποίος αυτοτίλοφρήθηκε, φορώντας ἐρυθρὰ πέδιλα, φέροντας διάδημα και υπογράφοντας με κόκκινο μελάνι. Τὸν Θεόδωρο τὸν τύφλωσε και μαζί με τοὺς εὐγενεῖς τοὺς φυλάκισε. Τοὺς ἀπλοὺς στρατιώτες ὅμως τοὺς ἐλευθέρωσε. Τὸ 1237 ὅμως ἀπελευθέρωσε τὸν Θεόδωρο, τοῦ ἔδωσε τὴ Θεσσαλονίκη που τὴν διοίκησε μέσου τῶν γιῶν του, ὡς τὸ 1246, γιατί τὴν κατέκτησαν τὰ στρατεύματα τοῦ Βατάτζη (αυτοκρατορία τῆς Νικαίας). Τὸ Δεσποτάτο τῆς Ηπείρου σταδιακὰ υποβαθμίστηκε και καταλήφθηκε γιὰ λίγο ἀπὸ τὴν ανασύσταση τῆς Βυζαντινῆς Αυτοκρατορίας τὸ 1261 και ἔμεινε στὴν κτήση τῆς μέχρι τὸ 1340, στὴ συνέχεια καταλήφθηκε ἀπὸ τοὺς Σέρβους, μετὰ κληρονομήθηκε ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς, καταλήγοντας τελικὰ τὸ 1479 στὴν ὀθωμανικὴ Αυτοκρατορία. Ἡ αυτοκρατορία τῆς Τραπεζούντας γεννήθηκε στὸ ἀντίστοιχο θέμα τῆς Βυζαντινῆς (Ρωμαϊκῆς Αυτοκρατορίας), που ἀπὸ τὸν 12^ο αἰῶνα εἶχε ἀυτονομηθεῖ και ἔδινε μεγάλους ἀγῶνες γιὰ νὰ ἀποτρέψει τὶς ἐπιθετικὲς ἐνέργειες τῶν Σελτζούκων Τούρκων. Πρὶν ἀπὸ τὴν ἄλωση ἀπὸ τοὺς Λατίνους τῆς

και του οποίου ήταν γαμπρός του. Στη Νίκαια ο Ακροπολίτης σπούδασε το 1234 και 1235 ρητορική κοντά στον Θεόδωρο Εξαπτέρυγο, ο οποίος σύντομα απεβίωσε και στη συνέχεια κυρίως φυσικές επιστήμες μέχρι το 1239 δίπλα στον Νικηφόρο Βλεμμύδη. Μετά την ολοκλήρωση των σπουδών του δεν έπαψε ποτέ να μελετά Αριστοτέλη, Πλάτωνα, Ιάμβλιχο, Πρόκλο και Πλωτίνο, συμπληρώνοντας τις γνώσεις του. Χάρη του Βλεμμύδη εισέρχεται ως αξιωματούχος στην αυτοκρατορική αυλή. Το 1240 παρότι νεαρός ηλικίας 23 ετών, είχε τις συστάσεις από τον Βλεμμύδη, ανέλαβε να διδάξει το δεκαοχτάχρονο μελλοντικό αυτοκράτορα γιο του Βατάτζη Θεόδωρο και της Λάσκαρης θυγατέρας του προηγούμενου αυτοκράτορα Θεοδώρου Α'. Τα πρώτα κυβερνητικά καθήκοντα του Ακροπολίτη ήταν αυτά του πρέσβη (*Χρονική Συγγραφή* 79.1-3, 131.3-8, 92.3-6), ύστερα του γραμματικού, στα οποία έδειξε ιδιαίτερη επιμέλεια και διακρίθηκε από αυτήν. Εκείνη την χρονική περίοδο ο Ακροπολίτης παντρεύτηκε την Ευδοξία από την περιώνυμη οικογένεια των Παλαιολόγων (*Χρονική Συγγραφή* 164.19-21) και η οποία θα πρέπει να έπαιξε σημαντικό ρόλο στην μετέπειτα πολιτική και συγγραφική στάση του. Με την Ευδοκία απέκτησε δύο γιους, τον Κωνσταντίνο Ακροπολίτη και τον μοναχό Μελσιχεδέκ. Μετά είχε διαδοχικούς προβιβασμούς, διορίστηκε *μεγάλος λογαριαστής* και το 1246 *γενικός λογοθέτης (λογοθέτης του γενικού)*, δηλαδή επικεφαλής της κυβέρνησης, συνοδεύοντας τον Βατάτζη⁵¹ σε πολλές εκστρατείες του. Ο Βατάτζης πέθανε το 1254 και στο θρόνο ανέβηκε ο γιος του Θεόδωρος Β' Λάσκαρης, το Λάσκαρης το πήρε από τη μάνα του Λασκαρίνα. Τότε ο Ακροπολίτης απέκτησε πάλι μοναδικά προνόμια, γιατί το 1255 διορίστηκε ξανά *λογοθέτης του γενικού* και στη συνέχεια διαμόρφωσε τη συνθήκη ειρήνης μεταξύ Βυζαντινών και Βουλγάρων του τσάρου Κωνσταντίνου Τυχ μετά την ήττα των τελευταίων στο Ροπέλιο (Ρούπελ). Στη συνέχεια ο Ακροπολίτης διορίστηκε *πραίτωρ* του στρατού, που ήταν εγκατεστημένος στη Μακεδονία, αλλά στη μάχη του Πριλάπου το 1257 (περιοχή που βρίσκεται στην επικράτεια των Σκοπίων σήμερα) νικήθηκε και αιχμαλωτίστηκε από τον Μιχαήλ Β' Άγγελο, δεσπότη της Ηπείρου. Ο Θεόδωρος Λάσκαρης κάτι είχε υποπτευθεί ότι ο Ακροπολίτης συνωμοτούσε με τους Παλαιολόγους, Στρατηγόπουλο, Φιλή, Τορνικιότη εναντίον του και σε κάποια στιγμή τον ξυλοφόρτωσε με κάποιους ροπαλοφόρους σωματοφύλακες, όμως από τις εξηγήσεις που του έδωσε μετά το ξύλο, του χαρίστηκε και τον απομάκρυνε αξιοπρεπώς από κοντά του, ορίζοντας τον επικεφαλής μιας

Κωνσταντινούπολης με τη βοήθεια της βασίλισσας της Ιβηρίας Θαμάρ, τα εγγόνια του Ανδρόνικου Α' Κομνηνού Αλέξιος και Δαυίδ συγκρότησαν δύο Ποντιακά κράτη, ο Αλέξιος Κομνηνός την επικράτεια Σινώπης και Τραπεζούντας, δηλαδή την περιοχή του ανατολικού Πόντου και ο Δαυίδ την περιοχή της Αμάστριδας μαζί με το θέμα της Παφλαγονίας (δυτικός Πόντος). Ο Δαυίδ έχασε την επικράτεια του σε διαμάχη με τον αυτοκράτορα της Νικαίας Θεόδωρο Α' Λάσκαρη και ο Αλέξιος τη Σινώπη από τους Σελτζούκους Τούρκους. Οπότε το τμήμα αυτό βρέθηκε εκτός τροχιάς για την απελευθέρωση της Κωνσταντινούπολης από τους Λατίνους, γιατί οι Κομνηνοί φιλοδοξούσαν να ανακαταλάβουν τη Κωνσταντινούπολη και να αποκτήσουν τα πλήρη δικαιώματα του Αυτοκράτορα για όλη την επικράτεια.

⁵¹ Ο Ιωάννης Γ' Δούκας Βατάτζης ήταν γαμπρός του Θεοδώρου Α' Λάσκαρη, τον οποίον διαδέχθηκε το 1222 (1222-1254). Είναι ένας από τους θεμελιωτές της αυτοκρατορίας της Νικαίας, βάζοντας τα θεμέλια για την απελευθέρωση της Κωνσταντινούπολης. Η Νίκαια επί εποχής του οχυρώθηκε και απέκτησε πολλά μεγαλοπρεπή κτίσματα, εκκλησίες, μοναστήρια, ανάκτορα και κρατικά κτίρια. Την πόλη τη διέτρεχαν φαριδιές λεωφόροι και αποτέλεσε μεγάλο διαμετακομιστικό και εμποροβιοτεχνικό κέντρο. Ο Βατάτζης αντιμετώπισε ισχυρότατες αντιδράσεις από τους ρωμαϊκοβυζαντινούς αριστοκρατικούς κύκλους, γιατί προστάτησε τους αγρότες, δίνοντας κλήρους για την καλλιέργεια γης, τους βιοτέχνες και τεχνίτες, απαγορεύοντας την εισαγωγή προϊόντων που κατασκευάζονταν στην επικράτειά του. Τη διακυβέρνησή του την άσκησε με στελέχη που άντλησε από το λαό, δηλαδή ήταν ταπεινής καταγωγής. Γι' αυτό είχαν δημιουργηθεί πολλοί συνωμοτικοί κύκλοι από την πλευρά της αριστοκρατίας και φεουδαρχίας, που πολλοί εξ αυτών είχαν τίτλους στρατηγών. Μόνιμα συνωμότης ήταν ο Μιχαήλ Δούκας Παλαιολόγος, τον οποίον ο Ακροπολίτης στην Χρονική Συγγραφή εξυμνούσε. Άλλοι ήταν ο Αλέξιος Στρατηγόπουλος, που πήρε την Κωνσταντινούπολη το 1261, ο πρωτοβεστιάριος Κωνσταντίνος Τορνίκης, ο πρωτοβεστιάριος Αλέξιος Ραούλ, ο Θεόδωρος Φιλής, ο πρωτοβεστιάριος Γεώργιος Ζαγαρομμάτης κι ο Νικηφόρος Αλυάτης με τίτλο επί κανικλείου. Οι ταπεινής καταγωγής που τον συνέδραμαν ήταν τα αδέλφια οι Μουζάλωνες, ο μοναχός Αρσένιος, που έγινε πατριάρχης και έχρισε αυτοκράτορα στη Νίκαια το γιο του Βατάτζη Θεόδωρο Β' Λάσκαρη στις 25 Δεκεμβρίου του 1255, ο Νιλόλαος Μαγκλαβίτης που κατάγγειλε στον Βατάτζη τις συνωμοτικές ενέργειες του Μιχαήλ Παλαιολόγου, του Γουδέλη, Ιωάννη Μακρινού και άλλων. Την περίοδο αυτή ο Βατάτζης κύκλωνε την Κωνσταντινούπολη, αποσπώντας σταδιακά εδάφη των Λατίνων και περιορίζοντας τους πόρους τους, έχοντας ταυτόχρονα απομακρύνει τους ανταγωνιστές του από το Δεσποτάτο της Ηπείρου, κλείνοντας συνθήκη ειρήνης με τους Βουλγάρους, που μετά το θάνατο του Ασάν Β' άρχισαν στα βόρεια τους να έχουν προβλήματα με τους Μογγόλους και περιόρισαν τις βλέψεις τους στα νότια.

εκστρατεία προς τα δυτικά. Ως *πραΐτωρ* του εκστρατευτικού σώματος, που ήταν εγκατεστημένος στη Μακεδονία, συγκρούστηκε με τον στρατό του Δεσποτάτου της Ηπείρου και στη μάχη του Πριλάπου το 1257 (περιοχή που βρίσκεται στην επικράτεια των Σκοπίων σήμερα) νικήθηκε κι αιχμαλωτίστηκε από τον Μιχαήλ Β΄ Άγγελο, τον Δεσπότη της Ηπείρου. Στην μέχρι τότε διαδρομή της καριέρας του δεν γνωρίζουμε ποτέ ακριβώς άρχισε να συμμετέχει στους συνωμοτικούς κύκλους που υπονόμευαν το έργο του Βατάτζη ή του διαδόχου του Θεόδωρου Β΄ Λάσκαρη. Μπορεί να συνέβη αυτό από την εποχή που παντρεύτηκε την Ευδοκία ή λίγο αργότερα, γεγονός όμως είναι ότι στην *Χρονική Συγγραφή* του μεροληπτούσε διαρκώς, ψέγοντας κατά του Βατάτζη και κυρίως του Θεόδωρου Β΄ Λάσκαρη και υμνώντας τον Μιχαήλ Δούκα Παλαιολόγο. Ήταν αναμφισβήτητα ο μεγάλος προπαγανδιστής του Μιχαήλ Παλαιολόγου.

Η αρχική σχηματική διάταξη των κρατών μετά την πτώση της Κωνσταντινούπολης από τους Λατίνους Φράγκους της 4^{ης} Σταυροφορίας. Η Νίκαια απείχε μόλις 80 χιλιόμετρα από την Πόλη. Το Δεσποτάτο της Ηπείρου είχε στην αρχή μεγάλες στρατιωτικές επιτυχίες και έγινε ο πρώτος υπονήφιος για την απελευθέρωση της Πόλης από τους Φράγκους και Ενετούς. Ο επόμενος χάρτης δείχνει τις επιτυχίες του Δεσποτάτου, οι οποίες ξαφνικά διακόπτονται μετά τη μάχη του Δεσπότη της Ηπείρου Θεόδωρου με το Βούλγαρο Τσάρο Ασάν Β΄ στην περιοχή της Κλοκόντισσας το 1230, όπου έπαθε μεγάλη καταστροφή, αιχμαλωτίστηκε, ο Ασάν τον τύφλωσε και απελευθέρωσε όλους τους στρατιώτες του, εκτός από τους ευγενείς αξιωματούχους. Γύρω από το 1240 οι Σελτζούκοι του Σουλτανάτου του Ικονίου ή Ρουμ (ονομαζόταν και έτσι γιατί η πλειοψηφία του πληθυσμού ήταν Ρωμιοί-Έλληνες).

Οι συνωμοτικές δραστηριότητες του Ακροπολίτη μπορεί να είχαν την αρχή τους από την εποχή του γάμου του με την Ευδοκία Παλαιολογίνα ή λίγο αργότερα. Γεγονός όμως είναι ότι στην *Χρονική Συγγραφή* του μεροληπτούσε διαρκώς, ψέγοντας κατά του Βατάτζη και κυρίως του Θεόδωρου Β΄ Λάσκαρη. Αιτιολογούσε πάντοτε τον Μιχαήλ Δούκα Παλαιολόγο, που με πραξικόπημα ανέβηκε στο θρόνο. Το 1258 ο Λάσκαρης πεθαίνει αιφνιδώς και στο θρόνο ανεβαίνει ο μόλις 8 χρονών γιος του Ιωάννης (ως Ιωάννης Δ΄) με επίτροπο τον Γεώργιο Μουζάλωνα και αρωγό τον πατριάρχη Αρσένιο.

Η επικράτεια του Δεσποτάτου της Ηπείρου πως άρχισε να επεκτείνεται από τον Δεσπότη Ηπείρου Θεόδωρο Δούκα Άγγελο Κομνηνό. Η ανακατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τον Θεόδωρο ήταν προ των θυρών, αν δεν είχε συγκρουστεί με τον πρώην σύμμαχό του τσάρο Ασάν Β΄ της Βουλγαρίας.

Οι ευγενείς συνασπίστηκαν υπό του Μιχαήλ Παλαιολόγου, που είχε μισθοφόρους Φράγκους και στο μνημόσυνο των 40 του εκλειπόντος αυτοκράτορα Θεοδώρου Β΄ Λάσκαρη στη μονή Σωσάνδρων δολοφονούν οι Φράγκοι τον Μουζάλωνα και αναγάγουν τον Μιχαήλ Παλαιολόγο αρχικά σε επίτροπο του ανήλικου βασιλιά Ιωάννη και στη συνέχεια σε συνβασιλιά το (ως Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος) το 1259 με στέψη που έγινε την 1^η Ιανουαρίου του 1260⁵². Το Σεπτέμβριο του 1259 ο Μιχαήλ Δούκας Παλαιολόγος έστειλε στρατό υπό τον Αλέξιο Στρατηγόπουλο και τον αδελφό του Ιωάννη Παλαιολόγο, κυρίως μισθοφορικό να εισβάλει στη Μακεδονία και ο οποίος συγκρούστηκε με το συνασπισμό δυνάμεων του Μιχαήλ Β΄ Δούκα του Δεσποτάτου της Ηπείρου, του γιου του Ιωάννη Δούκα επικεφαλής Βλάχων (γιατί Βλάχα ήταν η συζυγός του), του Μανφρέδου Χοενστάουφεν βασιλιά της Σικελίας και του Πρίγκιπα Γουλιέλμου Βιλλεαρδουίνου του Πριγκιπάτου της Αχαΐας, στη περιοχή της Πελαγονίας, στο λόγγο του Βορρίλα και κυριολεκτικά να διαλύσει το συνασπισμό και το Δεσποτάτο της Ηπείρου. Η μάχη αυτή καθοριστική ελευθέρωσε τον Ακροπολίτη που ήταν δέσμιος στην Άρτα

⁵² Λίγες ημέρες μετά τη δολοφονία του Μουζάλωνα και του γραμματέα του Θεοφύλακτου από τους μισθοφόρους Λατίνους του Μιχαήλ Παλαιολόγου, οι ευγενείς παρουσία του πατριάρχη Αρσενίου Β' του Αυτωρειανού, αποφάσισαν ομόφωνα να δοθεί η επιτροπεία στον Μιχαήλ ο οποίος έλαβε και το αξίωμα του μεγάλου δούκός, του επικεφαλής δηλαδή του αυτοκρατορικού στόλου. Στη συνέχεια πήρε και τον τίτλο του δεσπότη και τελικά αναγορεύτηκε αυτοκράτορας την 1η Ιανουαρίου του 1259. Δύο χρόνια αργότερα τύφλωσε και εξόρισε τον Ιωάννη Δ' Λάσκαρη, μολοντί είχε ορκιστεί ότι δεν θα προέβαινε σε ενέργειες εναντίον του.

κι όλοι μαζί οι πραξικοπηματίες να οργανώσουν τα γεγονότα της μονής Σωσάνδρου. Ο Ακροπολίτης πλέον ανοιχτά επέκρινε τους Λασκαρίδες και δικαιολόγησε τη δολοφονία του Μουζάλωνα. Το 1260 ήταν σύμβουλος του νέου αυτοκράτορα που τον ελευθέρωσε και βοήθησε, πείθοντας τον τσάρο Κωνσταντίνο Τυχ των Βουλγάρων να μην ανακατευτεί στη μελλούμενη σύγκρουση με τους Λατίνους της Κωνσταντινούπολης, της οποίας η ανακατάληψη επιτεύχθηκε το 1261⁵³. Μετά την ανακατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Λατίνους, ο αυτοκράτορας Μιχαήλ Η΄ διόρισε τον Γεώργιο πρύτανη του αναδιοργανωμένου Πανδιδακτηρίου της Νέας Ρώμης (το οποίον είχε έδρα το μοναστήρι των Μαγγάνων). Ο Γεώργιος δίδασκε τη ρητορική του Ερμογένη, την αριθμητική του Νικόμαχου, τη γεωμετρία του Ευκλείδη και γενικά ακολουθούσε την αριστοτέλεια γραμματεία και λογική. Το 1274 ήταν μέλος της ενωτικής συνόδου, που διεξήχθη στη Λυόν (Λούγδουνο). Έγραψε ένα αφήγημα, που το ονόμασε *χρονική συγγραφή*, και η οποία αναφέρεται στην ιστορία του αιώνα του από το 1204, χρονιά κατάληψης της Κωνσταντινούπολης από τους Λατίνους της 4^{ης}

⁵³ Στις αρχές του 1261 ο Παλαιολόγος είχε στείλει ένα εκστρατευτικό σώμα, που απαρτιζόταν από Σκύθες και Έλληνες (Ρωμραίους τους ονόμαζαν τότε) με επικεφαλής τον στρατηγό και φίλο του Αλέξιο Στρατηγόπουλο στην Θράκη με εντολή να καταστείλει την εξέγερση της περιοχής της Αδριανούπολης και να ενισχυθεί με στρατολογία. Ο Στρατηγόπουλος αποβιβάστηκε αρχικά στην Καλλίπολη, στρατοπέδωσε στο Ρήγιο και από πληροφοριοδότες μάθαινε τι συνέβαινε εντός της Πόλης. Την ίδια περίοδο οι Λατίνοι κατακτητές ήταν σε πολύ δυσχερή θέση. Το κράτος της Πόλης η Ρωμανία δεν είχε συγκεκριμένες σταθερές περιοχές για να εισπράττει φόρους, τα έσοδα ήταν ανύπαρκτα σε τέτοιο βαθμό, που δεν είχαν ξύλα να κάψουν για να ζεσταθούν το χειμώνα. Ο Λατίνος αυτοκράτορας Βαλδουΐνος παρά τις επανειλημμένες κρούσεις στη Δύση δεν πήρε τη βοήθεια που πρόσμενε. Στους Ενετούς έδωσε πολλά γλυπτά και κοσμήματα και σε αντάλλαγμα η Βενετία έστειλε μερικά πλοία προς βοήθεια υπό την αρχηγία του Μάρκου Γραδένικου. Ο Γραδένικος έπεισε τον Βαλδουΐνο ότι έπρεπε να αντεπιτεθούν και είχαν δυνάμεις να καταλάβουν τη Νίκαια και να απαλλαγούν από τον βασικότερο εχθρό τους. Μπήκαν στα πλοία Φράγκοι με τον Γραδένικο και όρμησαν σε ένα νησάκι των ακτών της Βιθυνίας τη Δαμνουσία, που είχε φρούριο και ναύσταθμο, κύριο στρατιωτικό ορμητήριο της αυτοκρατορίας της Νικαίας. Στο μεταξύ ο Στρατηγόπουλος είχε στράτευμα μόλις 800 ανδρών, αλλά είχε τη βοήθεια και τις πληροφορίες των αγροτών, των *θεληματαρίων*, που πηγαينوερχόντουσαν στην Πόλη από τα γύρω χωριά για ανταλλάζουν τα προϊόντα τους και έτσι ως εκπρόσωποι της τροφοδοσίας της βασιλεύουσας γνώριζαν πολύ καλά την εκάστοτε εσωτερική κατάσταση της Πόλης και των Φράγκων φρουρών της. Έπεισαν οι *θεληματάριοι* τον Στρατηγόπουλο, ότι, οι Φράγκοι έχουν φύγει από την Πόλη, επιβιβαζόμενοι στα ενετικά πλοία και λίγοι μόνο φρουροί έχουν απομείνει, που μπορούν εύκολα να εξουδετερωθούν. Άλλωστε το μίσος τους απέναντι στους Φράγκους ήταν αβυσσαλέο και εγγυήθηκαν να μπάσουν τους στρατιώτες κρυφά στην Πόλη και να εξουδετερώσουν τους λιγοστούς φρουρούς στα διπλά τείχη της. Ο *θεληματάριος* Κουτριντζάκης από μια τρύπα ενός παλιού υδραγωγείου έβαλε μερικούς βυζαντινούς στρατιώτες για να εξουδετερώσουν την φρουρά της πύλης της Σηλυβρίας κοντά στη μονή της Ζωοδόχου Πηγής. Γρήγορα διαδόθηκε ότι οι Έλληνες είχαν εισβάλει στην Πόλη και έπεσε πανικός στους υπόλοιπους Φράγκους, που βγαίνοντας από τα σπίτια τους με τα νυχτικά τους, τρέχανε στις προβλήτες της Πόλης για να επιβιβαστούν σε κάθε πλεούμενο. Ούτε τα κλεμμένα δεν πήραν μαζί τους και το τι γινόταν στην παραλία δεν περιγραφόταν. Μαζί τους ήταν ο Λατίνος αυτοκράτορας Βαλδουΐνος και ο Λατίνος Πατριάρχης Πανταλέων Τζιουστινιάνι. Η ημέρα της απελευθέρωσης ήταν η 25^η Ιουλίου του 1261, μετά από 57 χρόνια και 3 μήνες κατοχής των Φράγκων κι άπειρων καταστροφών της από αυτούς και τους Ενετούς συμμάχους τους. Τη Χρυσή Πύλη την πέρασε ο την πέρασε ο Παλαιολόγος στις 14 Αυγούστου του 1261, απαγορεύοντας στο νόμιμο αυτοκράτορα Ιωάννη Δ΄ Λάσκαρη να ακολουθήσει. Πολλές μέρες αργότερα με εκβιασμούς πείθει τον Αρσένιο να τον στέψει αυτοκράτορα στην Αγία Σοφία εν μέσω εκβιασμών για την ζωή του Ιωάννη (Ακροπολίτης 198). Μετά από αυτό δεν κράτησε το λόγο του και τα Χριστούγεννα του 1261 τύφλωσε τον Ιωάννη Δ΄ και ο Αρσένιος αφόρισε τον Παλαιολόγο. Μετά από αυτό εξόντωσε τους ακρίτες πολεμιστές που ήταν όλοι με τους Λασκαρίδες και άφησε τα σύνορα ανυπεράσπιστα στους Σελτζούκους Τούρκους. Ας μην ξεχνάμε ότι ο Παλαιολόγος ήταν αυτός που συμμαχούσε με τους Τούρκους, όταν συνωμοτούσε απέναντι στους Λασκαρίδες κρυβόταν στην αυλή του βασιλείου του Ικονίου και τους χρησιμοποιούσε ως μισθοφόρους στην Ελλάδα και γενικότερα στη Βαλκανική. Έκτοτε οι Τούρκοι έπαιζαν ρυθμιστικό ρόλο στα τεκταινόμενα της αποστεωμένης Βυζαντινής αυτοκρατορίας. Το χειρότερο ήταν ότι δέχτηκε την ένωση των εκκλησιών, αποδεχόμενος τα πρωτεία του Πάππα, καθιστώντας υποτελή την ορθόδοξη εκκλησία στις επιβουλές της Εσπερίας. Γι' αυτό μετά το θάνατό του οι ορθόδοξοι επαναστάτησαν εναντίον αυτών των πολιτικών και ανέτρεψαν τις συμφωνίες του με τη Ρώμη. Ο Ακροπολίτης πέθανε την ίδια χρονιά με τον Μιχαήλ Παλαιολόγο, τα γραπτά του υπέστησαν φθορές από το μίσος των ορθοδόξων και θα είχε άσχημη τύχη αν είχε επιζήσει μετά το θάνατο του αυτοκράτορα.

Σταυροφορίας μέχρι το 1261. Το 1261 ήταν χρονιά ανακατάληψης από τους Βυζαντινούς (Ρωμαίους) της Νικαίας της Κωνσταντινούπολης, που εξεδιόξαν αιφνιδιάζοντας τους Λατίνους, πανικοβλημένοι οι οποίοι εγκατέλειψαν άτακτα την Πόλη. Ο Ακροπολίτης συνέχισε την ιστορία του Νικήτα Ακομινάτου. Πέθανε το 1282 τον Αύγουστο ενώ λίγους μήνες πριν επιχε μεταβή ως επικεφαλής πρεσβείας στον αυτοκράτορα της Τραπεζούντας Ιωάννη. Σώζεται μία μικρή παραλλαγή του έργου του με τον τίτλο *Ποίημα Χρονικόν*, ενώ το 1254 είχε αφιερώσει ένα ωραιότατο επιτάφιο λόγο στον αποθανόντα αυτοκράτορα Ιωάννη Γ΄ Δούκα Βατάτζη. Το ιστορικό του έργο του συνέχισε ο Νικήτας Χωνιάτης μέχρι του έτους 1267. Έγραψε επίσης θεολογικά έργα, δύο πραγματείες *περί της εκπορεύσεως του αγίου πνεύματος*, πολλές επιστολές και ένα εγκώμιο προς τον Άγιον Γεώργιο. Το γραπτό έργο του ήταν πλούσιο, εκτεινόμενο στα πεδία της ρητορικής, των μαθηματικών και της φιλοσοφίας, αλλά δυστυχώς το μεγαλύτερο μέρος του κάηκε από τους ανθενωτικούς αντιπάλους μετά το θάνατό του το 1283. [Κρουμβάχερ, Ιστορία της Βυζαντινής Λογοτεχνίας, τ. Α΄, Αθήνα 1897, Α. Heisenberg, *Georgii Acropolitae opera*, vol. 1. Leipzig: Teubner, 1903 (repr. 1978 (1st edn. corr. P. Wirth)): 3-189]

57. Ακροπολίτης Κωνσταντίνος, γιος του Γεωργίου Ακροπολίτη, γεννήθηκε το 1250 με 1255, ανατράφηκε στην Κωνσταντινούπολη μετά την απελευθέρωση της από τους Λατίνους το 1261. Μαθήτευσε δίπλα στον Πατριάρχη Γρηγόριο Β΄ Κύπριο με τον οποίον είχε επικοινωνία σε όλη την υπόλοιπη ζωή του, όπως φαίνεται από το πλήθος των επιστολών της αλληλογραφίας τους. Ενώ ο πατέρας του ήταν υπέρ της ένωσης των δύο εκκλησιών, όπως και ο αδελφός του Μελχισεδέκ, μιας ενωτικής πολιτικής που χάραξε ο Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος, ο ίδιος τάχθηκε από την αρχή με τους ανθενωτικούς, χαρακτηριζόμενος ένθερμος υποστηρικτής του διαχωρισμού των δύο εκκλησιών, βγάζοντας πύρηνους λόγους κατά των Λατίνων ένα διαχωρισμό με τον οποίον τάχθηκε ο μετέπειτα ανθενωτικός αυτοκράτορας Ανδρόνικος Β΄ Παλαιολόγος που ανέβηκε στον θρόνο το 1282. Μετείχε στις διπλωματικές αποστολές διαπραγματεύσεων με τη Βενετία το 1285. Παντρεύτηκε τη Μαρία Κομνηνή Τορνικίνα, θυγατέρα του σεβαστοκράτορα Ιωάννη Τορνίκη κι απέκτησε τρία παιδιά, δύο κόρες και έναν γιο, που πέθανε σύντομα το 1255. Η μία του κόρη η Θεοδώρα παντρεύτηκε τον Αλέξιο Φιλανθρωπινό πιγκέρνη, ενώ η δεύτερη το γιο του αυτοκράτορα Τραπεζούντας Ιωάννη Β΄ Μεγάλου Κομνηνού, Μιχαήλ που έγινε κατόπιν κι αυτός αυτοκράτορας Τραπεζούντας. Προήχθηκε γρήγορα από το αξίωμα του «λογοθέτη του γενικού» (1282-1294) σε αυτό του «μεγάλου λογοθέτη» (*μέγας λογοθέτης* το 1294 μέχρι και το 1321), αντικαθιστώντας τον Θεόδωρο Μουζάλωνα, μέγα λογοθέτη των Λασκαρίδων. Αργότερα έπεσε σε κάποια δυσμένεια, όταν ο αδελφός του Μελχισεδέκ συμμετείχε στη στρατιωτική στάση υπό του Αλεξίου Φιλανθρωπινού το 1296, με το οποίον είχε αλληλογραφία. Αναφέρεται ταν στην επιτροπή εκδίκησης του κατοπινού αυτοκράτορα Ανδρόνικου Γ΄, ο οποίος είχε δολοφονήσει τον αδελφό του Μανουήλ μαζί με τον *επί κανικλείου* Νικηφόρο Χούμνο, το μέγα λογοθέτη Θεόδωρο Μετοχίτη, τον Πατριάρχη (1320-1321) Γεράσιμο και τον Κανταουζηνό. Ο Κωνσταντίνος Ακροπολίτης απέκτησε την προσωνομία του «Νέου Μεταφραστή», από την πλούσια συγγραφική του δράση στο χώρο της αγιολογίας και των ερμηνειών που προσέδωσε και των εγκωμίων του στους αγίους. Ήταν μία πολυσχιδής προσωπικότητα με ευρύ πεδίο ενασχολήσεων (ποίηση, ρητορική, θεολογία). Συνδεόταν, από τις επιστολές που έχουν διασωθεί, με τη Θεοδώρα Ραούλαινα, Θεόδωρο Υρτακηνό, Γεώργιο Κύπριο, Νικηφόρο Χούμνο, Μανουήλ Μοσχόπουλο κ.ά. Πολύ σεβασμό έδειχνε ο Ακροπολίτης στο πρόσωπο του Μάξιμου Πλανούδη. Είχε γράψει πλήθος σχολίων σε μύθους και θρύλους της εποχής του, όπως επίσης σχόλια και παρατηρήσεις στο σατιρικό έργο *Τιμαρίων* του 12^{ου} αιώνα. Πρέπει να είχε ασχοληθεί και με τη Γεωγραφία και Χαρτογραφία,

αυτό φαίνεται από το παρακάτω απόσπασμα του Γεωργίου Κύπριου⁵⁴ κι απευθύνεται προς τον Κωνσταντίνο Ακροπολίτη.

²³⁹ George of Cyprus, *Letters*, no. 39 to his student Constantine Ākropolites: *χάρτης οὐκ ἔστι μοι, καὶ δεῖσαν γράφειν, καθ' οὗ γράφειν οὐκ ἔχω. Εἰ τοίνυν σοι μέλει καμὲ τι γράφειν, ὅπως ἡμῖν καὶ χάρτης τὸ μόνον γραμμάτων ὑποκείμενον γένηται φρόντισον*; no. 105 to John Fakrasis: *Βαμβακίνας ἐκ μόνης θατέρας τῶν ἐπιφανειῶν γεγραμμένων πέπεισμαι οἴκοι σοι παρερρίφθαι πολλὰς. Αἱ δὲ σοὶ μὲν εἰς οὐδὲν χρήσιμαί ... ἐμοὶ δ' εἰ πέμψεις, μεγάλην μὲν πληρώσαιεν τὴν χρεῖαν, μείζονα δὲ καὶ σὺ δι' αὐτῶν τὴν χάριν ἀποίσεις*. Cf. N.G. Wilson, "Books and readers in Byzantium", in *Byzantine Books and Bookmen*, ed. J.J. Augustin (New York, 1975).

Στο πεδίο της ιστορίας ο Κωνσταντίνος Ακροπολίτης άφησε ένα χρονικό της ρωμαϊκής και βυζαντινής ιστορίας με τον τίτλο: «*Σύνοψις Ρωμαϊκής Ιστορίας ή αλλιώς Επιτομή αρχής των Ρωμαίων επικρατείας κακ τίνος κατάγονται και πώς Ρωμαίοι εκλήθησαν*» από την αρχή του Αινεία μέχρι το 1260, προσθέτοντας αργότερα το «*περί αυτοκράτορος*» για τα πρώτα χρόνια του 14^{ου} αιώνα. Πέθανε το 1324 ή λίγο πριν, προτού ανέβη στο θρόνο ο σφετεριστής του θρόνου εγγονός του Ανδρόνικου Β', Ανδρόνικος Γ' Παλαιολόγος, που είχε όπως προαναφέραμε τον αδελφό του Μανουήλ. Ο Ανδρόνικος Γ' κατέλαβε τον θρόνο με πραξικόπημα εναντίον του παππού του, εξορίζοντάς τον σε μοναστήρι. [TUSCULUM, constantinople.ehw.gr/ forms/fLemma Body Extended. aspx? lemmaId=4998]

58. Αλεξανδρίδης (ή Αλέξανδρος) ο Δελφός, ιστορικός από τους Δελφούς, που έγραψε ιστορία για τον τόπο του, όπως το ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΔΕΛΦΟΙΣ ΧΡΗΣΤΗΡΙΟΥ, στο οποίο ιστορεί ότι η Πυθία μάντευσε, λέγοντας για το όρος Παρνασσός, το όνομά του οφείλεται στον Παρνασσό, γιο του Ποσειδώνα ή του Κλεοπόμπου (πιθανόν ο Κλεόπομπος να ήταν αρχιερέας του Ποσειδώνα) και της νύμφης Κλεοδώρας. Άλλα έργα του είναι ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΥΚΗΘΕΝΤΩΝ ΕΝ ΔΕΛΦΟΙΣ ΑΝΑΘΗΜΑΤΩΝ και ΠΕΡΙ ΛΥΚΩΡΕΙΑΣ, ιστορία μίας κόμης πλησίον των Δελφών. [FHG, III, 106, ΑΚΛ]

59. Αλεξανδρίδης, ιστορικός που έγραψε *Σαμιακή* ιστορία και αναφέρεται από τον Αθήναιο (Αθήναιος, Δειπνοσοφισταί, ΣΤ, 14).

60. Αλέξανδρος ο Εφέσιος ή Λύχνος, ιστορικός και γεωγράφος του 1^{ου} μ.Χ. αιώνα, ο οποίος συχνά χρησιμοποιείται από το Στέφανο Βυζάντιο και το Διονύσιο τον Περιηγητή. Το έργο του ήταν ιστορικό, γεωγραφικό και αστρονομικό, στο οποίο μιλούσε για την αρμονία των σφαιρών, την οποίαν συσχέτιζε με την κλίμακα των ήχων. Το έργο του χρησιμοποιήθηκε από τον Διονύσιο τον Περιηγητή. Ο Αλέξανδρος έγραψε και σύγγραμμα «Περί Κύπρου», στο οποίο μιλάει για τους Χυτρίους, κατοίκους της πόλης Χύτροι της Κύπρου ότι πρέπει να τους αποδώσουν τη *Γορδία* κι ότι το Κίτιο είναι του Βήλου και η *ίμερόεσσα* (ποθογεμισμένη) Λάπηθος (Χατζηϊωάννου Κυριάκου, Η ΑΡΧΑΙΑ ΚΥΠΡΟΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑΣ ΠΗΓΑΣ, Λευκωσία 1975, σ. 349). Ο Κικέρωνας δεν είδε με ευνοϊκό μάτι το έργο αυτό, γραμμένο σε ποιητικό διδακτικό ύφος, πιθανόν γιατί ο Αλέξανδρος ήταν επίσης δεινός ρήτορας και πολιτικός, ο οποίος εκείνη την εποχή τον αντιπολιτευόταν. [Paul Kroh, Lloyd-Jones, H. y Parsons, P., Supplementum Hellenisticum, Berlin y Nueva York (dG) 1983.]

61. Αλέξανδρος ο Μύνδιος, 1^{ος} αι. μ.Χ. γεωγράφος και περισσότερο γνωστός ως ζωολόγος του 1^{ου} αιώνα π.Χ. Έγραψε ένα ογκώδες βιβλίο για τα ζώα, το *Περί ζώων*, βασισμένος περισσότερο στο υλικό που άφησε ο Αριστοτέλης. Σε ένα άλλο σύγγραμμά του με

⁵⁴ Ο Γεώργιος Κύπριος ήταν μαθητής του πατέρα του Κωνσταντίνου Ακροπολίτη Γεωργίου, ήταν ενωτικός ως προς το θέμα των εκκλησιών και γνωστός όταν έγινε το 1283 Πατριάρχης με το όνομα Γρηγόριος Β'. Λόγω της συμφιλιωτικής πολιτικής του με τους Ενωτικούς έπεσε σε δυσμένεια από τον αυτοκράτορα Ανδρόνικο Β' και παραιτήθηκε γρήγορα από τον πατριαρχικό θρόνο. Πέθανε σε μοναστήρι το 1290. Έγραψε πολλά ως λόγιος, κυρίως θεολογικού περιεχομένου κείμενα και εγκόμια στον αυτοκράτορα, όπως και μία αυτοβιογραφία με τίτλο: «*Διηγήσεως μερικής λόγος τὰ καθ' ἑαυτὸν περιέχων* (PG 142,19-30)». Είχε καλή γνώση των αρχαίων κειμένων της ελληνικής γραμματείας και παρακινούσε κι άλλους να αποκτήσουν την επαφή αυτή. Η Θεοδώρα Ραούλαινα ήταν πνευματικό παιδί του Γεωργίου του Κύπριου.

τίτλο: *Θηριακός*, περιγράφει τα δηλητήρια ζώων και τους τρόπους θεραπείας τους. Στον *Περίπλους της Ερυθράς θαλάττης*, περιέγραψε τις ακτές της αραβικής χερσονήσου και τις συνήθειες των λαών που τις κατοικούσαν. Σε άλλο έργο του περιέγραψε τη Νεκρά θάλασσα και σε άλλο τα όνειρα, τις μεταμορφώσεις των ανθρώπων σε ζώα και άλλες θαυμαστές ιστορίες (*Θαυμασίων συναγωγή*) [M. Wellmann, *Hermes* 26, 1891, 481-566]

62. Αλέξανδρος Μιλήσιος Κορνήλιος ο Πολυΐστωρ (δηλαδή ο πολυμαθής), ο οποίος καταγόταν από τη Μίλητο. Γεννήθηκε γύρω στο 110 π.Χ. και πέθανε στις Λαυρεντές (Laurentum) περί το 40 π.Χ., όταν το σπίτι του έπιασε φωτιά. Αιχμαλωτίστηκε από τους Ρωμαίους και τον προσήγαγαν στη Ρώμη, όπου έζησε αρχικά ως δούλος του Cornelius Lentulus. Απελευθερώθηκε από τον Σύλλα το 82 π.Χ. και προστέθηκε στο όνομά του το ρωμαϊκό Κορνήλιος (Cornelius). Ήταν γεωγράφος, ιστορικός και τα έργα του διακρίνονταν από την πολυμαθειά του στις περιγραφές λαών ανατολικών χωρών, όπως η Ινδία ή η Ταπροβάνη (Σρι Λάνκα), αλλά και η Λιβύη, η Αίγυπτος, η Κρήτη ή η Ελλάδα. Το παρωνύμιο *πολυΐστωρ*, το απέκτησε για την πολυμέρειά του στο συγγραφικό έργο και τη μόρφωσή του. Υπήρξε δάσκαλος του Υγίνου (Iulius Hyginus) και φίλος του Οβιδίου κατά τους χρόνους που έζησε στη Ρώμη, όταν μεταφέρθηκε ως αιχμάλωτος του Μιθριδατικού πολέμου από τον Κορνήλιο Λεντούλο, γι' αυτό απεκλήθηκε και Κορνήλιος. Κατά την εκστρατεία του Κράσσου εναντίον των Πάρθων, τον συνόδευσε και άντλησε από αυτήν πολλές πληροφορίες. Στα τέλη της ζωής του πουλήθηκε δούλος-παιδαγωγός στο σπίτι του Σύλλα. Ελευθερώθηκε από τον τελευταίο το 82 π.Χ. κι απέκτησε τα δικαιώματα του Ρωμαίου πολίτη. Το έργο του πλούσιο, όμως στην πλειονότητά του έχει χαθεί. Ενδεικτικά αναφέρονται μερικοί σωζόμενοι τίτλοι από ένα πλήθος βιβλίων με ιστορικό και γεωγραφικό περιεχόμενο:

• <i>Περί Ρώμης</i> σε πέντε βιβλία • <i>Περί Ιλλυρίας</i> • <i>Περί Βιθυνίας</i> • <i>Περί Ευξείνου Πόντου</i> • <i>Περί Φρυγίας</i> • <i>Περί Παφλαγονίας</i>	• <i>Περί Λυκίας</i> • <i>Περί Κιλικίας</i> • <i>Περί Συρίας</i> • <i>Αιγυπτιακά</i> • <i>Περί Κύπρου</i> • <i>Ινδικά</i> • <i>Χαλδαίων Ιστορία</i>
--	---

Ως φιλόσοφος, ο Αλέξανδρος ανήκε στη σχολή των Νεοπυθαγορείων και αυτό φαίνεται από το περιεχόμενο του έργου που συνέγραψε: «*Φιλοσόφων διαδοχαί*» με πολλές δοξογραφικές αναφορές, αναφορές του οποίου πολύ συχνά συναντιώνται στο άλλο έργο του Διογένη από την Λαέρτη «*Βίους φιλοσόφων*». Έγραψε, όπως βλέπουμε από τον παραπάνω πίνακα, μία ιστορία της Ρώμης σε 5 βιβλία, που χρησιμοποιήθηκε από τον Βιργίλιο και τον Τίβελλο (Tibullus Albis), πολύ σημαντικό ελεγειακό ποιητή. Ο Αλέξανδρος ήταν πολυγραφέστατος και γραμματικός των μαθητών του Κράτη (Σουΐδας). Στα αμέτρητα βιβλία του διαπραγματευόταν πλήθος ξεχωριστών πληροφοριών για λαούς και χώρες. Στο γεωγραφικό λεξικό του Στέφανου Βυζάντιου σώζονται πολυάριθμα παραθέματα από τα *Ασσυριακά* και τα του *Ευπολέμου* ή *Περί Ιουδαίων γραφής* έργα του. Πολλές αναφορές για πρόσωπα (Αρτάπανος, Μόλων, Φίλων, Κλεόδημος και Μάλχος, Δημήτριος) και γεωγραφικές πληροφορίες στο *Περί Ευξείνου Πόντου*⁵⁵ και στα *Κρητικά*⁵⁶. Στο φιλολογικό τομέα έγραψε υπόμνημα για την Ταναγρέα ποιήτρια Κόριννα (σύγχρονη του Πινδάρου) και ένα υπόμνημα στα γεωγραφούμενα του Αλκμάν, του λυρικού ποιητή του 7^{ου} αιώνα π.Χ. Στο φιλοσοφικό έργο του ανήκε και το *Περί*

⁵⁵ «Αλέξανδρος δὲ ἐν τῷ Περί Εὐξείνου Πόντου φησὶν, ὡς Διόφαντος εἶπεν, οὕτω λέγεσθαι αὐτοὺς διὰ τὸ τὸν Ἀβιανὸν ποταμὸν κατοικεῖν».

⁵⁶ «Ἀλέξανδρος δὲ ἐν πρώτῳ Κρητικῶν τῇ Ἀκακαλλίδι συνελθεῖν φησὶ τὸν Ἑρμῆν καὶ τὸν Ἀπόλλωνα· καὶ ἐκ μὲν Ἀπόλλωνος γενέσθαι Νάξον, ἐκ δὲ Ἑρμοῦ Κύδωνα, ἀφ' οὗ ἡ πόλις Κυδωνία καλεῖται ἐν Κρήτῃ. Τὸν δὲ Ἀκακαλλίδος υἱὸν Ἀμφίθεμιν καὶ Γαράμαντα κληθῆναι φησιν. Ἀδηλον δὲ, πότερον ἀπὸ τοῦ Γαράμαντος τούτου οἱ ἐν τῇ Λιβύῃ Γαράμαντες ὠνομάσθησαν, ἢ οὗτος ἀπὸ τοῦ ἔθνους».

Πυθαγορείων συμβόλων, που συνιστά μία ερμηνεία της πυθαγόρειας διδασκαλίας. [FHG, III, σ. 206-244, Paul Kroh]

Αλέξανδρος ο Πάφιος, ιστοριογράφος ή μυθογράφος του 4^{ου} με 3^ο αιώνα π.Χ., ο οποίος υποστήριζε ότι ο Όμηρος ήταν Αιγύπτιος κι ότι οι γονείς του ήταν ο Δμασαγόρας και η Αίθρα. Περισσότερα από το Ανθολόγιο πεζογραφίας διδακτικού βιβλίου της Κύπρου (Ευστάθιος, *Παρακβολαί εις Ιλιάδα*, μ 64)):

Εὐστ. στο μ 63 (1713.17)

Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Πάφιος ἱστορεῖ τὸν Ὅμηρον υἱὸν Αἰγυπτίων Δμασαγόρου καὶ Αἰθρας, τροφὸν δὲ αὐτοῦ προφήτιν τινα θυγατέρα Ὁρου ἱερέως Ἰσιδος, ἧς ἐκ τῶν μαστῶν μέλι ῥέϋσαι ποτε εἰς τὸ στόμα τοῦ παιδίου. καὶ τὸ βρέφος ἐν νυκτὶ φωνὰς ἐννέα προέσθαι, χελιδόνος ταῶνος περιστερᾶς κοράνης πέρδικος πορφυρίωνος ψαρός ἀηδόνης καὶ κοττύφου. εὗρεθῆναι τε τὸ παιδίον μετὰ περιστερῶν ἐννέα παῖζον ἐπὶ τῆς κλίνης, εὐωχουμένην δὲ παρὰ τοῖς τοῦ παιδὸς τὴν Σίβυλλαν ἐμμανῆ γεγονυῖαν ἔπη σχεδιάσαι, ᾧν ἀρχὴ «Δμασαγόρα πολύνικε», ἐν οἷς καὶ μεγακλεῖ καὶ στεφανίτην αὐτὸν προσεῖπεν, καὶ ναὸν κτίσαι κελεῦσαι ἐννέα Πιερίδων· ἐδήλου δὲ τὰς Μούσας. τὸν δὲ καὶ τοῦτο ποιῆσαι καὶ τῷ παιδί ἄνδρωθέντι ἐξεῖπεν τὸ πρᾶγμα· καὶ τὸν ποιητὴν οὕτω σεμνῶναι τὰ ζῶια οἷς βρέφος ᾧν συνέπαιζε καὶ ποιῆσαι αὐτὰ τῷ Διὶ τὴν ἀμβροσίαν κομίζοντα.

Ο Αλέξανδρος ο Πάφιος ιστορεῖ πως ο Όμηρος ήταν γιος των Αιγυπτίων Δμασαγόρα και Αίθρας, και είχε τροφὸ του μιαν προφήτισσα κόρη του Ὁρου, ιερέα της Ἰσιδας, ἀπὸ τους μαστοὺς της ὁποίας ἔτρεξε κάποτε μέλι στο στόμα του παιδιού. Και το βρέφος μιαν νύχτα ἐβγάλε ἐννιά φωνές, χελιδονίου, παγωνιού, περιστεριού, κουρούνας, πέρδικας, νερόκοτας, ψαρονιού, ἀηδονιού και κοτσυφιού. Και το παιδί βρέθηκε να παίζει με ἐννιά περιστέρια πάνω στο κρεβάτι του, και καθὼς η Σίβυλλα διασκέδαζε κοντά στους γονεῖς του παιδιού ξαφνικά την ἔπιασε θεϊκὸς οἶστρος και σχεδίασε ἐπικὺς στίχους, που η ἀρχὴ τους ἦταν Δμασαγόρα πολύνικε, στους ὁποίους τον προσαγόρευσε πολυδοξασμένο και στεφανηφόρο, και πρόσταξε να κτίσουν ναὸ πρὸς τιμὴν των ἐννέα Πιερίδων· ἐννοοῦσε δε τις Μούσες. Κι αὐτὸς ἔκανε και αὐτό, και στο παιδί ὅταν ἐγίνε ἀντρας ἐκμυστηρεῦτηκε την ἱστορία· και ο ποιητὴς ἐτσι ἐξύμνησε τα ζῶα με τα ὁποία ἐπαιζε μαζί ὅταν ἦταν βρέφος και τα παρουσίασε να φέρνουν στον Δία την ἀμβροσία.

Σημειώνεται, ὅτι, η Σίβυλλα η προφήτισσα ἦταν η παραμάνα του Ομήρου. Σε ἓνα ἄλλο σημεῖο του Ευσταθίου, *Παρακβολαί εις Οδύσειαν*, κ 277 (1658, 48-51), ἀναφέρεται ὅτι ο Αλέξανδρος ο Πάφιος ο μυθογράφος, περιγράφει την περιπέτεια του Πικολόου του Γίγαντα, κατὰ την ὁποίαν ἀπὸ το αἷμα του φύτρωσε το μαγικὸ φυτὸ «μῶλυ». [Χατζηϊωάννου Κυριάκου, *Η ΑΡΧΑΙΑ ΚΥΠΡΟΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑΣ ΠΗΓΑΣ*, Λευκωσία 1975]

63. Αλέξαρχος, ιστορικός του 1^{ου} με 2^ο αιώνα μ.Χ. ἀγνώστων λοιπῶν στοιχείων. Ἐγραψε ἱστορία της Ἰταλίας (*Ἰταλικά*)⁵⁷. [Jacoby, F., *FGH* n. 829 και *FHG*, IV, σ. 298]

64. Ἀλεξίς (-ιδος) ο Σάμιος, ιστορικός του 3^{ου} με 2^ο αιώνα π.Χ., ἀγνώστων λοιπῶν στοιχείων (ΑΚΛ). Ἀπὸ ὅσα μας μαρτυρεῖ ο Αθήναιος, ἔγραψε ἱστορία της Σάμου με τίτλο:

⁵⁷ Ἐνα μοναδικὸ στα ἐλληνικά σωζόμενο ἀπόσπασμα μας δίνει μία οσμή του ἔργου του: «Τοῦλλος Ὀσίλλιος, βασιλεὺς Ῥωμαίων, ἐπολέμησεν Ἀλβανοῖς, βασιλέως ὄντος Μέττου Φουβεντίου, καὶ τὴν μάχην πολλὰκις ὑπερέθετο. Οἱ δὲ, ἡττωμένοι, εἰς εὐωχίαν ἐτράπησαν· οἰνωμένοι δ' ἐπέθετο, καὶ τὸν βασιλέα, δύο πῶλους συζεύξας, διεσπάραξεν· ὥς Ἀλέξαρχος ἐν τετάρτῃ Ἰταλικῶν».

Σαμίων Ὁροι⁵⁸. Άλλο έργο που αναφέρεται είναι το *Περί αυτάρκειας λόγοι*. [Jacoby, F., *FGrH* n. 539, FHG, III, σ. 299]

65. Αλκέτας ο Βηματιστής, γεωγράφος περιηγητής του 3^{ου} με 2^ο αιώνα π.Χ. Έγραψε ταξιδιωτικά έργα και περιηγήσεις, όπως και μια περιγραφή με τα ακριβή αφιερώματα των Δελφών (*Περί των εν Δελφοίς αναθημάτων*). [FHG, III, σ. 295, Jacoby, F., *FGrH* n. 405]

66. Άλκιμος ο Σικελιώτης ιστορικός και γεωγράφος του 4^{ου} π.Χ. αιώνα, ο οποίος έγραψε: *Ιταλικά* ή *Ιταλική Βίβλος*, τα *Σικελικά*, έργο του οποίου διασώζονται αναφορές από τον Αθήναιο, Διογένη Λαέρτιο, Σχολιαστή Θεοκρίτου κ.ά. («Άλκιμος δ' έν τοίς Σικελικοίς έν Μεσσήνη φησί, τή κατά τήν νήσον, Βότρυν γενέσθαι, εύρετήν τών παραπλησίων παιγνίων τοίς προσαγορευομένοις Σάλπης»), και όπως μας πληροφορεί ο Διογένης ο Λαέρτιος, πρόκειται περί μιας πολύ παλιάς ιστορίας της Ρώμης. Άλλο έργο έχει τίτλο: *Προς Αμύνταν* γραμμένο σε τέσσερα βιβλία. [FHG, IV, σ. 296-298]

67. Αλύπιος ο Αντιοχεύς, γεωγράφος που έζησε περί το 350 μ.Χ., μάλλον καταγόταν από την Κιλικία. Είχε έναν αδελφό ονομαζόμενο Καισαρίωνα και ένα γιο τον Ιεροκλή. Έφτασε στο αξίωμα του κόμη, υπηρετώντας τον Ιουλιανό και τον Κωνσταντίνο το Β'. Πληροφορίες μας δίνει ο Λιβάνιος, ο Αμμιανός Μαρκελλίνος, ο Φιλοστόργιος και ο Ρουφίνος. Περιέγραψε τη Ρωμαϊκή Βρετανία, κατασκευάζοντας έναν χάρτη, που συνοδευόταν με επιγραφές για τους λαούς ανά περιοχή. Η Βρετανία τότε ήταν μία ρωμαϊκή κτίση, η οποία δεχόταν πολλές επιδρομές από τους βόρειους λαούς της βρετανικής νήσου. Ο Αλύπιος ήταν επίσης πολύ φίλος με τον Ιουλιανό τον Παραβάτη (επιστολή 10 Ιουλιανού) και συμμετείχε στην ανοικοδόμηση του ναού της Ιερουσαλήμ. Δεν πρέπει να τον ταυτίζουμε με τον Αλύπιο που έγραψε «*εισαγωγή εις την μουσικήν*». [(Ammianus Marcellinus, *Res Gestae* XXIII.1.2, XXIII 1, 3).]

68. Αμελησαγόρας ο Χαλκηδόνιος ή Μελησαγόρας κατά τον Ησύχιο, Αθηναίος ιστορικός προ του Πελοποννησιακού πολέμου ή κατά τη διάρκεια που έγινε αυτός. Εικάζεται ότι έγραψε κατά του Μελησαγόρα του Χίου και ήταν ψευδώνυμο του συγγραφέα μιας Αθίδας (δηλαδή ιστορίας των Αθηνών). Αναφέρεται από τον Αντίγονο τον Καρύστιο (C. Müller, FHG). Καταγόταν από την Ελευσίνα, θεωρούσε ότι δεν μαθήτευσε στις τέχνες, αλλά τις δέχθηκε από τη θεία μοίρα των νυμφών κι έγινε σοφός «...και μαντικός, ως ο Αθηναίων λόγος». Φυσικά το έργο του έχει χαθεί, όπως και των περισσοτέρων ιστορικών και γεωγράφων της εποχής εκείνης και των ελληνιστικών χρόνων⁵⁹. Ονομάστηκε Χαλκηδόνιος, γιατί είχε διαβιώσει στη Χαλκηδόνα, αποικία των Μεγαρέων στην Προποντίδα, απέναντι από το Βυζάντιο. Από τον συγγραφέα αυτόν, όπως γράφει ο Κλήμης ο Αλεξανδρεύς, «...έκλεψε Γοργίας ο Λεοντίνος και Εύδημος Νάξιος οι ιστορικοί, και επί τούτοις ο Προκοννήσιος Βίων, ος και τα Κάδμου του παλαιού μετέγραφεν κεφαλαιούμενος, Αμφίλοχος τε και Αριστοκλής και Αναξιμένης και Ελλάνικος και Εκαταίος και Ανδροτίων και Φιλόχορος», (FHG, II, 21).

⁵⁸ «Άλεξις δ' ό Σάμιος έν δευτέρω Ὁρων Σαμιακῶν· «Τήν έν Σάμω Αφροδίτην, ήν οί μὲν έν Καλάμοις καλοῦσιν, οί δέ έν Ἑλει, Αττικάι, φησίν, έταίραι ιδρύσαντο αί συνακολουθήσασαι Περικλει, ότε έπολιόρκει τήν Σάμον, έργασάμεναι ίκανῶς από τής ώρας».

⁵⁹ . Ο ιστορικός Αντίγονος σημειώνει γι' αυτόν: «Αμελησαγόρας δέ ό Αθηναίος ό τήν Αθίδα συγγεγραφώς οὔ φησι κορώνην προσίπτασθαι πρὸς τήν ακρόπολιν, οὔδ' ἔχει άν είπείν έωρακῶς οὔδείς. Αποδίδωσι δέ τήν αίτίαν μυθικῶς· φησὶ γάρ Ἑφαιστῷ δοθείσης τής Αθηνᾶς συγκατακλιθεΐσαν αὐτήν αφανισθῆναι, τὸν δέ Ἑφαιστον εις γῆν πεσόντα προΐεσθαι τὸ σπέρμα, τήν δέ γῆν ὕστερον αὐτῷ αναδοῦναι Ἑριχθόνιον, ὃν τρέφειν τήν Αθηνᾶν καὶ εις κίστην καθεΐρξαι καὶ παραθέσθαι ταῖς Κέκροπος παισίν, Αγραυλῷ καὶ Πανδρόσῳ καὶ Ἑρσῃ, καὶ επιτάξαι μὴ ανοίγειν τήν κίστην, ἕως άν αὐτῇ ἔλθῃ. Αφικομένην δέ εις Πελληνήν φέρειν ὄρος, ἵνα ἔρυμα πρὸ τής ακροπόλεως ποιήσῃ· τὰς δέ Κέκροπος θυγατέρας τὰς δύο, Αγραυλον καὶ Πάνδροσον, τήν κίστην ανοῖξαι καὶ ιδεῖν δράκοντας δύο περὶ τὸν Ἑριχθόνιον· τῇ δέ Αθηνᾷ φερούση τὸ ὄρος, ὃ νῦν καλεῖται Λυκαβηττὸς, κορώνην φησὶν απαντησαι καὶ είπείν ότι Ἑριχθόνιος έν φανερῷ, τήν δέ ακούσασαν ῥῖψαι τὸ ὄρος ὅπου νῦν έστι, τῇ δέ κορώνῃ διὰ τήν κακαγγελίαν είπείν, ὡς εις ακρόπολιν οὔ θέμις αὐτῇ ἔσται αφικέσθαι». Άλλα έργα του είναι: *Περί χρησμών*, *Μυστήρια περί θυσιών* και το *Περί της εν Κρήτι πολιτείας*.

- 69. Αμερίας**, λεξικογράφος και ιστοριογράφος άγνωστης εποχής, του οποίου είναι γνωστά δύο έργα: το 1^ο επιγράφεται «Εθνικαί Γλώσσαι» και το 2^ο φαρμακολογικού περιεχομένου «Ριζοτομικόν». [Paul Kroh]
- 70. Αμμιανός ο Μαρκελλίνος**, Έλληνας ιστορικός από την Αντιόχεια της Συρίας, που γεννήθηκε περί το 330 μ.Χ. κι ο οποίος στη Ρώμη έγραψε στα λατινικά ρωμαϊκή ιστορία (ΑΚΛ). Θα πρέπει όμως να έγραψε και στα ελληνικά πραγματείες, οι οποίες δεν σώζονται. Πέθανε το 400 μ.Χ. κι υπήρξε επιτελάρχης του Ρωμαίου υπάρχου Ursicinus σε πολλές εκστρατείες εναντίον των Περσών (357-60) και των Γαλατών το 354. Αργότερα συμμετείχε με τον αυτοκράτορα Ιουλιανό το 367 μ.Χ. εναντίον των Περσών, με τον οποίον είχε φιλικές σχέσεις και μετά το θάνατό του (δολοφονία) αποσύρθηκε στην Αντιόχεια κι ασχολήθηκε με την ιστορική επιστήμη. Ταξίδεψε στην Θράκη και την Αίγυπτο, για να συλλέξει στοιχεία και κάλυψε τα ιστορικά γεγονότα της ρωμαϊκής ιστορίας μέχρι τις μέρες του, που έγραψε σε 31 βιβλία με τα τίτλο: *Res gestae*, αρχικά στον πρώτο κύκλο βιβλίων από την εποχή του αυτοκράτορα Νέρβα το 96 μ.Χ. μέχρι το θάνατο του Βάλη (Valens) το 378, συνεχίζοντας την ιστορία κυριολεκτικά του Τάκιτου. Στο 25^ο του βιβλίου περιγράφει τη σύντομη βασιλεία του Ιουλιανού, που τόσο θαύμαζε και τελειώνει με το θάνατο του. Το έργο του είναι εκτεθειμένο με πολλά γεγονότα περιγραφής διαφόρων λαών, για παράδειγμα των Ούνων, των Αλανών, Θρακών, Γαλατών, Αιγυπτίων και Περσών, εμπλουτισμένο με τις ιδιαίτερες καταγραφές που είχε κάνει κατά τη διάρκεια των ταξιδιών του. Η ιστορία του αποτελεί το τελευταίο μεγαλειώδες έργο της ύστερης αρχαιότητας, στο οποίο διαβλέπεται μία διαιώνιση της αυτοκρατορίας από την Ρώμη. [Seyfarth, W., *Der codex Fuldensis*, Leipzig 1978, 2 vols]
- 71. Αμμώνιος**. Επικός ποιητής του 5^{ου} μ.Χ. αιώνα και συγγραφέας του ιστορικού έπους «Γαϊνία», που εγκωμιάζε τη νίκη του αυτοκράτορα Αρκαδίου εναντίον του Γότθου αυτοκρατορικού στρατηγού Γαϊνά, ο οποίος στασίασε εναντίον του Αρκαδίου και του Ευτροπίου. Ο Γαϊνιάς νικήθηκε στη Μικρά Ασία από τον πιστό στον Αρκάδιο Γότθο στρατηγό Φραβίτσα, κατέφυγε στη συνέχεια στους Ούνους, οι οποίοι για να εξευμενίσουν την κραταιά ανατολική Ρώμη (Κωνσταντινούπολη) του έκοψαν το κεφάλι και το έστειλαν για δώρο στον Αρκάδιο. [Paul Kroh]
- 72. Αμμώνιος ο Αλεξανδρεύς**, γιος του Αμμωνίου (2^{ος} αιώνας π.Χ.), μαθητής του Αρίσταρχου του Σαμοθρακέα και διάδοχός του στη Μεγάλη Βιβλιοθήκη. Ουσιαστικά ήταν συνεχιστής των εργασιών του Αρίσταρχου στην ομηρική έρευνα και πρέπει να άφησε μεγάλο έργο με υπομνήματα πάνω στο έργο του Πλάτωνα, που δυστυχώς χάθηκε. Ο Αμμώνιος επικρότησε τις κριτικές επεμβάσεις στο κείμενο του Ομήρου του Αρίσταρχου (στο *Περί της επεκδοθείσης διορθώσεως*). Εκτός αυτού μας είναι γνωστό ένας επεξηγηματικός κατάλογος των προσώπων που διακωμωδούνταν στις αρχαίες κωμωδίες με τον τίτλο: «*Κωμωδούμενοι*» (δηλ. βιογραφικά των κωμικών), κάποια υπομνήματα για το ομηρικό έργο με διορθώσεις, υπομνήματα στο έργο του Πινδάρου και κάποια άλλα. [Paul Kroh]
- 73. Αμμώνιος ο Αλεξανδρεύς**, περιπατητικός φιλόσοφος και γνωστός λόγιος ρήτορας του 3^{ου} αιώνα μ.Χ., ιστορικός, καθώς και δάσκαλος του Πλουτάρχου. Με το ίδιο όνομα και πόλη καταγωγής υπάρχει κι ένας χειρουργός, ο επικλειθείς λιθοτόμος, γιατί έκανε εγχειρήσεις, θεραπεύοντας τη λιθίαση. [Jacoby, F., *FGrH*, n. 350]
- 74. Αμμώνιος ο Ερμείου ο φιλόσοφος**, γιος δηλαδή του Ερμεία, από την Αλεξάνδρεια. Γεννήθηκε περί το 443 και πέθανε μεταξύ των ετών 517 και 526. Διετέλεσε αρχηγός των νεοπλατωνικών της Αλεξάνδρειας, τυπικά χριστιανός, έχοντας ένα πλούσιο σγγραφικό έργο, εκτεταμένο σε όλα τα πεδία. Υπήρξε σχολάρχης του Μουσείου της Αλεξάνδρειας κατά τη διάρκεια των ετών 500 με 509 και δάσκαλος πολλών νεοπλατωνικών σοφών του 6^{ου} αιώνα, όπως των Σιμπλίκιου, Δαμάσκιου, Ασκληπιού, Ολυμπιόδωρου, Θεόδοτου Ιωάννη και Φιλοπόνου. Ο Χρ. Σολιώτης στο «Ανέκδοτα ελληνικά κείμενα σχετικά με τη χρήση και κατασκευή του Αστrolάβου» (Πρακτικά της Ακαδημίας Αθηνών, 6 Φεβρ. 1986, 423-454)

υποστηρίζει ότι ο Αμμώνιος ήταν διακεκριμένος γραμματικός, φιλόσοφος, μαθηματικός και αστρονόμος., όταν πρόσφατα βρέθηκε στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Βιέννης το χειρόγραφο του Αμμωνίου με τίτλο: «*Περὶ Αστρολάβου χρήσεως*» (ως Cod. Phil. Gr. 108, φολ. 179-180v και στον Κατάλογο Ελληνικών Χειρογράφων της Österreichische Nationalbibliothek-Tell I, Wien 1961). Ο Αμμώνιος έκανε κι ένα μεγάλο έργο σχολιασμών και συμπλημάτων του έργου του Αριστοτέλη. Δυστυχώς το πλούσιο έργο του δεν έχει διασωθεί και σκόρπιο σε αναφορές ή χειρόγραφα μας είναι γνωστό.

75. Αμμώνιος ο Λαμπρέυς. Οι *Λαμπρές* είναι Δήμος της αρχαίας Αττικής. Ο Αμμώνιος είναι ιστορικός του 2^{ου} με 1^ο αιώνα π.Χ., που έγραψε, από όσα έχουν διασωθεί, ένα έργο από πολλά βιβλία για τους βωμούς και τις θυσίες. Με το ίδιο όνομα έχουμε έναν επικό ποιητή του 5^{ου} αιώνα μ.Χ., έναν περιπατητικό φιλόσοφο και ρήτορα του 3ου αιώνα μ.Χ. και ενός λεξικογράφου. [Jacoby, F., *FGrH*, n. 361, Paul Kroh]

76. Αμύντας ο βηματιστής. Γιος του Ανδρομένου και ένας από τους ανδρείους στρατηγούς του Μ. Αλεξάνδρου, ο οποίος θεωρείται και συγγραφέας ενός έργου με γεωγραφικό περιεχόμενο και σταδιασμένο με τίτλο: *Ασίας σταθμοί*. [Jacoby F., *FGrH*, n. 122]

77. Αμυντιανός, ιστοριογράφος του 2 μ.Χ. αιώνα (160-180 μ.Χ.), ο οποίος αναφέρεται από τον Φώτιο. Ήταν πολυγραφόστατος συγγραφέας, και όπως λέγεται, έγραψε μία ιστορία για την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου, την οποίαν είχε αφιερώσει στον αυτοκράτορα Αντωνίνο (αναφέρεται κι από τον Μάρκο Αυρήλιο). Κατά το πρότυπο του Πλουτάρχου είχε γράψει *βίους παραλλήλους*, δηλαδή βιογραφίες κυβερνητών που έζησαν σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους, όπως του τυράννου των Συρακουσών Διονυσίου του Πρεσβύτερου και του αυτοκράτορα Δομιτιανού και αυτήν του Φιλίππου Β' με εκείνην του Αυγούστου. Άλλα έργα του θεωρούνται τα *Περὶ Ολυμπιάδος* (βιογραφία της μητέρας του Αλέξανδρου) και *Περὶ ελεφάντων*, στο οποίον παρατηρεί ότι οι Αιθιοπικοί ελέφαντες, αρσενικοί και θηλυκοί έχουν χαυλιόδοντες σε αντίθεση με τους Ινδικούς θηλυκούς που δεν έχουν (school. Pind. Ol. 3.52). [Radicke, J., *FGH* (C), σ. 1072, Jacoby, F., *FGH* n. 150, Paul Kroh]

78. Αμφίθεος ο Ηρακλειεύς⁶⁰, ιστορικός του 3^{ου} με 2^ο π.Χ. αιώνα. [Jacoby, F., *FGH*, n. 431]

79. Αμφικράτης ο Αθηναίος, ιστορικός και ρήτορας του 1^{ου} αιώνα π.Χ. Γνωρίζουμε ότι αυτοκτόνησε το 86 π.Χ. στη Σελεύκεια. Έχει γράψει ένα έργο με τίτλο: *Περὶ ενδόξου ανδρών*, του οποίου το ύφος είναι στομφώδες στα λίγα αποσπάσματα που έχουν απομείνει σε μας. [FHG, VI, σ. 300]

80. Αμφίλοχος ή και Αντίλοχος κι από μερικούς (Νίκανδρος), ιστοριογράφος άγνωστης εποχής ο οποίος έγραψε το *Κατά την πόλιν μυθικών*, δίνοντας περιγραφή για τη μυθική ιστορία πόλεων, όπως της Θήβας και της Αθήνας. Αναφέρεται στους *στρωματείς* του Κλήμη του Αλεξανδρέα και μάλλον έζησε την εποχή του Εκαταίου. [FHG, VI, σ. 300-301]

81. Αμφίων ο Θεσπιεύς, ένας ιστορικός του 3^{ου} π.Χ. αιώνα, αγνώστων λοιπών στοιχείων (ΑΚΛ), ο οποίος έγραψε για την Ιστορία του Μουσείου του Ελικώνα⁶¹ (*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΕΛΙΚΩΝΙ ΜΟΥΣΕΙΟΥ*). [Jacoby, F., *FGH*, n. 387, FHG, VI, σ. 301]

60 Σαβοί· Δημοσθένης Ὑπὲρ Κτησιφῶντος (18, 260). οἱ μὲν Σαβοὺς λέγεσθαι τοὺς τελουμένους τῷ Σαβαζίῳ, 2 3 τουτέστι τῷ Διονύσῳ, καθάπερ τοὺς τῷ Βάκχῳ Βάκχους. τὸν αὐτὸν δὲ 4 εἶναι Σαβάζιον καὶ Διονύσον φασιν ἄλλοι τε καὶ Ἀμφίθεος(?) β' 5 6 Περὶ Ἡρακλείας· οὗτος(?) δὲ φησι καὶ τῶν Ἑλλήνων τινὰς τοὺς Βάκχους 7 8 Σαβοὺς καλεῖν. Μνασέας δὲ ὁ Πατρεὺς (IV) υἱὸν εἶναι φησι τοῦ Διονύσου Σαβάζιον. *FGrH* n. 431.

61 Ἀμφίων δ' ὁ Θεσπιεὺς ἐν δευτέρῳ Περὶ τοῦ ἐν Ἑλικῶνι Μουσείου ἄγεσθαι φησι ἐν Ἑλικῶνι παιδῶν ὀρχήσεις μετὰ σπουδῆς, παρατιθέμενος ἀρχαῖον ἐπίγραμμα τόδε· «Ἀμφότερ' ὠρχεύμην τε καὶ ἐν Μώσαις ἐδίδασκον / ἄνδρας· ὁ δ' αὐλητὰς ἦν Ἄνακος Φιαλεύς. / εἰμὶ δ' <ε> Βακχεΐδας Σικυώνιος

- 82. Αμώμητος ο Κυρηναίος (280-245 π.Χ.).** Έλληνας γεωγράφος και ιστορικός τα έργα του οποίου δεν διασώζονται, όμως λέγεται ότι έγραψε γεωγραφικά παράδοξα που συμπεριλαμβάνονται στο: *Περί Αττακόρων και εκ Μέμφεως Ανάπλους*⁶². Αναφορές έχουμε από τον Πλίνιο και από τα σχόλια στον Καλλίμαχο. [Jacoby, F., *FGH*, n. 645, *FHG*, II, σ. 396]
- 83. Αναγραφή της Λίνδου.** Είναι μία λιθογραφία (πινακίδα), που βρέθηκε στη Λίνδο το 1904 και σήμερα εκτίθεται στην Γλυπτοθήκη του Κάλτςμπεργκ της Κοπενχάγης. Αποτελεί ένα χρονικό γραμμένο σε δωρική διάλεκτο του ναού της Λινδίας Αθηνάς (ή στα δωρικά Αθανάς). Χαράχθηκε σύμφωνα με ψήφισμα του δήμου της Λίνδου το 99 π.Χ. και περιέχει την ιστορία του ναού, έχοντας ως αρχή τη μυθική εποχή. Σώζεται δυστυχώς από το χρονικό αυτό ένα μικρό τμήμα της. Θεωρείται ότι το περιεχόμενο της λιθογραφίας το έγραψε ο Ξεναγόρας ή ο Τιμαχίδας. Περισσότερα στο παράρτημα Γ του παρόντος. Το χρονικό εκτίθεται σε παράρτημα στο τέλος αυτού του βιβλίου με εκτεταμένα σχόλια. [Paul Kroh]
- 84. Αναγραφή Σικυωνίας (Anagraphe Sicyonia),** ένα κείμενο του οποίου σώζονται μόλις 135 λέξεις κάποιου ανώνυμου ιστορικού για τους μουσικούς και την ιστορία της μουσικής. Αναφορά έχουμε από τον Πλούταρχο⁶³. [F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker (FGrH)* n. 536]
- 85. Αναγνώστης Θεόδωρος ο Κωνσταντινοπολίτης,** ιστορικός και σχολιαστής εκκλησιαστικών κειμένων του 5^{ου} με 6^ο μ.Χ. αιώνα. Έζησε επί αυτοκράτορα Ζήνωνα (474-475 και 476-491) και από τον Μάξιμο Πλανούδη γνωρίζουμε ότι ενεργοποιήθηκε στο χώρο της «Βασιλικής» σπουδαία Βιβλιοθήκη. Επίσης ο Θεόδωρος Αναγνώστης μας πληροφορεί ότι στη βιβλιοθήκη αυτή του παλατιού υπήρχε το αυθεντικό «Κατά Ματθαίου Ευαγγέλιον» με αυτόγραφο του Βαρνάβα (Μανάφης, βιβλ. 29). Έργα του που μνημονεύονται και διασώζονται με 10040 λέξεις είναι: 1. ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ και 2. ΕΚ ΤΩΝ ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ ΟΙΣ ΠΑΡΕΖΕΥΞΕΝ Ο ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΤΑ ΤΟΥ ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ ΚΑΙ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΕΝ ΟΙΣ ΕΥΡΕ ΤΙΝΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΞΕΝΟΝ ΤΙ ΠΑΡΑ ΣΩΖΟΜΕΝΟΝ ΙΣΤΟΡΗΣΑΝΤΑ. Το παρωνύμιο έχει δοθεί, γιατί ήταν αναγνώστης στην Αγία Σοφία της Κωνσταντινούπολης. Εκκλησιαστικός ιστορικός του 5^{ου} με 6^ο αιώνα, ο οποίος έγραψε επί αυτοκράτορα Αναστασίου (491-518) την *Historia tripartita* στα ελληνικά, κατόπιν παραγγελίας ενός Παφλαγόνιου κληρικού. Ήταν μία συγκριτική παράθεση των ιστορικών της εκκλησίας Σωκράτη, Σωζομένου και Θεοδώρητου, την οποίαν μετέφρασε στα λατινικά ο Επιφάνιος. Για τον Επιφάνιο αποτέλεσε αφορμή να γράψει κι αυτός ένα παρόμοιο έργο με τον ίδιο τίτλο. Αργότερα ο Θεόδωρος έγραψε μίαν εκκλησιαστική ιστορία σε 4 βιβλία, που πραγματεύεται τα γεγονότα της περιόδου 439 με 527 μ.Χ. Από το έργο αυτό έχουν σωθεί πολύ λίγες περικοπές. [Κρουμβάχερ, «Ιστορία της Βυζαντινής Λογοτεχνίας», τ. Α', ΑΘΗΝΑ 1896, Wolfgang Buchwald, Armin Hoehlweg, *TUSCULUM – ΛΕΞΙΚΟΝ*, τ. 1^{ος}, μτφρσ. Δρ Φούρλας] {G.C. Hansen, *Theodoros Anagnostes. Kirchengeschichte* 2nd edn. [*Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten Jahrhunderte. Neue Folge* 3. Berlin: Akademie Verlag, 1995: 2-95]}
- 86.Ανανίας ο Σιρακηνός (610-685),** δηλαδή από την πόλη Σιράκ της ποντιακής Αρμενίας (σύνορα σημερινού Πόντου, Αζερμπαϊτζάν και Αρμενίας). Από τη μακρινή αυτή περιοχή, ταξίδευσε στη Κωνσταντινούπολη (Νέα Ρώμη) και εκεί έμαθε γράμματα. Στη συνέχεια σπούδασε στο Οικουμενικό Διδασκαλείο (είχε κλείσει επί αυτοκράτορα Φωκά), που

⁶² «Κατὰ δὲ τὴν Ἀραβίαν ἐν πόλει Λευκοθέᾳ Ἀμώμητόν φησι (sc. Καλλίμαχος) γράφειν, τὸν πραγματευθέντα τὸν Ἐκ Μέμφεως ἀνάπλουν, εἰς τὴν καλουμένην Ἰσιδος κρήνην ἂν τις οἶνου ἐπιχέη κοτύλην, διότι γίγνεται τὸ ποτὸν εὐκρατον».

⁶³ PLUTARCH. De mus. 3 p. 1131 F—1132 A: Ἡρακλείδης δ' ἐν τῇ Συναγωγῇ τῶν ἐν μουσικῇ τὴν κιθαρωιδίαν καὶ τὴν κιθαρωδικὴν ποίησιν πρῶτόν φησιν Ἀμφίονα ἐπινοῆσαι τὸν Διὸς καὶ Ἀντιόπης, τοῦ πατρὸς δηλονότι διδάξαντος αὐτόν. πιστοῦται δὲ τοῦτο ἐκ τῆς ἀναγραφῆς τῆς ἐν Σικυῶνι ἀποκειμένης, δι' ἧς τὰς τε ἱερείας τὰς ἐν Ἀργεὶ καὶ τοὺς ποιητὰς καὶ τοὺς μουσικοὺς ὀνομάζει.

μόλις είχε μόλις επανιδρυθεί. Κατόπιν μετακινήθηκε στην Τραπεζούντα (σπουδαίο πνευματικό κέντρο της Αυτοκρατορίας) για να διδαχθεί θετικές επιστήμες, δηλαδή Αστρονομία, μαθηματικά και φυσικά στη σχολή του φημισμένου δασκάλου Τυχικού. Οι σπουδές του κράτησαν για περίπου 8 χρόνια. Ολοκληρώνοντας τις σπουδές του φεύγει από την Τραπεζούντα και οδεύει στα πάτρια εδάφη του, στο Σιράκ της Αρμενίας, όπως ονομαζόταν τότε, όπου σε μια περιοχή του ανοίγει σχολή. Η σχολή αυτή είχε μέλλον για τους Αρμένιους και απόκτησε μεγάλη φήμη. Τα έργα του τα έγραψε στην ελληνική γλώσσα και οι τίτλοι τους είναι: *Περί ουρανού και γης*, *Ιστορία της Οικουμένης*, *Κανονικόν*, *Περί νεφών και σημείων*, *επί ερωτήσεων και απαντήσεων*, μία πραγματεία αριθμητικών προβλημάτων, Αριθμητική ονομαζόμενη (σώζονται κάποια αποσπάσματα) και το πιο σπουδαίο έργο του η *Γεωγραφία*, είναι ένα μεγάλο μέρος του όλου έργου του. Η μετάφραση που έκανε των έργων του στα αρμένικα, τον καθιστούν ως το Αριστοτέλη των Αρμενίων και το θεμελιωτή των φυσικών επιστημών της αρχαίας Αρμενίας. Μνημονεύονται και τρία άλλα έργα, ένα καλεντάριο (ημερολόγιο), ένα βιβλίο μέτρων και σταθμών και ένα βιβλίο για τους Καίσαρες, του οποίου σώζονται κάποια αποσπάσματα. [Robert H. Hewsen, *The Geography of Ananias of Shirak*. The Long and the Short Recensions (1992)]

87. Ανδροκλής, ιστορικός άγνωστης ιστορικής περιόδου που έγραψε *Περί Κύπρου* και αναφέρεται στα σχόλια του Λυκόφωνα⁶⁴. [FGrH, n. 751]

88. Αναξανδρίδης/ας ο Δέλφιος ή Δελφικός, δηλαδή από τους Δελφούς, περιηγητής και ιστορικός του 3^{ου} με 2^ο αιώνα π.Χ., συγγραφέας εκτός των άλλων μιας μονογραφίας για τη λεηλασία του Δελφικού ιερού κατά τη διάρκεια του Ιερού πολέμου, που περιγράφεται στο ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΥΛΛΗΘΕΝΤΩΝ ΕΝ ΔΕΛΦΟΙΣ ΑΝΑΘΗΜΑΤΩΝ. Μνημονεύεται και μία άλλη πραγματεία για τους χρησμούς του ιερατείου των Δελφών το ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΔΕΛΦΟΙΣ ΧΡΗΣΤΗΡΙΟΥ⁶⁵. Του αποδίδουν και ένα τρίτο έργο, το *Περί Λυκωρείας*, ιστορία της κόμης Λυκωρεία πλησίον των Δελφών. [Jacoby, F., FGH, n. 404 και FHG, III, 106-107]

89. Αναξικράτης ο εξερευνητής (ο Ρόδιος), 4^{ος} αι. π.Χ. Ακολούθησε το Μεγάλο Αλέξανδρο στην μεγάλη εκστρατεία του (ΑΚΛ). Είχε πάρει εντολή από το Μ. Αλέξανδρο να παραπλεύσει των ακτών της αραβικής χερσονήσου και να καταγράψει τη διαδρομή αυτή. Ξεκίνησε από το λιμάνι των *Ηρώων πόλη* της Αιγύπτου και στα μισά από έλλειψη νερού διέκοψε την εξερεύνηση. Τα σημεία ανεφοδιασμού των πλοίων με νερό ονομαζόντουσαν τότε *Υδρεύματα* και με αυτό το όνομα είχαν αργότερα επί Πτολεμαίων δημιουργηθεί τέτοιοι σταθμοί στον Αράβιο κόλπο και την αραβική χερσόνησο⁶⁶. Ο Τζέτζης στις Χιλιάδες του (7.177-180) τον αναφέρει ως επιστάτη του Σέλευκου Α', ο οποίος ουσιαστικά συγκυβερνούσε με το σατράπη της Περσίδας Ασκληπιόδωρο (Δίοδωρος ο Σικελιώτης 19.48.5). Ένα άλλο έργο του είναι τα ΑΡΓΟΛΙΚΑ⁶⁷ έργο που δεν διασώζεται. [Jacoby, F., FGH n. 307 και FHG, IV, 301-302]

⁶⁴ Κύπρος πρότερον Σφήκεια έκαλεϊτο, ὥς φησι Φιλοστέφανος ἐν τῷ Περὶ Κύπρου, ἀπὸ τῶν ἐνοικησάντων ἀνδρῶν, οἱ ἐκαλοῦντο Σφήκες. καλεῖται δὲ καὶ Κεραστία, ὥς μὲν Ἀνδροκλῆς ἐν τῷ Περὶ Κύπρου, διὰ τὸ ἐνοικῆσαι αὐτῇ ἄνδρας, οἱ εἶχον κέρατα, ὥς δὲ Ξεναγόρας ἐν τῷ Περὶ νήσων...

⁶⁵ Schol. Arist. Plut. 925: Σίλφιον βοτάνη πολυτίμητος· ἡ δὲ αἰτία τοιαύτη ἐστὶ. Βάττος, ὁ καὶ Αἰριστοτέλης, πόλιν ἐν Λιβύῃ Κυρήνην [λεγομένην] ἔκτισε κατὰ τὸν δοθέντα αὐτῷ παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος χρησμόν· καὶ οἱ πολῖται οἱ Κυρηναῖοι ἀνταπόδοσιν τῆς εὐεργεσίας βουλόμενοι χάρισσασθαι τῷ βασιλεῖ, ἐποίησαν δακτύλιον, ἐν ᾧ ἡ πόλις αὐτῶν προσφέρει τῷ βασιλεῖ τὸ σίλφιον. Καὶ τὸ φύλλον δὲ αὐτοῦ καὶ ὁ καρπὸς καὶ ὁ καυλὸς καὶ ὁ ὅπος καὶ ἀπλῶς τὸ πᾶν αὐτοῦ πολλῆς τιμῆς ἄξιόν ἐστιν. Καὶ οἱ Ἀμπελιῶται δὲ ἔθνος Λιβύης, εἰς Δελφοὺς ἀνέθεσαν καυλὸν σιλφίου, ὥς φησιν Ἀλεξανδρίδης. Schol. Eur. Alcest. 1: Ἀλεξανδρίδης (libri Αναξανδρίδης) ὁ Δελφός φησι θητεῦσαι αὐτὸν (τὸν Ἀπόλλωνα) διότι τὸν Πυθοῖ δράκοντα ἀνείλεν.

⁶⁶ «Τοῦ δὲ Ἀραβίου κόλπου τὸ παρὰ τὴν Ἀραβίαν πλευρὰν ἀρχομένοις ἀπὸ τοῦ Ἑλάνιτου μυχοῦ, καθάπερ οἱ περὶ Ἀλέξανδρον ἀνέγραψαν καὶ Ἀναξικράτη, μυρίων καὶ τετραχισχιλίων σταδίων ἐστίν· εἰρηται δὲ ἐπὶ πλέον», Στράβων, ΙΣΤ.

⁶⁷ «Ἀναξικράτης γὰρ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Ἀργολικῶν οὔτῳ λέγει· «Οἱ δ' ἄμφ' ἐνέας καὶ Σκαμάνδριον τὸν Ἑκτορος υἱὸν καὶ πρεσβύτερον. Ἦσαν δὲ αὐτῷ οὗτος μὲν νόθος, ὃς ἰ (i. e. ἐν Ἰλίῳ?) κατελήφθη καὶ

90. Άνδρων, ιστορικός του 3^{ου} π.Χ. αιώνα που αναφέρεται στα ιστορικά παράδοξα του Απολλωνίου⁶⁸. [FGH n. 360]

91. Αναξилаΐδης, όνομα που πολλοί τον ταυτίζουν με τον Αναξίλαο, συγγραφέας μιας ιστορίας της φιλοσοφίας. Στο δεύτερο βιβλίο της φιλοσοφίας του Αναξίλιδη σημειώνεται ότι η Περικτιόνη, η μητέρα του Πλάτωνα είχε γεννήσει το γιο της μετά από συνεύρεση με τον ιερέα του Απολλωνα και μάλιστα θεωρούσε τον εαυτό της παρθένο, άρα ο Πλάτωνας ήταν γιος παρθένου και μάλιστα όταν ήταν μωρό, ένα σμήνος από μέλισσες προσγειώθηκαν στο στόμα του κατά τη διάρκεια ιερών τελετών και το γεγονός σήμανε την γλυκύτητα της γλώσσας του που θα αποκτούσε. Σε «Θεϊκά» σημάδια τα απέδωσε (αναφορές από τον Κλαύδιο Αιλλιανό). Θεωρούσε ο Πλάτωνας ότι, εκτός θεϊκής καταγωγής, προερχόταν από τη γενιά του Σόλωνα. [Cláudio Eliano, Varia Historia, Livro X, Capítulo XXI,]

92. Αναξίλαος, ιστορικός του οποίου το όνομα αναφέρεται μαζί με τον Θεόπομπο:

*Nihilo notior est Anaxis. Fortasse eundem
Anaxilaum. dicit Dionysius H. Antiq. R. I, 2 : Οὔτε
διαβολὰς καθ' ἐτέρων ἐγνωκὼς ποιῆσθαι 'συγγραφῆων,
ὥσπερ Ἀναξίλαος καὶ Θεόπομπος ἐν τοῖς προοιμίοις τῶν
ἱστοριῶν ἐποίησαν. Sed malim intelligi Anaximenem,*

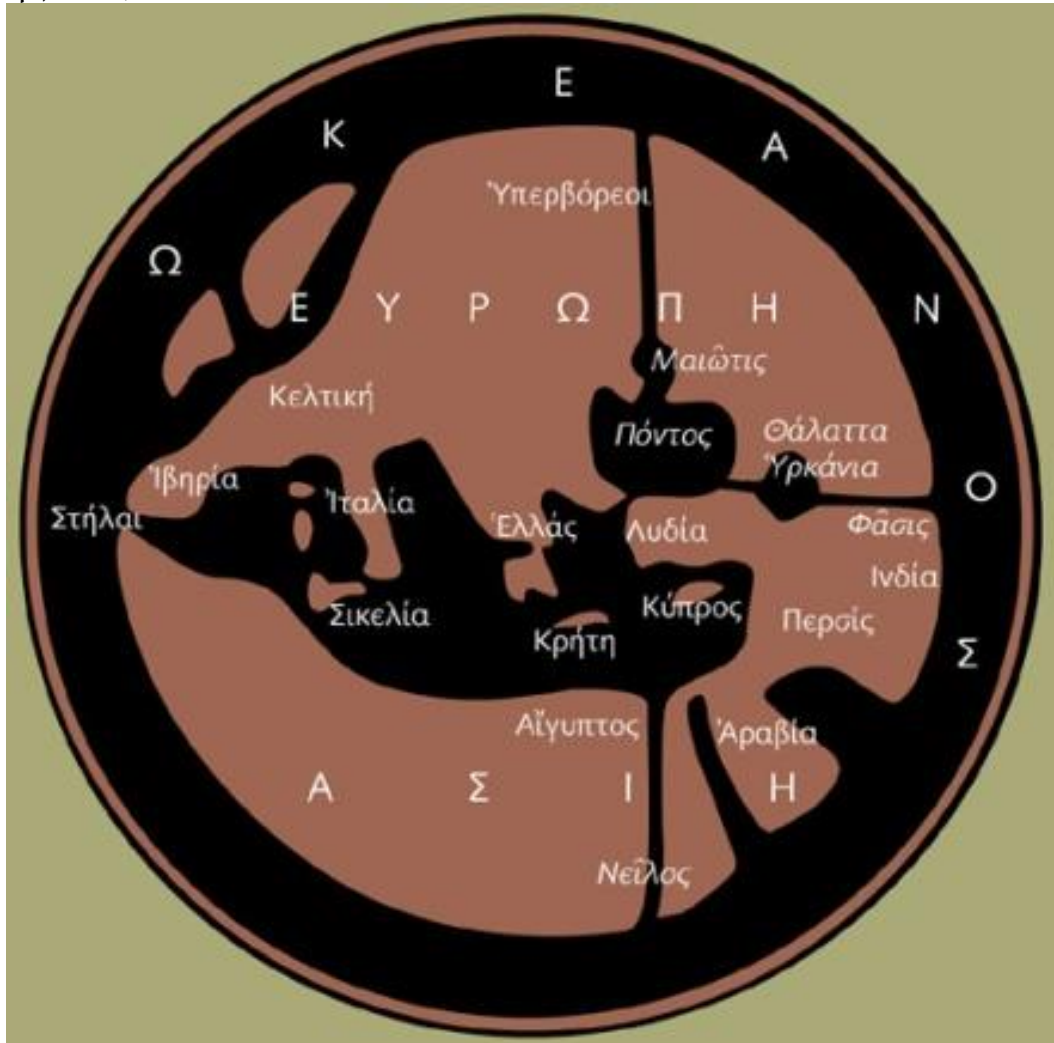
[FHG, τ. II, σ. 84, τ. IV, σ. 302]

93. Αναξίμανδρος ο Μιλήσιος, γιος του Πραξιάδη που γεννήθηκε στη Μίλητο το 610 π.Χ. (Αναξίμανδρος Πραξιάδου Μιλήσιος, κι απέθανε περί το 547/3 π.Χ.). Ήταν 30 χρόνια νεότερος του Θαλή, μαθητής του και πιθανόν συγγενής του. Οι γνώσεις του γύρω από τα μαθηματικά, αστρονομία και γεωγραφία ήταν ριζοσπαστικές για την εποχή του και πολύ σημαντικές. Σχεδίασε τον πρώτο χάρτη της γης σε κυκλικό «Πίνακα» και μία ουράνια σφαίρα με σταθερά σημεία στο θόλο της για να μπορούν οι ναυτικοί να προσδιορίζουν τον προσανατολισμό τους. Στο κέντρο του κυκλικού χάρτη του είχε την Ελλάδα και το Αιγαίο, δυτικά τις Ηρακλειαίες Στήλες, ανατολικά τις περιοχές μέχρι την Κασπία θάλασσα, νότια τη Λιβύη (δηλ. Αφρική), βόρεια τις χώρες των Υπερβορείων (Αριμασπών, Ισσηδόνων και Σκυθών) και περιφερειακά να ρέει ο πλατύς Ωκεανός (Ατλαντικός). Ο τρόπος σκέψης του ήταν απαλλαγμένος από τις θρησκευτικές δοξασίες και προσγειωμένος στην πραγματικότητα γι αυτό η φιλοδοξία του αναζήτηση για την αρχή των όντων την απέδιδε στο άπειρον κι όχι σε κάποια υλική ουσία. Έζησε στη Σάμο του τυράννου Πολυκράτη μετά του Πυθαγόρα και του Ανακρέοντα. Από τον Διογένη το Λαέρτιο και τον Απολλόδωρο έχουμε στοιχεία για τη περίοδο της ζωής του: «τῶν δὲ ἀρεοκόντων αὐτῶι πεποιήται κεφαλαιώδη τὴν ἔκθεσιν, ἥιπερ περιέτυχε καὶ Απολλόδωρος ὁ Ἀθηναῖος. ὃς καὶ φησιν αὐτὸν ἐν τοῖς Χρονικοῖς τῶι δευτέρῳ ἔτει τῆς πεντεκοστῆς ὀγδόης Ὀλυμπιάδος ἐτῶν εἶναι ἐξήκοντα τεσσάρων, καὶ μετ' ὀλίγον τελευτῆσαι». Δηλαδή «άφησε μία συνοπτική έκθεση των θέσεών του, που είχε την τύχη να αποκτήσει ο Απολλόδωρος ο Αθηναίος. Αυτός γράφει στα Χρονικά του ότι ήταν τότε ο Αναξίμανδρος κατά το δεύτερο χρόνο της πεντηκοστής ὀγδοῦς Ὀλυμπιάδας ἐξήντα τεσσάρων χρόνων και μετά από λίγο πέθανε». Όσο για τις κοσμογονικές αντιλήψεις υποστήριζε κατά τον ίδιο βιογράφο: «Αναξίμανδρος Πραξιάδου Μιλήσιος. οὗτος ἔφασκεν ἀρχὴν καὶ στοιχείον τὸ ἄπειρον, οὐ διορίζων ἀέρα ἢ ὕδωρ ἢ ἄλλο τι. καὶ τὰ μὲν μέρη μεταβάλλειν, τὸ δὲ πᾶν ἀμετάβλητον εἶναι. Δηλαδή «ο Αναξίμανδρος γιος του Πραξιάδη από τη Μίλητο, έλεγε ότι η αρχή και

ἀπόλλυται. Οὗτοι δὲ διασώζονται. Σκαμάνδριος δὲ ἀφίκετο εἰς Ταναΐδα, Αἰνείου δὲ Ἀγχίσης ὁ πατὴρ ἢ καὶ ἄλλοι τινὲς, παῖδες αὐτῶν, καὶ Ἀγέστας, οἰκείος ὢν Ἀγχίση, καὶ Αἰνείας εἰς Δάρδανον μεταπίπτονται.», από τα Schol. Venet. in Eurip. Androm. 224.

⁶⁸ "Άνδρων ἐν τῇ δ' τῶν Πρὸς Φίλιππον θυσιῶν· «κορώνη ἐν τῇ Ἀττικῇ εἰς τὴν ἀκρόπολιν οὐδεμία ἐώραται εἰσερχομένη, καθάπερ οὐδὲ ἐν Πάφῳ περὶ τὰ θυρώματα τὰ τῆς Ἀφροδίτης μυῖα ἐφιπταμένη».

το στοιχείο όλων των πραγμάτων είναι το **άπειρο** χωρίς να προσδιορίζει αν αυτό (το άπειρο) είναι ο αέρας ή το νερό ή κάποιο άλλο (πρωταρχικό της εποχής εκείνης) στοιχείο».

Πρώτος έγραψε γεωγραφία με τίτλο: *Γῆς καὶ θαλάσσης περίμετρον* ή *Γῆς περίοδος* κατά τον Σουΐδα, εκδιδοντας τον πρώτο χάρτη (πίναξ *Αναξίμανδρου*), στον οποίον είχε χαράξει τα όρια της περιμέτρου της στεριάς και τα όρια του τεράστιου κυκλικού ωκεανού, που περιέβαλε τη στεριά ως ένας μεγάλου πλάτους ποταμού. «Αναξίμανδρος πρώτος έτόλμησε τήν οίκουμένη έν πίνακι γράψαι» (Διογένης Λαέρτιος). Ο ίδιος επίσης σημειώνει: [*Αναξίμανδρος*] εύρεν δέ καὶ γνώμονα πρώτος. ... καὶ γῆς καὶ θαλάσσης περίμετρον πρώτος έγραψεν, ἀλλά καὶ σφαῖραν κατεσκεύασε. Ο γνώμονας αργότερα πήρε κάποιες παραλλαγές και βελτιώσεις, όπως είναι: 1) ο *Γνώμων* του Αριστάρχου (320-250 π.Χ.), γνωστός και ως «σκάφη», 2) ο *Εκλειπτικός γνώμων* του Απολλωνίου (265-170), 3) ο *Σκιοθηρικός γνώμων* με χαραγμένο ανεμολόγιο, 4) ο *φορητός γνώμων*, 5) ο *Πλοογνώμων*, όπως αποκαλούσαν τον υπολογιστή των Αντικυθήρων (Χρήστου Λάζου, *ΝΑΥΤΙΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ*, εκδ. ΑΙΟΛΟΣ, 1996). Έτσι τα πεδία της Γεωγραφίας, Γεωμετρίας και Αστρονομίας εμπλουτίστηκαν πολύ από τις εργασίες του Αναξίμανδρου, γιατί υπήρξε και εφευρέτης της αστρονομικής ουράνιας σφαίρας. Όπως μας λέει ο Διογένης, ηλιακό ωρολόγιο και γνώμονα για τη μέτρηση μεγάλων αποστάσεων. Έγραψε έργα κοσμολογικά, γεωμετρίας, σχεδίασε έναν παγκόσμιο χάρτη, όπως προαναφέραμε και άφησε μελέτες αστρονομικές, υπολογίζοντας την απόσταση της γης από τη σελήνη. Η γη θεωρούσε ότι ήταν μετέωρη σε ένα απείρων

διαστάσεων σύμπαν. Είχε σχήμα κυλινδρικό, πιθανόν κυλίνδρου συμπιεσμένου στις δύο άκρες, όπως μιας αμερικάνικης μπάλας φουτμπολ, προσεγγίζοντας το πραγματικό της σφαιροειδές σχήμα. Παράλληλα λέγεται ότι εκτός από τον γνώμονα⁶⁹ για την καταγραφή των γεωγραφικών μετρήσεων στον χάρτη του (Πίνακά του) και του ηλιακού ωρολογίου (σκιοθήρη), επινόησε αστρονομικό και γεωγραφικό όργανο, το οποίο ο Πυθέας ο Μασσαλιώτης τροποποίησε, ώστε να μπορεί να υπολογίζει το γεωγραφικό πλάτος διαφόρων τόπων. Είχε πλούσιες εμπειρίες, γιατί λέγεται ότι, έκανε ταξίδια στον Εύξεινο Πόντο και στην Ελλάδα, επισκεπτόμενος πολλές πόλεις και περιοχές. Ήταν πάλι ο πρώτος που, όπως μνημονεύεται, έγραψε ένα έργο με τίτλο: *Περί φύσεως*, στο οποίον εξέθετε ενδιαφέρουσες και πρωτοποριακές αντιλήψεις για την εποχή εκείνη. Το *Περί φύσεως* ήταν ένα από αυτά, όπως μας πληροφορεί ο Θεμίστιος, το πρώτο σύγγραμμα που γράφτηκε με περιεχόμενο κοσμολογίας: «[Αναξίμανδρος] ἐθάρρησε πρῶτος ὦν ἴσμεν Ἑλλήνων λόγον ἐξενεγκεῖν περὶ φύσεως συγγεγραμμένον». Στην κοσμοθεώρησή του στο ίδιο έργο (στο *περί φύσεως*) δέχτηκε ως αρχή της γέννησης του κόσμου το *ἄπειρον*⁷⁰, με ιδιότητες του αγέννητου, του άφθαρτου, του αθάνατου, του ατελεύτητου, χωρίς τέλος και αρχής (ατελεύτητος), ενός κόσμου που απεικόνιζε το απέραντο άμορφο κι απροσδιόριστο, που συντελεί στη δημιουργία του ποιοτικά προσδιορίσιμου όντος, με την έκκριση αντιθέτων στοιχείων, όπως για παράδειγμα για τον αέρα είναι το θερμό και το ψυχρό. Δίπλα στις αντιλήψεις του για τη γέννηση του κόσμου διατύπωσε και μία θεωρία για την εξέλιξη και καταγωγή του ανθρώπινου είδους. Αυτή η θεωρία λίγο πολύ έλεγε τα εξής: ότι όπως η γη (στεριά) ξεπήδησε μέσα από το νερό με τη διαδικασία της αποξήρανσης, έτσι και ο άνθρωπος προήλθε από τη θάλασσα. Προήλθε με άλλα λόγια από ένα ψαρόμορφο ον, που εγκατέλειψε τη θάλασσα κι εγκαταστάθηκε μόνιμα στη στεριά. Στο χάρτη του Αναξίμανδρου, που ήταν χάρτης της οικουμένης και όχι ένας τοπικός, όπως αυτός των Αιγυπτίων ή Βαβυλωνίων, παρίστανε τη στεριά να περικλείει την Έσω θάλασσα (Μεσόγειο) και οι εξωτερικές ακτές της να βρέχονται από τον Έξω Ωκεανό ως ένα γιγαντιαίο ποτάμι. Το σχήμα της γης, όπως μας πληροφορεί ο Ψευτο-Πλούταρχος, ήταν κυλινδροειδές, αλλά πιθανόν να εννοούσε σχήμα πεπλατυσμένης σφαίρας, κάτι σαν την μπάλα του αμερικάνικου φουτμπολ⁷¹, όπως προαναφέραμε, γιατί όλες οι άλλες μαρτυρίες συγκλίνουν προς αυτό το σχήμα. Σημειώνεται η μαρτυρία του Ιππόλυτου⁷² για την επιβεβαίωση του σχήματος, που προαναφέραμε. Κατά τον Σουΐδα έγραψε εκτός από το *Περί φύσεως*, *Γης περίοδος*, και το *Περί απλανών*, *Σφαίρα* και μερικά άλλα. Ο Ερατοσθένης τον θεωρούσε ως «αρχηγό της επιστημονικής γεωγραφίας» και στον πίνακά του, όπως τον έχουμε αναπαραστήσει, η Ελλάδα αποτελεί το κέντρο. Από τα στοιχεία του πίνακά του βλέπουμε ότι υπήρχε μεγάλος όγκος εμπειρικών πληροφοριών, «σωστά» αξιοποιημένων τοποθετημένων για πολλές περιοχές της γης. Ως προς το μέγεθος των τριών ηπείρων, η Ασία φαίνεται σχεδόν ισομεγέθης της Ευρώπης, όμως η παρουσίαση του

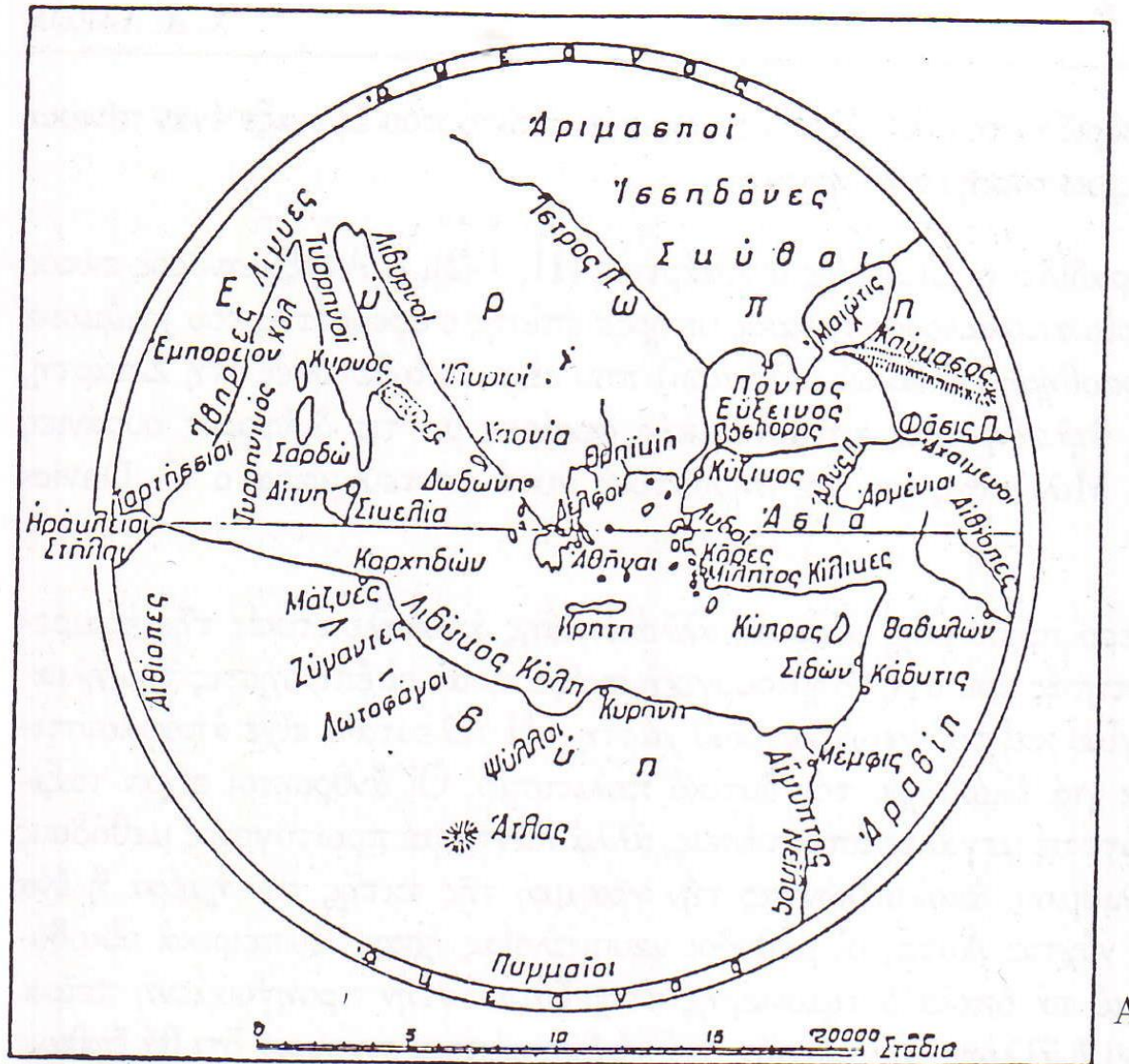
⁶⁹ Ο Διογένης ο Λαέρτιος σημειώνει: [Αναξίμανδρος] εὗρεν δὲ καὶ γνώμονα πρῶτος. ... καὶ γῆς καὶ θαλάσσης περιμέτρον πρῶτος ἔγραψεν, ἀλλὰ καὶ σφαῖραν κατεσκεύασε.

⁷⁰ Αναξίμανδρος δ' ὁ Μιλήσιός φησι τῶν ὄντων τὴν ἀρχὴν εἶναι τὸ ἄπειρον· ἐκ γὰρ τούτου πάντα γίνεσθαι καὶ εἰς τοῦτο πάντα φθειρέσθαι διὸ καὶ γεννᾶσθαι ἀπείρους κόσμους καὶ πάλιν φθειρέσθαι εἰς τὸ ἐξ οὗ γίνονται. λέγει γοῦν διὰ τί ἄπειρόν ἐστιν· ἵνα μηδὲν ἐλλείπηι ἢ γένεσις ἢ ὑφισταμένη, Αἰτίος, Ι 3, 3.

⁷¹ «...ὕπαρχειν δὲ φησι τῶι μὲν σχήματι τὴν γῆν κυλινδροειδῆ, ἔχειν δὲ τοσοῦτον βάθος ὅσον ἂν εἴη τρίτον πρὸς τὸ πλάτος», Ψευτο-Πλούταρχος, Στρωματεῖς, 2.

⁷² «... (3) τὴν δὲ γῆν εἶναι μετέωρον ὑπὸ μηδενὸς κρατουμένην, μένουσαν δὲ διὰ τὴν ὁμοίαν πάντων ἀπόστασιν. τὸ δὲ σχῆμα αὐτῆς **γυρὸν, στρογγύλον**, κίονι λίθωι παραπλήσιον. τῶν δὲ ἐπιπέδων ὧι μὲν ἐπιβέβηκαμεν, ὃ δὲ ἀντίθετον ὑπάρχει. (4) τὰ δὲ ἄστρα γίνεσθαι κύκλον πυρός, ἀποκριθέντα τοῦ κατὰ τὸν κόσμον πυρός, περιληφθέντα δ' ὑπὸ ἀέρος. ἐκπνοὰς δ' ὑπάρξαι πόρους τινὰς αὐλώδεις, καθ' οὓς φαίνεται τὰ ἄστρα, διὸ καὶ ἐπιφρασσομένων τῶν ἐκπνοῶν τὰς ἐκλείψεις γίνεσθαι. (5) τὴν δὲ σελήνην ποτὲ μὲν πληρουμένην φαίνεσθαι, ποτὲ δὲ μειουμένην παρὰ τὴν τῶν πόρων ἐπίφραξιν ἢ ἄνοιξιν. εἶναι δὲ τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου ἑπτακαικεκοσπλασίονα <τῆς γῆς, ἔννεακαϊδεκαπλασίονα δὲ τὸν> τῆς σελήνης, καὶ ἀνωτάτω μὲν εἶναι τὸν ἥλιον, κατωτάτω δὲ τοὺς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων κύκλους.

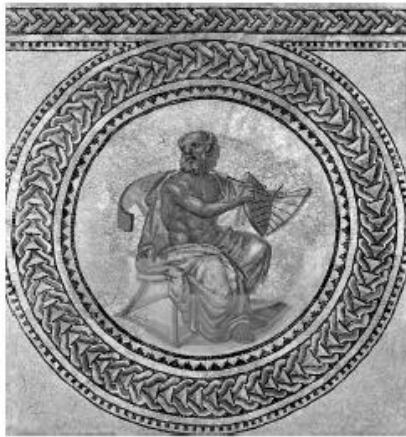
χάρτη του Αναξίμανδρου, αποτελούσε μία επαναστατική συμβολή για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της ναυσιπλοΐας.

Αναπαράσταση του «Πίνακα», δηλαδή χάρτη της οικουμένης του Αναξίμανδρου από τον Hermann.

Πιθανόν να έλαβε μέρος και στην ίδρυση κάποιας αποικίας στα μέρη του. Διέθετε, όπως και ο Θαλής, εκπληκτικές γνώσεις αστρονομίας και γεωγραφίας. Άλλα έργα του αναφέρονται το «γη περίοδος» και το «περί των απλανών», που για κάποιους θεωρούνται κεφάλαια του «περί φύσεως». Ως πρώτη αρχή της ύλης έπαιρνε το *ἄπειρον*, δίνοντας και ορισμό γι' αυτό, «πάντα περιέχειν καὶ πάντα κυβερνᾶν, καὶ τούτο εἶναι το θεῖον ἀθάνατον γὰρ καὶ ἀνώλεθρον» (Αριστοτέλης, ΜΤΑΦ. Α, 8). Κατά τον Φαβωρίνο, ο Αναξίμανδρος Εὐρεν δὲ καὶ γνώμονα πρῶτος καὶ ἔστησεν ἐπὶ τῶν σκιοθήρων ἐν Λακεδαιμόνι, καθά φησι Φαβωρίνος ἐν Παντοδαπῇ ἱστορίᾳ⁷³, τροπὰς τε καὶ ἰσημερίας σημαίνοντα καὶ ἡροσκοπία κατεσκεύασε. καὶ γῆς καὶ θαλάσσης περίμετρον πρῶτος ἔγραψεν, ἀλλὰ καὶ σφαῖραν κατεσκεύασε. Ενώ ο Αγαθήμερος γράφει για το μεγάλο σοφό: «Αναξίμανδρος ὁ Μιλήσιος ἀκουστής Θαλέω πρῶτος ἐτόλμησε τὴν οἰκουμένην ἐν πίνακι γράψαι μεθ' ὃν Ἑκαταῖος ὁ Μιλήσιος ἀνὴρ πολυπλανὴς διηκρίβωσεν, ὥστε θαυμασθῆναι τὸ πρᾶγμα» (σ. 471 Müller).

⁷³ FHG τόμος iii. 581

Anaximandros © Rheinisches Landesmuseum Trier

Τμήμα αναγλύφου του Αναξίμανδρου στο Μουσείο των Θερμών στη Ρώμη.

[Βιβλιογραφία: 1) Die Fragmente der Vorsokratiker, 3 Bde. ed. H. Diels/W. Kranz, Berlin 1951, 2) The Presocratic Philosophers, ed. G. S. Kirk/J. E. Raven, Cambridge 1963, 3) Ionici. Testimonianze e frammenti, ed. A. Maddalena, Firenze 1963, 4) Turba philosophoru, in: Vorsokratische Philosophie und griechische Alchemie, ed. M. Plessner, Wiesbaden 1975, 5) Die Vorsokratiker I (graece/germanice), ed. J. Mansfeld, Stuttgart 1983]

94. Αναξίμανδρος ο Μιλήσιος ο νεότερος, ιστορικός περί το 400 π.Χ. Έζησε κατά τη βασιλεία του Αρταξέρξη, του κληθέντα Μνήμονα. Έγραψε μία ερμηνεία των Συμβόλων των Πυθαγορείων, έργο που δεν έχει διασωθεί, ένα άλλο με τίτλο: ΗΡΩΟΛΟΓΙΑ, που επίσης δεν έχει διασωθεί, αλλά από τον Απολλόδωρο τον Αθηναίο που έγραψε ένα υπόμνημα για τον κατάλογο των πλοίων που έλαβαν μέρος στην Τροία (Ιλιάς, ραψωδία Β) αδύνηται να εννοηθεί ότι, ο Αναξίμανδρος ήταν οπαδός της αλληγορικής ερμηνείας του Ομήρου. Μνημονεύεται κι από τον Ξενοφώντα ως ερμηνευτής του Ομήρου κι από την *Ηρωολογία* του, ένα έργο γραμμένο στην ιωνική διάλεκτο. Από όσα αποσπάσματα σώζονται, εξάγεται το συμπέρασμα ότι, ήταν οπαδός της αλληγορικής ερμηνείας του Ομήρου. Κατά το Διογένη το Λαέρτιο: *Γέγονε δέ και*

F. ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΥ.

‘Αναξίμανδρος Αναξιμάνδρου Μιλήσιος, ο νεώτερος, ιστορικός. γέγονε δέ κατά τους Αρταξέρξου χρόνους του Μνήμονος κληθέντος. έγραψε συμβόλων Πυθαγορείων έξήγησιν. οίον έστι τό „ζυγόν μή υπερβαίνειν· μαχαίρα πῦρ μή σκα-20 λύνειν· από ολοκλήρου αἵρου μή έσθίειν,“ και τὰ λοιπά.

άλλος Αναξίμανδρος ιστορικός, και αυτός Μιλήσιος, τῇ Ίαδι γεγραφώς. Ιάς ονόμαζαν ένα μεγάλο μέρος της Ιλλυρίας, της οποίας έγραψε και την ιστορία.

[Jacoby, F., *FGrH*, n. 9, FHG, II, 67]

95. Αναξίμενης ο Μιλήσιος, γιος του Ευρύστρατου (585-525 π.Χ.) και μαθητής του Αναξίμανδρου και κατ’ άλλους του Παρμενίδη, ήταν διάσημος φυσιοκράτης φιλόσοφος και γεωγράφος. Ως μαθητής του Αναξίμανδρου του πρεσβύτερου: «Αναξαγόρας σοφιστής Ήγησιβούλου υἱός Κλαζομένιος Αναξιμένους μαθητής Μιλησίου. Νοῦς δ’ έπεκαλεῖτο, έπει ὕλην τε καὶ νοῦν πάντων φρουρόν εἶπεν. Οὗτός έστιν ὁ τόν ἥλιον μύδρον εἰπών διάπυρον». Όπως ο Αναξίμανδρος και ο Θαλής έτσι και ο Αναξίμενης, υποστήριξε για τη γέννηση του κόσμου, την ύπαρξη ενός πρωταρχικού στοιχείου, έτσι και αυτός ακολούθησε την ίδια λογική με διαφορετική αφετηρία. Αυτό το πρωταρχικό στοιχείο δεν ήταν το νερό ή το άπειρο, αλλά ο αέρας, αισθητός κι αόρατος, που με διαρκείς πυκνώσεις κι αραιώσεις διακρίνουμε τις διαδικασίες της γέννησης και της φθοράς. Η φωτιά είναι το τελικό στάδιο της αραιώσης του αέρα, ενώ η συμπύκνωση σχετίζεται με την ύπαρξη του νερού και της γης. Για τη γη θεωρούσε ότι είχε σχήμα δίσκου, ενώ για τη σελήνη αποφάνθηκε ότι το φως που

εκπέμπει δεν είναι δικό της και το παίρνει, αντανακλώντας το, από τον ήλιο. Οι φυσικές και μετεωρολογικές ερμηνείες του βρήκαν απήχηση στον Ξενοφάνη, Ηράκλειτο, Αναξαγόρα και Παρμενίδη.

περὶ τὸ τοῦ κόσμου μέσον· Ἀναξιμένης δὲ ὅτι ἡ σελήνη
ἐκ τοῦ ἡλίου ἔχει τὸ φῶς καὶ τίνα ἐκλείπει τρόπον· οἱ δὲ
λοιποὶ ἐξευρημένοις τούτοις ἐπεξεῦρον ἕτερα, ὅτι οἱ ἀπλά- 10
νεῖς κινεῦνται περὶ τὸν διὰ τῶν πόλων ἄξονα μένοντα, οἱ
δὲ πλανώμενοι περὶ τὸν τοῦ ζωδιακοῦ πρὸς ὀρθὰς ὄντα
[ἄξονα] αὐτῶν, ἀπέχουσι δ' ἀλλήλων ὅ τε τῶν ἀπλανῶν καὶ
τῶν πλανωμένων ἄξων πεντεκαίδεκαγώνου πλευρὰν, ὃ τι
εἰσὶ μοῖραι [τὸν ἀριθμὸν] εἰκοσιτέσσαρες. 15

Από το HERONIS ALEXANDRINI, GEOMETRICORUM ET STEREOMETRICORUM RELIQUIAE, του FRIDERICUS HULTSCH, BEROLINI 1834. [Πλούταρχος, *τα ἀρέσκοντα της φιλοσοφίας*, R. Hercher, *Epistolographi Graeci*. Paris: Didot, 1873 (repr. Amsterdam: Hakkert, 1965): 106.]

96. Αναξιμένης ο Λαμψακινός, γιος του Αριστοκλέους, ιστορικός και ρήτορας από τη Λάμψακο και μαθητής του άλλου φιλοσόφουω επικριτού με δριμύτητα του Ομήρου, ιστορικού και ρήτορα Ζωίλου από την Αμφίπολη του *Ομηρομάστιγος*, καθώς και του κυνικού Διογένη. Ο Αναξιμένης ακολούθησε την εκστρατεία του Μ. Αλεξάνδρου ως δάσκαλός του (ΑΚΛ). Κατά τον Διονύσιο τον Αλικαρνασσεά ήταν έξοχος συγγραφέας σε όλα τα είδη του λόγου, εμμέτρου και πεζού. Έγραψε μία ιστορία της Ελλάδας σε 12 βιβλία με τίτλο: *Ελληνικά*, που περιγράφει τα γεγονότα από την εποχή της γένεσης των θεών ως τη μάχη της Μαντίνειας του 362 π.Χ. Άλλα έργα του τα *Φιλιππικά* ή *αι περί Φίλιππον ιστορίαι* σε 8 βιβλία. Λέγεται επίσης, ότι έγραψε ένα έπος για το Μ. Αλέξανδρο, τα *περί Αλεξάνδρου ή της Ρητορικής προς Αλέξανδρον*, δηλαδή τα ιστορικά δρώμενα κατά την εκστρατεία του, αλλά δεν έχουμε καμία γνώση για το περιεχόμενό του. Μερικοί αποδίδουν το έργο στον Αριστοτέλη, επειδή έχει ενσωματωθεί μία ψευδεπίγραφη επιστολή. Αναφέρεται και ένα άλλο έργο, το *Τρικόρανος* (τρικέφαλος), το οποίον υπέγραψε με το όνομα του αντιπάλου του ως Θεόπομπος του Δαμασιστράτου (ο Χίος), με σκοπό να τον συκοφαντήσει. Στο έργο αυτό με ύφος του Χίου ιστοριογράφου στοιχειοθετούσε ότι η κακή πολιτική κατάσταση της Ελλάδας οφειλόταν στην Αθήνα, Σπάρτη και Θήβα, στέλνοντας στη συνέχεια το σύγγραμμα αυτό στις αρχές των τριών αυτών πόλεων, προκαλώντας έτσι την οργή των πόλεων αυτών προς το συγγραφέα αυτόν. Κατά την εκστρατεία των Μακεδόνων στην Ασία, ο Αλέξανδρος είχε προαναγγείλει δημόσια, ότι όσο και να τον παρακαλέσει ο Αναξιμένης για την τύχη της Λαμψάκου, η οποία είχε στο παρελθόν μηδίσει, θα έκανε το αντίθετο για να την τιμωρήσει. Μαθαίνοντας αυτό ο Αναξιμένης, έσπευσε και του ζήτησε να καταστρέψει τη Λάμψακο και να εξανδραποδίσει τους κατοίκους της. Ο Αλέξανδρος κράτησε το λόγο του, έκανε το αντίθετο της παράκλησής του και σώθηκε η ιδιαίτερη πατρίδα του ιστορικού και ρητοροδασκάλου, οι κάτοικοι της οποίας αναγνωρίζοντας την ευφυή προσφορά του, του έστησαν αδριάντα στην Ολυμπία. Το έργο του έχει χαθεί, ευτυχώς όμως έχουν διασωθεί κάποια αποσπάσματα και εκτεταμένες αναφορές για τις ιδέες του, στις οποίες διακρίνουμε κάποιες απαρχές της σοφιστικής τεχνικής. [Jacoby, F., *FGH* n. 72 και M. Fuhrmann, *Anaximenes ars rhetorica*. Leipzig: Teubner, 1966, σ. 1-97]

97. Αναξίς ο Βοιωτός, ιστορικός των *Ελληνικών*, έργο στο οποίο διασκεύασε την ιστορία του Διονυσ(ι)όδωρου, ενός άλλου ιστορικού του 4^{ου} π.Χ. αιώνα, με περιεχόμενο την ζωή του Φιλίππου Β' (FHG, II, σ. 84 α.). [Jacoby, F., *FGrH* n. 67]

98. Ανδρέας ο Καρύστιος (από την Κάρυστο ;, 250-217 π.Χ.). Ήταν μαθητής του Ηρόφιλου και προσωπικός γιατρός του Πτολεμαίου του Φιλοπάτωρος, ο οποίος λόγω κάποιου σφάλματος που διέπραξε, δολοφονήθηκε πριν από τη μάχη της Ραφίας (Πολύβιος⁷⁴). Λέγεται ότι σκοτώθηκε από τον προδότη Θεόδοτο στον τέταρτο Συριακό πόλεμο, ενώ κοιμόταν στην σκηνή του Πτολεμαίου. Από όσα γνωρίζουμε, έγραψε μία φαρμακοποιά και μία ιστορία της

⁷⁴ Πολύβιος 5.81.6

Ιατρικής με τίτλο: «Περί ιατρικής γενεαλογίας», που ιστορεί από το μυθικό Ασκληπιό, τον ημίθεο Ηρακλή και συνεχίζοντας φθάνει μέχρι τον Ιπποκράτη. Αναφέρεται η ιστορία αυτή από τον Κρατεύα, τον Διοσκουρίδη, τον Γαληνό και τον Πλίνιο. Άλλα έργα του είναι: «Περί των ψευδώς πεπιστευμένα», δηλαδή το ψευδές των θαυμάτων και των προλήψεων, «Προς Σώσιον», δηλαδή περί μαγείας, «Περί Δακέτων», δηλαδή δαγκωμάτων από οχιές ή σμέρνες, «Νάρθηξ» κ.ά. Δυστυχώς τα έργα του δεν έχουν διασωθεί. [J. Scarborough, "Nicander *Theriaca* 811. A note," *CPh* 75 (1980) 138–140, Beavis (1988) 10–19, Staden (1989) 472–477, *OCD* 3 88, A.J.S. Spawforth von Staden (1999) 149–158, *BNP* 1 (2002) 680–681, V. Nutton]

Andreas (Vind. Med. Gr. 1, f.3V) ©
Österreichische Nationalbibliothek.

99. Ανδρέας ο Πανορμίτης, ιστορικός από το Πάνορμον της Σικελίας του 3^{ου} ή 2^{ου} π.Χ. αιώνα, που αναφέρεται από τον Αθήναιο ως συγγραφέας του έργου: *Σικελικά κατά πόλιν*⁷⁵ σε μεγάλο αριθμό βιβλίων, γιατί όπως σημειώνεται η περιγραφή του πολιορκητικού οργάνου σαμβύκη, δίνεται στο τριακοστό τρίτο του βιβλίο και αποδεικνύεται το αληθές της κατασκευής του οργάνου αυτού από τον Βίωνα στο *Περί οργάνων* (ΑΚΛ). [Jacoby, F., *FGH*, n. 571 και *FHG*, III, 302.]

100. Ανδρέας Λιβαδηνός, ιστορικός και γεωγράφος (1308 – 1365) που γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη. Μετέβη στην Τραπεζούντα, πρωτεύουσα των Μεγάλων Κομνηνών, όπου κι άκμασε, παραμένοντας εκεί για μεγάλο χρονικό διάστημα, το οποίο αρχίζει από τα χρόνια της βασιλείας του Βασιλείου του Μεγάλου Κομνηνού (1332-40) και τελειώνει κατά την αυτοκρατορική περίοδο του Αλέξιου Γ' του Μεγάλου Κομνηνού (1349-90), ο οποίος βασίλευσε για 41 χρόνια και κατά τη διάρκεια της βασιλείας του αναπτύχθηκαν οι επιστήμες, τα γράμματα γενικά και οι τέχνες. Σημειωτέον ότι, ο Αλέξιος Γ' προηγουμένως ονομαζόταν Ιωάννης και μόλις ανέβηκε στο θρόνο άλλαξε το όνομά του σε Αλέξιο για να προσδώσει μεγαλύτερο κύρος. Για την ζωή του Ανδρέα Λιβαδηνού τα περισσότερα τα γνωρίζουμε από το έργο του *Περιήγησις*. Τιμήθηκε με μεγάλα αξιώματα, όπως αυτό του πρώτου ταβουλάριου και του χαρτοφύλακα της ορθόδοξης Εκκλησίας της Τραπεζούντας. Έγραψε τα έργα *Περιήγησις από την Κωνσταντινούπολη στην Αίγυπτο, την Παλαιστίνη και την Τραπεζούντα*, που περιέχεται και μία περιγραφή της Τραπεζούντας περί το 1340, με τίτλο: *Συμβολή εις την του Πόντου Ιστορίαν*, χειρόγραφο της οποίας βρίσκεται στη βιβλιοθήκη του Μονάχου και εκδόθηκε στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος με δαπάνες του γιατρού Μ. Παρανίκα το 1874, το οποίο εύκολα μπορεί να πάρει κανείς ηλεκτρονικά από τη βιβλιοθήκη «ανέμη» του Παν/μίου Κρήτης (Ρέθυμνο). Στην πραγματεία αυτή συμπλήρωσε την τραπεζούντια χρονογραφία του Παναρέτου. Έγραψε επίσης *Ομολογία πίστεως*, δύο ιαμβικά ποιήματα για τη γέννηση και την κοίμηση της Θεοτόκου, επιστολές προς τον επίσκοπο Κερασούντας Γεράσιμον όπως και ένα

⁷⁵ Από τον Αθήναιο παραθέτουμε σχετικό απόσπασμα για τον Ανδρέα: «Καλεῖται δέ τι καὶ τῶν πολιορκητικῶν ὀργάνων σαμβύκη, οὗ τό τε σχῆμα καὶ τὴν κατασκευὴν ἀποδείκνυσι Βίτων ἐν τῷ πρὸς Ἀτταλον Περί ὀργάνων. Καὶ Ἀνδρέας ὁ Πανορμίτης ἐν τῷ τριακοστῷ τρίτῳ τῶν Σικελικῶν τῶν κατὰ πόλιν, ὡς ἀπὸ δύο ὄνων προσάγοιτο τοῖς τῶν ἐναντίων τείχεσι· καλεῖσθαι τε σαμβύκην, ἐπειδὴ, ὅταν ἐξαρθῇ, γίνεται σχῆμα νεῶς καὶ κλίμακος ἐνοποιούμενον, ὅμοιον δέ τί ἐστι καὶ τὸ τῆς σαμβύκης».

Εγκόμιον εις τον Άγιον Φωκάν τον θαυματουργόν. Η αφήγησή του στο Περιήγησις περιλαμβάνει το ταξίδι του στην Αίγυπτο, την επιστροφή του, την περιγραφή της Τενέδου, Βυζαντίου (Κωνσταντινούπολης), της πόλης της Αμισού, της πόλης των Πλατάνων, του λιμένος Δαφνών, της πόλης της Τραπεζούντα, Κερασούντας και της πόλης των Κεγχρινών ή Κεγχρεώνος. Η περιγραφή του

ἐκεῖσε μικρὸν προσορμίσαντες, λιμὴν δὲ ὁ χώρος οὗτος Τραπεζούντιος καὶ λιμένων παρ' αὐτοῖς ὁ στερρότατος ὄνομα τί λιμὲν Πλάτανος σταδίων ὡς ἐξήκοντα σὺν ἀπλοῖς τέτρασι ἐχομένῳ τῆς πόλεως· κακείθεν ἐν Δάφναις κατήρομεν καὶ τὴν ὁρμίσθημεν, λιμὴν δὲ τῇ πόλει Τραπεζούντιων αἱ Δάφναι ἀγγίθυρος. Μὴν δὲ τηνικαῦτα παρέθει Παγών ὁ μετὰ Ταῦρο ἐκρινώτατος. Τῆς χέρσου τοίνυν ἐπιβὰς θεῶ σωτῆρι τὴν εὐχὰ ριστίαν ἀπένευμον. Ἐπεὶ δὲ καὶ πρὸς ἐσπέραν ὁ ὀρίζων κατήπειγε ἐπιζενούμεθα τινὶ τῶν ἀστικῶν πρεσβυτέρῳ· οὐ πόρρω τῆς ἡἰ ὄνος τυγχάνοντι. Ἐωθεν δὲ διαναστάντες μετὰ τὰς ἐωθινὰς δο

Απόσπασμα από το χειρόγραφο Συμβολή εις την του Πόντου Ιστορίαν του Ανδρέα Λιβαδηνοῦ.

εκτείνεται και τη χρονική διάρκεια ενός ταξιδιού από λιμάνι σε λιμάνι, τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ένας ταξιδιώτης κατά τη διάρκεια του πλου και όχι μόνο. Προσθέτει πληροφορίες για τις καθημερινές συνήθειες των κατοίκων κάθε τόπου, το δημόσιο βίο, τις τοπικές ασθένειες που ταλαιπωρούν τον κόσμο και τη θρησκευτική τους ζωή. Η Περιήγησις ονομάζεται επίσης και *Περιηγητική Ιστορία Αναβάσεως Ανδρέου* και εκτός από τις γεωγραφικές περιγραφές περιέχει σημαντικές ιστορικές πληροφορίες για τις διενέξεις που έλαβαν στο Ποντιακό βασίλειο μεταξύ των χρόνων 1340 και 1349, χρονολογία η τελευταία που ανέλαβε ο Αλέξιος (Ιωάννης) Γ΄ το θρόνο και συνεχίζεται με αφήγηση γεγονότων της πρώτης δεκαετίας του αυτοκράτορα. [Κρουμβάχερ, *Ιστορία της βυζαντινής λογοτεχνίας*, τ. 2^{ος}, Αθήνα 1900]

101. Ανδρίσκος ο Νάξιος, ιστορικός και γεωγράφος από τη Νάξο του 4^{ου} με 3^ο π.Χ. αιώνα, που έγραψε τα *Ναξιακά*⁷⁶, έργο με την ιστορία της νήσου, του οποίου σώζονται ελαχιστότατα αποσπάσματα (ΑΚΛ). [Jacoby, F., *FGH*, n. 500 και *FHG*, III, σ. 302-304]

102. Ανδροίτας ο Τενέδιος, 4^{ος} αι. π.Χ. Ιστοριογράφος και γεωγράφος. Κατά τον Απολλώνιο το Ρόδιο έγραψε μία περιήγηση, το *Περίπλους της Προποντίδος*. Το μόνο που σώζεται είναι ένα απόσπασμα στους σχολιασμούς του Απολλωνίου του Ρόδιου⁷⁷. [Jacoby, F., *FGH* σ. 599 και *FHG*, III, σ. 304]

Ανδροκλής. Ο Τζέτζης στα Σχόλια του στον Λυκόφρονα σημείωσε ότι ο Ανδροκλής έγραψε σύγγραμμα «Περί Κύπρου» και σ' αυτό υποστηρίζει ότι, η νήσος ονομαζόταν και Κεραστία και την κατοικούσαν άνθρωποι με κέρατα. [Κυριάκος Χατζηϊωάννου, *Η ΑΡΧΑΙΑ ΚΥΠΡΟΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑΣ ΠΗΓΑΣ*, Λευκωσία 1975, σ. 351]

103. Ανδρόνικος Β΄ Παλαιολόγος, (1259-1332) αυτοκράτορας κατά την περίοδο 1282-1328). Διαδέχτηκε τον Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγο, που ήταν υπέρ της ένωσης της παπικής και Ορθόδοξης εκκλησίας. Ο ίδιος ήταν ανθενωτικός και τις ενωτικές συμφωνίες της Συνόδου της Λυόν του 1274 τις αθέτησε, μπαίνοντας στο στόχαστρο των Γενουατών και Βενετών. Για να

⁷⁶ «Περὶ Πολυκρίτης. Ἡ ἱστορία αὕτη ἐλήφθη ἐκ τῆς α' Ἀνδρίσκου Ναξιακῶν· γράφει περὶ αὐτῆς καὶ Θεόφραστος ἐν τῷ δ' τῶν Πρὸς τοὺς καιροὺς». Parthenius Erat. 19: Π ε ρ ἰ Πα γ κ ρ α τ ο ὺ ς . Ἰστορεῖ Ἀνδρίσκος ἐν Ναξιακῶν β'. Σκέλλισ τε καὶ Κασσαμενός, οἰκήτορες Θράκης, ὁρμήσαντες ἀπὸ νήσου τῆς πρότερον μὲν Στρογγύλης, ὕστερον δὲ Νάξου κληθείσης, ἐληΐζοντο μὲν τὴν τε Πελοπόννησον καὶ τὰς πέριξ νήσους, προσσχόντες δὲ Θεσσαλίᾳ πολλὰς τε ἄλλας γυναῖκας κατέσυραν, ἐν δὲ καὶ τὴν Ἀλωεὺς γυναῖκα Ἰφιμέδην καὶ θυγατέρα αὐτῆς Παγκρατῶ· ἧς ἀμφοτέρω εἰς ἔρωτα ἀφικόμενοι, ἀλλήλους ἀπέκτειναν.

⁷⁷ Schol. Apollon. Rhod. II, 159: [«Ἐρεψάμενοι δάφνην μέτωπα κτλ.»] Ἐξ ἧς δάφνης ἀνημμένα ἦν τὰ σχοινία τῆς νεῶς. Οὐ ποιητικῶς δὲ ἀνέπλασε τὴν δάφνην ὁ Απολλώνιος, ἀλλ' ἔστιν ὄντως ἐν τῷ τόπῳ δένδρον δάφνης εὐμέγεθες, ὡς φησιν Ἀνδροίτας ὁ Τενέδιος ἐν τῷ Περίπλῳ τῆς Προποντίδος, παριστορῶν ὅτι Ἄμυκος μὲν καλεῖται τὸ χωρίον, ἔχει δὲ ἐποίκια καὶ νῦν, διέσθηκε δὲ τοῦ Χαλκηδονίου Νυμφαίου σταδίου πέντε. Απολλόδωρος δὲ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Ποντικῶν ἡρώων (αὐτόθι) φησὶν εἶναι Ἀμύκου ἐκεῖ· καὶ εἰ τις ἐκ τῆς δάφνης κλάδον λάβοι, εἰς λαιδορίαν ἀνίστησι.

εξισορροπήσει τις επιθετικές ενέργειες των Γενουατών και Βενετών έφερε την Καταλανική εταιρεία, ουσιαστικά μία συμμορία τυχοδιωκτών και δολοφόνων, των οποίων οι ενέργειες τους, πέραν αυτών του μισθοφόρου, είχε καταστροφικές συνέπειες στο Ελλαδικό χώρο, με επιδρομές και ωμότητες κατά του πληθυσμού σε όλη την Θράκη, τη Θεσσαλία, με συνέπεια να υπάρξει 70 χρόνια κατοχή της Αθήνας, Θήβας και Υπάτης (Νέα Πάτρα ονομαζόμενη τότε). Στο χώρο της εκκλησιαστικής γεωγραφίας ο Ανδρόνικος άφησε μία τοπογραφία με ιστορικά στοιχεία και με τον τίτλο: «*Εκθεσις βασιλέως Ανδρόνικου του Παλαιολόγου του γέροντος*» με χρονολογικό καθορισμό των εκκλησιαστικών αναγραφών, στις οποίες διατηρούνται τα αρχαία ονόματα. Το έργο αυτό επανεκδόθηκε ως «*Εκθεσις νέα Ανδρόνικου βασιλέως*». Στον χρονολογικό καθορισμό των μητροπόλεων στην οποία εκδηλώνεται η αυστηρή οργάνωση της ορθόδοξης βυζαντινής εκκλησίας, φαίνεται ότι έχουν γίνει παρεκβάσεις και προσθήκες μετέπειτα, παρόλα αυτά όμως διατηρεί τη δομή της ανατολικής εκκλησίας. [Κρουμβάχερ, Ιστορία της βυζαντινής λογοτεχνίας, τ. 2^{ος}, Αθήνα 1900]

104. Ανδρόνικος ο Αλύπιος. Ιστορικός αγνώστων στοιχείων. [Jacoby, F., *FGrH* n. 599 και FHG, IV, σ. 304]

105. Ανδροσθένης ο Θάσιος ή Αμφιπολίτης, 4^{ος} αι. π.Χ. (*Παράπλους της Ινδικής*). Ναύαρχος του Μεγάλου Αλεξάνδρου, ένας από τους τρεις τριήραρχους του Μακεδονικού στόλου που ηγούνταν ο Νέαρχος. Ο Μέγας Αλέξανδρος του είχε αναθέσει τη διεύθυνση των ναυπηγείων της Θάσου πριν τον πάρει μαζί του στην εκστρατεία κατά των λαών της Ασίας. Σύμφωνα με αναφορά του Αρριανού, ήταν ο κυβερνήτης του πλοίου που εξερεύνησε τμήμα των ακτών της Αραβίας και συγγραφέας του «*Παράπλους της Ινδικής*», έργο που δεν έχει σωθεί και χρησιμοποιήθηκε από τον Ερατοσθένη και το Θεόφραστο. Αποσπάσματα σώθηκαν από τον *Αθήναιο* και τον *Θεόφραστο*. [Jacoby, F., *FGrH* n. 711, FHG, SPAM 72]

106. Ανδροτίων ο Αθηναίος (385-355 π.Χ.), ο γιος του *Άνδρωνος* του Αθηναίουπολιτικού και αθηδογράφου επίσης (γεννημένος αυτός το 410 π.Χ.), πολιτικός και ιστορικός, που άκμασε κατά τον 4^ο με 3^ο αιώνα π.Χ., ο οποίος έγραψε μία ιστορία από 12 βιβλία της Αττικής, αρχίζοντας από τους μυθικούς χρόνους και τελειώνοντας το 344 π.Χ., γι' αυτό ονομαζόταν και ως *αθηδογράφος* (από το *αθίς*, το αρχαιότερο όνομα της Αττικής, ΑΚΛ). Το έργο του αυτό χρησιμοποιήθηκε από τον Φιλόχορο ως κύρια πηγή του έργου του *Αθίς* και του Αριστοτέλη του έργου του *Αθηναίων πολιτεία*. Ήταν μαθητής του Ισοκράτη, ανήκε στη μετριοπαθή δημοκρατική πτέρυγα, υποστηρικτής ενός πανελληνίου μετώπου κατά των Περσών και κατά της πολιτικής του Δημοσθένη για κλείσιμο ειρήνης και συμμαχίας με τους Πέρσες. Το 354/3 π.Χ. κατηγορήθηκε από το Δημοσθένη ότι, εισέπραξε παρανόμως φόρους από τους συμμάχους των Αθηναίων και μετά από μακρούς δικαστικούς αγώνες, εξαναγκάστηκε να εξοριστεί στα Μέγαρα το 343 π.Χ. Στα Μέγαρα έγραψε την *Αττίδα* του⁷⁸ σε τουλάχιστον 12 βιβλία με πολλές γεωγραφικές και ιστορικές πληροφορίες. Ο Αριστοτέλης χρησιμοποίησε το έργο του για τον *Αθηναίων πολιτεία*. [FHG τ. I, σ. 371. ΑΡΛΕΑ]

107. Άνδρων ο Αλεξανδρεύς, ιστορικός του 2^{ου} με 1^ο π.Χ. αιώνα. Έγραψε *Χρονικά*. Έζησε σε μία περίοδο κατά την οποία η παιδεία στην Αλεξάνδρεια δεν ανανεωνόταν κατά τη βασιλεία του Πτολεμαίου του Ζ' του Κακεργέτη περί το 145-115 π.Χ. Ο Πτολεμαίος αυτός κατέσφαξε πολλούς λογίους της Αλεξανδρείας και της Αιγύπτου, όσοι δεν κατάφεραν να διαφύγουν σε άλλα μέρη. Τους λογίους κατά τόπους ο Άνδρων τους κατέγραψε στα *Χρονικά* του (γραμματικούς, φιλοσόφους, γεωμέτρους, μουσικούς, ζωγράφους, παιδοτρίβες, ιατρούς, τεχνίτες κ.ά.), το έργο του όμως δεν διασώζεται. [Jacoby, F., *FGrH*, n. 362, FHG, II, 352, 1]

⁷⁸ Κ ή ρ υ κ ε ς ως Άνδροτίων ἐν πρώτῃ Ἀτθίδος, Κέκροπος γενέσθαι τρεῖς θυγατέρας, Ἀγραυλον, Ἀρσην καὶ Πανδρόσῃν, ἀφ' ἧς ἐγένετο Κῆρυξ, Ἑρμῇ συγγενομένης. Harpocration v. Παναθήναια: ... ἤγαγε δὲ τὴν ἐορτὴν ὁ Ἐριχθόνιος, ὁ Ἑφαίστου, καθά φασιν Ἑλλάνικός τε καὶ Ἀνδροτίων, ἐκάτερος ἐν πρώτῃ Ἀτθίδος. Stephan. Byz. v.: Δελφοί. ... Ἔστι καὶ Δελφουσία πόλις Ἀρκαδίας, ὡς Ἀνδροτίων ἐν β' Ἀτθίδος.

108. Άνδρων ο Αλικαρνασσεύς (4ος αιώνας π.Χ.), ιστορικός και γεωγράφος, που στα *Συγγενικά* του (*Συγγένειαι*, δηλαδή *ΙΣΤΟΡΙΑΙ*), έβα σύνολο από μικρές ιστορίες, περιγράφει τις γενεαλογικές σχέσεις των ελληνικών φύλων και των ελληνικών πόλεων, δίνοντας πολλές πληροφορίες για τις μετακινήσεις των φυλών αυτών. Για τον Παρνασό το όρος, λέγεται ότι η ονομασία του προήλθε από έναν ήρωα που τον ονόμαζαν Παρνασό. Ο Άνδρωνας όμως λείπει ότι, εκεί κατά τον κατακλυσμό του Δευκαλίωνα προσώρμισε η λάρνακα (*λάρναξ*) του Δευκαλίωνα, η τοποθεσία ονομάστηκε *Λαρνασσός* και με τροπολογία του λ σε π, Παρνασσός. Για τους Κρήτες [Κ(ου)ρήτες] έλεγε ότι είναι Δωριείς. Ιστορεί ο Άνδρωνας, ότι όταν βασίλευε ο Κρήτης στο νησί, έφθασαν από την Ιστιαιώτιδα, τότε καλουμένη Δωρίδα της Θετταλίας, ο Τέκταφος ή Τέκταμος γιος του Δώρου του Έλληνα με τους Δωριείς, Αχαιούς και Πελασγούς πολεμιστές του, και εξεδίωξε τον Κρήτη και τους συν αυτό στην Τυρρηνία (Ετρούσκοι). Λέγεται μάλιστα, ότι έγραψε και ιστορία της Αττικής (*Ατθίς*). Θεωρείται υποστηρικτής των γεωγραφικών αντιλήψεων του Εφόρου. Ανάμεσα στα έργα του που διασώζονται, υπάρχουν μόνο κάποια σπαράγματα, και η μνεία κάποιου σχεδιασμού χάρτη της *Οικουμένης*, την οποία διαιρεί σε 4 μέρη («Tzetzes Lycophron. 894: Άνδρων δέ ο Άλικαρνασσεύς Ώκεανόν φησι γῆμαι δύο γυναῖκας, Πομφολύγην καὶ Παρθενόπην, ἐξ ὧν τέσσαρας θυγατέρας γεννᾷ, τῆς μὲν Ἀσίαν καὶ Λιβύην, θατέρας δὲ Εὐρώπην καὶ Θράκην, ἀφ' ὧν λέγει καὶ κληθῆναι τὰς χώρας», δηλ. τις ηπειρούς). [FHG, II, σελ. 349]

109. Άνδρων ο Εφέσιος, ιστορικός και μυθιστοριογράφος του 5^{ου} π.Χ. αιώνα, ο οποίος λέγεται ότι έγραψε ένα σύγγραμμα με τον τίτλο: *Τρίπους*, στο οποίο ιστορούνται τα γεγονότα στη ζωή του Πυθαγόρα, του Θεόπομπου και του Φερεκύδη. Τον Σπαρτιάτη Αριστόδημο αναγράφει μεταξύ των επτά σοφών. Επίσης αναφέρεται στα FHG ότι ο Άνδρων ο Εφέσιος υποστηρίζει την ύπαρξη 2 Φερεκύδες Συρίους, τον γιο του Βαβύα το θεολόγο και μαθητή του Πυθαγόρα και τον άλλο αστρολόγο. Ο Ερατοσθένης υποστήριζε την ύπαρξη μόνον ενός, τον Αθηναίο γενεαλόγο. Στον Τρίποδά του ο Άνδρων υποστηρίζει ότι τα 24 γράμματα βρέθηκαν από τον Καλίστρατο στη Σάμο (ΣΟΥΪΔΑΣ, «*Σαμίων ο δήμος ως πολυγράμματος*») και έπεισε ο Αρχίνος ο Αθηναίος επί άρχοντα Ευκλείδου να χρησιμοποιούνται από τα Ιωνικά γράμματα. Το ίδιο υποστηρίζει και ο Θεόπομπος. [FHG, II, σ. 347]

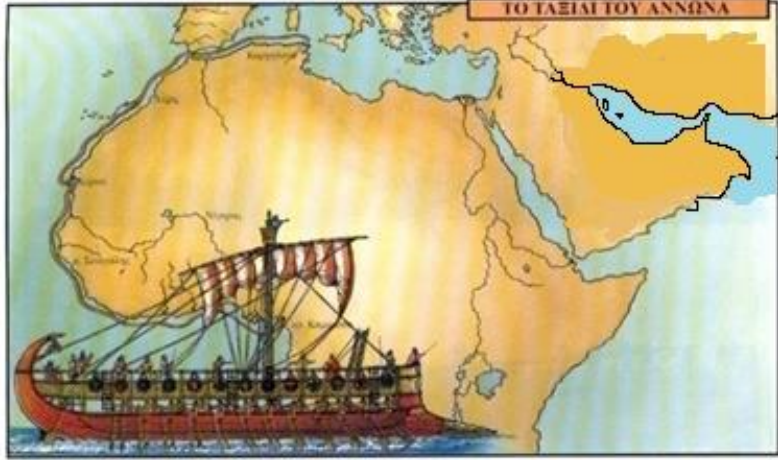
110. Άνδρων ο Τήιος (από την Τέω, 350-300 π.Χ.), γιος του Καβήλη, γεωγράφος και περιηγητής του 4^{ου} αιώνα π.Χ., αξιωματικός του Μεγάλου Αλεξάνδρου που αναφέρεται από τον Αρριανό (18.8). Φέρεται ότι έγραψε έναν *περίπλου* του Ευξείνου Πόντου με τίτλο: *Περί πόντου ή Ποντική*⁷⁹. Η Σινώπη του Πόντου ονομάστηκε από τη θυγατέρα του Ασωπού Σινώπη, την οποίαν άρπαξε ο Απόλλωνας από τη Βοιωτία, κατά τον Φιλοστέφανο, και μετά τη συνέντευξη με την κόρη γεννήθηκε ο Σύρος, από τον οποίον προέρχονται οι Σύροι, που κατοικούσαν τη χώρα των Λευκοσύρων και Ασσυρίων, σε αντιδιαστολή με τους Σύρους της Φοινίκης. [FHG, II, σ. 348]

⁷⁹ ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ. Schol. Apoll. Rhod. II, 354: Άκρα κατὰ τὴν Ἡράκλειαν, ἣν Ἀχερούσιον καλοῦσιν οἱ ἐγχώριοι. Ἡρόδωρος δὲ καὶ Εὐφορίων ἐν τῷ Ξενίῳ ἐκείνη φασὶ τὸν Κέρβερον ἀνῆλθαι ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, καὶ ἐμέσαι χολήν· ἐξ ἧς φυῆναι τὸ καλούμενον ἀκόνιτον φάρμακον. Άνδρων δὲ ὁ Τήϊος ἐν τῷ Περίπλῳ φησὶν Ἀχέροντα τινὰ βασιλεῦσαι τῶν τόπων, οὗ θυγατέρα γενέσθαι Δαρδανίδα. Ταύτη δὲ Ἡρακλέα πλησιάσαντα ἐσχηκέναι υἱὸν Ποιμένα λεγόμενον. Αποθανόντων δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τῆς τε Δαρδανίδος καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Ποιμένος, τοὺς τόπους ἀπ' αὐτῶν κληθῆναι κατὰ τὴν Ἡράκλειαν Δαρδανίδα τε καὶ Ποιμένα. Idem II, 946: Πόλις τοῦ Πόντου ἡ Σινώπη, ὠνομασμένη ἀπὸ τῆς Ἀσωποῦ θυγατρὸς Σινώπης· ἦν ἀρπάσας ὁ Ἀπόλλων, κατὰ Φιλοστέφανον, ἀπὸ Βοιωτίας ἐκόμισεν εἰς τὸν Πόντον, καὶ μιγείς αὐτῇ ἔσχε Σύρον, ἀφ' οὗ οἱ Σύροι. Τὴν δὲ τῶν Ἀσσυρίων χώραν Λευκοσύρων φησὶ καλεῖσθαι Ἀνδρων ἐν τῷ Περί Πόντου, κατὰ ἀντίφρασιν τῶν ἐν τῇ Φοινίκῃ Σύρων. Ὁ δὲ Τήϊος Ἀνδρων φησὶ μίαν τῶν Ἀμαζόνων φεύγουσαν εἰς Πόντον γῆμασθαι τῷ τῶν τόπων ἐκείνων βασιλεῖ, πίνουσάν τε πλεῖστον οἶνον, ὀνομασθῆναι Σανάπην, ἐπεὶδὴ μεταφραζόμενον τοῦτο σημαίνει τὴν πολλὰ πίνουσαν

111. Αννιανός ο Αλεξανδρεὺς, χρονογράφος, αγνώστων λοιπών στοιχείων. [Κρουμβάχερ, Ιστορία της Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας, τ. Α΄ Αθήνα 1897]

112. Ἄννων(ας), ο καρχηδόνιος θαλασσοπόρος, γιος του Αμίλκα. Δεν γνωρίζουμε αν ο πατέρας του ήταν ο στρατηγός των Καρχηδονίων που σκοτώθηκε στη Σικελία στη μάχη της Ιμέρας. Ο Ἄννων(ας) ήταν εκλεγμένος στρατηγός της πόλης του, ο οποίος συνέβαλε στην αποίκιση των δυτικών ακτών της Αφρικής, δημιουργώντας μία σειρά από πόλεις και σταθμούς. Το εγχείρημα αυτό συνέβη σε μία απροσδιόριστη χρονική περίοδο.

Ἄλλοι υποστηρίζουν ότι το ταξίδι αυτό έγινε το 470 π.Χ. κάποιοι περί το 510 και άλλοι περί το 600 π.Χ. Υπάρχει και διχογνωμία αν το ταξίδι συνέβη μετά από αυτό του Ευθυμένη ή πριν. Ο περίπλους της δυτικής ακτής της Αφρικής, πραγματοποιήθηκε με ένα στόλο 60 πεντηκοντόρων, πολύ μεγάλων πλοίων της εποχής εκείνης, που μετέφεραν εφόδια και 30000 ή 60000 άνδρες με γυναίκες αποίκους και η μνεία του περιγράφεται σε μία ελληνική μετάφραση το 10^ο αιώνα μ.Χ., που έκανε κάποιος Έλληνας Κοσμάς ο Μεγαλομμάτης από το φοινικικό πρωτότυπο, γραμμένο σε μία στήλη ή χάλκινη επιγραφή του ναού του Βάαλ-(Χ)αμμόν (Κρόνου;) της Καρχηδόνας⁸⁰. Έφερε τον τίτλο: Ἄννωνος Βασιλέως Καρχηδονίων Περίπλους. Το καρχηδονιακό σχέδιο του παράπλου των

Ἄννων, βασιλεὺς καὶ ναύαρχος Καρχηδονίος, ἔπλευσε εἰς τὰ ὑπὲρ τὰς Ἡρακλέους Στήλας Λιβυκὰ τῆς γῆς μέρη περὶ τὸ ἔτος 510 πρὸ Χριστοῦ. «[1] ἔδοξε Καρχηδονίους Ἄνωνα πλεῖν ἔξω Στηλῶν Ἡρακλείων καὶ πόλεις κτίζειν Λιβυφοινίκων. καὶ ἔπλευσε πεντηκοντόρους ἑξήκοντα ἄγων, καὶ πλῆθος ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν εἰς ἀριθμὸν μυριάδων τριῶν καὶ σῖτα καὶ τὴν ἄλλην παρασκευήν. [2] ὥς δ' ἀναχθέντες τὰς Στήλας παρημεΐψαμεν καὶ ἔξω πλοῦν δυοῖν ἡμερῶν ἐπλεύσαμεν, ἐκτίσαμεν πρῶτην πόλιν, ἣντινα ὠνομάσαμεν Θυμιατήριον· πεδίον δ' αὐτῇ μέγα ὑπῆν. [3] κᾶπειτα πρὸς ἐσπέραν ἀναχθέντες ἐπὶ Σολδόεντα, Λιβυκὸν ἀκρωτήριον λάσιον δένδροσι, συνήλθομεν. ἔνθα Ποσειδῶνος ἱερὸν ἰδρυσάμενοι πάλιν ἐπέβημεν πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ἡμέρας ἡμισυ, ἄχρι ἐκομίσθημεν εἰς λίμνην οὐ πόρρω τῆς θαλάττης κειμένην, καλάμου μεστήν πολλοῦ καὶ μεγάλου· ἐνήσαν δὲ καὶ ἐλέφαντες καὶ τᾶλλα θηρία νεμόμενα πάμπολλα. [4] τὴν τε λίμνην παραλλάξαντες ὅσον ἡμέρας πλοῦν, κατωκίσαμεν πόλεις πρὸς τῇ θαλάττῃ καλουμένας

⁸⁰ Σε έναν βυζαντινό κώδικα που σώζεται στην πανεπιστημιακή βιβλιοθήκη της Χαϊδελβέργης, τον Palatinus Graecus 398 (9^{ου} ή 10^{ου} αι., ονομαζόμενος σήμερα και κώδικας Heidelbergensis 398). Στο χειρόγραφο ολόκληρο το φύλλο 55 και η δεξιά σελίδα του 56 καταλαμβάνονται από ένα σύντομο κείμενο, που επιγράφεται Ἄννωνος Καρχηδονίως βασιλέως περίπλους των υπερ τας του Ηρακλέους Στήλας Λιβυκῶν της Γῆς μερῶν. Ο κώδικας συμπληρώνεται από μία συλλογή με γεωγραφικές καταγραφές από τον Ησύχιο, Φίλωνα, τη memorabilia του Φλέγωνος, του Τραλλιανού, του Απολλωνίου και του Αντιγόνου του Καρυστίου, μαζί με επιστολές του Ιπποκράτους, Θεμιστοκλέους, Διογένης και Βρούτου. Σημειώνεται επίσης ένα ακόμη αντίγραφο του 14ου αιώνα, ο λεγόμενος Codex Vatopedinus 655, που σώζεται σε δύο τμήματα. Το ένα φυλάσσεται στη Βιβλιοθήκη του Βρετανικού Μουσείου και το άλλο στην Εθνική Βιβλιοθήκη του Παρισιού.

ακτών της βόρειας και δυτικής Αφρικής δεν ήταν αποκλειστικά μόνο εξερευνητικό, αλλά είχε καθαρά αποικιστικούς στόχους κι αυτό αποδεικνύεται από το μεγάλο αριθμό γυναικών και ανδρών που μετέφεραν τα πλοία αυτά. Πιθανόν να είχε προηγηθεί προηγούμενο εξερευνητικό ταξίδι και είχαν προσδιοριστεί τα σημεία-μέρη αποίκισης.

Σκοπός των Καρχηδονίων ήταν, κατά την πάγια ταχτική τους, να ιδρύσουν εμπορικούς σταθμούς και αποικίες σε όλες τις ακτές της δυτικής Αφρικής και να ελέγξουν το εμπόριο των αγαθών, που θα εξοικονομούσαν από τα ενδότερα κάθε χώρας των παράλιων οικισμών τους. Το ιστορικό πρόβλημα είναι, αν αυτή η αποστολή του Άνωνα εκτάθηκε και πέρα από το έσχατο σημείο που είχε φθάσει ο Σατάσπης. Σίγουρο όμως είναι ότι, ο Μασσαλιώτης Ευθυμένης πήγε πιο μακριά από τη διαδρομή του Άνωνα. Ο Άνωνας ακολούθησε την ακτογραμμή της Δυτικής Αφρικής, διένυσε περίπου 2600 μίλια δυτικά από το Γιβραλτάρ και ίσως κατέληξε στο ακρωτήριο των Τριών Άκρων ή Πάλμας (Caro Palmas της Γκάνα), ή κατ' άλλους στο νησί Μπιόκο του Ισημερινού και μάλιστα στο σημείο εκείνο, όπου η αφρικάνικη ακτή έκανε στροφή προς τα ανατολικά. Ο Μασσαλιώτης Ευθυμένης εικάζεται ότι πήγε μακρύτερα από τον Άνωνα κατά την εξερεύνησή του στη δυτική Αφρική (Blomqvist, L., Lund 1979). Ο Αρριανός έχει γράψει στα Ινδικά⁸¹ του για τον Άνωνα και το ταξίδι του στις δυτικές ακτές της Αφρικής, τότε Λιβύης ονομαζόμενης, για την κτίση του Θυμιατηρίου, πόλης εκτός των Ηράκλειων Στηλών και επί των εδαφών της Αφρικής.

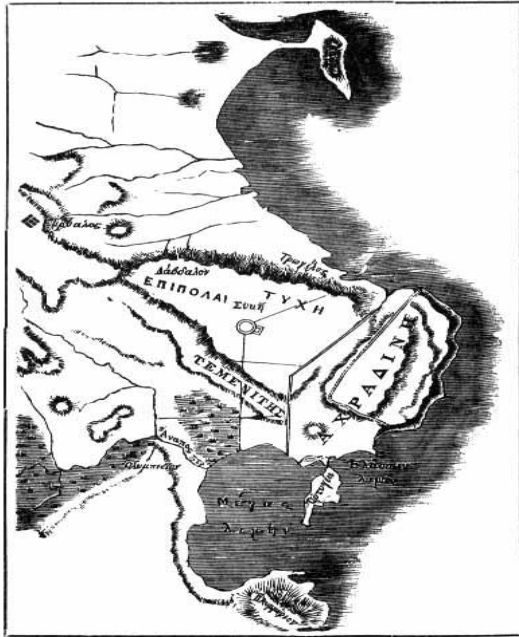
Με την κόκκινη γραμμή στο χάρτη φαίνονται οι σταθμοί-κώμες-πόλεις κατά σειρά από την Καρχηδόνα έξω από τις Ηράκλειες Στήλες στα νερά του έξω ωκεανού: **Θυμιατήριον**, **Σολόεις**, **Καρικών Τείχος** και **Γύττην** και **Άκραν** και **Μελίτην** και **Αραμβύν**, **Λίξον**, **Κέρνη** (υπήρχε και εντός Ηρ. Στηλών Κέρνη πόλη), **Εσπέρου Κέρας**, **Θεών Οχημα** (όρος του Καμερούν με σημερινό όνομα Kakulima), **Νότου Κέρας**. Δεν γνωρίζουμε αν διέτρεξε κι άλλη περιοχή και γύρισε πίσω, ο Ευθυμένης όμως είναι βέβαιον ότι πήγε σε μακρύτερη διαδρομή από τον Άνωνα.

⁸¹ Άννων ό Λίβυς έκ Καρχηδόνας όρμηθεις ύπερ μὲν Ἡρακλείας στήλας ἐξέπλωσεν ἐς τὸν ἔξω πόντον, ἐν ἀριστεραῖ τὴν Λιβύην γῆν ἔχων, καὶ ἔστε μὲν πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον ὁ πλόος αὐτῶι ἐγένετο τὰς πάσας πέντε καὶ τριάκοντα ἡμέρας· ὡς δὲ δὴ ἐς μεσημβρίην ἐξετράπετο, πολλῆσιν ἀμμηχανίησιν ἐνετύγχανεν ὕδατός τε ἀπορίη καὶ καύματι ἐπιφλέγοντι καὶ ῥύαξι πυρὸς ἐς τὸν πόντον ἐμβάλλουσιν.» Ἄννωνος Καρχηδονίων βασιλέως περίπλους τῶν ὑπὲρ τὰς Ἡρακλέους Στήλας Λιβυκῶν τῆς γῆς μέρων, ὃν καὶ ἀνέθηκεν ἐν τῶι τοῦ Κρόνου τεμένει, δηλοῦντα τάδε· ἔδοξε Καρχηδονίοις Ἄνωνα πλεῖν ἔξω Στηλῶν Ἡρακλείων καὶ πόλεις κτίζειν Λιβυφοινίκων. καὶ ἔπλευσε πεντηκοντόρους ἐξήκοντα ἄγων, καὶ πλῆθος ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν εἰς ἀριθμὸν μυριάδων τριῶν καὶ σῖτα καὶ τὴν ἄλλην παρασκευὴν. ὡς δ' ἀναχθέντες τὰς Στήλας παρημεΐψαμεν καὶ ἔξω πλοῦν δυοῖν ἡμερῶν ἐπλεύσαμεν, ἐκτίσαμεν πρώτην πόλιν, ἣντινα ὠνομάσαμεν Θυμιατήριον· πεδίον δ' αὐτῇ μέγα ὑπῆν.

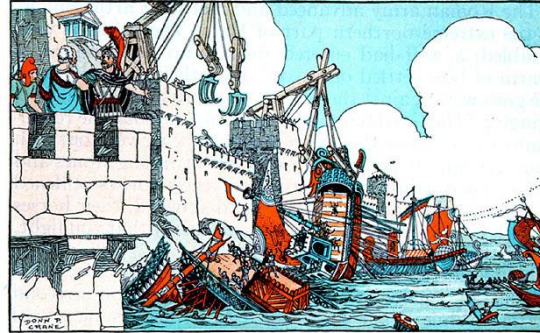
113. Άντανδρος ο Συρακούσιος, στρατηγός και ιστορικός του 4^{ου} π.Χ. αιώνα, αδελφός του τυράννου Αγαθοκλή και συγγραφέας μιας ιστορίας ή βιογραφίας του αδελφού του, η οποία αποτέλεσε σημαντική βιβλιογραφική πηγή για το Διόδωρο το Σικελιώτη για τα τεκταινόμενα της τυρρανίας του Αγαθοκλή και τους πετυχημένους αγώνες του για την αποτίναξη του Καρχηδονιακού ζυγού κι επιθετικότητας (ΑΚΛ). Έχουμε κι έναν άλλο ιστοριογράφο που έγραψε την ιστορία του Αγαθοκλή, ήταν ο ιστορικός Καλλίας και για τον οποίον θα αναφερθούμε στο σχετικό λήμμα. Ο Άντανδρος ως στρατηγός ενίσχυσε με σώμα Συρακουσίων τον Κρότωνα, όταν τον πολιορκούσαν οι Βρέττιοι (Β΄ Σαμνιτικός πόλεμος) κατά το 320 π.Χ. Αργότερα, κατά τη διάρκεια του αποκλεισμού και της πολιορκίας των Συρακουσών από τους Καρχηδόνιους του Αμίλκα, και την εισβολή στη Λιβύη της Καρχηδόνας από τον Αγαθοκλή (310-307) για αντιπερισπασμό, ο Άντανδρος έγινε διοικητής των πολιορκουμένων Συρακουσίων (επιμελητής της πόλεως) και παρ' ολίγον να παραδώσει την πόλη από την ασφυκτική πολιορκία των υπεράριθμων Καρχηδονίων, όταν ο Αμίλκας διέδωσε ότι ο Αγαθοκλής είχε ηττηθεί στην Καρχηδόνα. Στην πραγματικότητα ο Αγαθοκλής είχε κάψει το στόλο στη Λιβύη, για να μην μπορούν να υπαναχωρήσουν οι σύμμαχοί του κατά τις επιχειρήσεις κατά της Καρχηδόνας και να υποχρεωθούν να πολεμήσουν μέχρι το τέλος. Λείψανα του πυρπολημένου στόλου του Αγαθοκλή που είχε αυτομολήσει από το στράτευμά του παρουσιάστηκε με πρεσβευτές στους Συρακούσιους, ομιλώντας για ολοκληρωτική καταστροφή, εγγυώντας την αποχώρηση του Άντανδρου και τους συν αυτό. Ευτυχώς ο διοικητής του ιδίως περιτειχισμένου λόφου του Ευρύαλου Ερυμνίονας στην ολομέλεια των αξιωματικών παρεναίβει και αμφοισβήτησε τα «πειστήρια» της καταστροφής του Αγαθοκλή και για να μπορέσει να κρατηθεί η πόλη από την υφέρπουσα προδοσία, ζήτησε να διώξουν 8000 περίπου συγγενείς εξορίστων, αντιφρονούντων και τις οικογένειές τους, εξοικονομώντας με αυτόν τον τρόπο τρόφιμα κι εφόδια για να αμυνθεί η πόλη στην πολιορκία του Αμίλκα, ο οποίος σημειωτέον είχε συγκεντρώσει ένα στράτευμα 125 χιλιάδων ανδρών. Οι μισοί από αυτούς ήταν Έλληνες μισθοφόροι και Συρακούσιοι αριστοκράτες-ολιάρχες, από τους οποίους οι μισθοφόροι πήγαιναν για πλιάτσικο και οι αριστοκράτες για να επαναγκατασταθούν στην εξουσία. Πράγματι μετά από 5 μέρες ήρθε στο Μικρό λιμένα των Συρακουσών ένα πλοίο που είχε ναυπηγήσει ο Αγαθοκλής στην πόλη Ασπίδα της Λιβύης με κυβερνήτη το Νέαρχο και έφερε τις καλές ειδήσεις για τις επιτυχίες στην καρχηδονιακή χερσόνησο του Αγαθοκλή.

Το γιγαντιαίο πλοίο Συρακουσία (φανταστική απεικόνιση). Το γιγαντιαίο πλοίο ναυπηγήθηκε την εποχή του Ιέρωνα Β΄ του Συρακούσιου και επόπτης της κατασκευής του ήταν ο Αρχιμήδης (Αθήναιος, Δειπνοσοφισταί). Ο Αθήναιος αναφέρει κάποιον Μοσχίωνα που περιγράφει το πως κατασκευάστηκε το πλοίο, Η μισή κατασκευή του πλοίου ολοκληρώθηκε σε χρόνο 6 μηνών. Την καθέλκυσή του στη θάλασσα την ανέλαβε ο Αρχιμήδης και πάνω εκεί συνεχίστηκε η ολοκλήρωση της κατασκευής του. Ο Αρχιμήδης ανακάλυψε την έλικα σε αυτό καθ'ώς χρησιμοποίησε χάλκινα καρφιά και ελάσματα στο εξωτερικό μέρος του πλοίου. Μετά άρχισε να διασκεύάζεται το εσωτερικό του. Υπήρχαν θάλαμοι για τους ναύτες με κλίνες, μαγειρείο, τα δάπεδα των πατωμάτων είχαν παραστάσεις από την Ιλιάδα, υπήρχε γυμναστήριο στο κατάστρωμα, χώροι περιπάτου, κήποι με αμπέλια σε πίθους, πέργκολες, μαρμαρίνους λουτήρες με χαλκά ατμόλουτρα, τα μάρμαρα από το Ταυρομένιο, ιερό της Αφροδίτης με δάπεδο από αχάτη λίθους, βιβλιοθήκη, δέκα στάβλοι (ιππώνες) και στα δύο πλευρά του πλοίου, οκτώ πύργοι σύμμετροι με εξοπλισμό (βαλιστικά όπλα λίθων, σιδερένιες άρπαγες πλοίων, άγκιστρα, τοξοβόλα μεγάλα κλπ), και αποθήκες για μεγάλη αποθήκευση τροφίμων.

ΧΑΡΤΗΣ
ΣΥΡΑΚΟΥΣΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ

Η πολιορκία Συρακουσών από τους Ρωμαίους το 212 π.Χ. όταν ηγεμόνας της πόλης ήταν ο Ιέρωνας Β' και αρχηγός των Ρωμαίων πολιορκητών ο Μάρκελλος. Στην εικόνα φαίνονται οι μηχανισμοί του Αρχιμήδη, που τσάκιζαν τα πλοία των Ρωμαίων.

Μετά από λίγο καιρό το 309 π.Χ. ο Αντανδρος έστησε ενέδρα στους Καρχηδόνιους του Αμίλκα, μέσα στις *Επιπολές* (περίφημη συνοικία των Συρακουσών), όταν τη νύχτα είχαν αρχίσει οι Καρχηδόνιοι να εισβάλουν εντός των τειχών των Συρακουσών, χωρισμένοι σε δύο σώματα, των Καρχηδονίων του Αμίλκα και των Συρακουσίων αποστατών αριστοκρατών υπό τον Δεινοκράτη. Εκεί μέσα σε κατάσταση πανικού σαν σκιές επιτέθηκαν 3000 πεζοί και 400 ιππείς του Αντανδρου, αποδεκάτισε τα δύο σώματα, συλλαμβάνοντας και τον ίδιο τον Αμίλκα. Η μεγάλη αυτή νίκη του Αντανδρου είχε ως αποτέλεσμα οι Καρχηδόνιοι να κλείσουν ειρήνη (306 π.Χ.) και η ανατολική Σικελία να περάσει στην κατοχή των Συρακουσίων. [FHG, II, σ. 382-3]

114. Αντήνωρ, ιστορικός που ονομάστηκε Δέλτα, προερχόμενος από την Κρήτη του 2^{ου} π.Χ. αιώνα, ο οποίος συγκέντρωσε ιστορίες, παράδοξα γεγονότα κι αφηγήσεις της νήσου, στο έργο του με τίτλο: ΚΡΗΤΙΚΑ⁸² ή *Κρητικοί λόγοι* (ΑΚΛ). Οι Κρήτες έλεγαν *δέλτον το αγαθόν*. [ΩΓΥΓΙΑ, Αθ, Σταγειρίτη, τ. Ε' σ. 358, 1815]

Ptolemæus Hephæst. c. 5 : Ἀντήνωρ δέ, ὃ καὶ Κρη-
τικὰς γράφας ἱστορίας, Δέλτα (ἔκαλεῖτο) διὰ τὸ ἀγα-
θὸς εἶναι καὶ φιλόπολις· τοὺς γὰρ Κρητας τὸ ἀγαθὸν
δέλτον καλεῖν φασίν. (De ejusmodi cognominibus
vid. Lehrs. in Qu. epic. p. 20 sq.)

[FHG, IV, σ. 305]

115. Αντιγένης, ιστορικός του 4^{ου} με 3^ο π.Χ. αιώνα, ο οποίος σύμφωνα με τον Πλούταρχο έγραψε κάποια ιστορία για την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Πιθανόν να ταυτίζεται και με ένα στρατηγό του Αλέξανδρου, που διακρίθηκε στη μάχη του Υδάσπη (το 326 π.Χ.) και του οποίου δόθηκε η διοίκηση των αργυράσπιδων από τον Περδίκκα. Με το ίδιο όνομα

⁸² ΚΡΗΤΙΚΑ. Aelianus H. An. XVII, 35: Ἐν λόγοις Κρητικοῖς Ἀντήνωρ λέγει τῇ τῶν καλουμένων Ραυκίων πόλει ἕκ τινος δαιμονίου προσβολῆς ἐπιφοιτῆσαι μελιττῶν σφῆνος, αἵπερ οὖν καλοῦνται χαλκοείδεις, ἐγχριπτούσας δὲ ἄρα αὐτὰς τὰ κέντρα εἶτα μέντοι πικρότατα λυπεῖν οὐσπερ οὖν. Ἐκείνους δὲ τὴν προσβολὴν οὐ φέροντας ἀναστῆναι τῆς πατρίδος, καὶ μέντοι καὶ εἰς χώρον ἐλθεῖν ἄλλον, καὶ οἰκίσαι φιλίᾳ τῆς μητρίδος, ἵνα Κρητικῶς εἶπω, Ρᾶκον ἐν αὐτῇ τῇ Κρήτῃ, εἰ καὶ τοῦ χωρίου ὁ δαίμων ἤλανυν αὐτοὺς, ἀλλὰ γοῦν τελείως ἀποσπασθῆναι τοῦ ὀνόματος οὐχ ὑπομείναντας. Λέγει δὲ ὁ Ἀντήνωρ καὶ ἔτι κατὰ τὴν Ἰδην τὴν Κρητῶσαν ἐκείνου τοῦ γένους τῶν μελιττῶν εἶναι ἰνδάλματα, οὐ πολλὰ μὲν, εἶναι δ' οὖν καὶ πικρὰς ἐντυχεῖν, ὥς ἐκεῖναι ἦσαν.

συναντάμε και ένα λυρικό ποιητή στην Αθήνα του 5^{ου} π.Χ. αιώνα. Από τον Ηροδιανό έχουμε μία μικρή αναφορά: «Καυγὸς ποταμὸς Μακεδονίας· Ἀντιγένης Περί τῶν Μακεδονίων ποταμῶν α». [Jacoby, F., *FGH* n. 141, H.J. Mette, "Die Kleinen' griechischen Historiker heute," *Lustrum* 21 (1978), SPAM 157]

116. Αντίγονος ο Καρύστιος, γεωγράφος, ιστορικός, παραδοξογράφος, φυσιοδίφης και χαλκοπλάστης, πολυγραφέστατος που έδρασε κατά την 3^η εκατονταετία π.Χ. Υπήρξε μαθητής του Μενέδημου του Ερετριέα, έζησε στην Αθήνα, ταξίδεψε πολύ κι εγκαταστάθηκε στο τέλος στην Πέργαμο μετά από πρόσκληση του Αττάλου Α΄, για τον οποίον φιλοτέχνησε χάλκινα συμπλέγματα με θέμα τη μνημειώδη νίκη του κατά των Γαλατών. Έγραψε διάφορες τεχνοϊστορικές μελέτες κατά τον Πλίνιο, σε μία εκ των οποίων, όπως έγραψε, βρήκε την υπογραφή του Αγοράκριτου (Πάριος γλύπτης) στο άγαλμα της *Νεμέσεως* του Ραμνούντα στην Αττική. Από το ιστορικό του έργο (*Ιστορικά υπομνήματα*) σώζονται κάποια αποσπάσματα των *ιστοριών παραδόξων συναγωγή*. Μία καλή συλλογή θαυμαστών ιστοριών με μυθολογικά στοιχεία αφήγησης, που χρησιμοποίησε εκτεταμένα τον Καλλίνικο. Λέγεται ακόμα ότι, έγραψε παραλλήλους *βίους φιλοσόφων*. Λέγεται ότι άφησε μελέτες για τη μεταλλουργία και την ζωγραφική. Αποσπάσματα του έργου του διακρίνουμε στο Διογένη το Λαέρτιο και τον Αθήναιο. [Giannini, A., *PGR* = Giannini, A., *Paradoxo-graphorum Graecorum Reliquiae*, Milán 1967, σ. 32]

117. Αντίγονος, ιστορικός του 3^{ου} π.Χ. αιώνα (ελληνιστικών χρόνων). Έγραψε *Ιταλικά*⁸³ (πανάρχαια ιστορία της Ιταλίας) και το: *Μακεδονική περιήγησις*. Από τη *Μακεδονική περιήγηση*⁸⁴ σώζεται ένα απόσπασμα στον Στέφανο Βυζάντιο. [Jacoby, F., *FGrH*, n. 816, FHG, III, 132, IV, 191]

118. Αντίγονος, έτερος ιστορικός του 2^{ου} π.Χ. αιώνα (Jacoby, F., *FGH*, n. 775). Με το ίδιο όνομα υπάρχει και ο προαναφερόμενος από την Κάρυστο του 1^{ου} π.Χ. αιώνα (*Anthologia Graeca*) και ένας αστρολόγος από τη Νίκαια των αυτοκρατορικών χρόνων (περί το 2^ο μ.Χ. αιώνα). [FHG, III, 13a, IV, 305]

119. Αντίδωρος ή Αντόδωρος ο Κυμαίος του 5^{ου} πιθανόν π.Χ. αιώνα. Ο πρώτος που ονομάστηκε γραμματικός, ενώ μέχρι (τότε τους ονόμαζαν κριτικούς) που έγραψε *Περί Ομήρου και Ησιόδου* με κριτικά σχόλια στο έργο των δημιουργών αυτών και ενός δευτέρου έργου με τίτλο: *Λέξεις*. Αναφέρεται στους σχολιασμούς του Ομήρου για την Ιλιάδα Ψ 638εξ. [ΑΚΛ, Paul Kroh).

120. Αντικλείδης ο Αθηναίος, ιστορικός του 3^{ου} π.Χ. αιώνα, συγγραφέας έργων με τίτλους: *Νόστοι* (επιστροφή ηρώων στις πατρίδες τους, όπως του Οδυσσέα, Ιδομενέα, Διομήδη, Μενέλαου κλπ. πολύ δημοφιλές ανάγνωσμα κατά τους ελληνιστικούς χρόνους), *Περί Αλεξάνδρου* (ιστορία του μεγάλου στρατηλάτη), *Δηλιακά* και *Εξηγητικόν* (απόσπασμα που σώζεται στο λεξικό του Ησύχιου). [Εκδ. C. Müller, SPAM, σ. 147 και FHG, v. II, σ. 799]

121. Αντιλέων, ιστορικός των ελληνιστικών χρόνων, του 2^{ου} με 1^ο π.Χ. αιώνα. Έγραψε ένα χρονικό (*Περί χρόνων*), έργο που δεν έχει διασωθεί, απλά το συναντάμε ως βιβλιογραφική αναφορά από κατοπινούς συγγραφείς. Στο Διογένη το Λαέρτιο έχουμε μία τέτοια αναφορά: «Ἦν δὲ τὸν δῆμον Κολλυτεὺς, ὥς φησιν Ἀντιλέων ἐν δευτέρῳ Περί χρόνων». [Jacoby, F., *FGrH* n. 247, FHG, IV, σ. 306]

⁸³ Ένα και μοναδικό απόσπασμα από τα *Ιταλικά* που σώζεται: «Ἀπίθανοι μὲν εἰσιν οἱ Τατίου θυγατέρα τοῦ ἡγεμόνος τῶν Σαβίνων οὖσαν αὐτήν, Ῥωμύλῳ δὲ βία συνοικοῦσαν ἱστοροῦντες ταῦτα ποιῆσαι καὶ παθεῖν ὑπὸ τοῦ πατρός· ὧν καὶ Ἀντίγονός ἐστι».

⁸⁴ «Ἀβάντις· Δοκεῖ δ' ἀπὸ τοῦ Ἀβάντιος εἶναι τὸ Ἀβαντιάς. Μαρτυρεῖ δὲ τῷ προτέρῳ λόγῳ ἀπὸ τοῦ Ἀβάντιος Ἀβαντιάς τὸ Ἀβαντία θηλυκόν· ὅπερ που κατὰ βαρβαρικὴν τροπὴν τοῦ β εἰς μ Ἀμαντία ἐλέχθη παρὰ Ἀντιγόνῳ ἐν Μακεδονικῇ περιηγήσει. Καλλίμαχος δὲ Ἀμαντίνην, ὡς Λεοντίνην, αὐτὴν ἔφη· Καὶ Ἀμαντίνην ᾤκισαν Ὠρκίην»

122. Αντίλοχος, ιστορικός του 3^{ου} με 2^ο αιώνα π.Χ., ο οποίος λέγεται ότι έγραψε και μία ιστορία των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων από τον Πυθαγόρα μέχρι τον θάνατο του Επίκουρου και πραγματεύεται τα πάντα για 312 έτη (ΑΚΛ). [FHG, IV, 306]

123. Αντίμαχος ο Ηλιοπολίτης της Αιγύπτου, εποποιός που έγραψε κοσμοποΐαν σε ηρωϊκά έπη σε πολλά βιβλία. [ΒΙΟΓΡΑΦΟΙ, VITARUM SCRIPTORES GRAECI MINORES, του Westermann, σ. 70, 1845]

124. Αντίμαχος ο Κολοφώνιος (5^{ος} με 4^ο π.Χ. αιώνα), γιος του Υπάρχου, ακουστής του Στησίμβροτου, ιστοριογράφος, επικός και λυρικός ποιητής πριν από την εποχή του Πλάτωνα. Σώζονται δυστυχώς μόνο μερικοί τίτλοι έργων του, όπως: *Θηβαΐς*, *Λύδη*, *Αρτεμις*, *Δέλτοι* και ένα ακόμα έργο με το οποίο έχασε από τον Νικήρατον, και επειδή θεώρησε άδικη την κρίση, το κατέστρεψε. Ο Πλάτωνας ήταν νεότερός του και θαυμαστή. Δυστυχώς δεν διασώθηκε κανένα έργο. Θα πρέπει να είχε αφήσει ένα πολυάριθμο έργο με πλούσιο περιεχόμενο. Η Θηβαΐδα ως έπος κατέγραφε τους πολέμους των Επτά επί Θήβας και των Επιγόνων, ενώ η Λύδη ήταν μία φοβερή ραψωδία. Λέγεται ότι, ο Πλάτωνας με προτροπή του Αρίστωνος του Χίου έστειλε τον Ηρακλείδη τον Ποντικό στην ιωνική πόλη Κολοφώνα της Μικράς Ασίας, για να συγκεντρώσει τα έργα του Αντίμαχου, γνωστά για την αρτιότητά τους, την παιδαγωγική τους δυναμική και την αισθητική τους αξία. Αναφορές γίνονται από τον Σουΐδα, Διόδωρο και Πλούταρχο. Οι λόγιοι της Αλεξάνδρειας είχαν μεγάλο θαυμασμό και τον τοποθετούσαν μετά τον Όμηρο ως εποποιό. Από τα σωζόμενα αποσπάσματα η γλώσσα του ήταν επιτηδευμένη, δανειζόμενη φράσεις και λέξεις από όλες τις διαλέκτους, οι μύθοι δε που επεξεργάστηκε ήταν αρχαιότατοι. Ως γραμματικός έγραψε και μία πραγματεία για τα ομηρικά έπη. [G. Kinkel, *Epicorum Graecorum fragmenta*, vol. 1. Leipzig: Teubner, 1877 σ. 376, J.U. Powell, *Collectanea Alexandrina*. Oxford: Clarendon Press, 1925 (repr. 1970) σ. 247]

125. Αντίμαχος ο Τήσιος, επικός του 8^{ου} με 6^ο π.Χ. αιώνα από την Τέω. Έχει γράψει για τους ΕΠΙΓΟΝΟΥΣ. Σώζονται μόλις 54 λέξεις από το έργο του. [A. Bernabé, *Poetarum epicorum Graecorum testimonia et fragmenta*, pt. 1. Leipzig: Teubner, 1987 σ. 247]

126. Αντιοχιανός, του Ιερονίκου Απόλλωνα, ιστορικός μικρής αξίας κατά τον Λουκιανό. Έγραψε ιστορία για τα πεπραγμένα στην Αρμενία, Συρία, Μεσοποταμία (περιοχή Τίγρη) και Μηδίας την εποχή της Ρωμαϊκρατίας. [FHG, III, σ. 654]

127. Αντίοχος ο Αιγεύς, ιστορικός⁸⁵ κατά το 2^ο με 3^ο αιώνα μ.Χ. από τις Αίγες της Κιλικίας, μαθητής του Διονυσίου από τη Μίλητο και του Δαρδάνου. Συγγραφέας ενός έργου με ιστορικό περιεχόμενο και ενός άλλου με τίτλο: *Αγορά*. Πολλοί τον ταυτίζουν με επιγραφικά γνωστό P. Anteiis Antiochus. [Jacoby, *FGrH* n. 747]

128. Αντίοχος, ιστορικός του 5^{ου} π.Χ. αιώνα, ή και «Φερεκύδης» ο Αθηναίος όπως τον αποκαλούσαν, αν και καταγόταν από τη νήσο Λέρο. Αποσπάσματα από τα έργα του: *Ιστορίαι*, *Θεογονία*, *Γενεαλογία*, *αυτόχθονες της Αττικής* και *αρχαιολογία αττική*, σώζονται στον τόμο I των *Fragmenta Historicorum Graecorum* του Müller). [Jacoby, F., *FGrH* n. 29 y 333 (v. Pherecyd.= Pherecydes Atheniensis)]

129. Αντίοχος ο Συρακόσιος, γιος του Ξενοφάνη, (5^{ος} αι. π.Χ.). Θεωρείται ο παλαιότερος ιστορικός και γεωγράφος της Σικελίας. Έγραψε το *Περί Ιταλίας*⁸⁶ σε ένα βιβλίο

⁸⁵ 'Αντίοχον δὲ τὸν σοφιστὴν αἱ Κιλικίων Αἰγαὶ ἤνεγκαν οὕτω τι εὐπατριδὴν, ὥς νῦν ἔτι τὸ ἀπ' αὐτοῦ γένος ὑπάτους εἶναι. αἰτίαν δὲ ἔχων δειλίας, ἐπεὶ μὴ παρῆι ἐς τὸν δῆμον, μὴδὲ ἐς τὸ κοινὸν ἐπολίτευεν, 'οὐχ ὑμᾶς', εἶπεν 'ἀλλ' ἐμαυτὸν δέδοικα', εἰδὼς πού τὴν ...

⁸⁶ Στράβων, ΣΤ', § 4: Φησὶ δ' Ἀντίοχος, ἐν τῷ περὶ τῆς Ἰταλίας συγγράμματι, ταύτην Ἰταλίαν κληθῆναι, καὶ περὶ ταύτης συγγράφειν, πρότερον δ' Οἰνωτρίαν προσαγορεύεσθαι. συγγράφειν, πρότερον δ' Οἰνωτρίαν προσαγορεύεσθαι. Ὅριον δ' αὐτῆς ἀποφαίνει πρὸς μὲν τῷ Τυρρηνικῷ πελάγει, τὸ αὐτὸ ὅπερ καὶ τῆς Βρεττίας ἔφαμεν, τὸν Λᾶον ποταμόν· πρὸς δὲ τῷ Σικελικῷ, τὸ Μεταπόντιον. Τὴν δὲ Ταραντίνην, ἢ συνεχῆς τῷ Μεταποντίῳ ἐστίν, ἐκτὸς τῆς Ἰταλίας ὀνομάζει, Ἰάπυγας καλῶν. Ἐτι δ' ἀνώτερον, Οἰνωτροὺς τε καὶ Ἰταλοὺς μόνους ἔφη καλεῖσθαι τοὺς ἐντὸς τοῦ ἰσθμοῦ πρὸς τὸν Σικελικὸν κεκλιμένους πορθμόν. Ἔστι δ'

με πολλά γεωγραφικά και εθνογραφικά στοιχεία (όπως αυτό του Ηρόδοτου), που περιελάμβανε και περιστατικά της ίδρυσης των ελληνικών αποικιών, όπως και το *Των Σικελικών ιστορία* σε 9 βιβλία, που άρχιζε την εξιστόρηση από τα χρόνια του μυθικού βασιλιά Κώκαλου και τελείωνε στην ειρήνη της Γέλας το 424 π.Χ. Όλοι οι μεταγενέστεροι ιστορικοί από τον Θουκυδίδη, Διόδωρο Αλικαρνασσεά, Πausανία μέχρι και τον Διόδωρο το Σικελιώτη χρησιμοποιούν εκτεταμένα αποσπάσματά του, γιατί θεωρείται ως ο παλιότερος Συρακούσιος ή γενικά Σικελιώτης ιστορικός. Πάντως το όνομα Αντίοχος, το έφεραν πολλοί άλλοι συγγραφείς, όπως ένας επιγραμματοποιός του 2^{ου} μ.Χ. αιώνα (*Anthologia Graeca*), ένας επιστολογράφος του 3^{ου} με 2^ο π.Χ. αιώνα, ένας φιλόσοφος του 2^{ου} με 1^ο π.Χ. αιώνα από τα Ασκάλωνα και δύο εκκλησιαστικοί συγγραφείς του 4^{ου} και 5^{ου} μ.Χ. αιώνα, (Luck, G., Berna-Stuttgart 1953). Θεωρείται παλαιότερος ιστορικός του Φιλίστου. [FHG, I, σ. 181-184, Jacoby, F., *FGrH* n. 555]

130. Αντίπατρος, ο γιος του Ιολάου (ή Ιόλλου), από την πόλη Παλιούρα (Παλαιοτρίου της Ποτίδαιας) της Μακεδονίας, στρατηγός του Φιλίππου κι έπειτα του Αλέξανδρου και διάδοχος της βασιλείας. Υπήρξε μαθητής του Αριστοτέλη κι άφησε ένα σύγγραμμα σε 2 βιβλία με τίτλο: *Επιστολαί*, καθώς και *Ιστορία* με τα τεκταινόμενα του Περδίκκα κατά την εκστρατεία του τελευταίου στην Ιλλυρία, αποτελούμενη από 18 βιβλία. Αποκάλεσε τον Αλέξανδρο θεό και αυτό θεωρήθηκε ασεβές. [AKΛ, FHG, II, 338]

131. Αντίπατρος ο Ακάνθιος, δηλαδή από την Άκανθο της Χαλκιδικής επί του Στρυμονικού κόλπου, ιστορικός. [Jacoby, F., *FGrH*, n. 56]

132. Αντίπατρος ο Ιεραπολίτης Αίλιος (από την Ιεράπολη της Φρυγίας), ιστορικός του 2^{ου} με 3^ο αιώνα μ.Χ. Έζησε στη Ρώμη κι εκτελούσε χρέη γραμματέα του αυτοκράτορα Σεπτίμιου Σεβήρου και παιδαγωγού των μετέπειτα αυτοκρατόρων Γέτα και Καρακάλλα. Ήταν επίσης και δάσκαλος του Φιλόστρατου Β'. Απέκτησε τον τίτλο του υπάτου, όταν διοικούσε τη Βιθυνία. Διακρίνονταν για τη μεγάλη του ρητορική ικανότητα. Την εποχή που ήταν αυτοκράτορας ο μαθητής του Καρακάλλας, έπεσε στη δυσμένειά του και αυτοκτόνησε σε ηλικία 68 χρονών. Ήταν συγγραφέας μιας ιστορίας των χρόνων του αυτοκράτορα Σεπτίμιου Σεβήρου, και λόγους: «Ολυμπιακοί» και «Παναθηναϊκοί». Ο Φιλόστρατος Β' κάνει αναφορά στον Αντίπατρο στο έργο του «Βίοι σοφιστών». [Jacoby, F., *FGrH* n. 211]

133. Αντίπατρος από τη **Μαγνησία**, ιστορικός του 4^{ου} π.Χ. αιώνα. Με το ίδιο όνομα υπήρχε από τη Σιδώνα ένας επιγραμματοποιός (2^{ος} π.Χ. αιώνας), από την Ταρσό ένας στωϊκός φιλόσοφος (2^{ος} π.Χ. αιώνας), ένας άλλος επιγραμματοποιός από τη Θεσσαλονίκη ((1^{ος} π.Χ. αιώνας με 1^ο μ.Χ.) κι ένας εκκλησιαστικός συγγραφέας του 5^{ου} μ.Χ. αιώνα. [Jacoby, F., *FGrH* n. 69]

134. Αντίπατρος ο Σιδώνιος, συγγραφέας και ποιητής που γεννήθηκε στην Τύρο, αλλά έζησε στη Σιδώνα, ο οποίος γύρω στο 2^ο αιώνα π.Χ. συνέταξε έναν κατάλογο με τα επτά θαύματα του κόσμου. Έζησε στη Ρώμη και πέθανε στις αρχές του 1^{ου} αιώνα π.Χ. Για την ποίησή του και για το θάνατό του αναφέρεται ο Μελέαγρος ο Γαδαρεύς στην «Παλατινή Ανθολογία» (VII 428), με αναφορές στα ερωτικού περιεχομένου ποιήματά του. Σώθηκαν 80 περίπου επιτύμβια επιγράμματά του, διακρινόμενα από το πλούσιο ύφος τους, που επηρέασε τον Κικέρωνα και τον Q. Lutatius Catulus. Θα πρέπει να σημειώσουμε, ότι, υπήρχε και ένας στωϊκός φιλόσοφος με το ίδιο όνομα από την Τύρο, δάσκαλος του M. Porcius Cato Uticensis,

αὐτὸς ὁ ἰσθμὸς ἑκατὸν καὶ ἐξήκοντα στάδιοι, μετὰ δὲ δυοῖν κόλπων, τοῦ τε Ἰππωνιάτου, ὃν Ἀντίοχος Ναπιτίνον εἰρηκε, καὶ τοῦ Σκυλλητικῷ. Περίπλους δ' ἐστὶ τῆς ἀπολαμβανομένης χώρας πρὸς τὸν πορθμὸν ἐντὸς, στάδιοι δισχιλίοι. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἐπεκτείνεται (φησὶ) τοῦνομα καὶ τὸ τῆς Ἰταλίας, καὶ τὸ τῶν Οἰνωτρῶν, μέχρι τῆς Μεταποντίνης καὶ τῆς Σειριτίδος· οἰκῆσαι γὰρ τοὺς τόπους τούτους Χώνας, Οἰνωτρικὸν ἔθνος κατακοσμούμενον, καὶ τὴν γῆν ὀνομάσαι Χώνην. Οὗτος μὲν οὖν ἀπλουστέρως εἰρηκε καὶ ἀρχαϊκῶς, οὐδὲν διορίσας περὶ τῶν Λευκανῶν καὶ τῶν Βρεττίων. Hesychius: Χώνην τὴν Ἰταλίαν ἔλεγον, ὥς φησιν Ἀντίοχος ὁ Ξενοφάνους ἐν τῷ περὶ Ἰταλίας.

που ασχολήθηκε με τη φυσική φιλοσοφία, πέθανε περί το 45 π.Χ. και μνημονεύονται δύο έργα του: «Περί κόσμου» σε 8 βιβλία και «Περί του καθήκοντος». [Paul Kroh σ.70, Peter Jay, The Greek Anthology, ed. Allen Lane, 1973, σ. 123. Βασίλης Λαζανάς, Αρχαία ελληνικά επιγράμματα εμπνευσμένα από την Κόρινθο και την περιοχή της, Αθήνα, 1971, σ. 132]

135. Αντίπατρος ο Ρόδιος, ιστορικός που, όπως αναφέρεται από τον Στέφανο τον Βυζάντιο, έγραψε *Περί Ρόδου*. [FHG, IV, 306]

136. Αντισθένης ο Ρόδιος, 2^{ος} με 3^ο αι. π.Χ. Ιστορικός της Ρόδου, περιπατητικός φιλόσοφος, που ασχολήθηκε και με την ιστορία της φιλοσοφίας και του νησιού της καταγωγής του. Έργα του τα: *Ροδιακά* μία ιστορία της Ρόδου, που χρησιμοποίησε ο Πολύβιος για τις λεπτομέρειες ναυμαχιών που δόθηκαν στην εποχή του και στην περιοχή του Αντισθένη και το *Διαδοχαί φιλοσόφων* που περιελάμβανε τους φιλόσοφους αρχόμενος από τον Θαλή και τελευταίο τον Κλεάνθη (Διογένης Λαέρτιος). [Jacoby, F., *FGrH*, n. 508, FHG, III, 174,182]

137. Αντιφάνης ο Βεργαίος (από τη Βέργη της Θράκης), 4^{ος} αι. π.Χ. Έγραψε ταξιδιωτικές ιστορίες, περιπέτειες και φανταστικά συμβάντα, σε ένα έργο που λέγεται ότι το τιτλοφορούσε ως *Άπιστα* (απίστευτα). Από το όνομά του προέκυψε το ρήμα *βεργαίω* ή *βεργαῖζω*, που σημαίνει ψεύδομαι. [Kassel, R. y Austin, C., *PCG* = Kassel, R. y Austin, C., *Poetae Comici Graeci*, Berlín-Nueva York (Editorial W. de Gruyter, Berlín) 1983-2000, 2, σ. 312]

138. Αντρώνιος, κάποιος γεωγράφος αγνώστων λοιπών στοιχείων (ΑΚΛ).

139. Αντώνιος Διογένης, 1^{ος} με 2^ο αι. μ.Χ. Έγραψε μία πολύτομη αφηγηματική ιστορία με μυθιστορηματικά και περιπετειώδη στοιχεία σε 24 βιβλία με τίτλο: *Τα περί Θούλην απίστων λόγοι κδ'*, στην οποία περιέγραφε την περιπέτεια ενός Αρκάδα του Δεινία, που περιπλανήθηκε στον Καύκασο, στην Υρκανική θάλασσα (Κασπία) και τέλος φθάνοντας στην Θούλη ερωτεύτηκε την Δερκυλίδα. Στο έργο αυτό παρουσιάζονται πτυχές του *βίου του Πυθαγόρα*, έργο του νεοπλατωνικού Πορφυρίου (γνωστού για το δεκαπεντάτομο έργο του «Κατά των Χριστιανών»). Το έργο του αναφέρεται στη Μυριόβιβλο του Φωτίου. Ο Λουκιανός παρώδησε το έργο του στις *Αληθινές του ιστορίες*. [Stephens, S.A. y Winkler, J.J., Princeton, New Jersey, 1995]

140. Ανώνυμος, 3^{ος} αιώνας π.Χ., που άφησε ένα έργο με τίτλο: *Αττικής περιήγησις* (ΑΚΛ).

141. Ανώνυμος, άγνωστος συγγραφέας του *Αναμέτρησις της οικουμένης* ή *Περίπλου Πόντου Ευξείνου*, ένα συμπύλημα από το ομώνυμο έργο του Αρριανού του Νικομηδέα, ασήμαντο όμως από πλευράς γεωγραφικών πληροφοριών (Κρουμβάχερ, *Ιστορία της βυζαντινής λογοτεχνίας*, τ. 2^{ος}, Αθήνα 1900, ΑΚΛ).

142. Ανώνυμος, άγνωστος συγγραφέας του *Περίπλους της Ερυθράς θαλάσσης*, που πιθανολογείται ότι γράφτηκε γύρω από τον 1^ο αιώνα μ.Χ. και στο οποίο παρέχονται πλήθος οδηγιών στο *Ναυτίλο* της εσωτερικής αυτής θάλασσας. Περιγράφονται με ακρίβεια ο θαλάσσιος δρόμος στην Ερυθρά θάλασσα, ξεκινώντας από το λιμάνι *Μυός Όρμος*⁸⁷, συνεχίζοντας κατεβαίνοντας την Ερυθρά, έχοντας επόμενο σταθμό προς τα δεξιά τη *Βερνίκη* (Βερενίκη), μετά ακολουθεί η *Πτολεμαΐς Θηρών*, μετά η *κώμη Άδουλις*⁸⁸, που βρίσκεται στον

⁸⁷ Τών αποδεδειγμένων ὄρμων τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ τῶν περὶ αὐτὴν ἐμπορίων πρῶτός ἐστι λιμὴν τῆς Αἰγύπτου Μυὸς ὄρμος. Μετὰ δὲ αὐτὸν εἰσπλεόντων ἀπὸ χιλίων ὀκτακοσίων σταδίων ἐν δεξιᾷ ἡ Βερνίκη. Ἀμφοτέρων [δὲ] οἱ λιμένες ἐν τῷ ἐσχάτῳ τῆς Αἰγύπτου κόλποι τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης κείνται.

⁸⁸ Μετὰ δὲ τὴν Πτολεμαΐδα τὴν τῶν θηρῶν ἀπὸ σταδίων ὡς τρισχιλίων ἐμπόριον ἐστὶ νόμιμον ἡ Ἀδουλί, κείμενον ἐν κόλῳ βαθεῖ κατ' αὐτὸν τὸν νότον, οὗ πρόκειται νῆσος Ὀρεινὴ λεγομένη, τοῦ μὲν ἐσώτατον κόλπου σταδίου ὡς εἰς πέλαγος ἀπέχουσα διακοσίους, ἐξ ἀμφοτέρων [δὲ] τῶν μερῶν παρακειμένην ἔχουσα τὴν ἡπειρον, ἐν ἣ νῦν ὀρμεῖ τὰ καταγόμενα πλοῖα διὰ τὰς ἐκ τῆς γῆς καταδρομάς. Πρῶτον μὲν γὰρ ὀρμεῖ κατ' αὐτὸν τὸν ἐσώτατον κόλπον ἐν τῇ Διοδώρου λεγομένη νήσῳ παρ' αὐτὴν τὴν ἡπειρον, ἐχούση πεζὴν τὴν διάβασιν, δι' ἣς οἱ κατοικοῦντες βάρβαροι κατέτρεχον τὴν νῆσον. Καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἐν τῇ Ὀρεινῇ ἡπειρον ἀπὸ σταδίων εἴκοσι τῆς θαλάσσης ἐστὶν ἡ Ἀδουλί, κώμη σύμμετρος, ἀφ' ἣς εἰς μὲν Κολόνην μεσόγειον πόλιν καὶ πρῶτον ἐμπόριον τοῦ ἐλέφαντος, ὁδὸς ἐστὶν ἡμερῶν τριῶν. Ἀπὸ δὲ ταύτης εἰς αὐτὴν

Αδουλίτικο κόλπο και 80 στάδια (περίπου 14 km) κείται η νήσος *Ορεινή*, συνεχίζουμε νοτιότερα πάντα προς τα δεξιά με την *Αρσινόη*, απέναντι στις αραβικές ακτές υπάρχει η *Όκηλις*, ακολουθεί το νοτιότερο λιμάνι *Μαλαώ* προς την έξοδο της Ερυθράς προς το Αραβικό πέλαγος (Ινδικό ωκεανό), απέναντι του οποίου επί της Αραβικής βρίσκεται η Μούζα, επίνειον *αλίμενον μεν εύσαλον δε*, που ανήκει στους λαούς των Ομηρητών και των Σαβαίων (*Ευδαίμων Αραβία*) της αραβικής χερσονήσου. Οι ακτές της Σομαλίας και Κένυας, ήταν γνωστές ως «Αζανία» ή *Βαρβαρία*, με λιμάνια την *Οπώνη*, *Απόκοπα* και το πιο νοτιοδυτικό των *Ραπτών* (σημερινή Τανζανία)⁸⁹, ανατολικά του τελευταίου να εκτείνεται η *Βατραχεία θάλασσα* (πράσινο χρώμα) και να τελειώνουν οι βορειοδυτικές ακτές της Μαδαγασκάρης. Μετά τα στενά εξόδου της Ερυθράς θάλασσας εκτείνεται ο Αναλίτης κόλπος και το ακρωτήριο των Αρωμάτων (*κέρας αιθιοπικόν*) με το λιμάνι *Τάβαι*, απέναντι του οποίου βρίσκεται η νήσος του Διοσκουρίδη (Σοκότρα). Προς τις νότιες ακτές της Αραβικής κι επί του Αραβικού πελάγους τοποθετείται ο λιβανοφόρος λιμένας της μεσόγειας μητρόπολης *Σαββαθά* η *Κανή*. Πηγαίνοντας από την *Κανή* προς τις ακτές του σημερινού Ομάν, συναντάμε τη Μόσχα («*Μόσχα λιμήν λεγόμενος*», το σημερινό Μουσκάτ, πρωτεύουσα του σημερινού Ομάν), στο οποίον έρχονται εμπορεύματα όπως λιβάνι, ρύζι, σηρικά νήματα, πολύτιμοι λίθοι από τα Βαρύγαζα στις βορειοδυτικές Ινδίες. Μετά το Ομάν η *Περσίς* και ο Περσικός κόλπος. Τον περίπλουν αυτό μας τον έκανε γνωστό ο Αρριανός, ενώ ο συγγραφέας παραμένει μέχρι σήμερα ανώνυμος.

τὴν μετρόπολιν τῶν Αὐξωμιτῶν λεγομένων ἄλλων ἡμερῶν πέντε, εἰς ἣν ὁ πᾶς ἐλέφας ἀπὸ τοῦ πέραν τοῦ Νείλου φέρεται διὰ τοῦ λεγομένου Κυηνείου, ἐκείθεν δὲ εἰς Ἀδουλί. Τὸ μὲν οὖν ὅλον πλῆθος τῶν φονευομένων ἐλεφάντων ἢ ῥινοκεράτων περὶ τοὺς ἄνω νέμεται τόπους, σπανίως δὲ ποτε καὶ ἐν τῷ παρὰ θάλασσαν περὶ αὐτὴν τὴν Ἀδουλί θεωροῦνται. Πρόκεινται δὲ τοῦ ἐμπορίου καὶ κατὰ πέλαγος ἄλλαι νῆσοι μικραὶ ἐκ δεξιῶν (ἀμμιναὶ) πλείονες, Ἀλαλαίου λεγόμεναι, χελώνην ἔχουσαι τὴν εἰς τὸ ἐμπόριον φερομένην ὑπὸ τῶν Ἰχθυοφάγων.

⁸⁹ 15. Ἀπὸ δὲ Ὀπώνης τῆς ἀκτῆς εἰς τὸν νότον ὑποχωρούσης ἐπὶ πλείον, πρῶτα μὲν ἐστὶ τὰ λεγόμενα μικρὰ Ἀπόκοπα καὶ μεγάλα τῆς Αζανίας * διὰ ἀγκυροβολίων ποταμοὶ * ἐπὶ δρόμους ἔξ παρ' αὐτὸν ἤδη τὸν λίβαν· εἶτα Αἰγιαλὸς καὶ μικρὸς καὶ μέγας ἐπ' ἄλλους δρόμους ἔξ καὶ μετ' αὐτὸν κατὰ τὸ ἔξης οἱ τῆς Αζανίας δρόμοι, πρῶτον μὲν ὁ λεγόμενος Σαραπίωνος, εἶθ' ὁ Νίκωνος, μεθ' ὃν ποταμοὶ πλείονες καὶ ἄλλοι συνεχεῖς ὅρμοι, διηρημένοι κατὰ σταθμοὺς καὶ δρόμους ἡμερησίους (πλείονας), τοὺς πάντας ἐπτά, μέχρι Πυραλάων νήσων καὶ τῆς λεγομένης διώρυχος, ἀφ' ἧς μικρὸν ἐπάνω τοῦ λιβὸς μετὰ δύο δρόμους νυχθημέρους παρ' αὐτὴν τὴν δύσιν εἰτενηδιωμ* Μενουθιάς ἀπαντᾷ νήσος ἀπὸ σταδίων τῆς γῆς ὥσπερ τριακοσίων, ταπεινὴ καὶ κατάδενδρος, ἐν ἣ καὶ ποταμοὶ καὶ ὀρνέων γένη πλείστα καὶ χελώνη ὀρεινὴ. Θηρίων δὲ οὐδὲν ὅλως ἔχει πλὴν κροκοδείλων· οὐδένα δὲ ἀνθρώπων ἀδικουσιν. Ἔστι δὲ ἐν αὐτῇ πλοιάρια ῥαπτὰ καὶ μονόξυλα, οἷς χρώνται πρὸς ἀλίαν καὶ ἄγραν χελώνης. Ἐν δὲ ταύτῃ τῇ νήσῳ καὶ γυργάθοις αὐτὰς ἰδίως λινεύουσιν, ἀντὶ δικτύων καθιέντες αὐτοὺς περὶ τὰ στόματα τῶν προοράων.

16. Ἀφ' ἧς μετὰ δύο δρόμους τῆς ἡπείρου τὸ τελευταίότατον τῆς Αζανίας ἐμπόριον κείται, τὰ Ῥαπτὰ λεγόμενα, ταύτην ἔχον τὴν προσωνημίαν ἀπὸ τῶν προειρημένων ῥαπτῶν πλοιαρίων, ἐν ᾧ καὶ πλείστος ἐστὶν ἐλέφας καὶ χελώνη. Μέγιστοι δὲ (ἐν) σώμασι περὶ ταύτην τὴν χώραν ἄνθρωποι ὄρατοὶ κατοικοῦσι καὶ κατὰ τόπον ἕκαστος ὁμοίως τιθέμενοι τυράννοις. Νέμεται δὲ αὐτὴν, κατὰ τι δίκαιον ἀρχαῖον ὑποπίπτουσιν τῇ βασιλείᾳ τῆς πρώτης γινομένης Ἀραβίας, ὁ Μοφαρείτης τύραννος. Παρὰ δὲ τοῦ βασιλέως ὑπόφορον αὐτὴν ἔχουσιν οἱ ἀπὸ Μούζα, καὶ πέμπουσιν εἰς αὐτὴν ἐφόλκια τὰ πλείονα κυβερνήταις καὶ χρειακοῖς Ἀραβὶ χρώμενοι τοῖς καὶ συνήθειαν καὶ ἐπιγαμβρίαν ἔχουσιν ἐμπείροις τε οὔσι τῶν τόπων καὶ τῆς φωνῆς αὐτῶν.

[GGM, τ. 1^{ος}]

143. Ανώνυμος, Σταδιασμός ήτοι περίπλους της Μεγάλης θαλάσσης, δηλαδή της Μεσογείου, ένα έργο πολύ εμπειρισταωμένο, που μας δίνει ακριβείς αποστάσεις των περιγραφόμενων τόπων. Θεωρείται έργο του 4^{ου} μ.Χ. αιώνα και τόσο άρτιο ως προς την περιγραφή της Μεσογείου και των μετρήσεων σε στάδια, ώστε να χρησιμοποιηθεί ως πρόδρομος ναυτικός οδηγός από το αγγλικό ναυτικό, πριν το Αγγλικό Ναυαρχείο βγάλει τους δικούς του που χρησιμοποιούμε μέχρι σήμερα. Ο συγγραφέας έχει αντλήσει εξαιρετικές πηγές για να δώσει με ακρίβεια τον παράπλου της αφρικανικής ακτής, της ασιατικής και της ευρωπαϊκής από την Αλεξάνδρεια μέχρι τις στήλες του Ηρακλή, με ακριβείς αποστάσεις, περιγραφή υφάλων, σκοπέλων, τόπως ποσίμου ύδατος, αποστάσεις σε στάδια των διαφόρων διαδοχικών λιμένων, έργο γενικά ανεκτίμητης αξίας για τη ναυσιπλοΐα. Αλλά δυστυχώς το μεγαλύτερο μέρος του έργου έχει απωλεστεί. Πρέπει να σημειώσουμε ότι γνήσιοι βυζαντινοί γεωγραφικοί χάρτες στα ελληνικά δεν έχουν διασωθεί κατά έναν περίεργο τρόπο και η αιτία πρέπει να προσανατολιστεί προς τη μεριά της Εσπερίας των Λατίνων. [Κρουμβάχερ, Ιστορία της βυζαντινής λογοτεχνίας, τ. 2^{ος}, Αθήνα 1900, Καρύδης, ΝΕΑΡΧΟΣ, ΑΘΗΝΑ 1940]

144. Ανωνύμου συγγραφέα κάποιας ιστορικής επιτομής με τίτλο: ΥΠΟΤΥΠΩΣΙΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΕΝ ΕΠΙΤΟΜΗ, στην οποία αναφέρεται το μέγεθος της γης⁹⁰. [εκδ. K. Müllerus, GGM v. II, σ. 494-509]

145. Ανωνύμου η «ΔΙΑΓΝΩΣΙΣ ΕΝ ΕΠΙΤΟΜΗ ΤΗΣ ΕΝ ΤΗ ΣΦΑΙΡΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ»⁹¹, έργο που χρονολογείται το 2^ο αιώνα μ.Χ. και του οποίου σώζονται λίγες

⁹⁰ «Αναμέτρησις τῆς ὅλης γῆς. Ἡ τῆς ὅλης γῆς περίμετρος σταδίων, κε' μυριάδων καὶ, β παραδέδοται. Μῆκος δὲ τῆς οἰκουμένης τὸ μὲν ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν σταδίων ἀναμετρεῖται ἑπτακισμυρίων. Τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ ἀπὸ Γάγγου ποταμοῦ ἐκβολῆς, τοῦ ἐν Ἰνδοῖς ἐωθινωτάτου, ἐπὶ τὸ δυτικώτατον τῆς ὅλης οἰκουμένης ἀκρωτήριον, ὃ καλεῖται μὲν Ἰερὸν, τῆς Λυσιτανίας δ' ἐστὶν ἄκρον· τοδ' ἐστὶ τῶν Ἡρακλέους στηλῶν δυτικώτερον σταδίοις που τρισχιλίοις. Τοῦτο μὲν δὴ τὸ μῆκος τῆς ὅλης οἰκουμένης. Τὸ δὲ πλάτος, ἢ πλατυτάτη οὖσα τυγχάνει, τρισμυρίων ἀναμετρεῖται σταδίων, χιλίων ἑλαττον, ἀπὸ μεσημβρίας ἐπὶ τὰς ἀρκτους...».

⁹¹ (9.) Περί δὲ τῶν τῆς ἡμέρας διαφορῶν, καθότι ἐπὶ μὲν τοῦ κατὰ τὸν ἰσημερινὸν τμήματός ἐστιν ὥρων ἰβ', ἐπὶ δὲ τοῦ κατὰ τὸν διὰ Θούλης ὥρων κ', καὶ τοῦτό σοι, καθόσον ἐστὶν ἡμῖν δυνατόν, ἐροῦμεν. Ἔστιν οὖν ἰδεῖν οὕτως. Ὑποτυπώσομεν ἐνταῦθα πόλον. Δύσληπτον μὲν γάρ ἐστιν, ὥς καὶ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, ἐν ἐπιπέδῳ τὴν τοῦ σφαιροειδοῦς καταλαβεῖν ὥς ἐνὶ θεωρίᾳ· πλὴν τοῖς νοῦν ἔχουσιν εὐκόλως ἂν καὶ διὰ τοῦτου καταληπτὴ γενήσεται, μόνον εἰ τοῖς σχήμασι καὶ στοιχείοις μετὰ ἀκριβείας προσέχωσι.

σελίδες, που υποδεικνύουν το σφαιροειδές της γης και τη στεριά να καταλαμβάνει το ¼ της επιφάνειάς της⁹². [K. Müller, *Geographi Graeci minores*, vol. 2. Paris: Didot, 1861 (repr. Hildesheim: Olms, 1965) σ. 488-493]

146. Ανώνυμος, ιστοριογράφος-μυθογράφος που έγραψε την ιστορία του Ηρακλή σε επιγραφή⁹³. [F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker (FGrH)* n. 40]

147. Ανώνυμος, ιστορικός που έγραψε για τον Πολύβιο⁹⁴ (F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker (FGrH)* n. 83).

148. Ανώνυμος, συγγραφέας ενός αποσπάσματος, ενός είδους ιστορικής αναφοράς⁹⁵ (F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker (FGrH)* n. 105).

149. ΑΝΩΝΥΜΟΥ ιστορία του Αλεξάνδρου και σώζονται μόλις 55 λέξεις σε πάπυρο Οξυρύγχου⁹⁶ (F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker (FGrH)* n. 148). [H.J. Mette, "Die Kleinen griechischen Historiker heute," *Lustrum* 21 (1978) σ. 19]

150. Ανώνυμος, αγνώστου ιστορικού που έγραψε για την ιστορία των διαδόχων του Αλεξάνδρου σε επιτομή⁹⁷, η οποία δεν έχει διασωθεί (F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker (FGrH)* n.155).

151. Ανώνυμος, ιστορικός που έγραψε για τον Πύρρο⁹⁸ και αναφέρεται από τον Πανσανία (F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker (FGrH)* n. 159).

152. Ανώνυμος, ιστορικός του 3^{ου} π.Χ. αιώνα που έγραψε για τη Συρία⁹⁹ (F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker (FGrH)* n. 160).

⁹² «Δέον τοίνυν εἶδέναι σε, ὥς ἡ οἰκουμένη πᾶσα πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ὅλης γῆς ἀναλογιζομένη τὸ τέταρτον ταύτης εὐρίσκεται. Ἐπειδὴ γὰρ σφαιροειδὴ ταύτην παρελάβομεν εἶναι, καὶ περίμετρον ἔχειν μοιρῶν τξ', τὰς μὲν ρπ' κατὰ τὸ φαινόμενον μέρος τῆς γῆς ὑποθώμεθα, τὰς δ' ἑτέρας ρπ' τῷ μὴ φαινομένῳ δώμεν. Τοῦτο δὲ ποιήσωμεν ἐπὶ τοῖς τέσσαρσι τῆς οἰκουμένης μέρεσι, βορείῳ λέγω καὶ νοτίῳ καὶ ἐσπερίῳ καὶ ἐώῳ».

⁹³ Ἡρακλέους πράξεις. 3/ Ἡρακλῆς. νν. α γενόμενος / Μ[]ι[] - 1 ν[]υ[] ἄ[]ν[] (?) Ὁ[]ρ[]χομένον εἶλε τὰν 5/ πόλιν Ἐργῖνον φονεύσας τὸν / βασιλέα κ[]α[]ι[] τ[] ἄ[]ν[]λ[]ι[]μ[]αν 2 ἐπὶ / τοῦ πεδίου αὐτοῖς ἀποφράξας [ποτα]μόν. καὶ εἰς Λυ/δῖαν ἐστρα- 3 τεύσατο ποτ' Ὅμ 10/ φ[] ἄ[]λ[]α[]ν[] τ[] ἄ[]ν[] Ἰ[]α[]ρ[]δ[] ἄ[]ν[]ο[]υ[] κ[]α[]ι[] Μ[]α[]ι[]ο[]ν[]α[]ς[] α[]ὐτῶν ὕ[]π[]α[]κ[]ό[]ο[]υ[]ς[] ἐποίη/σε Κ[]ίον τ[]ε[] ἔ[]κ[]τ[]ι[]σ[]ε[] (?) πόλιν Πολ[]ύ[]/φαμο[]ν βασιλέα[]ι[] ...

⁹⁴ καίτοι γ' οὐκ ἄγνοῶ διότι καὶ πλείους ἔτεροι τῶν συγγραφέων τὴν αὐτὴν ἐμοὶ προεῖνται φωνήν, φάσκοντες τὰ καθόλου γράφειν καὶ μεγίστην τῶν προγεγονότων ἐπιβεβλησθαι πραγματείαν. (2) περὶ ὧν ἐγώ, παραιτησάμενος Ἐφορον τὸν πρῶτον καὶ μόνον ἐπιβεβλημένον τὰ καθόλου γράφειν (70 T 7), τὸ μὲν πλεῖον λέγειν ἢ μνημονεύειν τινὸς τῶν ἄλλων ἐπ' ὀνόματος παρήσω (3) μέχρι δὲ τούτου μνησθήσομαι, διότι τῶν καθ' ἡμᾶς τινες γραφόντων ἱστορία...

⁹⁵ *ο[]ποις | ** τοδε | ** εν | ** σ[]των 5 | ** ο[]ὐκ οἶδεν | ** ἑαυτῶ | ** κοινὸν | ** τ[]α[] ὦφε | ** εἰς δ[] ἐ 10 | | ** Σπ[]α[]ρ[] | ** εσ.σ | ** | | ..ταπ[]..τα δια | β[] ἄ[]ς[] | ε[] ι[]ς[] τὴν ἡπειρον (?) | [πο]λλήν 1 τῆς παραλί[]ας ὕπ[]ωρ[]ί[]ας ἔκτισεν. 5 | Χίλων δὲ ὁ Λάκων | ἐφορεύσας καὶ στρα[]τηγ[]|σας Ἀναξανδρίδῃ[]ς τε| τὰς ἐν τοῖς Ἑλλ[]ησ[]ι[]ν[] | τ[]υρ[]α[]ννίδας[] 2 κ[]ατέλυ 10 | | σα[]ν[]· ἐν Σικυῶν[]ι[] μὲν | Αἰ[]σ[]χ[]ι[]ν[]η[]ν[] | Ἰππῖαν δὲ Ἀθήνησιν (?) Πεισιστ[]ρα[]τ[]—

⁹⁶ PAP. HAMBURG. 652 s. I a. (Hamb. Papyri Nr. 130 p. 74—76 [1956]): (11)...φ[]' []ωσεν ἐπανατ[]ιθ— []' [] ἑαυτοῦ τὸ δεύ[]τερον []' []ον..ς (1) αὐτοῦς []' [] τῇ μαχαίρᾳ Κλεῖ[]τος εἰς τῶν Α'λεξάνδρου ἐτα[]ίρων []' [] ἐκ[] τῶν πλαγίων τ[] τύπτει[] τῶι δ[]όρατι τὸν ετα[]' [] κατὰ τὴν μάλην καὶ κα[]ταβάλλει ' αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἵππου. []' []νεῖ Κλεῖτος .αλ[]' [] τῆς μ[]άχης ταύτης τ[]' []μεγάλου ἀγώνος κα[]' []ου Αλεξαν- @1 (5) δρο[] ἀνη[]ρέθησ[]αν τῶν Περσῶν ἵππεις δισχίλιοι ' καὶ πεζοὶ δισμύρι[]-ἐκ δὲ τῶν τοῦ Α'λεξάνδρου τριάκον[]τα τέσσαρες, ὧν ' ἐννέα[]..αν ἐκ τῶν [πεζῶν []' []σάμενος πο[]

⁹⁷ ὅτι Ἀλεξάνδρου τελευτήσαντος ἐναπελείφθησαν αἱ γυναῖκες αὐτοῦ 1 καὶ παῖς ἀτελής, ὃν ἐγέννησεν ἐκ τῆς Ῥωάνης. στασιαζόντων δὲ τῶν περὶ αὐτὸν περὶ τῆς βασιλείας ἐτάχθη βασιλεύειν ὁ ὁμοπάτριος ἀδελφὸς Ἀλεξάνδρου ὁ Ἀρριδαῖος, ὁ καὶ Φίλιππος ὕστερον ὀνομασθεὶς, μέχρις οὗ φθάσῃ εἰς ἀνήκουσαν ἡλικίαν ὁ Ἀλεξάνδρου παῖς. (2) ἐπεὶ δὲ ἦν νωθρὸς ὁ Ἀρριδαῖος, ἔτι δὲ καὶ ἐπιληπτικός, ἠρέθη ἐπίτροπος καὶ ἐπιμελητὴς τῶν βασιλικῶν πραγμάτων ὁ Περδίκκας, ὃν δέδωκεν ὁ Ἀλέξανδρος τελευτῶν τὸν ἑαυτοῦ δακτύλιον ὥς πιστοτέρῳ τῶν ἄλλων...

⁹⁸ ἔστι δὲ ἀνδράσι βιβλία οὐκ ἀφάνεσιν ἐς 1 συγγραφὴν, ἔχοντα ἐπίγραμμα ἔργων ὑπομνήματα εἶναι. ταῦτα ἐπιλεγόμεναι μοι 2 μάλιστα ἐπὶ λθε θαυμάσια Πύρρου τόλμαν τε, ἦν μαχόμενος αὐτὸς [τε] παρείχετο, 3 καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς ἀεὶ μέλλουσιν ἀγῶσι πρόνοιαν

⁹⁹ (ὁ Ἀνδρίσκος) διήνυσεν ἐ[]πὶ τὰ τεῖχη παραγενέσθαι, | [καὶ τοὺς μὲν ἀποκτείνας, τοὺς δ'] ἑτέρους κατα...

153. Ανώνυμος, ιστορικός που έγραψε για τον Αννίβα¹⁰⁰ (F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker* (FGrH) n. 180).

154. Ανώνυμος, που έγραψε *Παρθικά*¹⁰¹, δηλαδή για την ιστορία του ελληνικού βασιλείου της Παρθικής χώρας, περιοχής η οποία βρίσκεται σήμερα στο σημερινό Αφγανιστάν, κυρίως βόρεια της Ινδίας και του Πακιστάν (F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker* (FGrH) n. 203).

155. Ανώνυμος ο Κορίνθιος, άγνωστος ιστορικός που αναφέρεται από τον Λουκιανό κι έγραψε για τους Παρθικούς πολέμους¹⁰². (F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker* (FGrH) n. 204).

156. Ανώνυμος ο Μιλήσιος, άγνωστος ιστορικός του 2^{ου} μ.Χ. αιώνα (F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker* (FGrH) n. 205).

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΜΙΛΗΣΙΟΣ.

1.

Lucianus Quom. hist. conscrib. c. 14, p. 260 ed. Didot. : Ἐγὼ δ' οὖν καὶ διηγήσομαι ὅποσα μέμνημαι ἑναγχος ἐν Ἰωνίᾳ συγγραφέντων, καὶ νῆ Δία ἐν Ἀχαιῇ πρῶτην ἀκούσας τὸν αὐτὸν τοῦτον πόλεμον διηγούμενων· καὶ πρὸς Χαρίτων μηδεὶς ἀπιστήσῃ τοῖς λεχθησομένοις· ἦτι γὰρ ἀληθὲς ἐστὶ καὶ ἐπωμοσάμην, εἰ ἀστείον ἦν ὄρκον ἐντιθέσθαι συγγράμματι. Εἷς μὲν τις αὐτῶν ἀπὸ Μουσῶν εὐθύς ἤρξατο παρακαλῶν τὰς θεὰς συνεψάσθαι τοῦ συγγράμματος. Ὅρᾳς ὡς ἐμμελὲς ἡ ἀρχὴ καὶ περὶ πόδα τῇ ἱστορίᾳ καὶ τῷ τοιούτῳ εἶδει τῶν λόγων πρέπουσα ; Εἶτα μικρὸν ὑποβὰς Ἀχιλλεὺς μὲν τὸν ἡμέτερον ἄρχοντα εἰκάζει, Θερσίτη δὲ τὸν τῶν Περσῶν βασιλέα, οὐκ εἰδὼς ὅτι ὁ Ἀχιλλεὺς ἀμείνων ἦν αὐτῷ, εἰ Ἐκτορα μᾶλλον ἢ Θερσίτην καθήρει, καὶ εἰ πρόσθεν μὲν ἐφευγεν ἐσθλὸς τις,

δοῖωκε δὲ μὲν μέγ' ἀμείνων.

[FHG, III, σ. 647]

157. Ανώνυμος, ιστορικός και φιλόσοφος¹⁰³ του 2^{ου} μ.Χ. αιώνα (F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker* (FGrH) n. 206).

158. Ανώνυμος, ιστορικός που έγραψε *Περὶ Μεγάρων*¹⁰⁴. [FGrH n. 487 F]

159. Ανώνυμος, ιστορικός και χρονογράφος που έγραψε Ρωμαϊκό χρονικό¹⁰⁵ (Chronica Romanum, ed. Theod. Mommsen, FGrH n. 252).

¹⁰⁰ ἔνιοι δὲ τῶν συγγεγραφότων τὰς κατ' 1 Ἀννίβαν πράξεις, βουλόμενοι τὰς αἰτίας ἡμῖν ὑποδεικνύναι δι' ἃς Ῥωμαίοις καὶ Καρχηδονίοις ὁ προεξηγημένος ἐνέστη πόλεμος, πρῶτην μὲν ἀποφαίνουσι 2 τὴν Ζακάνθης πολιορκίαν ὑπὸ Καρχηδονίων, (2) δευτέραν δὲ τὴν διάβασιν αὐτῶν παρὰ τὰς συνθήκας τοῦ προσαγορευομένου παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις Ἰβηρος ποταμοῦ. (3) ἐγὼ δὲ ταύτας ἀρχὰς μὲν εἶναι τοῦ πολέμου φήσαιμι ἂν, αἰτίας γε μὴν οὐδαμῶς ἂν συγχωρήσαιμι. 101 ἂφ' οὗ δὴ τὰ ἐν ποσὶ ταῦτα κεκίνηται, ὁ πόλεμος ὁ πρὸς τοὺς βαρβάρους καὶ τὸ ἐν Ἀρμενίᾳ τραῦμα καὶ αἱ συνεχεῖς νίκαι, οὐδεὶς ὅστις οὐχ ἱστορίαν συγγράφει, μᾶλλον δὲ Θουκυδίδαι ...

¹⁰² ..ἄλλος ... οὐδὲ τὸν ἕτερον πόδα ἐκ Κορίνθου ὡποτε προβεβηκὼς οὐδ' ἄχρι Κεγχρεῶν ἀποδημήσας, οὐτι γε Συρίαν ἢ Ἀρμενίαν ἰδὼν, ὧδε ἤρξατο – μέμνημαι γάρ – «ὧτα ὀφθαλμῶν ἀπισ...

¹⁰³ εἰ δέ με δεῖ καὶ σοφοῦ 1 ἀνδρὸς μνησθῆναι, τὸ μὲν ὄνομα ἐν ἀφανεῖ κείσθω, τὴν γνώμην δὲ ἐρῶ καὶ τὰ πρῶτην ἐν Κορίνθῳ συγγράμματα κρείττω πάσης ἐλπίδος. ἐν ἀρχῇ μὲν γὰρ εὐθύς ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ προοιμίου περιόδῳ συνηρώτησε 2 τοὺς ἀναγινώσκοντας λόγον πάνσοφον δεῖξαι σπεύδων· ὡς μόνῳ ἂν τῷ σοφῷ πρέποι ἱστορίαν συγγράφειν. εἶτα μετὰ μικρὸν ἄλλος συλλογισμός, 3 εἶτα ἄλλος· καὶ ὅλως ἐν ἅπαντι σχήματι συνηρώτητο αὐτῷ τὸ προοίμιον. τὸ <δὲ> τῆς κολακείας ἐς κόρον, καὶ τὰ ἐγκώμια ...

¹⁰⁴ «1 Σκεῖρωνα δὲ πρὸ τῆς Μεγαρικῆς ἀνέειλε ρίψας κατὰ τῶν πετρῶν, ὡς μὲν ὁ πολὺς λόγος ληιστευόντα τοὺς παριόντας, ὡς δ' ἔνιοι λέγουσιν ὕβρει καὶ τρυφῇ προτείοντα τὸ πόδε τοῖς ξένοις καὶ κελεύοντα νίπτειν, εἶτα λακτίζοντα καὶ ἀπωθοῦντα νίπτοντας εἰς τὴν θάλασσαν. 2 οἱ δὲ Μεγαρόθεν συγγραφεῖς ὁμόσε τῇ φήμῃ βαδίζοντες καὶ τῷ πολλῷ χρόνῳ κατὰ Σιμωνίδην».

¹⁰⁵ [ἂφ' οὗ Σ ὕλλα]ς ἐπὶ Μιθ[ραδατικὸν πόλ]εμον ἐξήλ[θεν, καὶ Σ]ωτήρ 1 ὁ Φύσκων πα[ρακληθεῖς] τὸ δεύτερον καὶ κα[τελ]θὼν εἰς Αἴγυπτον ἐβασί- 2 λευσεν, ἂφ' οὗ ἔτη ργ. BNJ 252 A 2 ἂφ' οὗ Μάριος Ὡστίαν καταλαβόμενος καὶ ἀναγκάσας σ[]ν[]ν[] [θέσ]θαι 3 4 οὐκ ἐμμείνας τῇ πίστει Ὀκταοῦιον ἀπέκτεινεν, Σύλλας δ' ἐπὶ τῆς Ἀττικῆς Ἀθήνας ἐξεπολιόρκησεν, ἔτη ρβ.

160. Ανώνυμος, ιστορικός που έγραψε *Χρονικόν Αρχόντων* της Αθήνας (F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker* (FGrH) n. 258).

161. Ανώνυμος, ιστορικός που έγραψε των *Εὐμολπιδῶν πάτρια* (testimonium). Σώζονται μόνον 15 λέξεις (F. Jacoby, *FGrH*, n. 355).

162. Ανώνυμος, συγγραφέας των ορισμών¹⁰⁶, ενός κειμένου που έχει διασωθεί από 789 λέξεις και περιγράφει τα τοπωνύμια της Αθήνας.

163. Ανώνυμος, ιστορικός που έγραψε για τις θυσίες των Αθηναίων¹⁰⁷ (De sacris Atheniensibus). [F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker* (FGrH) n. 368]

164. Ανώνυμος που έγραψε *Περί Ολυμπιονικῶν*, ένα κείμενο που βρέθηκε σε πάπυρο του Οξυρύγχου, ο σε αριθμό 2222¹⁰⁸ (F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker* (FGrH) n. 415).

165. Ανώνυμος, ιστοριογράφος επίσης πάπυρου του Οξυρύγχου με 30 λέξεις που αναφέρεται σε χρονικό Ολυμπιακών αγώνων. [Victores olympici (P. Oxy. 23.2381), H.J. Mette, "Die Kleinen' griechischen Historiker heute," *Lustrum* 21 (1978): 29]

166. Ανώνυμος, που έγραψε *Χρονικό της Περγάμου* (F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker* (FGrH) n 506).

167. Ανώνυμος ιστορικός εξηγητής με σωσμένες 98 λέξεις¹⁰⁹ του κειμένου του (F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker* (FGrH) n. 352).

168. Ανώνυμος, που έγραψε ιστορία της Λέσβου (*Περί Λέσβου*, σώζονται 361 λέξεις, F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker* (FGrH) n. 479).

169. Ανώνυμος, που έγραψε για τον **Θηραμένη**, στρατηγό και δημαγωγό των Αθηναίων, γεννηθείς στην Κω, υιοθετημένος από τον στρατηγό Άγωνα του Πελοποννησιακού πολέμου και κτίστη της *Αμφιπόλεως*. Ήταν περιβόητος αργότερα για την σκληρότητά του μεταξύ των τριάκοντα τυράννων. (H.J. Mette, "Die Kleinen' griechischen Historiker heute," *Lustrum* 21 (1978) σ. 11).

170. Ανώνυμος που έγραψε για τον ποταμό *Νείλο*¹¹⁰ (F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker* (FGrH) n. 647).

171. Ανώνυμος, που έγραψε **Φιλιππικά** (H.J. Mette, "Die Kleinen' griechischen Historiker heute," *Lustrum* 21 (1978) σ. 17-18).

¹⁰⁶ μήποτε οὖν τὸ χωρίον (φασί τινες) ἐκεῖνο πᾶν, ὃι περιλαμβάνεται καὶ ἡ Πινύξ, Κολωνός ἐστιν, οὗ ἕτερος ὁ μίσθιος λεγόμενος. οὕτως μέρος τι νῦν σύνηθες γέγονε τὸ Κολωνὸν καλεῖν τὸ ὀπισθεν τῆς Μακρᾶς Στοᾶς. ἀλλ' οὐκ ἔστι· Μελίτη γὰρ ἅπαν ἐκεῖνο, ὡς ἐν τοῖς Ὑπομνήσεσιν γέγραπται τῆς πόλεως.

¹⁰⁷ Αἴλιος μέντοι Λιονύσιος Δαῖραν γράφων δυσυλλάβως τὴν Δαείραν φησιν, ὅτι οἱ περὶ τελετὰς καὶ μυστήρια τὴν ὕγρην οὐσίαν δαῖραν ὀνομάζουσιν.

¹⁰⁸ [..... Μα]ρωναίτης πάλην· / [Εὐθυμος Λο]κρὸς ἀπ' Ἰταλίας πύξ· / [Θεο-

γένης Θ]άσιος παγκράτιον· / [..... Λ]άκων παι<6δ>6 στάδιον· / [Θεόγνητος Αἰγι]νήτης παι<6δ>6 πάλην· /

[Αγ]ησί[δα]μος Λοκρὸς ἀπ' Ἰταλίας παι<6δ>6 πύξ· και PAP. OX. 2381 s. 3 p. (vol. 23, 1956, 100f. [Taf.

3]):]4ς(396a.)· [Ε]ὐπόλεμος Ἡλεῖος στάδιον· [Κ]ρωκίνας Θεσσαλὸς ἀπὸ Λαρίσ(ης) δίαυλ(ον)· [...]ώνιος Κρής δόλιχον· []_ος Κορίνθιος πάλ[ην]· []_υ[.]ος πύξ· []_ναν[] παγκράτιον [...]

¹⁰⁹ Τριτοπάτορες· Δήμων ἐν τῇ Ἀτθίδι φησὶν ἀνέμους εἶναι τοὺς Τριτοπάτορας. Φιλόχορος δὲ τοὺς Τριτοπάτορας πάντων γεγονέναι πρώτους... Φανόδημος δὲ ἐν ζ' φησὶν ὅτι μόνον Ἀθηναῖοι θύουσι τε καὶ εὐχονται αὐτοῖς ὑπὲρ γενέσεως παίδων ὅταν γαμεῖν μέλλωσιν. ἐν δὲ τῷ Ὁρφέως Φυσικῶι (F 318 Kern) ὀνομάζεσθαι τοὺς Τριτοπάτορας Ἀμαλκεῖδην καὶ Πρωτοκλέα καὶ Πρωτοκρέοντα, θυρωροὺς καὶ φύλακας ὄντας τῶν ἀνέμων. ὁ δὲ τὸ Ἐξηγητικὸν ποιήσας Οὐρανοῦ καὶ Γῆς φησὶν αὐτοὺς ὁ δὲ τὸ Ἐξηγητικὸν ποιήσας Οὐρανοῦ καὶ Γῆς φησὶν αὐτοὺς.

¹¹⁰ Diels (aus Theophrasts Φυσικῶν δόξαι): (1) Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, εἷς τῶν ζ' σοφῶν, φησὶ διὰ τοὺς ἐτησίας γίνεσθαι τὴν ἀναπλήρωσιν· 2 πνεῖν γὰρ αὐτοὺς ἐναντίους τῷ ποταμῶι, καὶ τὰ στόματα κεῖσθαι κατὰ τὴν πνοὴν αὐτῶν· τὸν μὲν οὖν ἄνεμον ἐξ ἐναντίας πνέοντα κωλύειν τὴν ἔκβασιν τοῦ ποταμοῦ ἐκπύειν εἰς τὴν θάλασσαν, τὸ δὲ κύμα προσπίπτον ἀντίον τοῖς στό-μασι καὶ οὐρίον ὃν ἀνακόπτειν τὸν ποταμόν, καὶ <τὴν> ἀναπλήρωσιν οὕτως 3 φησὶ γίνεσθαι...

- 173. Ανώνυμος**, που έγραψε για Οδυσσέα και Διομήδη¹¹¹. [Varia, FGrH n. 18]
174. Ανώνυμος, ο οποίος έγραψε για την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου¹¹². [FGrH n. 151]
175. Ανώνυμος, ο οποίος έγραψε για τους Σαμιακούς Ώρους¹¹³. [FGrH n. 544]
176. Ανώνυμος περιηγητής, ο οποίος έγραψε για το λιμάνι της Ζέας¹¹⁴. [FGrH n. 369]
177. Ανώνυμος, ο οποίος έγραψε *Περί Πεισιδίκης*¹¹⁵. [FGrH n. 479]
178. Ανώνυμος, ο οποίος έγραψε για τους Δωριείς στην Πελοπόννησο¹¹⁶. [FGrH n. 596]
179. Ανώνυμος, ο οποίος έγραψε για τον Θαλή¹¹⁷. [FGrH n. 647, Anonymus Florentinus und Andere Eklogai über den Nil]
180. Ανώνυμος, ιστορικός από την Ερμούπολη¹¹⁸ της Αιγύπτου. [FGrH n. 637]

111 Ὀδυσσεὺς καὶ Διομήδης εἰσελθόντες εἰς Εἴλιον / ὅπως ἐκκλέψωσιν] τὸ τῆς Ἀθηνᾶς οὐράνιον / ἄγαλμα, τοῦτο Ἐλῆνου πάλιν αὐτοῖς εἶπαν[τος, / ἀποκτείνουσι]ν Κόροιβον τὸν Μύγδο[νος [τὸν ἐκ Φρυγίας] ἐληλυθότα ἐπὶ συνμα[χί/αν τοῖς Τρώσιν] καὶ ἄλλους αὐτοῦ ἑταίρους / τῶν φυλασσόντων· καὶ σώζονται πρὸς τοῦς Ἑλληνας ἔχοντες] τὸ Παλλάδιον. εἶτα γε[ίνε/ται τούτοις μὲν] χαρὰ, τῶν δὲ Τρώων [.../.....] (5) τροπὴ ἐπὶ τοῖς γεγεν[η/μένοις. Ὀδυσσεὺς δὲ καὶ Φοῖνιξ πλε[υ/σάμενοι εἰς τὴν] Σκυρον ἄγουσι τὸν Ν[εο/πτόλεμον ἤδη, κα]ὶ ἀποδίδωσιν αὐτῷ [Ὀδυσ/σεὺς τὰ ὅπλα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ἀχιλλεὺς / δὲ αὐτῷ φαντάζε/ται παρὰ τ[ῷ τύμ/βωι. καὶ κατὰ τὸν αὐ]τὸν καιρὸν [Εὐρύπυλος ὁ Τηλέφου υἱός] ἐκ τῆς Μυ[σίας πα/ραγίνεται βοηθῶν] τοῖς Τρώσι [...] Πριάμωι (?). εἶτα [...] γίνε/ται μάχη [...]

¹¹² μάχονται. φοβηθέντες οὖν μήποτε 1 ὀνειδισθῶσιν ὡς προδεδωκότες τῷ Ἀλέξανδρῳ τὰ πράγματα, ἔμμενον καὶ τὰ πρὸς τὴν μάχην παρεσκευάζοντο. ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος ἐστρατοπεδεύετο ἐπὶ τοῖς χεῖλεσι τοῦ Γρανικοῦ, οἱ δὲ Πέρσαι ἐκ τοῦ ἐναντίου μέρους· γενομένης δὲ συμβολῆς ἐνίκησεν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ παραλαβὼν πολλὰ λάφυρα τῶν Περσῶν ἔπεμψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καταπλησσομένης καὶ διὰ τοιοῦτου τρόπου τοὺς Ἑλληνας, δῶρά τε ἔπεμψεν Ὀλυμπιάδι τῇ μητρί, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπῆει ἐπὶ τὴν ἐξῆς. (2) ἐπεὶ δὲ παρεγένετο...

¹¹³ ὁ δὲ τοὺς Σαμιακοὺς Ὄρους 1 συγγεγραφῶς ἐπὶ τῶν πρώτων κληθέντων ἱμαθητῶν τῶν περὶ ἡρόστρατον² φησὶν χελιδόνα λευκὴν φανῆναι. Commentary Herakleid. Pol. 10, 3 ὅτι ἐν τοῖς Σαμίῳις ἐφάνη λευκὴ χελιδὼν, οὐκ ἐλάττων πέρδικος 3. Aelian.N.A. 10, 34 ὡ φησάν ποτε καὶ χελιδόνες λευκαί, ὡς Ἀλέξανδρος ὁ Μύνδιος φησιν 4. Ders. 17, 20 verbindet mit der chroniknotiz aus der Σαμίων πολιτεία 5 ...

¹¹⁴ «I//... ω/.../.../...εἰ 5 /...α[]ν/...γους/...1 τεπαι/...αδος/...μ[]οι 10/.../...ογο/...τα/...νπα/...τις 15/2 ...το/...ω Π/(§ 1) (ca. 14) |..... νουνπ[.../(14) |.....]ερ[]ωτ.[.../ (14) |..... ἐπὶ πρ[.../3 (14) |.....]λ[]ιμένο[... 5/ν[]ε[]ω[]ρίοις (?) ο.[...]σ[]ι τε καὶ π[]/[...] /έ[]τ[]ερ[ο[]α[]ις 4 (?) περιεσ[τ]ε[]μμέν[ου...].ητο[]/[...]ε[]...μ[] ἐν τῇ Ζέαι λ[] []ιμῆν...]νεωσοί-5 κους περιέχ[]ων. π[] []ρὸς δὲ μεσημ[]βρίαν ὥρολόγιον ε[] [].....κα[] 10/θ' ...».

¹¹⁵ Περί Πεισιδίκης. λέγεται δὲ καὶ ὅτε Ἀχιλλεὺς πλέων τὰς προσεχεῖς τῇ ἡπείρῳ νήσους ἐπόρθει, προσσχεῖν αὐτὸν Λέσβωι· ἔνθα δὴ καθ' 1 ἐκάστην τῶν πόλεων αὐτὸν ἐπιόντα κεραΐζειν. (2) ὡς δὲ οἱ Μήθυμναν οἰκοῦντες μάλα κρα- τερώς ἀντεῖχον, καὶ ἐν πολλῇ ἀμηχανίᾳ ἦν διὰ τὸ μὴ δύνασθαι εἰλεῖν τὴν πόλιν, Πεισιδίκην 2 τινὰ Μηθυμναίαν, τοῦ βασιλέως θυγατέρα, θεασαμένην ἀπὸ τοῦ τείχους τὸν Ἀχιλλέα ἔρασ- θῆναι αὐτοῦ, καὶ οὕτως τὴν τροφὸν διαπεμψαμένην ὑπισχνεῖσθαι ἐγχειρῖσ...

¹¹⁶ ἐπειδὴ γὰρ Δωριέων οἱ στρατεύσαντες εἰς Πελοπόννησον τριχὰ διείλοντο τὰς τε πόλεις καὶ τὰς χώρας, <ᾶς> ἀφείλοντο τοὺς δικαίως κεκτημένους, 1 οἱ μὲν Ἄργος λαχόντες καὶ Μεσσηνίην παραπλησίως διώκουσι τὰ σφέτερά· αὐτῶν τοῖς ἄλλοις Ἑλλήσι, τὸ δὲ τρίτον μέρος αὐτῶν, οὓς καλοῦμεν νῦν Λακεδαιμονίους, στασιάσαι μὲν φασιν αὐτοὺς οἱ κἀκείνων ἀκριβοῦντες ὡς οὐδένας ἄλλους τ...

¹¹⁷ (1) Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, εἷς τῶν ζ' σοφῶν, φησὶ διὰ τοὺς ἐτησίας γίνεσθαι τὴν ἀναπλήρωσιν· 2 πνεῖν γὰρ αὐτοὺς ἐναντίους τῷ ποταμῷ, καὶ τὰ στόματα κεῖσθαι κατὰ τὴν πνοὴν αὐτῶν· τὸν μὲν οὖν ἄνεμον ἐξ ἐναντίας πνέοντα κωλύειν τὴν ἔκβασιν τοῦ ποταμοῦ ἐκπίπτειν εἰς τὴν θάλασσαν, τὸ δὲ κύμα προσπίπτειν ἀντίον τοῖς στό- μασι καὶ ὁδρὸν ὃν ἀνακόπτειν τὸν ποταμόν, καὶ <τὴν> ἀναπλήρωσιν οὕτως 3 φησὶ γίνεσθαι...

¹¹⁸ : ** [ἐ]ξερούσας τινὰ μοῖραν ἑῆς πολυειδούς ἀλ[]κ[] [ῆς]· / κείνος δὲ νέος ἐστὶν ἐμὸς πατρώιος Ἑρμῆς. / τῷ μάλα πόλλ' ἐπέτελλε καμῖν περικαλλέα κ[ό]σμον, / δῶκε δὲ οἱ ῥάβδον χρυσέην

- 181. Ανώνυμος** (ο Ξενοφών;), που έγραψε για σχοινομέτρηση αποστάσεων¹¹⁹. [FGrH n. 849]
- 182. Ανώνυμος** ιστορικός του 5^{ου} π.Χ. αιώνα που έγραψε για την Φρυγία¹²⁰. [FGrH, n. 800]
- 183. Ανώνυμος** ιστορικός που έγραψε ιστορία της Σίφνου¹²¹. [FGrH, n. 553]
- 184. Ανώνυμος** ιστορικός που έγραψε για την Λυδία¹²² του 5^{ου} π.Χ. αιώνα. [FGrH, n. 768]
- 185. Ανώνυμος** ιστορικός του 2^{ου} με 3^ο μ.Χ. αιώνα που έγραψε για την ιστορία του Αντωνίου Μάρκου Αυρήλιου¹²³ (Marcus Aurelius Antoninus). [FGrH, n. 202]
- 186. Ανώνυμος** ιστορικός του 6^ο μ.Χ. αιώνα που έγραψε για την ιστορία της Καρίας¹²⁴. [FGrH, n. 742]
- 187. Ανώνυμος** ιστορικός που έγραψε για την ιστορία της Μακεδονίας και αναφέρεται στον Σάτυρο και στο έργο του για την ζωή του Ευριπίδη¹²⁵. [FGrH, n. 776]
- 188. Ανώνυμου Εγχειρίδιον**, ιστορικός άγνωστης περιόδου με κείμενο που χρονολογείται τον 1^ο μ.Χ. αιώνα, ο οποίος έγραψε λεπτομέρειες των Τρωικών γεγονότων¹²⁶. [FGrH, n. 18, P. Rylands 22 (Pack2 2457)]
- 189. Ανώνυμος** ιστορικός του 1^{ου} π.Χ. αιώνα που έγραψε για την ιστορία της Σαμοθράκης¹²⁷. [FGrH, n. 548]
- 190. Ανώνυμος** ιστορικός που έγραψε για τα γεγονότα της Αραβίας και της νήσου Τύλου με την ομώνυμη πόλη της επί του Περσικού κόλπου στα χρόνια του Μεγάλου Αλεξάνδρου¹²⁸. [FGrH, n. 677]
- 191. Ανώνυμος** ιστορικός που έγραψε για την Τυρρηνία (Ετρουρία)¹²⁹. [FGrH, n. 706]

διακοσμήτειραν, / 5 πάσης εύεργοιο νοήμονα μητέρα τέχνης. / σὺν τῇ ἔβῃ Διὸς υἱὸς ἐ[οῦ]
γενετήρος ἐφετμήν / πᾶσαν ἵνα κρήνειεν, ὁ δ' ἥμενος ἐν περιωπῇ / τέρπετο κυ...

¹¹⁹ ὁ δὲ τῆς Συρίας [σχοινομέτρης] schoino-métrhshn γράψας ἐν τῇ 1 πρώτῃ φησὶ κείσθαι Ἱεροσόλυμα ἐπὶ μετεώρου τε καὶ τραχέος τόπου· ὠικοδομησθαι δὲ τινα μὲν μέρη τοῦ τείχους ἀπὸ λίθου ξεστοῦ, τὰ δὲ πλεῖστα ἀπὸ χάλικος· καὶ ἔχειν τὴν περίμετρον τὴν πόλιν σταδίων κζ, ὑπάρχειν δὲ καὶ 2 πηγὴν ἐν τῷ χωρίῳ ὕδωρ δαψιλὲς ἀναβλύζουσιν. Notes^a back to text1. schoino-métrhsh (del. v) schoino-métrhshn BO (om. I) γράψας **? (Ξενοφῶν — 273 F 72 — versteht Mue; cf. Βαίτων 119 F 8??).

¹²⁰ ... παρεγένοντο ἐς Κελαινάς, ἵνα πηγαὶ ἀναδιδούσι Μαιάνδρου ποταμοῦ καὶ ἐτέρου οὐκ ἐλάσσονος ἢ Μαιάνδρου, τῷ οὐνομα τυγχάνει ἐὼν Καταρρήκτης, ὃς ἐξ αὐτῆς τῆς ἀγορῆς τῆς Κελαινέων ἀνατέλλων ἐς τὸν Μαίανδρον ἐκδίδοι· ἐν τῇ καὶ ὁ τοῦ Σιληνοῦ Μαρσύεω ἄσκος [ἐν τῇ πόλει] ἀνακρέματα, τὸν ὕπ...

¹²¹ Ἀπὸ τὸν Στέφανο Βυζάντιο γνωρίζουμε ὅτι ἡ Σίφνος ονομαζόταν «δὲ πρότερον Μερόπη καὶ Σίφνιον ποτήριον καὶ σιφνιάζειν».

¹²² ὅτι Μάγνη1 ἦν ἀνὴρ Συμυρναῖος ... ποιήσει τε καὶ μουσικῇ δόκιμος περιήει τε τὰς πόλεις ἐπιδεικνύμενος τὴν ποίησιν. τούτου δὲ πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι ἥρω...

¹²³ ... ὅσα μὲν οὖν ἐκείνῳ πέπρακται ἀνδρεῖα καὶ σώφρονα, στρατηγικὴν ἢ πολιτικὴν ἀρετὴν ἔχοντα, πρὸς τε τοὺς τὰ ἀρκτῶα τῆς γῆς [ἔθνη βάρβαρα] κατοικοῦντας πρὸς τε τοὺς ὑπὸ ταῖς ἀνατολαῖς ποιούμενους τὸν βίον, πολλοῖς καὶ σοφοῖς ἀνδράσι συγγέγραπται.

¹²⁴ Ἀλικαρνασσοῦς· 1 πόλις Καρίας. <***> Ἄνθης, φασίν, <***> 2 ἀπὸ τοῦ ἀλὶ 3 περιέχεσθαι τὴν Καρίαν. αὐτὸς 4 δὲ ὁ Ἄνθης ἐκ Τροϊζήνος 5 μετώκησε 6, λαβὼν τὴν Δύμαιναν 7 φυλὴν, ὡς Καλλίμαχος· ἢ ἀπὸ...

¹²⁵ ζῶντι μὲν δὴ ταῦθ' ὑπῆρξεν Εὐριπίδῃ. τελευτῆς δὲ μάλα δυσχεροῦς καὶ ἰδίας ἔτυχεν, ὡς οἱ λόγοι τε καὶ γεραίτατοι μυθολογ[οῦ]σι Μακεδ[ό]νων. Πῶς λέ[γουσιν]; – ἔσσ[ιν] ἐ[ν] Μακεδονίᾳ / (κῶμη ἐστὶ καλουμένη Θραικῶν διὰ τὸ ποτε κατοικηκέναι ἐνταῦθα Θράικας).

¹²⁶ Ὁδυσσεὺς καὶ Διομήδης εἰσελθόντες εἰς Εἰλί[ον] / ὅπως ἐκκλέψωσιν τὸ τῆς Ἀθηνᾶς οὐράνι[ον] / ἄγαλμα, τοῦτο Ἑλ[ένου] πάλιν αὐτοῖς εἶπαν[τος] / ἀποκτείνουσι[ν] Κόροιβον τὸν Μύγδο[νον] / τὸν ἐκ Φρυγίας] ἐληλυθότα ἐπὶ συνμα[χί]αν τοῖς Τρωσίν] καὶ ἄλλους αὐτοῦ ἐταίρο[υ]ς / τῶν φυλασσόντων]· καὶ σώζονται πρὸς τοῖς Ἑλ[λησιν]...

¹²⁷ ταύτην γὰρ τὴν νῆσον ἐνιοὶ μὲν φασὶ τὸ παλαιὸν Σάμον ὀνομασθῆναι, τῆς δὲ νῦν Σάμου κτισθείσης διὰ τὴν ὁμωνυμίαν ἀπὸ τῆς παρακειμένης τῇ παλαιᾷ Σάμῳ Θράκης Σαμοθράκην ὀνομασθῆναι.

¹²⁸ ταυτὶ ἀπηγγέλη Ἀλεξάνδρῳ τὰ μὲν πρὸς Ἀρχίου, ὃς ξὺν τριακοντόρῳ ἐκπεμφθεὶς ἐπὶ κατασκοπὴν τοῦ παράπλου τοῦ ὡς ἐπὶ τοὺς Ἀραβας μέχρι μὲν τῆς νήσου τῆς Τύλου ἦλθε, τὸ πρόσω δὲ οὐκέτι περαιωθῆναι ἐτόλμησεν· Ἀνδροσθένῃς δὲ ξὺν ἄλλῃ τριακοντόρῳ σταλεῖς καὶ τῆς χερρονήσου ...

¹²⁹ Ὑπερείδης ἐν τῷ Περὶ τῆς φυλακῆς τῶν Τυρρηνῶν· εἴκε καλεῖσθαι κομιστικὰ πλοῖα ἐν οἷς ἐκὸ μίζον οἱ Τυρρηνοὶ τὰ ληφθέντα λάφυρα, ὡς αὐτὸς ὁ ῥήτωρ ὑποσημαίνει ἐν τῷ λόγῳ.

192. Ανώνυμος ιστορικός άγνωστης περιόδου που έγραψε για την Κύπρο (*Περί Κύπρου*) κι αναφέρεται από τον Πλίνιο στη Φυσική του Ιστορία, στα σχόλια του Διονύσιου του Περιηγητή και τον Στέφανο τον Βυζάντιο. [FGrH, n. 758]

193. Ανώνυμος ο Κωνσταντινοπολίτης, ιστορικός της πολιτικής επιστήμης¹³⁰, ο οποίος έδρασε περί τον 6^ο μ.Χ. αιώνα. [C.M. Mazzucchi, *Menae patricii cum Thoma referendario de scientia politica dialogus*. Milan: Università Cattolica del Sacro Cuore, 1982: 1-55.]

194. Ανώνυμος Σικελιώτης, άγνωστος Έλληνας ιστοριογράφος που έγραψε για τα φοβερά γεγονότα, που ξετυλίχθηκαν κατά την περίοδο 827-965 στη Σικελία, το πόνημα του οποίου έλαβε πολλά ερανίσματα από κατοπινούς συγγραφείς. Διασώθηκε η εργασία αυτή σε δύο χειρόγραφα κατά το 10^ο αιώνα και σώζεται σε *ουατακιανόν* (βατικανό) κώδικα του 1912 και τον παρισινό (supplem. Gr.) 920. Μία αραβική χρονογραφία αποδείχθηκε μετάφραση του ελληνικού κειμένου. [Κρουμβάχερ, *Ιστορία της βυζαντινής λογοτεχνίας*, τ. Α', Αθήνα 1897]

195. Απελλάς ο Κυρηναίος, γεωγράφος που μνημονεύεται από τον Μαρκιανό τον Ηρακλειώτη (ΑΚΛ, GGM, I, 565).

196. Απελλάς ο Ποντικός (από τον Πόντο, τον οποίον κάποιος τον ονομάζει και *Απολλάν*), ιστορικός και γεωγράφος (ΑΚΛ). Έγραψε ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΩ ΠΟΛΕΩΝ και όπως σημειώνει ο Ησύχιος, ο Απελλάς υποστήριζε ότι οι Λακεδαιμόνιοι τον κοχλίαν (σαλιγκάρι) ονόμαζαν σέμελον. [FHG, IV, 307]

197. Απίων ο Πλειστονίκου ή και Οάσιος (από την Όαση της Αιγύπτου), επωνομαζόμενος και **Μόχθος**, 1^{ος} αι. μ. Χ. Ο Απίων ο Πλειστονίκου, ο επικλειθής *μόχθος* και χαρακτηρισθείς ως χαλκέντερος, έζησε στην Αλεξάνδρεια και ήταν κατά τον Σουΐδα Αιγύπτιος, ενώ κατά τον Ελικώνιο Κρητικός. Είχε δασκάλους τον γραμματικό Δίδυμο και τους Απολλώνιο Αρχιβίου. Ήταν ακουστής και κάποιου *γηραιού* Ευφράνορα (καμία σχέση με τον γνωστό καλλιτέχνη και γλύπτη του 4^{ου} π.Χ. αιώνα ή του σκεπτικού φιλοσόφου του μαθητή του Τίμωνα του 2^{ου} π.Χ.). Στην Αλεξάνδρεια που έζησε έγινε ηγέτης της αντιϊουδαϊκής παράταξης και στάλθηκε επικεφαλής πρεσβείας στον αυτοκράτορα Καλιγούλα για να αντικρούσει τις ψευδείς διαμαρτυρίες των Ιουδαίων της συνοικίας Ε της Αλεξάνδρειας κατά των Ελλήνων. Έγραψε την ιστορία της Αιγύπτου σε 5 βιβλία με τίτλο: *Αιγυπτιακά*, έργο στο οποίον αναφέρεται ο Ιώσηπος, όπως και το «*Κατά Ιουδαίων*», έργο τον οποίον έκφραζε όλους τους Έλληνες της ανατολής και της δύσης, «*πρεσβευτής των ελλήνων*», έργο το οποίο βάλλει κατά της προσπάθειας των ελληνιζόντων Ιουδαίων να πλαστογραφήσουν την ελληνική ιστορία και να παρεμβάλλουν αυθαίρετες εβραϊκές απόψεις ως πρωθύστερες, τέτοιες που δυστυχώς έχουν παρεμβληθεί έντεχνα και σε αρκετά σημεία διαμόρφωσαν την γλώσσα μας. Στη Ρώμη έγινε επί Τιβερίου Καίσαρος και Κλαυδίου δάσκαλος (*παιδευτής*). Ήταν σύγχρονος του Διονυσίου του Αλικαρνασσεά και διάδοχος του γραμματικού Θέωνα. Τα έργα του Απίωνος, τα περισσότερα συνιστούν ιστορία του κάθε έθνους της εποχής που έζησε, (Λεξικό Σουΐδα,

¹³⁰ <ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ (1t) ΛΟΓΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ> (2t) προστάττοι παραγγέλματα, περιθείτω τὸν πόλεμον, νῦν (3) μὲν κατὰ τὰ ὧπα γιγνόμενος τῶν παρατάξεων, νῦν δὲ πρὸς τοῖς κέρασι, καὶ νῦν μὲν πρὸς ταῖς οὐραγίαις, νῦν δὲ πρὸς τοῖς (5) ὀπισθοφύλαξιν, δι' αὐτοῦ παραγγέλλων τοῖς ἄρχουσι(ν) μικροῖς τε ἅμα καὶ μεγάλοις ἔν τε τῷ στρατῷ δημηγορῶ(ν) ὀλίγοις τε ἅμα καὶ στρατιωτικώτερον ὥς ἂν ἡ τε ἀκοὴ καὶ ὁ καιρὸς παρέχοιτο, ἐκεῖνο ἔν τοις μάλιστα ἐπιτηδεύω(ν), τὸ ὀνομακλήδην ὀνομάζειν ἄνδρα ἕκαστον, ὃ Κύρῳ τῷ Πέρῃ καταρθω- (10) θέν φίλτρον τε ἐπορίσατο ἔν τε ταῖς στρατηγίαις τὰ μέγιστα συνεβάλλετο· καὶ ἅμα μὲν δεικνὺς οὐ μόνον τοῦ τέλους αὐτὸν τοῦ πολέμου, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ ἄνδρα ἕκαστον ἀνδρείας τε πέρι καὶ ἀνανδρίας εἶναι θεωρὸν ἀκριβῆ τε ἐξεταστήν, πειθοῖ πρὸς τοῦτο χρώμενος ὀφθαλμῶν βλέμματι εἰς ἕκαστον ἰδίᾳ τρανέ- (15) στερόν τε καὶ σχετικώτερον ὁρῶντων, ἅμα δὲ καὶ χρηστοτέρας ἐλπίδας ὑπὲρ τῶν παρόντων κινδύνων παρεχόμενος καὶ ταύτῃ προθυμότερους ποίων τοὺς ἀγωνισομένους. οὐ γὰρ ἂν τις <ἄλλως>, οὐδ' Ὅμηρος ὑπέλαβεν εἰπὼν τὸ "ἀνέρες ἔστε φίλοι μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς". ἡ μὲν οὖν τοῦ πολέμου (20) τάξις τε οὕτωςί πως γιγνομένη καλῶς ἂν, οἶμαι, γίγνοιτο. τοῦ δὲ τῆς παρασκευῆς καιροῦ ἀρχὴ μὲν ὑπαναζούσῃ γινέσθω ἅμα ἡοῖ, τέλος δὲ ἡλίω ἀνίσχοντι· ὃ δὲ γε στρατὸς ἡρεμείτω. τέως (2.) οὕτω τοῖς ὅπλοις κεκοσμημένος ἀτρέμας ἐφ' ἑαυτοῦ ὀλοσχερῶς ἐστηκὼς ῥιγῇ, τὴν μὲν ὄψιν πρὸς τῷ σημείῳ ἔχων, ὃ τοῦ στρατοῦ ἡγεῖσθαι σὺνηθες, τὴν δὲ ἀκοὴν τοῖς τοῦ πολέμου σημάντορσιν ἐκδιδούς. ὃ παράγγελμα φυλαττόμενον μὲν τὸ πᾶν αἰεὶ τοῦ πολέμου κατωρθωκὸς γνωρίζεται, παραβαθὲν δὲ (5) μεγίστας ἐργασάμενον βλάβας·

Ιστορία κατ' ἔθνος), όμως δεν διασώθηκαν στη διάβα των αιώνων, ενώ του Φλάβιου Ιώσηπου, που ήταν σύγχρονος του Απίωνος και της εποχής που αλώθηκε η Μασάντα (ήταν τότε 34 ετών) διασώθηκαν. Αυτά ήταν το «*Κατ' Απίωνος*» και η πολύτομη «*Ιουδαϊκή Αρχαιολογία*». Όσο για το οχυρό της Μασάντα υποστηρίζει ο Ιώσηπος (Ιωσήφ), κατά περίεργο τρόπο και μόνον αυτός από τους τότε Ιουδαίους, ενώ οι άλλοι σύγχρονοι του ιστορικοί αποσιωπούν το γεγονός ως άνευ ουσίας, ότι, οι υπερασπιστές της Μασάντα Ζηλωτές Εσσαίοι ήταν στην πραγματικότητα καταζητούμενοι ληστές και πλιατσικολόγοι, οι οποίοι αυτοκτόνησαν, πιθανόν με ενέργεια του αρχηγού τους με δηλητήριο για να μη πέσουν στα χέρια των Ρωμαίων (Ιουδαϊκή εξέγερση 66-73 μ.Χ.). Ο στόχος του Ιώσηπου με την αναφορά του γεγονότος ήταν πιθανόν αντίθετος με το χαρακτηρισμό που έδωσε, ήταν η ηρωποίησή τους, ένα στοιχείο που εκμεταλλεύτηκαν αργότερα οι σημερινοί Ισραηλινοί, που δημιούργησαν το κράτος του Ισραήλ το 1948 και το γεγονός της Μασάντα αποτελεί την εθνική τους επέτειο. Ο Απίων στην αντιπαράθεσή του με τον Ιώσηπο Φλάβιο (αξίζει να διαβάσει κάποιος το λήμμα του Ιώσηπου για τον χαρακτήρα του), επιδοκιμάστηκε από πολλούς Ρωμαίους λογίους. Ο Απολογητής Τατιανός τον χαρακτήρισε ως «δοκιμώτατος ρήτωρ και γραμματικός». Η μεγάλη φιλοπονία του του προσέδωσε το προσωνύμιο «Μόχθος». Ο Πλίνιος όμως γεμάτος φθόνο από τη δημοτικότητα του Απίωνα τον αποκάλεσε «κύβδαλον της οικουμένης» (*cymbalum mundi*). Ένα έργο του, που αναγράφεται με λατινικά στον παρακάτω πίνακα, είναι το «*Γλώσσαί Ομηρिकाί*», χαρακτηριζόμενο εξόχως σημαντικό, αλλά δυστυχώς έχει απωλεστεί.

SCRIPTA APIONIS.

1. *Ἱστορία κατ' ἔθνος*. Suidas. Aliunde non nota.

2. *Αἰγυπτιακά* (fr. 1-14), libris V; vide fr. 2.

3. *Τὰ κατὰ Ἰουδαίων* (fr. 15-25).

4. *De Alexandri regis laudibus* (fr. 26).

5. *Περὶ τῆς Ἀπικίου τρυφῆς* (fr. 27).

6. *Περὶ μάγου* (fr. 28.)

7. *De metallica disciplina*. Index auctorum ad Plin. H. N. XXXV.

[FHG, τ. III, σ. 506-511]

8. *Περὶ Ῥωμαίων διαλέκτου*. Athenæus XV, p. 680, D.

9. *Περὶ στοιχείων*. Schol. in Dion. Gr. in Bekk. An. p. 764.

10. *Commentarii et glossæ in Homeri carmina* (*).

11. *Commentarii in Aristophanem*? Vide Schol. in Ar. Eq. 577.

198. Απολλόδωρος ο Αθηναίος, ιστορικός και γεωγράφος, γιος του Ασκληπιάδη, μαθητής του Αρίσταρχου, που έζησε περί τη χρονική περίοδο 180-120/119 π.Χ. Οι αρχικές του σπουδές έγιναν στην Αθήνα με δάσκαλο τον Διογένη από τη Σελεύκεια και μετά τις συνέχισε στην Αλεξάνδρεια, μαθητής του μεγάλου δασκάλου και διευθυντή της Βιβλιοθήκης Αρίσταρχου του Σαμοθρακέα. Το 145 π.Χ. είχε μεταβεί στην Πέργαμο, όπου έμεινε κάποια χρόνια και μετά επέστρεψε στην Αθήνα. Άφησε ένα ποικίλο έργο, απόρροια της επιστημονικής του δραστηριότητας, που ξεκινάγε από το χώρο της γεωγραφίας και αγκάλιαζε τα πεδία της χρονογραφίας, της ιστορίας, θεολογίας και απλωνόταν στην ποίηση, στον υπομνηματισμό της Ιλιάδας, των κωμικών και ετυμολογικών ερμηνειών. Αυτό φαίνεται από τα έργα του, που έγραψε και έχουν τίτλο: *Περὶ γῆς* ή *Γῆς περίοδος*, γεωγραφικό πόνημα γραμμένο σε ιαμβικούς στίχους κι αφιερωμένο το 145 π.Χ. στο βασιλιά της Περγάμου Ἀτταλο Β΄ το Φιλάδελο (220-138), ένα έργο που συνέχισε αργότερα ο Κάστορας ο Ρόδιος, το *Χρονικά* ή *Χρονική σύνταξις* (σε τρίμετρους ιαμβικούς στίχους, αναφερόμενο για τους χρόνους από τον Τρωικό πόλεμο το 1184 π.Χ. μέχρι την εποχή το 144 π.Χ. με την προσθήκη ενός συμπληρώματος εκτεινόμενο μέχρι το 120) σε 4 βιβλία. Στο έργο αυτό θίγονται πολλές λεπτομέρειες του πολέμου, στηριζόμενο στις χρονολογικές εκτιμήσεις και μελέτες του Ερατοσθένη. Άλλο έργο είναι το *Περὶ νεῶν καταλόγου* (της Ιλιάδας), ένα γεωγραφικό υπόμνημα βασισμένο πάνω στον ομηρικό κατάλογο των πλοίων της Β΄ ραψωδίας της Ιλιάδας. Επίσης αναφέρεται στο *ετυμολογούμενα* ή *ετυμολογίαί*, ένα σύγγραμμα στο οποίον υποστηρίζεται η άποψη ότι, τα διάφορα τοπωνύμια παίρνουν το όνομά τους «*από της του τόπου φύσεως*». Στη δεκαετία του 1960 σε πάπυρο του

Μιλάνου που περιείχε βιβλιογραφικά δεδομένα σημειώνεται: «*Απολλοδώρου γραμματικού Αθηναίου Ζητήματα γραμματικά εις την Ξ της Ιλιάδος*» (Rudolf Pfeiffer, «Ιστορία της κλασσικής φιλολογίας, Αθήνα 1972»). Έγραψε εκτός από γεωγραφία και χρονογραφία και περί θρησκείας, συγκεκριμένα ένα ογκώδες έργο θεολογικού περιεχομένου σε 24 βιβλία το *Περί θεών*, στο οποίον έδινε επιστημονικές ερμηνείες των θεϊκών φαινομένων και των θρησκευτικών απόψεων. Το έργο αυτό έχει χαθεί, αλλά χρησιμοποιήθηκε ευρύτατα από μεταγενέστερους συγγραφείς, τους οποίους επηρέασε και με αυτόν τον τρόπο έχουμε εμείς κάποιες πιο επομερείς καταγραφές των παραδόσεων. Λέγεται ότι έγραψε ένα αναλυτικό έργο για την ελληνική μυθολογία (ελληνική προϊστορία) με τίτλο: *Βιβλιοθήκη*, το οποίον ήταν ατελές, απαρτιζόμενο από 3 βιβλία και διαπραγματευόμενο τη συντεταγμένη μυθολογία κατά την εποχή των πρώτων θεογονιών μέχρι τα χρόνια του Θησέα. Την πατρότητα της Βιβλιοθήκης στον Απολλόδωρο την απέδωσε στον 9^ο αιώνα ο Φώτιος. Νεότερες συγκριτικές φιλολογικές έρευνες όμως την αποδίδουν σε άλλον συγγραφέα, χωρίς να υπάρχει η δυνατότητα να προσδιοριστεί αυτός. Έγραψε επίσης κριτικά υπομνήματα περί *Επιχάρμου* και επί *Σώφρονος* σχετικά με την κωμωδία. Υπήρξε μαθητής του Διογένη από τη Σελεύκεια κι απετέλεσε ένας από τους πιο σπουδαίους γραμματικούς της Αλεξάνδρειας. Όμως το 146 π.Χ. αναγκάστηκε να φύγει από την πόλη και να καταφύγει στην Αθήνα, όταν ο Πτολεμαίος Η΄ ο επονομαζόμενος Ευεργέτης Β΄ ή *Φύσκων* προκάλεσε διωγμό όλων των γραμματικών και λογίων της Αλεξάνδρειας με την άνοδο στην εξουσία περί το 145 π.Χ. Είναι ο πρώτος μεγάλος διωγμός που έχει υποστεί η ελληνική γραμματεία, αφήνοντας χώρο στην πόλη των γραμμάτων να εξελιχθεί η ιουδαϊκή γραμματεία, γραμμένη στην ελληνική γλώσσα. Πολλοί λόγιοι κατέφυγαν τότε στην Πέργαμο. Τότε οι Ιουδαίοι έπαιζαν ένα ανθελληνικό ρόλο. Το περίεργο είναι ότι στη δεύτερη θητεία του ίδιου Πτολεμαίου, είχαμε μία αντίστροφη πολιτική και τα ελληνικά γράμματα πήραν άνθηση, αλλά το κακό είχε γίνει κι άφησε πληγές ανεπούλωτες. [Wagner, R., *Mythographi Graeci*, Leipzig 1926, FHG, I, 104, 428, IV, 649, ΑΡΛΕΑ]

199. Απολλόδωρος ο Αρτεμιτηνός, δηλαδή από την Αρτέμιτα της Βαβυλωνίας, πόλη σε νησί επί του Τίγρητα ποταμού, γεωγράφος και ιστορικός του βασιλείου των Πάρθων του 1^{ου} π.Χ. αιώνα, γράφοντας τα *Παρθικά* (Περί την Υρκανίαν και την Βακτριανήν), έργο που χρησιμοποίησε ο Στράβωνας στη βιβλιογραφία του (C. Müller, FHG, IV, 308). Έγραψε για τις πόλεις των Μακεδόνων στη Μηδία, όπως η Λαοδίκεια, Απάμεια, Ράγεια, το κτίσμα του Νικάτορος Ευρωπόν, το οποίον οι Πάρθοι το ονόμασαν Αρσακία και βρισκόταν 500 στάδια από τις πύλες της Κασπίας. Για τον Μένανδρο λέει πέρασε τον Ύπανιν ποταμό και έφθασε μέχρι το όρος Ίσαμον (ή Ίμαον τα σημερινά Ιμαλάϊα). Ο Δημήτριος, γιος του βασιλιά της Βακτρίας Ευθυδήμου, κατέλαβε την *Πατταληνή* και όλη την παραλία του Γάγγη καθώς και τον βασιλίσκο *Σαραόστη* της *Σιγέργιδος*. Εννέα έθνη από τον Ύδασπιν ποταμό μέχρι τον Ύπανιν, είχε ο βασιλιάς των Πάρθων υποταγμένους με πόλεις πάνω από 5000, καμία μικρότερη από την Κω. Η έκταση του βασιλείου έφθανε μέχρι την περιοχή των Σηρών (Κινέζων) και Φρύνων. [Jacoby, F., *FGH* n. 779]

200. Απολλόδωρος ο Ερυθραίος, ιστορικός από τις Ερυθρές, που έγραψε *Τρωικά* (FHG, IV, 309).

201. Απολλόδωρος ο Ποντικός ή Ποντικών (από τον Πόντο), ιστορικός (FHG, IV, 304).

202. Απολλόθεμις, κάποιος ιστορικός που αναφέρεται από τον Πλούταρχο κι αναφέρει ότι, ο Λυκούργος ο νομοθέτης της Σπάρτης που έζησε κατά το 817 π.Χ. τελεύτησε στην Ήλιν, κι όχι στην Κίρρα της Φωκίδας ή όπως λένε οι Αριστόξενος και Τίμαιος στην Κρήτη. [ΑΚΛ, FHG, IV, 314]

203. Απολλωνίδης Κηφεύς από τη *Νίκαια* (Apollonides Nicenus), γεωγράφος, ιστορικός και γραμματικός του 1^{ου} αιώνα π.Χ. Έγραψε 8 βιβλία κριτικής των ιστορικών μεθόδων με

τίτλο: *Περί κατεψευσμένης ιστορίας*, όπως και πολλά άλλα (*Περί παροιμιών, Περί παραπρεσβείας* κ.ά.). [FHG, IV, 310]

204. Απολλωνίδης Ωραπίων, γεωγράφος και ιστορικός κατά τον 1^ο αιώνα π.Χ. Λέγεται ότι, έγραψε για τους βασιλείς της Αιγύπτου, την θρησκεία τους και την ματαιοπονία τους. Ιστορεί στον *Περίπλω τῆς Εὐρώπης*, ότι, η πόλη των Κερκυραίων βρισκόταν στη *Χερσόνησο* και ότι η *Πρόχυσις* πόλη της Ασσυρίας ήταν προς την πλευρά της θάλασσας της Λευκοσυρίας. Από τον Θεόφιλο τον Αντιοχέα στο *Προς Αυτόλυκον* (βιβλίο τρίτο) διαβάζουμε:

Θεός ὁ καὶ κατακοσμήσας. Ἐτι μὴν κατὰ πάντα τρόπον φλυαρῶν εὐρίσκειται, καὶ ἐναντία ἑαυτῷ λέγων· εἰπὼν γὰρ γῆν καὶ οὐρανὸν καὶ θάλασσαν, ἐξ αὐτῶν τοὺς θεοὺς βούλεται γεγονέναι, καὶ ἐκ τούτων ἀνθρώπους δεινστάτους τινὰς συγγενεῖς θεῶν καταγγέλλει, Τιτάνων γένος καὶ Κυκλώπων, καὶ Γιγάντων πληθύν, τῶν τε κατὰ Αἴγυπτον δαιμόνων, ἧ ματαίων ἀνθρώπων, ὡς μέμνηται (86). Ἀπολλωνίδης ὁ καὶ Ὁράπιος ἐπικληθεὶς ἐν βίβλῳ τῇ ἐπιγραφομένῃ Σεμενουθί, καὶ ταῖς λοιπαῖς κατ' αὐτὸν ἱστορίαις περὶ τε τῆς θρησκείας τῆς Αἰγυπτιακῆς καὶ τῶν βασιλέων αὐτῶν καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς ματαιοπονίαν (87).

[Jacoby, F., *FGH* n. 661, FHG, IV, 309]

205. Απολλώνιος ο Ασκαλωνίτης, ιστορικός αγνώστων λοιπών στοιχείων. Συγγραφέας του *Περί Βιθυνίας*. [FHG, IV, 309]

206. Απολλώνιος ο Αφροδισιεύς (από την Αφροδισιάδα ή Λητόπολη της Αιγύπτου), 3^{ος} αι. π.Χ. Ιστορικός και αρχιερέας με τίτλους έργων: *Καρικά, Περί Τράλλεων, Περί Ορφέως*.

Η. ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ.

30 Ἀπολλώνιος Ἀφροδισιεύς, ἀρχιερεὺς καὶ ἱστορικός. γέγραφε *Καρικά, περὶ Τράλλων, περὶ Ὀρφέως καὶ τῶν τελειῶν αὐτοῦ*.

[Jacoby, F., *FGH* n. 740, FHG, IV, 310]

207. Απολλώνιος, ένας ιστορικός πιθανόν και βιογράφος περί το 200 μ.Χ. αγνώστου τόπου γέννησης και τόπων δράσης [Jacoby, F., *FGH* n. 403]

208. Απολλώνιος ο Αχαρν(ι)εύς, ιστορικός του 2^{ου} με 1^ο π.Χ. αιώνα, ο οποίος έγραψε *Περί εορτών*, όπως τα πυανόσια, . [Jacoby, F., *FGH* n. 365, FHG, IV, 312, AKΛ]

209. Απολλώνιος ο Μόλων, δηλαδή ο γιος του Μόλωνα, από τα Αλάβανδα της Καρίας. Έζησε στη Ρόδο και κατά το διάστημα 87 π.Χ. ως το 81 διέμεινε στη Ρώμη, εκτελώντας χρέη διπλωματικού εκπροσώπου των Ροδίων. Στο διάστημα αυτό απέκτησε μαθητή τον Κικέρωνα, δίνοντας του μαθήματα ρητορικής. Τα έργα του, από όσα γνωρίζουμε, διαπραγματεύονται τον Όμηρο και την ιστορία των ηρωικών αυτών χρόνων. Έγραψε εναντίον των Ιουδαίων, τους οποίους κατέκρινε με σφοδρότητα και ως ρήτορας πολλά κείμενα για τη ρητορική τέχνη. Κανένα τους δεν διασώθηκε. [Jacoby, F., *FGH* n. 728, FHG, III, 207]

210. Απολλώνιος ο Ρόδιος, 290/5-230/15 π.Χ. γιος του Σιλλέως από την Αίγυπτο, επικός ποιητής που έγραψε τα *Αργοναυτικά* σε 4 βιβλία. Γνωστός ποιητής του 3ου αιώνα π.Χ. (295-215), που γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια, μαθητής του Καλλιμάχου, έδρασε σε αυτή, μετέβη κατόπιν στη Ρόδο, όπου πέρασε το τελευταίο μέρος της ζωής του, χωρίς να επιστρέψει ποτέ στη γενέτειρά του. Ήταν κηδεμόνας του Πτολεμαίου του Γ', του επονομαζόμενου Ευεργέτη (βασίλευσε μεταξύ 247 και 204 π.Χ.) και από τους επικεφαλές της Μεγάλης Βιβλιοθήκης. Κάποτε όμως ήρθε σε μία διαμάχη με τον Καλλίμαχο, το διευθυντή της Βιβλιοθήκης και αναγκάστηκε να αποτραβηχτεί στη Ρόδο, πολιτογραφήθηκε εκεί, επιβάλλοντας το προσωνύμιο Ρόδιος. Η διαμάχη του με τον Καλλίμαχο ξέσπασε με την παρουσίαση του έπους του «Αργοναυτικά», η οποία είχε μία περισσότερο ιστορική αφήγηση, χωρίς να εξάπτει τη φαντασία του ακροατή στο υπερφυσικό, ενώ ο δάσκαλός του ήθελε να επικρατεί το μυθολογικό στοιχείο, που να γεννά αφέλεια και να μη διαταράσσει τη θρησκευτική πίστη των ακροατών. Επανήλθε στην Αλεξάνδρεια επί Πτολεμαίου Δ' του Επιφανούς, διαδέχθηκε τον Ζηνόδοτο κι ανέλαβε τη διεύθυνση της Βιβλιοθήκης το 196 π.Χ. και συνέχισε να ευδοκίμει. Ωστόσο είχε πολλές αντιρρήσεις για την έκδοση του Ζηνόδοτου του κειμένου του Ομήρου, τις

οποίες εξέθεσε στο έργο του «Προς Ζηνόδοτον». Ο Ζηνόδοτος ήθελε να τονιστεί περισσότερο το μυθολογικό στοιχείο στα Αργοναυτικά του Απολλωνίου και λιγότερο το ιστορικό. Ο ίδιος ο Απολλώνιος, ήταν πιστός οπαδός του Καλλιμάχου με αρκετές αντιθέσεις στα δόγματα του δασκάλου του, γιατί ήταν περισσότερο πραγματιστής. Τον ενδιέφερε περισσότερο το ιστορικό στοιχείο.

Έγραψε έργα που δεν έχουν διασωθεί με τίτλους: *Κτίσεις* (Αλεξανδρείας κτίσις, Ναυκράτεως κτίσις, Κνίδου κτίσις, Καύνου κτίσις, Λέσβου κτίσις), *Κάνωβος, προς Αρχιλόχον*. Το τελευταίο έργο στη μνήμη του Αρχιλόχου, του ποιητή με το εκρηκτικό πνεύμα, υποθέτεται ότι είχε γραφτεί από τη νέα ερμηνεία της φράσης «αχνυμένη σκυτάλη» στη Λακωνία, την οποία απέδωσε ο Απολλώνιος σε θλιβερό μήνυμα, όπως μαρτυρεί ο Αθήναιος (ο Απολλώνιος ο Ρόδιος εν τω περί Αρχιλόχου) και ο Αριστοφάνης ο Βυζάντιος. Έγραψε επίσης χωλιάμβους και επιγράμματα κατά του Καλλιμάχου. Ο Καλλίμαχος κατά τον Σουΐδα τον ονειδίζει με το ποίημά του «Υβις». Όλα αυτά δεν έχουν διασωθεί. Ως γνώστης ο Απολλώνιος της ιατρικής ορολογίας, φαίνεται ότι ήταν εξοικειωμένος με τα τεχνητά ζητήματα της ιατρικής.

Στα σχόλια στο Α΄ βιβλίο των Αργοναυτικών και σε έξι περιπτώσεις, διακρίνονται διαφορετικές γραφές, τις οποίες αν τις παραθέσουμε, προκύπτει το συμπέρασμα ότι, προέρχονται από κάποια προέκδοση, δηλαδή προηγούμενη έκδοση, άρα είχαμε δύο εκδόσεις του έργου. Δίνεται ένα σύντομο βιογραφικό σημείωμα: Γένος Απολλωνίου τοῦ ποιητοῦ τῶν Ἀργοναυτικῶν Απολλώνιος ὁ τῶν Ἀργοναυτικῶν ποιητῆς τὸ μὲν γένος ἦν Ἀλεξανδρεὺς φυλῆς Πτολεμαῖδος, υἱὸς δὲ Σιλλέως, ὡς δὲ τινες Ἰλλέως. ἐγένετο δὲ ἐπὶ τοῦ <τρίτου> Πτολεμαίου, Καλλιμάχου μαθητῆς. τὸ μὲν πρῶτον συνὼν Καλλιμάχῳ τῷ ἰδίῳ διδασκάλῳ <...> ὁψὲ δὲ ἐπὶ τὸ ποιεῖν ποιήματα ἐτράπετο. τοῦτον λέγεται ἔτι ἔφηβον ὄντα ἐπιδείξασθαι τὰ Ἀργοναυτικά καὶ κατεγνῶσθαι, μὴ φέροντα δὲ τὴν αἰσχύνην τῶν πολιτῶν καὶ τὸ ὄνειδος καὶ τὴν διαβολὴν τῶν ἄλλων ποιητῶν, καταλιπεῖν τὴν πατρίδα καὶ κατεληλυθέναι εἰς Ρόδον, κάκεῖ αὐτὰ ἐπιξέσαι καὶ ὀρθῶσαι καὶ οὕτως ἐπιδείξασθαι καὶ ὑπερενδοκιμῆσαι· διὸ καὶ Ρόδιον ἑαυτὸν ἐν τοῖς ποιήμασιν ἀναγράφει. ἐπαίδευσε δὲ λαμπρῶς ἐν αὐτῇ καὶ τῆς Ροδίων πολιτείας καὶ τιμῆς ἡξιώθη.

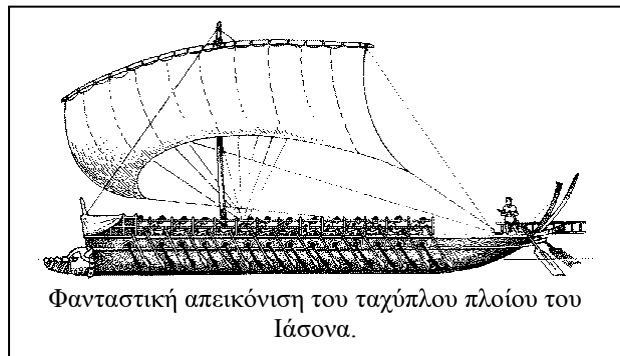

Η κατασκευή της Αργούς με τη βοήθεια της Αθηνάς (Βρετανικό Μουσείο). Τα μυστικά της ναυπηγικής και η χρήση τους γινόνταν πάντοτε υπό την επίβλεψη του ιερατείου και της συγκεκριμένης ιέρειας της θεάς.

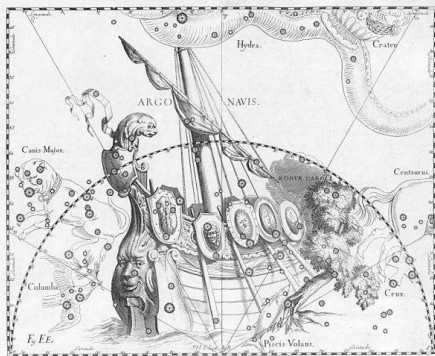

Άλλη υποτιθέμενη διαδρομή της επιστροφής της Αργούς.

Το πιο σημαντικό έργο του ήταν αυτό, που έγραψε για τα *Αργοναυτικά* (αρχικός τίτλος «*Αργοναύται*»), το ταξίδι των 55 ηρώων με την αρχηγία του Ιάσονα στη Μαύρη θάλασσα, στη μακρινή Κολχίδα της Μήδειας (σημερινή Γεωργία) για την απόκτηση του Χρυσόμαλλου Δέρατος. Κελευστής του πλοίου Αργώ ήταν ο φιλόσοφος, μελωδός Ορφέας. Το ίδιο έπος είχε προγενέστερα γραφεί από τον Ορφέα τον Κροτωνιάτη, όμως το δικό του είχε μία μεγάλη απήχηση στην εποχή του και στους μεταγενέστερους χρόνους. Το έπος περιγράφει τη θαλασσοπορία μέσω του Ελλησπόντου, της Προποντίδας, των στενών του Βοσπόρου και του Ευξείνου Πόντου και την επάνοδο στην Ιωλκό διαμέσου του Δούναβη, Ρήνου, Αδριατικής και Κυρήνης. Η διαδρομή της Αργώς προς την Κολχίδα (σημερινή Γεωργία), της οποίας η μητρόπολη ονομαζόταν *Σύβαρις*, κατά τον Απολλώνιο είναι η ίδια, που διαγράφεται στο χάρτη, με αυτή του Ορφέα του Κροτωνιάτη. Όμως υπάρχουν εμφανείς διαφορές ως προς την επιστροφή, οι οποίες διατυπώνονται στους δύο χάρτες (στον παρακάτω και σε αυτόν στο λήμμα του Ορφέα του Κροτωνιάτη). Ο Απολλώνιος υπολόγισε ότι, το ταξίδι του Ιάσονα με το ταχύπλοο Αργώ από τις Παγασσές (Ιωλκός) μέχρι τις εκβολές του Φάση ποταμού κράτησε 100 ημέρες. Ο μισός όμως χρόνος καταναλώθηκε σε επιδιόρθωση βλαβών του πλοίου, μάχες με τοπικούς ηγεμόνες από τις περιοχές διέλευσης κι αναγκαστικές σταθμεύσεις για ποικίλες άλλες αιτίες, που καθυστέρούσαν την ολοκλήρωση του ταξιδιού.

Φανταστική απεικόνιση του ταχύπλου πλοίου του Ιάσονα.

Johannes Hevelius 1690. «Α ρ γ ω ὁ μὲν Απολλώνιος καλεῖ τὴν Αργώ ἀπὸ Ἄργου τοῦ κατασκευάσαντος, Φερεκύδης δὲ ἀπὸ Ἄργου τοῦ Φοῖβου υἱοῦ. ταύτην δὲ λέγουσι πρώτην ναὺν γεγενῆσθαι. ἄλλοι δὲ λέγουσιν, <ὅτι> Δαναὸς διωκόμενος ὑπὸ Αἰγύπτου <τὴν> πρώτην κατεσκεύασε, ὅθεν καὶ Δαναΐς ἐκλήθη».

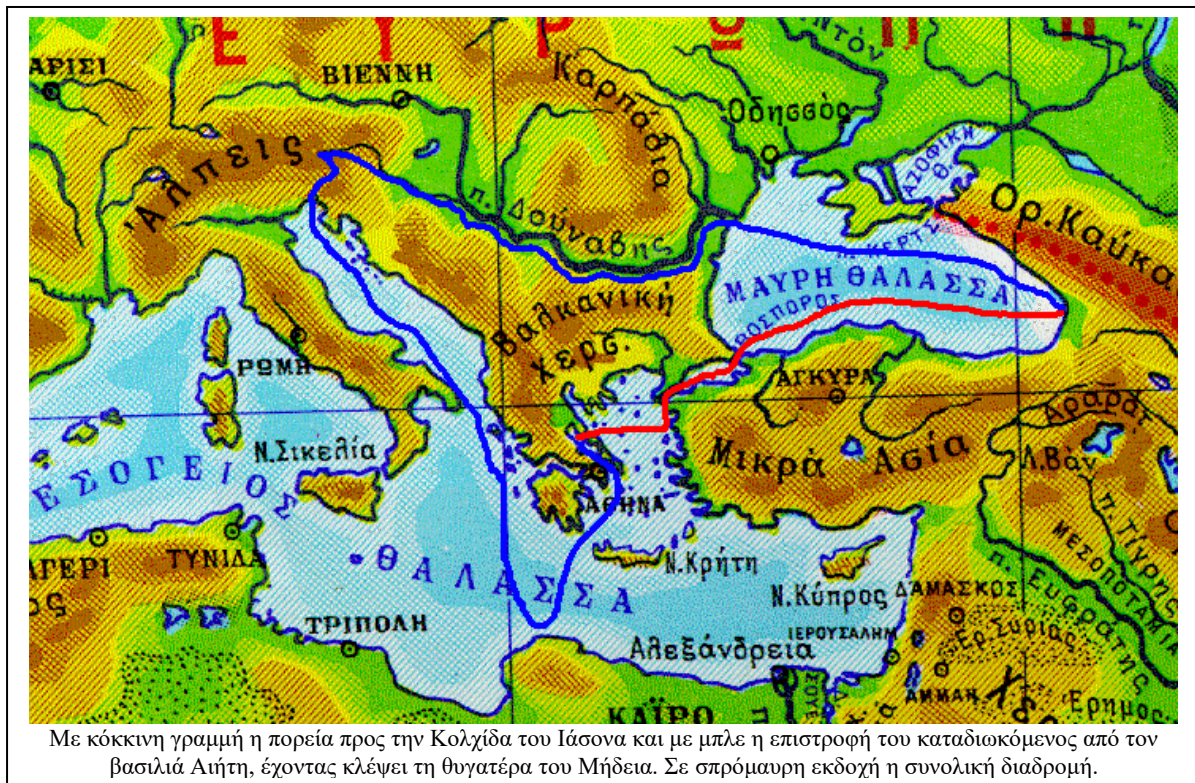
Αργοναύτες μετά του Ιάσονος του Αἰσώνος

Η αποστολή των Αργοναυτών είχε ένα βασικό στόχο, να εκμεταλλευτεί το χρυσό που παρήγαγε η μακρινή Κολχίδα, τη διερεύνηση του γεωλογικού πλούτου των χωρών του Πόντου και τη συστηματική εκμετάλλευση των μεταλλείων της περιοχής και των χρυσοφόρων ποταμών. Στα ποτάμια Φάση και Χάρη άπλωναν μεγάλες προβιές, που στερέωναν με μεγάλες πέτρες σε μικρούς καταρράκτες και τα βαριά ψήγματα χρυσού και ήλεκτρου (κράματος χρυσού κι αργύρου) κατακάθονταν, ενώ τα ελαφρύτερα ακολουθούσαν την ροή. Το χρυσόμαλλο δέρας ήταν συνυφασμένο με τη συλλογή ακατέργαστου χρυσού, ισχυρό κίνητρο για τους επιδέξιους μεταλλουργούς Έλληνες να παράγουν χρυσό από το ήλεκτρο (περιεκτικότητας σε χρυσό από 25 ως 55 %), με τεχνικές που μόνο αυτοί κατείχαν, σε αντίθεση με τους γηγενείς. Ο θαλάσσιος εμπορικός δρόμος των ακτών του Ευξείνου Πόντου με αυτών της ηπειρωτικής Ελλάδας, άνοιξε με το ερευνητικό ταξίδι των Αργοναυτών κι έγινε η πιο προσωποδοφόρος οδός μεταφοράς προϊόντων για τους Αχαιούς και τους Έλληνες. Η εισπρακτική πολιτική δασμών των Τρώων στην πυκνή σε διάπλου εμπορική οδό, οδήγησε μοιραία στα γεγονότα του Τρωικού πολέμου λίγα χρόνια μετά.

Όρφευς Οιάγρου παῖς Θραῶξ Ἀστερίων Κομήτου Πολύφημος Ἐλάτου Ἴφικλος Φυλάκου Ἀδμητος Φέρητος Εὐρυτος Ἑρμοῦ Ἐχίων Ἑρμοῦ Γνωτὸς Αἰθάλου Κόρωνος Καινέως Μόφος Ἀμφιλόχου Βούτης Τελέοντος Φάληρος Ἀλκωνος Θησεὺς Αἰγέως Τίφυς Ἀγνίου Φλίας Διονύσου Ταλαὸς Βιάντος Οἰλεύς Κάνθος Κανήθου Κλυτίος Εὐρύτου Ἴφιτος Εὐρύτου	Ἴδμων Απόλλωνος Κάστωρ Διός Λυγκεὺς Ἀφαρέως Ἴδας Ἀφαρέως Περικλῦμενος Νηλέως Ἀμφιδάμας Ἀλεοῦ Κηφεὺς Ἀλεοῦ Πολυδεύκης Διός Κάστωρ Διός Λυγκεὺς Ἀφαρέως Ἴδας Ἀφαρέως Ἄκαστος Πελίου Ἄργος Διός Ἀρήιος Βιάντος Λεώδοκος Βιάντος Ἡρακλῆς Διός Ὑλας Θειοδάμαντος Ναύπλιος Κλυτονῆου ἢ Ποσειδῶνος Πηλεὺς Αἰακοῦ	Περικλῦμενος Νηλέως Ἀμφιδάμας Ἀλεοῦ Κηφεὺς Ἀλεοῦ Ἀγκαῖος Λυκούργου Αὐγείας Ἥλιου Ἀστέριος Ὑπερασίου Ἀμφίων Ὑπερασίου Εὐφημος Ποσειδῶνος Ἑργίνος Ποσειδῶνος Ἀγκαῖος Ποσειδῶνος Μελέαγρος Οἰνέως Λαοκόων Πορθέως Παλαιμόνιος Ἡφαίστου Ἴφικλος Θεστίου Ἴφιτος Ναυβόλου Ζήτης Βορέου Κάλαῖς Βορέου Βούτης Τελέοντος Τελαμὼν Αἰακοῦ
Όρφευς Οιάγρου παῖς Θραῶξ Ἀστερίων Κομήτου Πολύφημος Ἐλάτου Ἴφικλος Φυλάκου Ἀδμητος Φέρητος Εὐρυτος Ἑρμοῦ Ἐχίων Ἑρμοῦ Γνωτὸς Αἰθάλου Κόρωνος Καινέως Μόφος Ἀμφιλόχου Βούτης Τελέοντος Φάληρος Ἀλκωνος Θησεὺς Αἰγέως Τίφυς Ἀγνίου Φλίας Διονύσου Ταλαὸς Βιάντος Οἰλεύς Κάνθος Κανήθου Κλυτίος Εὐρύτου Ἴφιτος Εὐρύτου	Ἴδμων Απόλλωνος Κάστωρ Διός Λυγκεὺς Ἀφαρέως Ἴδας Ἀφαρέως Περικλῦμενος Νηλέως Ἀμφιδάμας Ἀλεοῦ Κηφεὺς Ἀλεοῦ Πολυδεύκης Διός Κάστωρ Διός Λυγκεὺς Ἀφαρέως Ἴδας Ἀφαρέως Ἄκαστος Πελίου Ἄργος Διός Ἀρήιος Βιάντος Λεώδοκος Βιάντος Ἡρακλῆς Διός Ὑλας Θειοδάμαντος Ναύπλιος Κλυτονῆου ἢ Ποσειδῶνος Πηλεὺς Αἰακοῦ	Περικλῦμενος Νηλέως Ἀμφιδάμας Ἀλεοῦ Κηφεὺς Ἀλεοῦ Ἀγκαῖος Λυκούργου Αὐγείας Ἥλιου Ἀστέριος Ὑπερασίου Ἀμφίων Ὑπερασίου Εὐφημος Ποσειδῶνος Ἑργίνος Ποσειδῶνος Ἀγκαῖος Ποσειδῶνος Μελέαγρος Οἰνέως Λαοκόων Πορθέως Παλαιμόνιος Ἡφαίστου Ἴφικλος Θεστίου Ἴφιτος Ναυβόλου Ζήτης Βορέου Κάλαῖς Βορέου Βούτης Τελέοντος Τελαμὼν Αἰακοῦ

Εκτιμάται ὅτι ἡ ἀργοναυτική ἐκστρατεία ἐγένετο 1350 με 1280 π.Χ. καὶ ὁ Τρωικός πόλεμος 1270 με 1184. Τὸ ὕφος τοῦ Ἀπολλώνιου ἦταν τὸ λογοτεχνικὸ τῶν ἐλληνιστικῶν χρόνων, ὕφος ποῦ συνδυάζει τὴν ἐπιστημοσύνη με τὴν ἐμβρίθεια, δίνοντας ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ ψυχολογικὸ πορτραῖτο τῶν ἡρώων τοῦ, τὸ ὁποῖον περιγράφει με λεπτομέρειες καὶ λιγότερο γιὰ τὶς περιοχές ποῦ διάβηκαν αὐτοί. Εὐτυχῶς τὸ ἔργο αὐτὸ σώθηκε σὲ μεσαιωνικά χειρόγραφα, εἶναι τὸ πιο δημοφιλὲς τῆς διερευνητικῆς αὐτῆς ἐκστρατείας καὶ τὸ ἀπολαμβάνουμε σήμερα. Σύμφωνα με τὸν μῦθο ὁ Πελίας, ποῦ ἦταν σφετεριστὴς τοῦ θρόνου τῆς Ἰωλκού, ἐθέσσε ὡς ὅρο γιὰ τὴν παράδοση τῆς βασιλείας τοῦ στὸν Ἰάσωνα, τὸν γιο τοῦ Αἰσῶνα (Αἰσῶν) τοῦ πραγματικοῦ βασιλιά τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Ἰωλκού, τὸν ὁποῖον ἐκθρόνισε βιαίως, τὴν ἀρπαγὴ τοῦ Χρυσόμαλλου Δέρατος τοῦ Φρίξου, τὸ ὁποῖο εἶχε γίνει σύμβολο τῆς ἐξουσίας τοῦ Αἰήτη στὴν Κολχίδα, τὴ μυθική Αἴα τοῦ Φρίξου κατὰ τὸν Πίνδαρο. Ὁ Ἰάσωνας, ὅπως ἦταν φυσικό, ἀποδέχθηκε ἀμέσως τὴν πρόκληση ἀπὸ τὸν σφετεριστὴ θεῖο τοῦ, καὶ ἀρχισε νὰ προετοιμάζεται γιὰ τὸ ταξίδι-ἐκστρατεία ἐντατικά. Μετὰ ἀπὸ προτροπὴ τοῦ διδασκάλου τοῦ, Κένταυρου Χείρωνα, ὁ Ἰάσωνας ἐστείλε μαντατοφόρους σὲ ὅλη τὴν Ελλάδα,

για να διαλαλήσουν τον επικείμενο άθλο και να προ(σ)καλέσουν τους ήρωες, που επιθυμούσαν να συμμετάσχουν στο δύσκολο επίτευγμα στη μακρινή και βάρβαρη Κολχίδα, για να τιμήσουν την Ελλάδα. Στην εκστρατεία πήραν μέρος κυρίως *μινύαι*¹³¹, δηλαδή θεσσαλοβοιωτικής καταγωγής ήρωες και μερικοί ήσαν από άλλες περιοχές. Κυβερνήτης της αποστολής με πρόταση του Ηρακλή έγινε ο Ιάσωνας. Το πλοίο με το οποίο ταξίδεψαν ονομάστηκε *Αργώ*, γι' αυτό πήραν το προσωνύμιο *Αργοναύτες*. Για την ονομασία του πλοίου υπάρχουν διάφορες

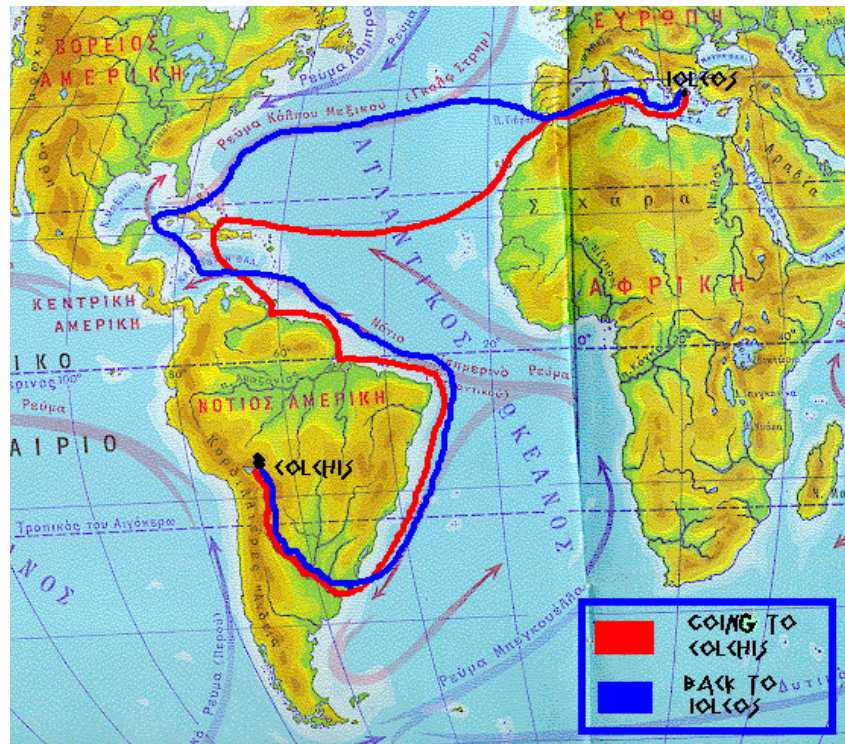

εκδοχές. Η πρώτη λένε ότι οφείλεται στο γιο του Φρίξου και της Χαλκιοῦπης, ναυπηγού του πλοίου, ο οποίος ονομαζόταν *Άργος*, ενώ η δεύτερη υποστηρίζει ότι, αντίθετα με τη σημερινή έννοια του όρου άργος (όχι αργός, στερητικό το α), την εποχή εκείνη σήμαινε ταχύς, κίνηση χωρίς *έργο*, χωρίς κόπο. Ο Άργος είχε έρθει πριν από πολλά χρόνια από την Κολχίδα στον Πελία, ο οποίος του είχε δώσει κρυφές εντολές για την κατασκευή του πλοίου. Έπρεπε να χρησιμοποιήσει σαθρά και σάπια ξύλα, που θα συνέδεε όχι με σφήνες και καρφιά, αλλά με κερί, και έτσι εύκολα με μία τρικυμία να διαλυόταν. Ο Άργος χρησιμοποίησε έλατα για ξυλεία από τις Παγασές (ή κατ' άλλους από τον Ορχομενό) και βρέθηκε κάτω από την σκέπη της θεάς Ηρας και θεάς Αθηνάς (το οποίον μεταφράζεται: των ιερειών των δύο θεοτήτων σε κάποιο ναό της περιοχής). Η τελευταία ιέρεια επέβλεψε την κατασκευή και προσέφερε δρύινη πλώρη στο πλοίο. Το πλοίο, πεντηκοντόρος, είχε το προσόν να μεταφέρεται από τους 55 Αργοναύτες στην ξηρά και να αλλάζουν οι ήρωες ποτάμια κατά τη διαδρομή τους, με το πλεονέκτημα να εκβάλλουν σε διαφορετικές θάλασσες, όπως έχουμε την πορεία τους μετά την αρπαγή του χρυσόμαλλου δέρατος και την καταδίωξή τους από τον στόλο του Αιήτη που κυβερνούσε ο γιος του Ψυρτος. Στο σημείο αυτό έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον η ανάγνωση ενός εναρκτήριου μαθήματος από τον αρχαιολόγο Απόστολο Αρβανιτόπουλο¹³² στους φοιτητές της φιλοσοφικής

¹³¹ Ο Μινύας ήταν γενάρχης των Μινυών, γιος του Χρύσου και της Χρυσογένειας, εγγονός του Ποσειδώνα και πατέρας του Ορχομενού. Ο γιος του Ορχομενού λεγόταν επίσης Μινύας, πατέρας των Μινιάδων Αραιίπτης, Λευκίπτης και Αλκιθόης.

¹³² Ο Απόστολος Αρβανιτόπουλος, καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών στην αρχαιολογία κατά τον εικοστό αιώνα γεννήθηκε το 1874 στην Τρίπολη. Σπούδασε στην Αθήνα, Γερμανία, Αγγλία και Ιταλία. Διετέλεσε

σχολής στην αίθουσα τελετών του Πανεπιστημίου Αθηνών τον Νοέμβριο του 1926. Λόγω της έκτασης του μαθήματος, τίθεται όλο σε ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ του παρόντος βιβλίου. Σ' αυτή τη διάλεξη αναφέρονται πολλά αποκαλυπτικά για τους Αργοναύτες, που δείχνουν την τεράστια έκταση της πολυμάθειας του ομιλούντος, αναφέρεται στις τουλάχιστον δύο αργοναυτικού τύπου ερευνητικές αποστολές, υπονοώντας ότι είχαν γίνει πολλές τέτοιες στο παρελθόν και το πιο εκπληκτικό ότι **ΕΛΛΗ** ήταν το πρώτο όνομα της Αμερικής. Από το 1928 δηλαδή ο Αρβανιτόπουλος θεωρούσε ότι, ο Ιάσωνας είχε περάσει τις Ηράκλειες Στήλες, βγήκε στον Ατλαντικό και έφθασε στην Αμερική. Πολύ νωρίτερα από την ίδια θεώρηση που έκανε αργότερα η Μερτζ.

Η διαδρομή της Αργούς σύμφωνα με τα Αργοναυτικά της Μερτζ (**Henriette Mertz**, 1898-1985). Η Εριέτα Μερτζ ήταν νομικός, αποκρυπτογράφος, ερευνητής αρχαιολόγος από το Σικάγο, πληρεξούσιος διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και δεινός ερευνητής της αρχαίας ιστορίας. Κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου εργάστηκε στη ΗΠΑ στο τμήμα κρυπτογραφίας και σπασίματος κωδίκων του Άξονα. Δημοσίευσε πολλές μελέτες κατά τη διάρκεια του 60 με 70, αλλά δέχτηκε πολλές επιθέσεις αμφισβήτησης για τα πορίσματά τους, γιατί διατύπωσε πολλές ανατρεπτικές ιδέες. Στο έργο της «Η σκοτεινή σαν το κρασί θάλασσα» υποστήριξε, ότι, ο Οδυσσέας έπλευσε, περνώντας τις Ηράκλειες Στήλες, έφτασε στον κόλπο Fundy στη Νέα Σκωτία του Καναδά, του πλησιέστερου στην Ευρώπη σημείου γης της Αμερικής.

[J.U. Powell, *Collectanea Alexandrina*. Oxford: Clarendon Press, 1925 (repr. 1970): 4-8. K. Wendel, *Scholia in Apollonium Rhodium vetera*. Berlin: Weidmann, 1935 (repr. 1974): 1-329. H. Beckby, *Anthologia Graeca (AG)*, 2nd edn., Munich: Heimeran, 1965-1968: 11.275. E. Delage, "Le Geographie dans les Argonautiques d'Apollonios de Rhodes", Paris-Bordeaux, 1930, O. Zanco, "Gli Argonauti e la protoistoria", *Studi classici e orientali* 4 (1956)]

211. Απολλώνιος ο Μενδήσιος (από τη Μένδη της Κάτω Αιγύπτου), ιστοριογράφος και γενικά συγγραφέας του 2^{ου} π.Χ. αιώνα. Έγραψε *Ιστορία θαυμασταί* (ΙΣΤΟΡΙΑΙ

καθηγητής στην Αλεξάνδρεια, Χάλκη και διευθυντής του διδασκαλείου της Τρίπολης. Έγινε έφορος Αρχαιοτήτων Θεσσαλίας, όπου έκανε μεγάλες αρχαιολογικές ανασκαφές, και συνέχισε στην Αττική. Δηύθυνε πολλές ανασκαφές στην Θεσσαλία και ιδίως στη Δημητριάδα. Διεύθυνε το αρχαιολογικό περιοδικό ΠΟΛΕΜΩΝ (1926-1936).

ΘΑΥΜΑΣΙΑΙ¹³³), μία συγκέντρωση διαφόρων ιστοριών, πολλές εκ των οποίων προέρχονται από το έργο του χυμευτή Βώλου του Μενδήσιου. Δεν γνωρίζουμε για το έργο του ακριβώς του οποίου σώζονται λίγα αποσπάσματα. [A. Giannini, *Paradoxographorum Graecorum reliquiae*. Milan: Istituto Editoriale Italiano, 1965: 120-142]

212. Απολλώνιος ο γιος του **Μαντιθέου**, που γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια, ο επονομασθείς **Δύσκολος**. Ήταν γραμματικός και ιστορικός κατά τη δεύτερη εκατονταετία του μ.Χ. αιώνα και πατέρας του ιστορικού Ηρωδιανού. Για ένα διάστημα έμεινε στη Ρώμη και θεωρείται πολυγραφέστατος. Είναι συγγραφέας του *Περί συντάξεως*, μία επιτομή ενός μεγάλου του έργου, που πραγματευόταν τις ελληνικές διαλέκτους και τους κανόνες ορθογραφίας τους. Εργάστηκε με μία σχολαστική τήρηση των κανόνων αναλογίας, δημιουργώντας ένα φορμαλιστικό τρόπο θεώρησης των πραγμάτων, προσπαθώντας να διατυπώσει τον ορθό λόγο. Για πολλά χρόνια το βιβλίο αυτό αποτέλεσε υπόδειγμα σε μετέπειτα συγγραφείς, όπως τον Πρισκιανό από την Καισάρεια, το Γεώργιο το Χοιροβοσκό, το Θεόδωρο Γαζή (Βενετία, 1495), τον Κωνσταντίνο Λάσκαρη (περί το 1500) και τον Φίλιππο Μελάγχθωνα. [ΑΚΛ]

213. Αππιανός ο Αλεξανδρεύς, (95-165 μ.Χ.). Έγραψε Ρωμαϊκή ιστορία, *την καλουμένην Βασιλικήν*, η οποία όπως θα δούμε παρακάτω, συνιστά σπουδαία πηγή των ελληνιστικών χρόνων, στην οποία αναφέρονται πολλοί κοινωνικοί αγώνες και εμφύλιοι σπαραγμοί που ξέσπασαν στα κράτη των διαδόχων και στη ρωμαϊκή αυτοκρατορία. Γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια, προερχόταν από εύπορη οικογένεια κι απέκτησε διευθυντική σχέση στη διοίκηση της πόλης. Επί αυτοκρατορίας Αδριανού εγκαθίσταται στη Ρώμη, εργάζεται εκεί ως δικηγόρος, αποκτά την υπηκοότητα του Ρωμαίου πολίτη επί αυτοκράτορα Αδριανού (117-138 μ.Χ.), έζησε επί Τραϊανού και σε προχωρημένη ηλικία γίνεται επίτροπος του Αυτοκράτορα Μάρκου Αυρηλίου με τη μεσολάβηση του φίλου του M. Cornelius Fronto. Έγραψε τα *Ρωμαϊκά*, ιστορία που ξεκινούσε από τα χρόνια του Αινεία και κατέληγε στις αρχές του 2^{ου} μ.Χ. αιώνα, αποτελούμενο σε 24 βιβλία. Η ιστορία της Ρώμης κατά τα πιο αρχαία χρόνια απλωνόταν σε 3 βιβλία, οι Κέλτες, Σικελοί και Ισπανοί στα βιβλία 4 ως και 6, 1 βιβλίο για τον Αννίβα, η Καρχηδόνα, η Μακεδονία, η Ιλλυρία, η Ελλάδα, η Μικρά Ασία, η Συρία και ο Μιθριδάτης στα βιβλία 7 ως και 12, στη συνέχεια 5 βιβλία για τους εμφυλίους πολέμους (13 ως και 17) και από τους χρόνους 133 ως 35 π.Χ., τα συμβαίνοντα στην Αίγυπτο σε 4 βιβλία (18-21) και από το 22^ο μέχρι και το 24^ο οι αυτοκρατορικοί χρόνοι στη Δακία (βορειοανατολική Ευρώπη, Ρουμανία) και στην Αραβία. Επί Πατριάρχη Φωτίου κατά τον 9^ο αιώνα μ.Χ. τα βιβλία του ήταν γνωστά, όμως σήμερα σώζονται ελάχιστα, ένα προοίμιο από τον 1^ο τόμο, τα βιβλία 6 ως και 8, ένα τμήμα του 9^{ου}, τα βιβλία 11^ο ως και 17^ο, μία εισαγωγή στο βιβλίο 4, όπως και μια ενότητα για τους Πάρθους, η οποία θεωρείται νόθα. Ο δεύτερος καρχηδονιακός πόλεμος εμφανίζεται σε 4 διαφορετικά βιβλία και δεν διακρίνεται από τη συνοχή των γεγονότων αφήγησης. Η αξία όμως του έργου μας είναι σημαντική, γιατί παρόλο που δεν αναφέρεται στις πηγές του, για κάθε θιγόμενη κατάσταση εκθέτει διαφορετικές κι εναλλακτικές απόψεις, που επικρατούσαν εκείνη την εποχή. Το ύφος γραψίματός του είναι λιτό κι η γλώσσα που χρησιμοποιεί είναι η Κοινή, διανθισμένη με διαστήματα λατινισμών. Οι τίτλοι των επιμέρους

¹³³ Ἐπιμενίδης ὁ Κρής λέγεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν τοῦ πατρὸς ἀποσταλὲς εἰς ἀγρόν πρόβατον ἀγαγεῖν εἰς τὴν πόλιν· καταλαβούσης αὐτὸν νυκτὸς παραλλάξει τῆς τρίβου καὶ κατακοιμηθῆναι ἔτη ἑπτὰ καὶ πενήκοντα, καθάπερ ἄλλοι τε πολλοὶ εἰρήκασιν, ἔτι <δὲ> καὶ Θεόπομπος ἐν ταῖς ἱστορίαις ἐπιτρέχων τὰ κατὰ τόπους θαυμάσια. (2.) ἔπειτα συμβῆναι ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ τοὺς μὲν οἰκεῖους τοῦ Ἐπιμενίδου ἀποθανεῖν, αὐτὸν δὲ ἐγερθέντα ἐκ τοῦ ὕπνου ζητεῖν ἐφ' ὃ ἀπεστάλη πρόβατον, μὴ εὐρόντα δὲ πορεύεσθαι εἰς τὸν ἀγρόν—ὑπελάμβανεν δὲ ἐγγιγέρθαι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ἥπερ ἔδο ξεν κεκοιμησθαι—καὶ καταλαβόντα τὸν ἀγρόν πεπραμένον καὶ τὴν σκευὴν ἡλλαγμένην ἀπαίρειν εἰς τὴν πόλιν. καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν ἐκεῖθεν πάντα ἔγνω, ἐν οἷς καὶ τὰ περὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἀφανὴς ἐγένετο. (3.) λέγουσι δὲ οἱ Κρήτες, ὥς φησιν ὁ Θεόπομπος, ἔτη βιώσαντα αὐτὸν ἑκατὸν πενήκοντα <καὶ ἑπτὰ> ἀποθανεῖν. (4.) λέγεται δὲ περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου καὶ ἄλλα οὐκ ὀλίγα παράδοξα.

έργων της ιστορίας του που συγκεντρώθηκαν από τους L. Mendelssohn και P. Viereck, ed. Leipzig (1879-1905) είναι: *Κελτική, Αννιβαϊκή, Ιβηρική, Ιλλυρική, Ιταλική, Μακεδονική, Προοίμιον, Λιβυκή, Βασιλική, Σαυνιτική, Σικελική, Συριακή*. Έγραψε δε και τα *Ρωμαϊκά* που αποτελούνται από εννέα λόγους (Σουΐδας). [E. Gabba, A.G. Roos, and P. Viereck, *Appiani historia Romana*, vol. 1. Leipzig: Teubner, 1939 (repr. 1962 (1st edn. corr.): 1-12. F. Jacoby, *Die Fragmente der griechischen Historiker* (FGrH) 237. Leiden: Brill, 1923-1958 (repr. 1954-1969) σ. 2B: 990.]

214. Άραιθος, ιστορικός αγνώστων λοιπών στοιχείων, πιθανόν να ταυτίζεται με το όνομα του Αρίαιθου του Τεγεάτη (ΑΚΛ).

215. Άρατος ο Κνίδιος, 1^{ος} αι. π.Χ. Ιστορικός και γεωγράφος του 1ου αιώνα π.Χ., ο οποίος δεν πρέπει να σχετίζεται με τον Άρατο από τους Σόλους του 4^{ου} με 3^ο αιώνα π.Χ., αστρονόμο, μαθηματικό, βοτανολόγο και μετεωρολόγο. Ο Άρατος ο Κνίδιος έγραψε *Περί Κνίδου* και *Αιγυπτιακά ιστορικά συγγράμματα*, δύο γραπτά των οποίων σώζονται αποσπάσματα (FHG, III, 21).

Anonymus in Vit. Arati poeta: Καὶ ἄλλοι δὲ πολλοὶ γέγονασιν Ἄρατοι, ἄνδρες ἐλλόγιοι ἱστοριογράφοι, ὥσπερ ὁ Κνίδιος, οὗ φέρονται Αἰγυπτιακὰ ἱστορικὰ συγγράμματα (aliunde non nota), καὶ τρίτος Σικυώνιος, οὗ ἐστὶν ἡ πολὺ διδῶλος ἱστορία ὑπὲρ τὰ λ' βιβλία ἔχουσα.

216. Άρατος ο Σικυώνιος, ιστορικός του 3^{ου} π.Χ. αιώνα. Έγραψε πάνω από 30 βιβλία με ιστορικά υπομνήματα, που χαρακτηρίστηκε ως *πολύβιβλος* ιστορία, και τα οποία χρησιμοποίησε στη βιβλιογραφία του τόσο ο Πολύβιος όσο και ο Πλούταρχος, όταν έγραψε ο δεύτερος τις βιογραφίες του. Ο Άρατος γεννήθηκε το 271 π.Χ. στη Σικυώνα, έχασε πολύ νωρίς τον πατέρα του, που φονεύτηκε κι ανατράφηκε κατά τα παιδικά του χρόνια στο Άργος. Όταν μεγάλωσε με συμπολίτες του φυγάδες από τη Σικυώνα, τέθηκε επικεφαλής, εισέβαλε στη Σικυώνα και σκότωσε τον τύραννο Νικοκλή. Έγινε ακολούθως πρωτεργάτης στη συμμετοχή στην Αχαϊκή συμπολιτεία της πόλης του, και την περίοδο αυτή είχε εκλεγεί 17 φορές στρατηγός της συμπολιτείας, έχοντας αρχικά αντιμακεδονική στάση. Όμως στη συνέχεια μετατράπηκε σε σύμμαχο του Αντιγόνου Δώσωνος και προς το τέλος της ζωής του ήταν ένας από τους συμβούλους του Φίλιππου Ε' από τον οποίον και δηλητηριάστηκε το 213. [Jacoby, F., *FGH* n. 231, *FHG*, III, 32/21]

217. Άρατος ο Σολεύς, γιατρός, ποιητής, μαθηματικός, ιστοριογράφος, αστρονόμος, πολυμαθής (ή στην ιωνική διάλεκτο Άρητος, από τους Σόλους της Κιλικίας). Ήταν γιος του Αθηνόδωρου, διαπρεπούς πολιτικού και στρατιωτικού. Γεννήθηκε μεταξύ των χρόνων 315 και του 305 π.Χ. σε μια παράλια πόλη, πολύ παλιά αποικία των Αργείων, τους Σόλους και σύμφωνα με άλλους στην Ταρσό, μητρόπολη τότε της Κιλικίας, παλιάς αποικίας Ευβοέων εμπόρων τον 8^ο ή 9^ο αιώνα π.Χ., που εκμεταλλευόντουσαν τα μέταλλα του όρους Αντιταύρου, μια πόλη χτισμένη στις όχθες του Κύδνου ποταμού πλησίον των εκβολών του (σήμερα ανήκει στη Συρία). Το 292 π.Χ. μετέβη στην Έφεσο για να σπουδάσει στη σχολή του Μενεκράτη, μετά πήγε στην Κω στη σχολή του Φιλητά, όπου σπούδασε ιατρική, και μάλιστα γνώρισε τον Θεόκριτο κι άλλους βουκολικούς ποιητές, ανακαλύπτοντας την τεχνική της ποίησης και στη συνέχεια στην Αθήνα για ανώτερες σπουδές στη σχολή του περιπατητικού Πραξιφάνη. Αργότερα προσχώρησε στη στωική σχολή της Αθήνα του Ζήνωνα του Κιτιέα, γνωρίζοντας τον Μενέδημο τον Ερετρία και τον Καλλίμαχο τον Κυρηναίο. Είχε ιδιαίτερη κλίση στα μαθηματικά και την αστρονομία, χωρίς να υστερεί στην ποίηση και τις άλλες επιστήμες. Στην Αθήνα γνωρίστηκε με τον Αντίγονο τον Γονατά, βασιλιά της Μακεδονίας, όταν αυτός προσκάλεσε τον Ζήωνα στην αυλή του. Ο Ζήνωνας ήταν όμως πολύ γέρος κι έστειλε τρεις μαθητές του στην θέση του, τον Άρατο, τον Περσαΐη και τον Φιλονίδη. Ο Άρατος έζησε στην αυλή της Πέλλας για μία διετία (276-274), συνθέτοντας ένα έπος, το «Ύμνος προς τον Πάνα», περιγράφοντας τον πανικό που επέφερε ο Αντίγονος το 277 π.Χ. στους Γαλάτες στη νικηφόρα μάχη της Λυσιμάχειας. Ο Αντίγονος Γονατάς (320-240) ήταν φιλόμουσος και φιλότεχνος και για να τον ικανοποιήσει ο Άρατος, έγραψε ένα ποίημα από 1154 εξάμετρους στίχους με τίτλο:

«*Φαινόμενα και Διοσημεία*». Ήταν ένα θαυμαστό έργο με μετεωρολογικά στοιχεία και αστρονομικές παρατηρήσεις (περιελάμβανε τρία μέρη: την *καταστερέωση*, μια πραγματεία για τους μύθους των αστερών και τη θέση τους στον ουράνιο θόλο, το δεύτερο πραγματευόταν τους *συνανατέλונτες* και *συνδύοντες* αστερισμούς και τις *διοσημείες*, το τρίτο μέρος που εξέταζε τις καιρικές επισημάνσεις και προγνώσεις). Το έργο αυτό αποτελούσε έναν πρακτικό οδηγό για τους ναυτικούς, για να προσδιορίζουν την πορεία των πλοίων τους και να τηρούν σαφείς προσανατολισμούς σε πλόες ανοιχτής θάλασσας. Ο μεσαίωνας χρησιμοποίησε το βιβλίο αυτό ως σχολικό εγχειρίδιο, ενώ οι κατοπινοί γεωγράφοι και αστρονόμοι το επαίνεσαν σε επιγράμματα και υπομνήματα. Το 274 π.Χ. ο Πύρρος κατέλυσε την αυλή του Αντίγονου βία κι ο Άρατος διέφυγε, βρίσκοντας καταφύγιο στην αυλή του Αντίοχου Α΄ του Σωτήρα. Στην Αντιόχεια εξέδωσε την *Οδύσσεια* του Ομήρου με διορθωτικά σχόλια. Λέγεται ότι, όταν ο Αντίγονος επέστρεψε στο θρόνο του στην Πέλλα, ο Άρατος¹³⁴ επιστρέφει κι εκείνος και

154 Από διάφορες μαρτυρίες αποσπασμάτων κι επιγραμμάτων η BIBLIOTHECA AUGUSTANA (<http://www.haugsburg.de/~harsch/augustana.html>) χτίζει ένα βιογραφικό σημείωμα του Αράτου από τους Σόλους της Κιλικίας: «Άρατος ο ποιητής πατρός μὲν ἦν Ἀθηνόδωρον, μητρὸς δὲ Λητοφίλας. ἀδελφοὺς δὲ ἔσχε τρεῖς, Μύριν καὶ Καλιόνδαν καὶ Ἀθηνόδωρον ὁμώνυμον τῷ πατρὶ. μέμνηται δὲ αὐτοῦ τῶν ἀδελφῶν ἐν ταῖς εἰς αὐτὸν ἀναφερομέναις ἐπιστολαῖς. Ἀσκληπιάδης δὲ ὁ Μυρλεανὸς ἐν τῷ ἐνδεκάτῳ περὶ γραμματικῶν Ταρσέα φησὶν αὐτὸν γεγενῆσθαι, ἀλλ' οὐ Σολέα, Καλλιμάχου πολυῖστορος ἀνδρὸς καὶ ἀξιόπιστου Σολέα λέγοντος αὐτὸν γεγενῆσθαι δια τούτων (Epigr. 27): ἀλλ' ὁκνέω μὴ τὸ μελιχρότατον τῶν ἐπέων ὁ Σολεὺς ἀπεμάξατο, καὶ τῶν ἄλλων σχεδὸν πάντων. οἱ δὲ Σόλοι πόλις ἐπιφανεστάτη τῆς Κιλικίας, ἀφ' ἧς πολλοὶ καγαθοὶ γεγόνασιν ἄνδρες· καλεῖται δὲ νῦν Πομπηίουπολις. εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι Σόλοι τῆς Κύπρου· ἀλλ' οἱ μὲν Κύπριοι Σόλιοι καλοῦνται, οἱ δὲ Κιλικίῳ Σολεῖς, ὥς καὶ διὰ τὸ προκειμένον Καλλιμάχῳ παραδείγματος ἔηλον. οὐδὲν δὲ θάυμαστον ἐστὶν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος διάφορα τῶν πολιτῶν τὰ ὀνόματα, καὶ γὰρ Σαῖς πόλις ἐστὶν ἐν Θράκῃ καὶ ἐτέρα ταύτη ὁμώνυμος ἐν Αἰγύπτῳ· ἀλλ' ἀπὸ μὲν τῆς ἐν Αἰγύπτῳ οἱ πολῖται Σαῖται καλοῦνται, οἱ δὲ τῆς Θράκης Σάιοι, ὥς καὶ Ἀρχιλόχος φησὶν (fr. 13 Lasserre): ἀσπίδι μὲν Σαῖων τις ἀγάλλεται, ἦν παρὰ θάμνῳ ἔντος ἀμώμητον κάλλιπον οὐκ ἐθέλων. καὶ πάλιν Ἀθηναί μὲν εἰσὶ τῆς Ἀττικῆς, εἰσὶ δὲ καὶ τῆς Εὐβοίας Ἀθηναί αἱ Διάδες, ὧν μέμνηται ἐν Γλαύκῳ Ποντίῳ Αἰσχύλος (fr. 61 Mette): κάπειτ' Ἀθῖνας Διάδας παρεκπερῶν. ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἐν τῇ Ἀττικῇ οἱ πολῖται Ἀθηναῖοι, ἀπὸ δὲ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ Ἀθηνηταὶ λέγονται, ὥσπερ Ἐρατοσθένης φησὶν ἐν τῷ πρώτῳ Γεωγραφουμένων (p. 352 Berger). οὕτως οὖν καὶ ἀπὸ τῶν ἐν Κιλικίᾳ Σόλων οἱ πολῖται Σολεῖς, ἀπὸ δὲ τῶν ἐν Κύπρῳ Σόλιοι. μέμνηται δὲ τούτων Σόλων ἐν ταῖς ἐλεγείαις ταῖς πρὸς Κυπράνορα τὸν βασιλέα, ὃν συμβουλευθεὶς ὑπὸ Σόλωνος κτίσας τὴν πόλιν χάρις τῷ ἀνδρὸς Σόλους ἀνόμασεν ἀμοιβὴν ταύτην νέμων τῆς συμβουλῆς αὐτοῦ. λέγει δὲ ὁ Σόλων οὕτως (fr. 7 Diehl): νῦν δὲ σὺ μὲν Σολίοισι πολὺν χρόνον ἐνθάδ' ἀνάστων τήνδε πόλιν ναῖσις καὶ γένος ὑμέτερον αὐτὰρ ἐμέ ξὺν νηὶ θοῇ κλεινῇ ἀπὸ νήσου ἀσκηθῇ πέμποι Κύπρῳ ἰοστέφανος. γέγονε δὲ ὁ Ἄρατος κατὰ Ἀντίγονον τὸν τῆς Μακεδονίας βασιλέα, ὃς ἐπεκαλεῖτο Γονατᾶς. ἦν δὲ υἱὸς Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ καὶ γυναῖκα εἶχε Φίλαν τὴν Σελεύκου καὶ Στρατονίκης θυγατέρα. ἦν δὲ φιλόλογος γενόμενος, καὶ περὶ ποιητικῇ ἐσπουδακῶς περὶ πολλοῦ ἐποιήσατο πολλοὺς μὲν καὶ ἄλλους τῶν πεπαιδευμένων ἔχειν παρ' αὐτῷ καὶ διὰ καὶ τὸν Ἄρατον. ὃς παρὰ τῷ βασιλεῖ γενόμενος καὶ εὐδοκίμησας ἐν τε τῇ ἄλλῃ πολυμαθεῖα καὶ ποιητικῇ προετράπη ὑπ' αὐτοῦ τὰ Φαινόμενα γράψαι, τοῦ βασιλέως Εὐδόξου ἐπιγραφόμενον βιβλίον Κάτοπτρον δόντος αὐτῷ καὶ ἀξιώσαντος τὰ ἐν αὐτῷ καταλογάδην ληχθέντα περὶ τῶν φαινομένων μέτρῳ ἐντείνειν καὶ ἅμα εἰπόντος ὥς «εὐδοξότερον ποιεῖς τὸν Εὐδόξον ἐντείνεις τὰ παρ' αὐτῷ κείμενα μέτρῳ.» γέγονε δὲ Ἀντίγονος κατὰ τὴν ῥκε' Ολυμπιάδα, καθ' ὃν χρόνον ἤκαμσεν ὁ Ἄρατος καὶ Ἀλεξάνδρος ὁ Αἰτωλός. μέμνηται δὲ τοῦ Κάτοπτρου Εὐδόξου καὶ Ἀντιγόνου <καὶ> Ἀλεξάνδρου τοῦ Αἰτωλοῦ καὶ ὡς ἡξιώθη τὸ τοῦ βασιλέως γράψαι ἐν ταῖς ἰδίαις ἐπιστολαῖς Ἄρατος. λέγεται δὲ ἐσχολακέναι Διονυσίῳ τῷ Ἡρακλειώτῃ. καὶ τὴν Οὔδυσειαν δὲ διώρθωσε, καὶ καλεῖται τις διόρθωσις οὕτως Ἀράτειος ὡς Ἀριστάρχειος καὶ Ἀριστοφάνειος. τινὲς δὲ αὐτὸν εἰς Συρίαν ἐληλυθέναι φασὶ καὶ γεγενῆσθαι παρ' Ἀντιόχῳ καὶ ἡξιώσθαι ὑπ' αὐτοῦ ὥστε τὴν Ἰλιάδα διορθώσασθαι, διὰ τὸ ὑπὸ πολλῶν λελυμάνθαι. οἱ δὲ λέγοντες Νικάνδρον τὸν Κολοφώνιον μετὰ Ἀράτου Ἀντιγόνῳ συγκεχρονικέναι, καὶ Ἄρατον μὴ εἶναι ἐπιστήμονα τῶν οὐρανίων μήτε Νικάνδρον τῶν ἱατρικῶν (λέγουσι γὰρ ὡς ἄρα ὁ Ἀντίγονος Ἀράτῳ μὲν ὄντι ἰατρῷ ἐπέταξε τὰ Φαινόμενα γράψαι, Νικάνδρῳ δὲ ἀστρολόγῳ ὑπάρχοντι τὰ θηριακὰ καὶ τὰ Ἀλεξιφάρμακα, ὅθεν καὶ ἑκάτερον αὐτῶν ἐσφάλλαι καταλοισθαίνοντα ἐπὶ τὰ ἴδια τῆς τέχνης) ψεύδονται, ἀγνοοῦσι γὰρ ὡς οὐ συνήκμασε τῷ Ἀράτῳ Νικάνδρος, ἀλλ' ἔστιν αὐτοῦ πολὺ νεώτερος. Ἀντίγονος γὰρ, ὧι συνεγένετο Ἄρατος, κατὰ τὸν πρῶτον καὶ δευτέρον γέγονε Πτολεμαῖον, Νικάνδρος δὲ κατὰ τὸν πέμπτον. μέμνηται γοῦν αὐτοῦ καὶ Καλλιμάχος ὡς πρεσβυτέρου οὐ μόνον ἐν τοῖς ἐπιγράμμασιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πρὸς Πραξιφάνην (fr. 460 Pfl.), πάννυ ἐπαινῶν αὐτὸν ὡς πολυμαθῆ καὶ ἄριστον ποιητὴν. γέγονε δὲ ὁ Ἄρατος ζηλωτὴς Ἡσιόδου, ὡς καὶ Καλλιμάχος παρεσημῆνατο τοῦτο διὰ τοῦ εἰς αὐτὸν ἐπιγράμματος οὕτως (Epigr. 27): Ἡσιόδου τόδ' ἄεισμα καὶ ὁ τρόπος· οὐ τὸν αἰοδὸν ἔσχατον, ἀλλ' ὁκνέω μὴ τὸ μελιχρότατον τῶν ἐπέων ὁ Σολεὺς ἀπεμάξατο. χαίρετε Λεπταὶ ὀήσιες Ἀρήτου +σύγγονος+ ἀγρυπνίης. ἐγράψε δὲ καὶ ἄλλα [ποιήματα] περὶ τε Ὀμήρου καὶ Ἰλιάδος, [οὐ μόνον τὰ Φαινόμενα,] καὶ Ὀστολογίαν καὶ Ἰατρικὰς δυνάμεις καὶ εἰς Πάνα ὕμνον καὶ εἰς Μύριν τὸν ἀδελφὸν ἐπικηδεῖον καὶ Διοσημείας καὶ Σκυθικὸν καὶ κατὰ Λεπτὸν ἄλλα, ἐπιτετευγμένως δὲ αὐταῖ ἐγράφη τὰ Φαινόμενα, ὡς παρενδοκιμηθῆναι πάντας ὑπ' Ἀράτου. καὶ γὰρ Εὐδόξος ὁ Κνίδιος ἐγράψε Φαινόμενα καὶ Λάσος ὁ Μάγνης, οὐχὶ ὁ Ἑρμιονεὺς ἀλλ' ὁμώνυμος ἄλλος [Λάσῳ τῷ Ἑρμιονεῖ], καὶ Ἑρμιππος καὶ Ἡγησιάνναξ καὶ Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντιος καὶ ἄλλοι πολλοί, ὧν καὶ Πτολεμαῖος μέμνηται ὁ βασιλεὺς Ἰδιοφθένης οὕτως· πάνθ' Ἡγησιάνναξ τε καὶ Ἑρμιππος <τὰ> κατ' αἶθρον τεῖρα καὶ πολλοὶ ταῦτα τὰ φαινόμενα βίβλιος ἐγκατέθεντο +απὸ σκοποῦ δ' ἀφάρμαρτον· ἀλλ' ὁ γὰρ Λεπτολόγος σκηπτρον Ἄρατος ἔχει. καὶ ἄλλοι δὲ πολλοὶ γεγόνασιν Ἄρατο ἀνδρες ἐλλόγμοι, ἰστοριογράφοι, ὥσπερ ὁ Κνίδιος, οὗ φέρονται Αἰγυπτιακὰ ἱστορικά συγγράμματα, καὶ τρίτος ἐπισημότατος Σκυκωνίος, οὗ ἐστὶν ἡ Πολύβιβλος

αποβιώνει περί το 250 με 245 π.Χ. Άλλα γραπτά του είναι: ὕμνους εἰς Πάνα, Σπονδοφόρους, Παίγνια, Αστρολογίαν καὶ Αστροθεσίαν, Σύνθεσιν φαρμάκων, Θηριακῶν ἐπιτήδεια, Ἀνθρωπογονίαν, Ἐπιθυτικόν, εἰς Θεόπροπον, εἰς Ἀντίγονον, Ἡθοποιίας, ἐπιστολάς, ἐπιγράμματα, εἰς Φίλαν τὴν θυγατέρα Ἀντιπάτρου, γυναῖκα δὲ Ἀντιγόνου, Ἀνατομήν, εἰς Πausanián τὸν Μακεδόνα, Ἐπικήδειον Κλεομβρότου, Διόρθωσιν Ὀδυσσείας, ἐπιστολὰς ὁμοίως καταλογάδην. Ο Καλλίμαχος ο Κυρηναῖος (συμφοιτητής και συγκάτοικος στην αυλή του Αντιγόνου) ἔγραψε ἓνα

Ο Άρατος σε απεικόνιση νομίσματος, που σώζεται στην Αμερικάνικη Νομισματική Εταιρεία.

ἐπίγραμμα για τον ποιητὴ Άρατο, συγκρίνοντάς τον με τον Ησίοδο¹³⁵. Ο Διόδωρος ο Αλεξανδρεύς, μαθηματικός και Στωικός, που μέτρησε σε ἓνα ἔργο του με τίτλο: «ανάλημμα», αναφέρεται ἀπὸ τον Πάππο, ἔγραψε ἓνα ὑπόμνημα στον Άρατο. [A. W. Mair and G. R. Mair, trans., Callimachus and Lycophron; Aratus, Loeb Classical Library (New York: G. P. Putnam's Sons, 1921), Anthologia Graeca cum versione Latina Hugonis Grotii, Τόμος 1, Hieronymo de Bosch, Ultrajecti e Typographia B. Wild & J. Altheer, 1795 και Anthologia Graeca cum versione Latina Hugonis Grotii editae Ab Hieronymo de Bosch, Τόμος 2, Jeronimo de Bosch, Hugo Grotius, Ultrajecti e typographia Wild & Altheer, 1797]

218. Ἀρέτης ο Δυρραχητινός, ιστορικός ἀπὸ το Δυρράχιο (ΑΚΛ). [FHG, IV, 317]

219. Ἀρητάδης ο Κνίδιος, κάποιος ιστοριογράφος του 3^{ου} π.Χ. αἰώνα (ΑΚΛ), ο οποίος κατὰ τον Πλούταρχο ἔγραψε *MAKEΔONIKA*, *ΦΡΥΓΙΚΑ*, *ΝΗΣΙΩΤΙΚΑ*. Σώζονται ελάχιστα αποσπάσματα. [FHG, IV, 316, Jacoby, F., FHG, n. 285]

220. Ἀρίαιθος ο Τεγεάτης, ιστορικός του 3^{ου} π.Χ. αἰώνα των «Αρκαδικών» (ΑΚΛ).

Schol. Venet. Iliad. δ', 319 : Πύλιοι καὶ Ἀρχάδες περὶ γῆς ὄρων ἐπολέμουν περὶ τὸ καλούμενον Ἀγκαῖον (Λύκαιον?) ὄρος. Νέστωρ δὲ μονομαχήσας ἐκ προκλήσεως Ἑρευθαλίωνα τὸν Ἱππομέδοντος ἢ, ὡς ἔνιοι, Ἀφείδαντος ἀνείλε, καὶ ὑπὸ χαρᾶς τὸ περιορισθὲν χωρίον παρεξήληθεν, οἱ δὲ Ἀρχάδες, ἔτι σκαρίζοντες τοῦ Ἑρευθαλίωνος, ἐφορμήσαντες τοῖς Πυλίοις συνέβαλον, καὶ οὕτως ἐνίκησαν. Θάψαντες δὲ τὸν Ἑρευθαλίωνα καὶ τοὺς φίλους ἐπέγραψαν τῷ τάφῳ τὸ ἐπίγραμμα·

Ἐνθάδ' Ἑρευθαλίῳ φίλοις τ' ἐπὶ τύμβον ἔθηκαν
Ἀρχαδῆς βασιλῆς, γένος ἔσχον Ἱππομέδοντος (Ἱπποδά·
[μαντος cod. Lips.],
οἱ ποτε Νέστορα καὶ λαοὺς πολέμῳ δαμάσαντο.

Ἱστορεῖ Ἀρίαιθος (Ἀρίηθος Cramer. in Anecd. Paris. III, p. 202). Schol. Victor. l. l. sie habet : Πύλιοι μένουσιν πρὸς Ἀρχάδας ἐπολέμουν περὶ ὄρων γῆς.

Γίνεται δ' αὐτοῖς συμβολὴ περὶ τὸν Ἀκίδαντα ποταμόν (Φειᾶς πὰρ τείχεσσι, Ἰαρδάνου ἀμφοὶ ῥέεθρα, Hom. Il. η', 135). Ἑρευθαλίῳ δὲ τοῦ Ἐανθίππου προτρεπομένου τὸν βουλόμενον, Νέστωρ ἀντιστὰς ἐνίκησεν. Ὑπὸ δὲ τῆς ἡδονῆς ἀλλόμενος ἐκπεπῆδηκε τοῦ περιορισθέντος χωρίου· ὅθεν Ἀρχάδες Ἑρευθαλίωνα μᾶλλον ἔφασαν νικῆσαι τὸν μὴ ἐξελθόντα τοῦ τόπου, καὶ συμβαλόντες ἐκ δευτέρου, εἴτα κοινῇ περιγράψαντες τοὺς χώρους, ἔθαψαν Ἑρευθαλίωνα, καὶ τῷ σήματι ἐπέγραψαν· »

Ἐνθάδ' Ἑρευθαλίῳ φίλοι περὶ τύμβον ἔθηκαν,
Ἀρχαδῆς βασιλῆ, γένος ἔσχον Ἀμφιδάμαντος,
οἱ ποτε Νέστορα καὶ λαοὺς πολέμῳ δαμάσαντο.

Ἱστορεῖ Ἀρίαιθος. Cf. Il. η', 132 sqq.

[Jacoby, F., FHG, n. 316, FHG, IV, 318]

221. Ἀρίζηλος, ιστορικός που ἔγραψε για την ιστορία της Θήβας και τον Οιδίποδα. Αναφέρεται ὅτι, ο Ἀρίζηλος ιστορεῖ, ὅπως και ο Λυσίμαχος, στους σχολιασμούς του Σοφοκλή του Οιδίποδα. [FHG, III, 336]

222. Ἀρισταγόρας ο Μιλήσιος, «ου πολλῶ νεώτερος του Πλάτωνος», (C. Müller, FHG, σελ. 98, τ. IV). Ιστορικός του 4^{ου} π.Χ. αἰώνα. Του αποδίδονται η χάραξη χαρτῶν και η

ιστορία ὑπὲρ τὰ λ' βιβλία ἔχουσα. τὰς δὲ Ἀράτου ἐπιστολάς, ὧν ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, πάντων σχεδὸν συμφωνούντων τὰς εἰς αὐτὸν ἀναφερομένας αὐτοῦ εἶναι καὶ ὁμολογούντων γνησίας αὐτάς, μόνος Ἀπολλωνίδης ὁ Κηφεὺς ἐν τῷ ὀγδόῳ περὶ κατεψευσμένης ιστορίας οὐκ εἶναι αὐτὰς Ἀράτου φησὶν, ἀλλὰ Σαβιρίου Πόλλωνος· τοῦ δὲ αὐτοῦ τούτου φησὶν εἶναι <τὰς> ἐπιγεγραμμένας Εὐριπίδου ἐπιστολάς.

¹³⁵ "Ἡσιόδου τὸδ' ἄεσμα καὶ ὁ τρόπος· οὐ τὸν ἀοιδὸν ἔσχατον, ἀλλ' ὀκνέω μὴ τὸ μελιχρότατον τῶν ἐπέων ὁ Σολεὺς ἐπεμάξατο. Χαίρετε, λεπτὰ ῥήσιες, Ἀρήτου συμβόλον ἀγρυπνίης..."

συγγραφή της ιστορίας της Αιγύπτου με τίτλο: «*Αιγυπτιακά*» σε 2 βιβλία και ενός εισαγωγικού των ιστορικών αυτών δρώμενων¹³⁶. [FHG, II, σ. 98]

223. Αρισταίνετος, ιστορικός που έγραψε *Περί Φασηλίδος*, κτίστης της οποίας ήταν ο Αντίφημος ή Δεινομένης ο Ρόδιος, με εντολή της Πυθίας των Δελφών. Έγραψε επίσης μία ιστορία της *Αιγύπτου* και τα *Περί των του Νείλου αγαθών*. Υπάρχει και ένας άλλος Αρισταίνετος, δεν γνωρίζουμε επακριβώς πότε έζησε κι αν ταυτίζεται με τον πρώτο, που καταγόταν από τη Νίκαι της Βιθυνίας και δημοσίευσε κατά τον 4^ο ή 5^ο μ.Χ. αιώνα 50 ερωτικές επιστολές σε 2 βιβλία, συγκεντρώνοντας όλα τα ερωτικά χωρία από μυθιστοριογράφους, Πλάτωνα και κωμικούς συγγραφείς (ΑΡΛΕΑ). Πολλοί κριτικοί θεωρούν το έργο μεταγενέστερο. [FHG, IV, 319]

224. Αρίσταρχος ο Ελεάτης, ιστορικός του 1^{ου} με 2^ο αιώνα μ.Χ. Με το ίδιο όνομα υπήρχε ένας γραμματικός του 3^{ου} με 2^ο π.Χ. αιώνα, που έγραψε περί *Ολυμπίας* (ΑΚΛ). Άλλος διάσημος μαθηματικός και αστρονόμος ήταν ο **Αρίσταρχος ο Σάμιος (περί το 265 π.Χ.)**, μαθητής του Στράτωνα του Λαμψακηνού, ο πιο γνωστός και διάσημος αστρονόμος από τη Σάμο του 3^{ου} αιώνα π.Χ. ο οποίος έθεσε το ηλιοκεντρικό σύστημα, ότι η γη κινείται γύρω από τον ήλιο και ταυτόχρονα περιστρέφεται γύρω από τον άξονά της. Για τις απόψεις του αυτές ο τελευταίος διώχτηκε για αθεΐα¹³⁷ από κατηγορίες του Κλεάνθη. Έγραψε περί τα 1000 βιβλία ως λέγεται. Άλλος **Αρίσταρχος Τεγεάτης** ήταν ένας τραγικός του 5^{ου} π.Χ. αιώνα, σύγχρονος του Ευριπίδη, με 70 δράματα στο ενεργητικό του. Πέθανε 100 χρονών. Υπήρχαν επίσης με το όνομα αυτό ένας από τους πιο φανατικούς ολιγαρχικούς κατά τον Πελοποννησιακό Πόλεμο, ο γιος του Μόσχου, αγαπητός φίλος του Δημοσθένη και ένας γιατρός της Βερενίκης, χωρίς να εντοπίζεται περί ποιας Βερενίκης πρόκειται. Αφήσαμε στο τέλος το πιο σημαντικό Αρίσταρχο από τη Σαμοθράκη, τον οποίον θα εξετάσουμε σε ιδιαίτερο λήμμα. [Jacoby, F., *FGH* n. 412]

225. Αρίσταρχος ο Σαμοθρακεύς, (ή και Αλεξανδρεύς 216-144 π.Χ.). Γεννήθηκε στη νήσο Σαμοθράκη («*φύσει ή άνωθεν Σαμοθράξ*») αλλά έγινε πολίτης της Αλεξάνδρειας («*Αλεξανδρεύς θέσει*»), όταν ήταν δάσκαλος του γιου του Πτολεμαίου ΣΤ' του *Φιλομήτορος* (180-145). Λέγεται ότι διητέλεσε μαθητής του Αριστοφάνη του Βυζάντιου και του Κράτητα του Περγαμηνού (πιο σωστά Μαλλώτη, διευθυντή της Βιβλιοθήκης της Περγάμου), στωικού και δυνατού μελετητή των ομηρικών κειμένων. Ήταν δάσκαλος του Αμμωνίου και του Απολλοδώρου του Αθηναίου. Υπήρξε μεγάλος γραμματικός, φιλόλογος και ερευνητής, μαθητής του Αριστοφάνη του Βυζάντιου, όπως προαναφέραμε, τον οποίον διαδέχτηκε στη διεύθυνση της Μεγάλης Βιβλιοθήκης στην Αλεξάνδρεια, όχι αμέσως, αλλά μετά τον Απολλώνιο τον ειδογράφο, πέμπτος διευθυντής της βιβλιοθήκης μετά τον Ζηνόδοτο. Ως διευθυντής της Βιβλιοθήκης, όπως και οι προκάτοχοί του, όφειλε να γίνει παιδαγωγός της βασιλικής οικογένειας, πρώτον του νεότερου αδελφού του Φιλομήτορος, του κατόπιν Πτολεμαίου Ζ', που ονομάστηκε και Ευεργέτης Β' κι έπειτα του πρωτότοκου γιου του

¹³⁶ Σε άλλο απόσπασμα διαβάζουμε για μία χώρα βαθειά μέσα στην Αιθιοπία, που ονομάζεται Ψεβώ, το όνομα της οποίας ταυτίζεται με το όνομα μιας λίμνης: «*Ψεβώ, χώρα ένδοτέρα Αιθιοπίας, περί ής Άρισταγόρας έν Αιγυπτιακοίς τάδε γράφει: 'Ούτοι δή φασιν εΐναι χώραν απέχουσα Αιθιοπίας όδών μέν πέντε καλουμένην Ψεβώ, Άρτεμίδωρος έν όγδόω Γεωγραφουμένων Λίμνην εΐναι φησι*». Παρατίθεται ένα ακόμη σωσμένο απόσπασμα: «*Τάκομψος, κόμη έν τοίς ορίοις Αιγυπτίων καί Αιθιόπων προς τή Φίλα νήσω, ως Άρισταγόρας έν Αιγυπτιακών πρώτω*».

¹³⁷ Ο Αρίσταρχος ο Σάμιος (300-230 π.Χ.) έγραψε *Περί Ηλιοκεντρισμού*, δηλαδή έθετε τον ήλιο κέντρο (εστία) του σύμπαντος και τους πλανήτες, μαζί με την γη να περιφέρονται γύρω από αυτόν. Μέτρησε το μέγεθος της σελήνης, του ήλιου αι την απόσταση της γης από τον ήλιο (*Περί των μεγεθών και αποστάσεων του Ήλιου και της Σελήνης*). Οι ιδέες του περί Αστρονομίας δεν είχαν γίνει αρχικά αποδεκτές και άργησαν να καθιερωθούν, γιατί εκπρόσωποι του ιερατείου άσκησαν μεγάλη πολεμική. Ο Κλεάνθης σύγχρονός του, έθετε ερωτήματα ασέβειας «*Ως κινων τήν του κόσμου εστίαν καί ταρασσων τήν των ολυμπίων (θεων) ηρεμίαν*» και κινούσε διαδικασίες δίωξης. Η θεωρήσεις όμως του Αρίσταρχου βρήκαν τη δικαίωση 19 αιώνες αργότερα από τον Κοπέρνικο.

Φιλομήτορος, του επονομαζόμενου Ευπάτορος, που γεννήθηκε το 163 και πέθανε ως βασιλιάς Κύπρου το 150 π.Χ. Τέλος γίνεται παιδαγωγός του νεότερου γιου του Φιλομήτορος, ο οποίος γεννήθηκε πιθανόν το 162/1, που διαδέχθηκε τον πατέρα του το 145 ως Πτολεμαίος Ζ΄ Νέος *Φιλοπάτωρ* και δολοφονήθηκε το επόμενο χρόνο κατά την ημέρα των γάμων της χήρας μητέρας του με το νεότερο αδελφό του πατέρα του. Ο τελευταίος σφετερίστηκε τον θρόνο, αφού τους σκότωσε, ως Πτολεμαίος Η΄, ονόμασε τον εαυτό του Ευεργέτην Β΄, αλλά λόγω της σκληρότητας που έδειξε στους Αλεξανδρινούς, αυτοί τον ονόμαζαν *Κακεργέτην* και *Φύσκων* («*προγάστωρ*» κατά τον Στράβωνα, δηλαδή κοιλαράς). Όλοι οι φίλοι του δολοφονημένου ανεψιού του Φύσκωνα, καταδιώχθηκαν, ακόμη κι ο Αρίσταρχος, παρόλο που είχε διατελέσει παιδαγωγός του σφετεριστή. Ο Αρίσταρχος διέφυγε στην Κύπρο, καταδιωκόμενος από τον Πτολεμαίο Η΄ τον Φύσκωνα και πέθανε από ηθελημένη αστία σε ηλικία 72 ετών. Άφησε δύο γιους, αλλά ήταν μικρής διάνοιας κι επιρροής. Γενικά για την ζωή του, γνωρίζουμε ότι, στο ντύσιμο ήταν ατημέλητος. Κατά τον Σουΐδα είχε περί τους 40 μαθητές, ανάμεσα στους οποίους ήταν ο ποιητής Μόσχος ο Συρακούσιος, συγγραφέας του έπους *Ευρώπη*. Ο σφετεριστής Πτολεμαίος Η΄, που ήταν επίσης μαθητής του, ακόλαστος και βίβαιος, είχε ιδιαίτερη ευφυΐα, όπως αποκαλύπτουν τα σωζόμενα αποσπάσματα των Απομνημονευμάτων του από 24 βιβλία. Μάλιστα οι δύο Βιβλιοθήκες (η Μεγάλη και του Σεραπείου) εξακολούθησαν να λειτουργούν επί βασιλείας του. Έγινε γνωστός για τις συστηματικές μελέτες του πάνω στον Όμηρο, του οποίου εξέδωσε τα δύο έπη με πλήθος ερμηνευτικών σχολίων και υπομνημάτων. Ο Αρίσταρχος οπλισμένος με ιδιαίτερη μάθηση και κατάρτιση, μελέτησε το ομηρικό κείμενο, τη γλώσσα του Ομήρου και ερεύνησε ενδελεχώς το περιεχόμενο των δύο επών, ιστορικά, μυθολογικά και γεωγραφικά, διατυπώνοντας σπουδαίες παρατηρήσεις κι απόψεις. Για τη σχολιασμένη έκδοση της Ιλιάδας του Αρίσταρχου σε 48 βιβλία, λίγα γνωρίζουμε από το έργο του Αριστόνικου (1^{ος} π.Χ. αιώνας), με τίτλο: «Περὶ τῶν σημείων τῶν ἐν τῇ Θεογονίᾳ Ἡσιόδου καὶ τῶν τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεΐας Ἀσυντάκτων ὀνομάτων βιβλία ς΄», που δυστυχώς έχει χαθεί. Σημεία είναι τα σημάδια που χρησιμοποίησε ο Αρίσταρχος και είναι ο αστερίσκος (*), που σημαίνει ότι έχουμε λαθεμένη επανάληψη στίχου, η διπλή γωνία < >, που σηματοδοτεί ύποπτο στίχο, το σίγμα και αντίσιγμα c και ɔ, που επισημαίνουν ότι δύο στίχοι έχουν το ίδιο νόημα και το ταυ T, που δεν γνωρίζουμε τη σημασία του σχολίου του. Και ο άλλος μαθητής του Αρίσταρχου ο Δίδυμος έχει γραψει «Περὶ Ἰλιακῆς καὶ Ὀδυσσειακῆς προσωδίας», έργο που χάθηκε κι αυτό. Διασώθηκε όμως μία επιτομή του Νεμεσίωνα και για το περιεχόμενο των υπομνηματισμών ευτυχώς υπάρχει το χειρόγραφο (Α) της Βενετίας της Ιλιάδας, στο οποίο διακρίνουμε στο περιθώριο πλήθος σχολίων, πιθανόν με καταγωγή την εποχή του Αρίσταρχου με την πληθώρα των μαθητών του, περίπου 40. Στο ίδιο περιθώριο υπάρχει και μία επιτομή της Ιλιάδας. Στο χειρόγραφο (Β) κι αυτό της Βενετίας, έχουμε λιγότερα σχόλια και στο (Τ) του Λονδίνου επουσιώδη. Ως προς την πατρίδα του Ομήρου ο Αρίσταρχος τον αποκαλεί Αθηναίον, όπως κι ο Διονύσιος ο Θραξ. Μάλιστα αναφέρεται, ότι, προέρχεται από Ιώνων αποικία «ἥτις υστερεῖ τῆς τῶν Ἡρακλειδῶν καθόδου λέγουσιν αὐτὸν γίνεσθαι, ὡς οὐδὲ ὅλα ἔτη οὐδοήκοντα ἀπέχειν τῶν Τρωϊκῶν». Άλλη λεπτομέρεια που υποστήριζε, είναι ότι, το Πελασγικόν Ἄργος πρόκειται περί του θεσσαλικού κάμπου (Γιάννης Κορδάτος, Προλεγόμενα του Ομήρου). Θεωρούσε επίσης τον Κόροιβον ως ηγεμόνα των Παιόνων. Πίστευε πάλι ότι, έγιναν πολλές παρεμβάσεις και διορθώσεις στο κείμενο, αντικαταστάσεις και προσθήκες. Δουλεύοντας συστηματικά, άρχισε να εντοπίζει τις ξένες παρεμβάσεις, συνεχίζοντας το έργο του Ζηνόδοτου, όχι πάντοτε ταυτιζόμενος μαζί του. Τους στίχους 555-557 της ραψωδίας Β΄ της Ιλιάδας ο Αρίσταρχος τους δεχόταν ως γνήσιους, ενώ ο Ζηνόδοτος τους εξοβέλιζε. Μάλιστα διατύπωσε το αξίωμα «Ομηρον ἐξ Ομήρου σαφηνίζειν», μία αρχή για να μπορέσει να κάνει το καθάρισμα του ομηρικού κειμένου από τις αλλοιώσεις. Δυστυχώς οι αναλυτικές κριτικές κάηκαν το 47 π.Χ. με το κάψιμο της Μεγάλης Βιβλιοθήκης από τον Καίσαρα, όταν πολιορκούσε την Αλεξάνδρεια ο αδελφός της Κλεοπάτρας Πτολεμαίο ΙΓ΄, ή πιο συγκεκριμένα ο στρατηγός Αχιλλάς με μάχη εκ του συστάδην εντός της Αλεξάνδρειας. Ο Καίσαρας τότε για

αντιπερισπασμό έκαψε τη Βιβλιοθήκη και αυτό τον έσωσε, προσωρινά όπως γνωρίζουμε (το 44 δολοφονήθηκε). Ο Αρίσταρχος έγραψε σύμφωνα κατά τον Σουΐδα περί τα 800 μόνο υπομνήματα, που αποκαλούνταν «συγγράμματα», αλλά το έργο του είχε τη τύχη της Μεγάλης Βιβλιοθήκης, όπως προαναφέρθηκε. Τα υπομνήματα αυτά ήταν ως επί το πλείστον πολεμικές, π.χ. «Προς Φιλίταν», «Προς το Ξένωνος παράδοξον», δηλαδή ότι είναι διαφορετικοί ποιητές της Ιλιάδας και Οδύσσειας, και άλλα πραγματολογικά όπως το «Περί ναυστάθμου». [Pfeiffer]

226. Αρίσταρχος ο Σικυώνιος, ένας συγγραφέας του 6^{ου} περίπου π.Χ. αιώνα, ο οποίος περιέγραψε την Ελλάδα και τα εδάφη της κυρίως προς τα βόρεια. Αναφέρεται από τον Πλίνιο και χρησιμοποιήθηκε στην Κοσμογραφία της Ραβέννας. [PLINIOS 1. *ind.*5, and used by the RAVENNA COSMOGRAPHY]

227. Αριστέας ο Αργείος, ιστορικός αγνώστων στοιχείων. Αναφέρεται στα αποσπάσματα του Αρίστιππου (Στρωματείς του Κλήμεντα του Αλεξανδρέα). Μάλιστα ο Αριστέας αυτός, κατά τον Αρίστιππον στο πρώτο βιβλίο των Αρκαδικών του, υποστήριζε ότι, ο Άπας βασιλιάς του Άργους οικίζει τη *Μέμφιν* της Αιγύπτου και οι Αιγύπτιοι από σεβασμό τον επονόμασαν ΣΑΡΑΠΙΝ. [FHG, IV, 327]

228. Αριστέας ο Προκοννήσιος, εξερευνητής περί το 580 π.Χ. (άλλοι τοποθετούν την εποχή του περί το 690 π.Χ., γιος του «Δημοχάριδος ή Καυστροβίου, Προικοννήσιος· έποποιός· τὰ Ἀριμάσπεια καλούμενα ἔπη· ἔστι δὲ ἱστορία τῶν Ὑπερβορέων Ἀριμασπῶν, βιβλία γ'. τούτου φασὶ τὴν ψυχὴν, ὅταν ἐβούλετο, ἐξίνεαι καὶ ἐπανιέναι πάλιν. γέγονε δὲ κατὰ Κροῖσον καὶ Κῦρον, ὀλυμπιάδι <ν>η'. ...»), ο οποίος περιήλθε τις χώρες του Ευξείνου Πόντου κι έφθασε μέχρι τα Ουράλια. Λέγεται ότι, ακολουθώντας τους βόρειους ανέμους, έφθασε μέχρι τη χώρα των Υπερβορείων (Μογγολία; ή απλά Σκυθία;). Από τα ταξίδια του αυτά έγραψε ένα εκτενές ποίημα τα *Αριμάσπεια έπη*, που περιείχαν μαζί με τις μυθικές επινοήσεις του, πολλές πολύτιμες πληροφορίες για τα μέρη που επισκέφθηκε, έθιμα και ήθη για άγνωστους λαούς όπως τους Αριμασπούς, τους Ισσηδόνες και τους Υπερβόρειους. Οι τελευταίοι μάλιστα αποτελούσαν τον εκλεκτό λαό του θεού Απόλλωνα. Ο Σουΐδας αναφέρει ότι συνέταξε σε πεζό λόγο *Θεογονία*. Οι ιστορήσεις του ήταν ανακατεμένες με μύθους και με πολλές προκαταλήψεις, όπως αυτές για τους χρυσοφύλακες Γρύπες, που λέγεται συνάντησε και περιέγραψε τα μυθικά αυτά τέρατα ότι, είχαν κεφάλι αετού, μεγάλα φτερά και σώμα λιονταριού. Οι αφηγήσεις του έκαναν λίγο πιστευτές τις αφηγήσεις του και περισσότερο οι αρχαίοι τον κατέταξαν ως έναν γοητευτικό παραμυθατζή (Ηρόδοτος, Δ, 13). Ο ίδιος για να δίνει κύρος στους λόγους του, έκανε τον ιερέα του θεού Απόλλωνα, προωθώντας μια λατρεία, που συνοδευόταν από εκστασιασμούς, μαγεία κι επικοινωνία με τον κόσμο των πνευμάτων. [Σουΐδας, A. Bernabé, *Poetarum epicorum Graecorum testimonia et fragmenta*, pt. 1. Leipzig: Teubner, 1987: 151-153]

229. Αριστέας ο Ελληνοαιγύπτιος, ιστορικός του 3^{ου} π.Χ. αιώνα. Ήταν αξιωματικός της σωματοφυλακής του Πτολεμαίου Β' (του Φιλάδελφου) και φέρεται ότι, έγραψε μία επιστολή προς τον αδελφό του Φιλοκράτη με πληροφορίες για τον Ιουδαϊκό Νόμο και τις οδηγίες της συγγραφής από τους 72 Ιουδαίους (6 αντιπρόσωποι από κάθε φυλή τους, γνωστούς και ως εβδομήκοντα, Septuaginta) της Παλαιάς Διαθήκης στα ελληνικά για τον εμπλουτισμό της Βιβλιοθήκης με τις παραδόσεις της πολυπληθούς Ιουδαϊκής κοινότητας της Αλεξάνδρειας, που διέμενε στον τομέα Ε. Εμείς τους ονομάζουμε αυθαίρετα μεταφραστές. Η επιστολή αυτή ήταν λέγεται πλαστή και έργο κάποιου Ιουδαίου του 200 περίπου π.Χ., που είχε σκοπό να εξυμνήσει τον Ιουδαϊκό Νόμο. Δεν γνωρίζουμε αν ταυτίζεται με τον επόμενο Αριστέα του 1^{ου} π.Χ. αιώνα. [Jacoby, F., *FGH* n. 725, A. Pelletier, *Lettre d'Aristée à Philocrate* [*Sources chrétiennes* 89. Paris: Éditions du Cerf, 1962: 100-240]

230. Αριστέας ο Ιουδαίος, λόγιος και ιστοριογράφος της ελληνιστικής περιόδου (1^{ος} π.Χ.), ο οποίος έγραψε ιουδαϊκή ιστορία (Ευσέβιος ο Καισαρείας της Παλαιστίνης, *Ευαγγελική Προπαρασκευή* 9, 25). [FGrH, n. 725]

231. Αριστείδης ο Μιλήσιος, ιστοριογράφος που έζησε περί το 100 π.Χ. Ο Αριστείδης ήταν νουβελογράφος και έγραψε μία συλλογή από αυτές με τίτλο: τα *Μιλησιακά*. Μέσα από τις νουβέλες αυτές, εξέθετε την ιστορία της περιοχής της Μιλήτου και της Ιωνίας¹³⁸, έχοντας ερωτικό περιεχόμενο. Το έργο αυτό μεταφράστηκε στα λατινικά από τον Lucius Cornelius Sisenna (Λεύκιος Κορνήλιος Σισήννας), πολιτικό και ιστορικό του 2^{ου} με 1^ο π.Χ. αιώνα και έτυχε μεγάλης διάδοσης στην αυτοκρατορία. Ο χαρακτηρισμός *Μιλησίαι ιστορίαι* καθιερώθηκε για τη νουβέλα, που εκτός της μυθιστορηματικής πλοκής, μπορούσε να εκθέσει τα ιστορικά δεδομένα ενός τόπου, ανεξάρτητα από το άσεμνο και τολμηρό περιεχόμενο. Του αποδίδονται και άλλα έργα, όπως τα *Ιταλικά* και τα *Σικελικά*, γραμμένα σε αρκετά βιβλία το καθένα. [Jacoby, F., *FGH* n. 444 και *FHG*, IV, σ. 320-327]

232. Αριστείδης ο Σάμιος, αστρονόμος και ιστοριογράφος κατά τον 3^ο με 1^ο π.Χ. αιώνα. Ο Αύλος Γέλλιος υποστηρίζει ότι, ο αστρονόμος Μάρκος Τερέντιος Βάρρων πήρε τις πληροφορίες του για την κίνηση της Σελήνης από μία εργασία του Αριστείδη του Σάμιου για την σημασία του αριθμού επτά. [Jacoby, F., *FGH* n. 286]

233. Αρίστιππος, ιστορικός του 3^{ου} π.Χ. αιώνα, ο οποίος έγραψε, από όσα γνωρίζουμε, ένα βιβλίο για την Αρκαδία (*περί Αρκαδίας*). [Jacoby, F., *FGH* n. 317, *FHG*, IV, 327]

234. Αρίστιππος ο Κυρηναίος (435-355 π.Χ.). Ο πρώτος ήταν ιστορικός, φιλόσοφος, που υπήρξε μαθητής του Σωκράτη, αλλά σε κάποια φάση έφυγε από το χώρο επιρροής του, ανεξαρτοποιήθηκε και δημιούργησε μία φιλοσοφική σχολή με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Η διδασκαλία του στηριζόταν βασικά στην ηθική, ενώ η λογική και η φυσική έρχονταν σε δεύτερη μοίρα. Επιδίωξη ήταν η ηδονή, γεινιάζων ως προς αυτό το στοιχείο με τη διδασκαλία του Επίκουρου. Ως προς την ηδονή, για τον άνθρωπο δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά την πλησιάζει με αυτογνωσία και σύνεση, επιδιώκοντας να ελαχιστοποιήσει τους πόνους και να εξουδετερώσει τις καταθλιπτικές καταστάσεις. Τις θέσεις αυτές επεξεργάστηκαν και προώθησαν ο Αννίκερις και ο Ηγησίας ο Κυρηναίος. Δυστυχώς δεν έχει διασωθεί κανένα έργο του, όπως το *Περί τρυφής*, που στο τέταρτο βιβλίο του υπήρχε *μειράκιον συνασκομένου εις το αστρολογείν*. Εγκατέλειψε την Αθήνα και μετακόμισε στην αυλή των Συρακουσών του Διονυσίου, όπου δίδαξε τη θυγατέρα του Αρήτη. Ως προ το ιστορικό του έργο, από όσα πληροφορούμαστε από τα *FHG* (σ. 79), ο Αρίστιππος κατά τον Διογένη το Λαέρτιο έγραψε βιβλία, *τρία μεν ιστορίας των κατά Λιβύην*, τα οποία απέστειλε στον τύραννο Διονύσιο των Συρακουσών. [Gronewald, M., *PKöln* 205 (Aristipp(?), V. *Socr.Ep.*, *Socr.Rel.* 1, σ. 185, *FHG*, II, 79]

235. Αριστόβουλος ο Κασσανδρεύς, ιστορικός και μηχανικός του 4^{ου} π.Χ. αιώνα, ακόλουθος του Μεγάλου Αλεξάνδρου ως τεχνικός. Σε προχωρημένη ηλικία 84 ετών¹³⁹ άρχισε να γράφει ένα ιστορικό-γεωγραφικό έργο, του οποίου αγνοούμε τον τίτλο, που περιγράφει τα γεγονότα της βασιλείας του Μεγάλου Αλεξάνδρου, χρησιμοποιώντας τόσο την πλούσια εμπειρία του ως τεχνικός που ακολούθησε τον στρατηλάτη, όσο και το αρχείο της γραμματείας του. Πρέπει να πέθανε σε πολύ βαθειά γεράματα. Η γραμματεία αυτή, από την οποίαν ο Jacoby συνέλεξε 63 αποσπάσματα, αποτελούσε μία συλλογή στοιχείων, για τις χώρες που κατέκτησαν οι Μακεδόνες επί εποχής του μεγάλου στρατηλάτη. Όλα αυτά καταγραφόντουσαν στις *βασιλείες εφημερίδες* που εξέδιδε ο ίδιος και το επιτελείο του και συνιστούσαν αρχεία μη προσβάσιμα τότε στον καθένα του στρατού, γιατί είχαν και πληροφοριακό υλικό για τους αντιπάλους τους. Από όσα γνωρίζουμε και μαρτυρούν οι κατοπινοί ιστορικοί και γεωγράφοι, ο Αριστόβουλος είχε κριτικό πνεύμα και η αξιοπιστία που ανέδυε το ιστορικό του έργο ήταν

¹³⁸ Τίθεται ένα μικρό απόσπασμα: «Crassus c. 32: Surena post necem Crassi τὴν γερουσίαν τῶν Σελευκῶν ἄθροισας εἰσήνεγκεν ἀκόλαστα βιβλία τῶν Ἀριστείδου Μιλησιακῶν, οὗτοι ταῦτά γε καταψευδάμενος· εὐρέθη γὰρ ἐν τοῖς Ρουστίου σκευοφόροις, καὶ παρέσχε τῷ Σουρήνῃ καθυβρίσαι πολλὰ καὶ κατασκῶψαι τοὺς Ρωμαίους, εἰ μὴδὲ πολεμοῦντες ἀπέχεσθαι πραγμάτων καὶ γραμμάτων δύνανται τοιούτων».

¹³⁹ Έγραψε για τον Αλέξανδρο μετά από τον Κλείταρχο, Ονησίκριτο, Χάρητα, Μαρσούα κι Έφιππο.

τέτοια, ώστε να την χρησιμοποιήσει αργότερα ο Αρριανός και ο γεωγράφος Στράβωνας. [F. Wenger, Die Alexandergeschichte des A. v. K., 1914, Jacoby, F., *FGrH* n. 139, SPAM 94]

236.Αριστόβουλος ο Μιλήσιος, ιστορικός αναφερόμενος από τον Πλούταρχο (Jacoby, F., *FGrH* n. 830). Έγραψε ένα έργο με τίτλο: ΙΤΑΛΙΚΑ τουλάχιστον από αυτά που μνημονεύονται σε τρία βιβλία. Λέγεται ότι έγραψε και ένα έργο ΠΕΡΙ ΛΙΘΩΝ (FHG, IV, 328-329). Υπήρχε κι ένας Αριστόβουλος Ιουδαίος από την Αλεξάνδρεια, που προσπάθησε σε γραπτά του να εξαρτήσει την ελληνική φιλοσοφία από την Παλαιά Διαθήκη (Ευσέβιος και Κλήμης ο Αλεξανδρεύς).

237.Αριστόδημος ο Ηλείος, ιστορικός του 1^{ου} π.Χ. αιώνα (FHG, III, 307). Λέγεται ότι έγραψε μία χρονογραφία της Ηλείας με πληροφορίες για τις Ολυμπιάδες (Ολυμπιάδων αναγραφή).

238.Αριστόδημος, κάποιος ιστοριογράφος του 2^{ου} μ.Χ. αιώνα. [Jacoby, F., *FGH* n. 104, Mette, H.J., *Lustrum* 21, 1978, p. 15 (Aristodem. ... M.)]

239.Αριστόδημος ο Νυσαεύς, μυθογράφος και ιστοριογράφος αναφερόμενος από τον Πλούταρχο. [Jacoby, F., *FGrH* n. 22, FHG, III, 307]

240.Αριστόδημος ο Αλεξανδρινός, ιστοριογράφος του 2^{ου} π.Χ. αιώνα¹⁴⁰. [Jacoby, F., *FGrH* n. 383, FHG, IV, 337]

241.Αριστόδημος ο Ελεάτης, ιστορικός του 2^{ου} π.Χ. αιώνα. [Jacoby, F., *FGrH* n. 414, FHG, IV, 308]

242.Αριστόδημος ο Θηβαίος, ιστορικός που έγραψε ΘΗΒΑΪΚΑ, στα οποία ιστορεί την εορτή των Ομολωίων, που διεξαγόταν στη Θήβα του Κάδμου. Λέγεται επίσης ότι, έγραψε και ένα υπόμνημα στον Πίνδαρο, όπως επίσης «Γελοία απομνημονεύματα». [FHG, III, 309]

243. Αριστοκλής ο Μεσσήνιος, ιστορικός και περιπατητικός φιλόσοφος του 2^{ου} μ.Χ. αιώνα, δάσκαλος του Αλέξανδρου του Αφροδισιέα. Είναι γνωστός γιατί έγραψε ένα ευρύ έργο της ιστορίας της φιλοσοφίας με τίτλο: *Περί φιλοσοφίας*, απαρτιζόμενο από 10 βιβλία, έργο που δυστυχώς χάθηκε, αλλά από τα αποσπάσματα του έργου αυτού που συναντάμε στον Ευσέβιο τον Καισαρέα, διακρίνουμε την περισπούδαστη κριτική ματιά του με την οποίαν αντιμετώπιζε την σχολή και γνωσιολογία των Ελεατών φιλοσόφων. Λέγεται επίσης ότι, έγραψε έργα σχετιζόμενα με τη ρητορική και την ηθική. [Paul Kroh]

244. Αριστοκλής ο Ρόδιος, γραμματικός κι ιστορικός του 1^{ου} αιώνα π.Χ., επί βασιλείας Πτολεμαίου του Ευεργέτη του Β'. Έγραψε ΙΤΑΛΙΚΑ σε τουλάχιστον 3 βιβλία, όπως και ΠΑΡΑΔΟΞΑ, στα οποία έγραφε για ερμαφρόditους, όπως για τον Εφέσιο γιο του Δημόστρατου που με όνον (γαϊδούρι) έτεκεν την Ονοσκελίαν, όνομα που πήρε από τον όνον και η οποία ήταν πολύ χυμώδης και ωραία γυναίκα (FHG, IV, 330). Άλλο έργο του ήταν ΠΕΡΙ ΓΙΓΑΝΤΩΝ, έργο μυθολογικό για την παλλακίδα του Άδη Μίνθα, που κατασπάραξε η Περσεφόνη και ο Άδης τη μεταμόρφωσε στο γνωστό φυτό μίνθη. Έγραψε σε πολλά βιβλία ΠΕΡΙ ΧΟΡΩΝ, περιγράφοντας την ύδραυλιν, με ευρετήν τον Κτησίβιο τον κουρέα και ΠΕΡΙ ΜΟΥΣΙΚΗΣ. Ο Δίδυμος ο Αλεξανδρεύς χρησιμοποίησε τα τελευταία αυτά έργα. Με το ίδιο όνομα αναφέρεται και ένας φιλόσοφος του 2^{ου} μ.Χ. αιώνα από τον Ευσέβιο (Apud Eusebium; cf. F. W. A. Mullach, *FPG* iii p. 206). [Jacoby, F., *FGrH* n. 33, 436, 831]

Από τον Αριστόδημο τον Νυσαέα:

Ἀριστόδημος ὁ Νυσαεύς ἐν α' Ἱστοριῶν περὶ τούτων, πλὴν ὅτι τὰ ὀνόματα ὑπαλλάττει, ἀντὶ Ἡρίππης καλῶν Γυθυμίων, τὸν δὲ βάρβαρον Καυάραν. — Ὅτι δὲ οἱ Γαλάται κατέδραμον τὴν Ἰωνίαν καὶ τὰς πόλεις ἐπόρθουν, ἐν Μιλήτῳ Θεσμοφορίων ὄντων καὶ συνηθροισμένων γυναικῶν ἐν τῷ ἱερῷ, ὃ βραχὺ τῆς πόλεως ἀπέχει, ἀποσπασθέν τι μέρος τοῦ βαρβαρικοῦ διῆλθαι εἰς τὴν Μιλησίαν καὶ ἐξαπιναιῶς ἐπιδραμὸν ἐνεῖλεν αἱ γυναῖκες. Ἐνθα δὴ τὰς μὲν ἐρρύσαντο, πολλὴ ἀργύριόν τε καὶ χρυσίον ἀντιδόντες, τινὲς δὲ, τῶν βαρβάρων αὐταῖς οἰκειωθέντων, ἀπήχθησαν, ἐν δὲ αὐταῖς καὶ Ἡρίππη, γυνὴ Ξάνθου, ἐνδρὸς ἐν Μιλήτῳ πάνυ δοκίμου γένους τε τοῦ πρώτου, παιδίον ἀπολιποῦσα διετέε. Ταύτην πολλὸν πόθον ἔχων ὁ Ξάνθος ἐξηργυρίσατο μέρος τῆς ὑπαργμάτων, καὶ κατασκευασάμενος χρυσοῦς δισχιλίῳ τὸ μὲν πρῶτον εἰς Ἰταλίαν ἐπηρεαυώθη· ἐντεῦθεν δι' ὑπὸ ἰδιοζέων τινῶν κομιζόμενος εἰς Μασσαλίαν ἀφικνεῖται, κακείθεν εἰς τὴν Κελτικὴν· καὶ προσελθὼν τῇ οἰκίᾳ, ἐνθα αὐτοῦ συνῆν ἡ γυνὴ ἐνδρὶ τῶν μάλιστα παρὰ Κελτοῖς δοξαζομένων, ὑποδοχῆς ἰδεῖτο τυχεῖν.

¹⁴⁰ ... ὅτι δὲ ἐπολέμησεν Ἰνδοὺς ὁ Διόνυσος, Διονυσίός φησι καὶ Ἀριστόδημος ἐν ᾧ Θηβαϊκῶν ἐπιγραμμάτων καὶ Κλείταρχος ἐν ταῖς Περὶ Ἀλέξανδρον Ἱστορίαις ... ὡσαύτως δὲ καὶ Χαμαιλέων ἱστορήσεν ἐν ᾧ Περὶ Ἰλιάδος..

245.Αριστοκράτης ο Σπαρτιάτης, ιστορικός, γιος του Ιπάρχου, 1^{ος} αι. π.Χ. με 1^ο μ.Χ. (Έγραψε τα *Λακωνικά* τουλάχιστον σε 4 βιβλία). [Jacoby, F., *FGrH* n. 591]

246. Αριστοκρέων (Αριστοκρέοντας και κατά τον Schneider Αριστοκλέωνα), ιστορικός που έγραψε ΑΙΘΙΟΠΙΚΑ. [FHG, IV, 333-4]

246^α. Αριστόκριτος, ιστορικός των ελληνιστικών χρόνων αγνώστων λοιπών στοιχείων. Έγραψε *περί Μιλήτου*¹⁴¹. Επίσης σε πολλά βιβλία έγραψε: ΤΑ ΠΡΟΣ ΗΡΑΚΛΕΟΔΩΡΟΝ ΑΝΤΙΔΟΞΟΥΜΕΝΑ και γενικά έγραψε για την κατάλυση της εξουσίας των Τιτάνων από τον Δία και να επιτρέψει στην Εστία να πάρει ότι βούλεται, με πρώτο αίτημά της την παρθενία της και να γίνονται θυσίες κατά πρότον σ' αυτήν στις οικίες των ανθρώπων. [FHG, IV, 335, Jacoby, F., *FGrH*, n. 493]

247.Αριστομένης, ιστορικός αναφερόμενος από τον Αθήναιο, που έγραψε σε 3 βιβλία *Των προς τας ιερουργίας*, αναφερόμενος στην εποχή του Λυκούργου. [FHG, IV, 336]

248.Αριστόνικος ο Ταραντίος, ιστοριογράφος του 2^{ου} μ.Χ. αιώνα (ΑΚΛ). [1) Jacoby, F., *FGrH* n. 57, 2) FHG, IV, σ. 337]

249.Αριστόνικος ο Αλεξανδρεύς, ιστορικός και γραμματικός των ελληνιστικών χρόνων, φίλος του Πτολεμαίου, δεν γνωρίζουμε όμως ποίου, συγγραφέας των *Περί διαλέκτων*, *Περί του εν Αλεξανδρεία Μουσείου*, *Περί της του Μενελάου πλάνης* κ.ά. Δεν γνωρίζουμε αν αυτός ο Αριστόνικος ταυτίζεται με έναν άλλον Αλεξανδρέα γραμματικό Αριστόνικο, ο οποίος ήταν μελετητής του μεγάλου ομηριστή και διευθυντή της Βιβλιοθήκης Αρίσταρχου του Σαμοθρακέα ή Αλεξανδρέα και συγγραφέα του χαμένου έργου: «Περί τῶν σημείων τῶν ἐν τῇ Θεογονίᾳ Ἡσιόδου καὶ τῶν τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεΐας Ἀσυντάκτων ὀνομάτων βιβλία ζ'». Λέγεται ότι διέσωσε αυθεντικό υλικό του Αριστάρχου στο «Περί σημείων (Ιλιάδος και Οδύσσειας)». [FHG, IV, 337]

250.Αριστόζενος ο Ταραντίος, ο γιος του μουσικού *Μνησίου*, που ονομαζόταν και Σπίνθαρος, του οποίου υπήρξε μαθητής στη μουσική στον Τάραντα. Υπήρξε μαθητής και του Λάμπρου του Ερυθραίου και κατόπιν του Ξενοφίλου του Πυθαγόρειου. Στη συνέχεια έφυγε και πήγε στη Μαντίνεια και μετά θήτευσε στο Λύκειο του Αριστοτέλη, τον οποίον έβρισε στο τέλος, γιατί άφησε διάδοχο τον Θεόφραστο κι όχι τον ίδιο. Όπως διαβάζουμε στα μαργαριτάρια που διέσωσε ο Müller από εδώ κι από εκεί: «...Διατρίψας δ' εν Μαντινεία φιλόσοφος γέγονε» και έγραψε έργα μουσικά, φιλόσοφα και ιστορίας και παντός είδους παιδείας (Σουΐδα). Ο συνολικός αριθμός των βιβλίων του ανέρχεται σύμφωνα με τον Σουΐδα στα 453. Υπήρξε, σύμφωνα με αυτήν την αναφορά πολυγραφέστατος, όμως δυστυχώς σε μας παραδόθηκαν ελάχιστα αποσπάσματα, ευτυχώς από την άλλη πλευρά 49 χειρόγραφα από τα *Αρμονικά στοιχεία*, μεταφρασμένα στη λατινική, τα οποία εκδόθηκαν για πρώτη φορά το 1562 στη Βενετία. Είχε μεγάλη επίδραση στους Κλαύδιο Πτολεμαίο, Θέωνα τον Σμυρναίο, Αριστείδη Κοϊντιλιανό και Βοήθιο. Αυτά που γνωρίζουμε σήμερα από το περιεχόμενο των έργων του, ταξινομοούνται σε 1) ΙΣΤΟΡΙΚΑ: *Βίοι ανδρών*, *Περί τραγωδοποιών*, *Περί αυλητών*, *Ιστορία της αρμονικής*, 2) ΜΟΥΣΙΚΑ: αναφέρονται τίτλοι 11 έργων, *Περί μουσικής*, *Περί αρμονικών*

¹⁴¹ Πληροφορίες έχουμε στους σχολιασμούς του Απολλωνίου του Ροδίου: «Ὁ δὲ Μίλητος, ἀφ' οὗ καὶ ἡ πόλις Μίλητος, Εὐξαντίου τοῦ Μίνωος ἦν. Οἱ δὲ φασιν αὐτὸν Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρείας τῆς Κλεόχου ... Καὶ Ἀριστόκριτος φησὶν ὅτι Ἀρεία θυγάτηρ ἐγένετο Κλεόχου, ἧς καὶ Ἀπόλλωνος γενέσθαι βρέφος, καὶ τοῦτο ἐκτεθῆναι εἰς μίλακα. Τὸν δὲ Κλεόχον ἀνελέσθαι, καὶ ὀνομάσαι ἀπὸ τῆς μίλακος Μίλητον. Τοῦτον δὲ ἀνδρωθέντα καὶ φθονούμενον ὑπὸ τοῦ Μίνωος, ἀναχωρῆσαι εἰς τὴν Σάμον· ἀφ' οὗ καὶ τόπος ἐστὶ Μίλητος· καὶ ἀπὸ τῆς Σάμου μεταβάς εἰς τὴν Καρίαν, ἔκτισε πόλιν, Μίλητον ἀφ' ἑαυτοῦ καλέσας». Ο Παρθένιος υποστηρίζει, ότι έγραψε και *Περί Βυβλίδος*. «Ιστορεῖ Ἀριστόκριτος περὶ Μιλήτου καὶ Ἀπολλωνίου ὁ Ῥόδιος Καῦνον κτίσει. —Περὶ δὲ Καῦνου καὶ Βυβλίδος, τῶν Μιλήτου παίδων, διαφόρως ἰστορεῖται. Νικαίνετος μὲν γάρ φησι τὸν Καῦνον ἐρασθέντα τῆς ἀδελφῆς, ὡς οὐκ ἔληγε τοῦ πάθους, ἀπολιπεῖν τὴν οἰκίαν καὶ ὀδεύσαντα πόρρω τῆς οἰκείας χώρας, πόλιν τε κτίσαι καὶ τοὺς ἀπεσκεδασμένους τότε Ἴωνας ἐνοικίσαι· λέγει δὲ ἔπεισι τοῖσδε».

στοιχείων, *Περί ρυθμικών στοιχείων, Περί τόνων, Περί αρχών, Περί μεταβολών, Περί αυλών και οργάνων, Περί αυλών τρήσεως, Περί τραγικής ορχήσεως, Περί μελοποιίας*, 3) ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ: *Νόμοι παιδευτικοί, Νόμοι πολιτικοί, Περί αριθμητικής, Πυθαγορικά αποφάσεις και ΔΙΑΦΟΡΑ: Υπομνήματα (υπομνήματα ιστορικά, Κατά βραχύ υπομνήματα, Σύμμικτα υπομνήματα, Τα σποράδην, Σύμμικτα συμποτικά, Πραξιδαμάντια και Επιμήθεια* (:). [FHG, II σ. 269]

252.Αριστοτέλης (384-322 π.Χ.), ο μεγάλος φιλόσοφος, ο ιδρυτής της περιπατητικής σχολής, ο μαθητής του Πλάτωνα και ο δάσκαλος του Μεγάλου Αλεξάνδρου, με το ευρύ φάσμα επιστημών που κατέγραψε, είχε εκτός των άλλων και μία παραγνωρισμένη ειδικότητα, αυτή του ιστορικού. Ο Αριστοτέλης γεννήθηκε το 384 π.Χ. στα Στάγειρα της Χαλκιδικής, μιας αποικίας των Ανδρείων που βρίσκονται στο ανατολικό τμήμα της Χαλκιδικής. Ήταν γιος του Νικόμαχου, που ήταν προσωπικός γιατρός του βασιλιά της Μακεδονίας Αμύντα Γ' ¹⁴² και της Φαιστιάδας, η οποία καταγόταν από την Χαλκίδα. Έχουμε ακόμη τις πληροφορίες ότι είχε αδελφό τον Αρίμνηστο και αδελφή την Αριμνήστη. Όμως έχασε πολύ γρήγορα τον πατέρα του και τη μητέρα του κι ο μικρός Αριστοτέλης απέκτησε κηδεμόνα τον Πρόξενο, ένα πολύ καλό φίλο του πατέρα του. Ο Πρόξενος τον πήρε στην πατρίδα του στην Αταρνέα, μία μικρή πόλη και περιοχή της Αιολίδας (γειτονική της Τρωάδας), απέναντι ακριβώς από τη Λέσβο και τον ανάθρεψε με μεγάλη φροντίδα. Στα 367 π.Χ. ο νεαρός τότε Αριστοτέλης σε ηλικία 17 χρόνων, στάλθηκε από τον Πρόξενο στην Αθήνα και μετά από τρία χρόνια έγινε δεκτός στην Ακαδημία του Πλάτωνα, όταν ο Πλάτωνας επέστρεψε από τη Σικελία. Ως προς τη σωματική του διάπλαση ο Αριστοτέλης ήταν κακοφτιαγμένος, τραύλιζε και είχε και μικρή καμπούρα. Για να διορθώσει τα της φύσης του, κυκλοφορούσε με ωραία ρούχα και φορούσε βραχιόλια και δακτυλίδια. Πέραν τούτων όμως η οξύνοια του Αριστοτέλη και η ευρυμάθειά του γρήγορα αναγνωρίστηκε γρήγορα από τον Πλάτων, ο οποίος τον αποκαλούσε *οίκον αναγνώστην και νουν της διατριβής* του σχολείου του. Συνολικά έμεινε για περίπου 20 χρόνια στην Αθήνα και στην Ακαδημία, μέχρι το θάνατο του δασκάλου του (το 347 π.Χ.). Μάλιστα όταν πέθανε ο Πλάτωνας τελούσε σε πρεσβεία των Αθηναίων, που στάλθηκε στην Πέλλα ως γνώστης των Μακεδονικών καταστάσεων. Με το θάνατο του Πλάτωνα διάδοχοι στην Ακαδημία ήταν ο Ξενοκράτης και ο Σπεύσιππος. Τον διαδέχτηκε ο Σπεύσιππος, γιος της αδελφής του Πλάτωνα Ποτώνης, μάλλον κατονομασμένος σε διαθήκη του φιλοσόφου. Απογοητευμένος ο Ξενοκράτης θέλησε να φύγει και τότε δέχτηκε μία πρόσκληση από τον Ερμεία, άρχοντα στην Άσσο της Μυσίας μιας αποικίας των Αιολέων να διδάξει εκεί. Ο Ξενοκράτης πήρε μαζί του τον Αριστοτέλη και Θεόφραστο κι εγκαταστάθηκαν στην πόλη Άσσο της Αταρνέας, μιας πόλης των μικρασιατικών ακτών απέναντι από τη Λέσβο, που γνώριζε εκείνη την εποχή μεγάλη πνευματική άνθηση με την σχολή του Έραστου του Σκήψιου και του συμπατριώτη του και μαθητή του Σωκράτη Κόρισκου. Στη σύντομη διαβίωσή του εκεί παντρεύτηκε την ανηψιά ή κατ' άλλους την αδελφή του Ερμεία Πυθιάδα. Με την Πυθιάδα απέκτησε μία θυγατέρα, που πήρε το όνομα της μητέρας της και ένα γιο τον Νικόμαχο. Ο Νικόμαχος φαίνεται ότι πέθανε σε μικρή ηλικία, η σύζυγός του Πυθιάδα πέθανε πριν τον Αριστοτέλη. Η κόρη του Πυθιάδα παντρεύτηκε τρεις φορές, γνωρίζοντας ότι τελευταίος γάμος ήταν με τον γιατρό Μητρόδωρο. Με τον Μητρόδωρο έκανε ένα γιο, που τον ονόμασε Αριστοτέλη. Όταν ο τύραννος Ερμείας ανατράπηκε και πέθανε (341 π.Χ.), έπαψε η χρηματοδότηση της σχολής του και μαζί με τον Θεόφραστο μετακόμισε απέναντι στη Μυτιλήνη, όπου έμεινε για δύο χρόνια, διδάσκοντας. Στη Μυτιλήνη το 343 π.Χ δέχτηκε πρόσκληση από τον Φίλιππο Β' της Μακεδονίας, για να πάει στην Πέλλα και να αναλάβει την εκπαίδευση του δεκατριάχρονου γιου του Αλέξανδρου. Η εκπαίδευση κράτησε συστηματικά για 4 χρόνια, γιατί στα 18 του χρόνια ο Αλέξανδρος ορίστηκε αντιβασιλέας από τον πατέρα του, σε μια περίοδο που αυτός απουσίαζε σε

¹⁴² Ο Αμύντας Γ' βασίλεψε από το 393 μέχρι το 370 π.Χ., διαδεχόμενος μια ταραγμένη περίοδο του Μακεδονικού βασιλείου, παππούς του Αλέξανδρου του Γ' και πατέρας του Φιλίππου Β'. Ήταν αυτός που σταθεροποίησε το Μακεδονικό βασίλειο, που κινδύνευε άμεσα από τους Ιλλυριούς.

εκστρατείες. Έμεινε στην Πέλλα μέχρι το 335 π.Χ. (το 336 είχε δολοφονηθεί ο Φίλιππος Β' και το κοινό των Ελλήνων ήταν σε Μακεδονικός έλεγχο). Στη συνέχεια κατέβηκε στην Αθήνα και δημιούργησε την Περιπατητική Σχολή, διαχωρίζοντας τη θέση του από την Ακαδημία που διεύθυνε ο Ξενοκράτης. Το ρεύμα των φιλοσόφων που άφησε, ονομάστηκαν οπαδοί της **περιπατητικής σχολής**. Η σχολή στεγαζόταν στο ανατολικό τμήμα της πόλης, πλησίον του ιερού του Λυκείου Απόλλωνα και του Ιλισσού ποταμού απ' όπου και πήρε το όνομά της η σχολή (ΛΥΚΕΙΟ). Πιστεύεται ότι το Λύκειο βρίσκεται στην περιοχή πλησίον της οδού Ρηγίλλης της Αθήνας και του Βυζαντινού Μουσείου. Αρχικά φιλοξενείτο σε ένα γυμναστήριο. Στο σημείο αυτό δίδαξε για 13 ολόκληρα χρόνια. Το 323 π.Χ. που πέθανε ο Αλέξανδρος, το αντιμακεδονικό κίνημα στην Αθήνα πήρε μεγάλες διαστάσεις κι ο μεγάλος φιλόσοφος μετά από δεκατρία χρόνια διδασκαλίας στο μέρος αυτό, κατηγορήθηκε για ασέβεια. Για να αποφύγει την καταδίκη διέφυγε στη Χαλκίδα, όπου πέθανε μυστηριωδώς, όταν βρέθηκε στα ορμητικά νερά του Ευρίπου, στα οποία και πνίγηκε το 322 π.Χ. Οι Σταγειρίτες πήραν την σορό του και τον έθαψαν στην πόλη τους. Αργότερα στον Περίπατο διαδέχτηκε τον Αριστοτέλη ο **Θεόφραστος ο Ερρέσιος**, ο οποίος κληρονόμησε κι ένα κτήμα, που γειτόνευε στο Λύκειο. Το πλούσιο συγγραφικό του έργο μπορεί κάποιος να το ταξινομήσει σε 5 κατηγορίες: 1) στα **Λογικά** (π.χ. *Κατηγορίαι, περί ερμηνείας, Αναλυτικά πρότερα, Τοπικά, περί σοφιστικών ελέγχων, τέχνη ρητορική* κ.ά.), 2) στα **κυρίως φιλοσοφικά** (π.χ. *μετά τα φυσικά ή πρώτη φιλοσοφία, Περί ψυχής, Ηθικά Νικομάχεια* κ.ά.), 3) στα **πολιτικοοικονομικά** (π.χ. *Πολιτικά ή πολιτική ακρόασις, πολιτείαί πόλεων, Οικονομικά*), 4) στα **μαθηματικοφυσικά** (π.χ. *Μηχανικά προβλήματα, Περί ατόμων γραμμών, Φυσική ακρόασις, Μετεωρολογικά, περί κόσμου ή περί Αλέξανδρου επιστολή, περί γενέσεως και φθοράς, Περί Ουρανού, Περί Ανέμων θέσεις και προσηγορίαι, Προβλήματα*) και 5) στα **Φυσικοιστορικά** όπως *περί ζώων ιστορίας, Περί ζώων μορίων, Περί ζώων γενέσεως, περί φυτών, Περί ακουστών, Περί θαυμασίων ακουσμάτων και Περί χρωμάτων*. Όλο αυτό το έργο των πραγματειών μπορούμε να το διακρίνουμε επίσης: Α) σε αυτό που εκδόθηκε από τον ίδιο τον Αριστοτέλη απευθυνόμενος σετο μεγάλο αναγνωστικό κοινό και ήταν εξωτερικοί λόγοι. Από αυτό διασώθηκαν ορισμένα αποσπάσματα. Β) σε υπομνήματα που αποτέλεσαν βάση των παραδόσεων και μέρος αυτών για παράδειγμα βρίσκεται ενσωματωμένο σε συλλογή όπως των *Αθηναίων Πολιτεία*. Γ) στα λεγόμενα *ακροαματικά ή εσωτερικά έργα*, έργα επιστημονικού περιεχομένου, υλικό διδασκαλίας, των οποίων το ύφος δεν έλκει όπως τα λογοτεχνικά του έργα. Λόγω της εξειδικευμένης και συχνά αφαιρετικής ή αφηρημένης ορολογίας. Όπως βλέπουμε, ήταν πολισχιδέστατος με πάνω από 400 τίτλους έργων, των οποίων σώζονται πλήρη ή σχετικά πλήρη 47, ενώ από 100 άλλα έχουμε λίγο πολύ αποσπάσματα. Θα τον χαρακτηρίζαμε και έναν έξοχο ιστορικό, αφήνοντας ένα πληθωρικό έργο στον τομέα αυτόν, δίνοντας απλά μία καταγραφή τίτλων των σωζομένων αποσπασμάτων ιστορικού και γεωγραφικού περιεχομένου, μέσα από τα οποία συναντάς ενδιαφέρουσες πληροφορίες οικονομικής και πολιτικής δομής πόλεων-κρατών, καθώς και άλλης φύσης ιστορικά δεδομένα:

1. ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ (των ΑΘΗΝΑΙΩΝ, Λακεδαιμονίων, Κρητών, Τεγεατών, Κοινή Αρκάδων πολιτεία, Ηλείων, Τροιζηνίων, Επιδαυρίων, Ασιναίων, Αργείων, Αιγινιτών, Αχαιών, Σικυωνίων, Πελληναίων, Κορινθίων, Μεγαρέων και άλλων το σύνολο 97.
2. Νόμιμα βαρβαρικά, στα οποία περιλαμβάνονται τα *Ρωμαίων νόμιμα* και *Τυρρηγών νόμιμα*
3. Δικαιώματα πόλεων (με το *Περί των Σόλωνος αξόνων*)
4. Αλέξανδρος ή υπέρ αποικιών
5. Ευρήματα
6. Ολυμπιονίκαι
7. Πυθιονίκαι
8. Νίκαι Διονυσιακαί
9. Διδασκαλίσαι
10. Περί ποιητών
11. Παροιμίας
12. [Πέπλος]
13. Οικονομικά

Τα νόθα έργα του φιλοσόφου, που χαρακτηρίστηκε ως *άλφα-φιλόσοφου*, δηλαδή πρώτου, είναι πολύ περισσότερα, τα οποία μάλλον αποτελούν θεματογραφίες των μαθητών του, που θήτευσαν στον Περίπατο του Λυκείου κι αναπτύχθηκαν, προσθέτοντας ένα επιπλέον περιεχόμενο από τους ίδιους, που πιθανόν εμπλουτιζόταν στους υστερότερους χρόνους και αιώνες. Ανάμεσα στα ψευδοαριστοτελικά έργα, που αρχικά είχαν αποδοθεί στην γραφίδα του Αριστοτέλη, είναι τα Οικονομικά, αποτελούμενο σε τρία βιβλία, δύο στα ελληνικά και ένα σε λατινική μετάφραση. Το πρώτο βιβλίο περιγράφει τα του οίκου, το δεύτερο πιο σημαντικό λέγεται ότι γράφτηκε από τον Θεόφραστο κι αναπτύσσει τη διαχείριση των πόλεων, τη νομισματική πολιτική, αναφερόμενο σε πολλά παραδείγματα και στο οποίον αναγράφεται για πρώτη φορά ο όρος ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ και τέλος στο τρίτο στο οποίον αναφέρονται συμβουλές οικονομικής διαχείρισης τόσο σε επίπεδο πόλης όσο και σε επίπεδο οίκου. Στα Οικονομικά γενικά υπάρχουν από άλλη ματιά πολλές ενδιαφέρουσες ιστορικές και γεωγραφικές πληροφορίες, ειδικότερα αν κάποιος δει το περιεχόμενο του έργου, που σήμερα έχει παραγραφωποιηθεί, ειδικότερα σε τίτλους: *Κύψελος ο Κορίνθιος, Λύγδαμιν ο Νάξιος, οι Βυζάντιοι, Ιππίας ο Αθηναίος, οι Αθηναίοι της Ποτίδαιας, Ψυσίπολις, Αντισσαίος, οι Ηρακλεώται, οι Χαλκηδόνιοι, οι κάτοικοι της Κυζίκου, το αναγκαστικό δάνειο των Χίων, Αριστοτέλης ο Ρόδιος, η πολιτική των Κλαζομενίων, το μονοπώλιο των Σηλυμβριανών, οι κάτοικοι της Αβύδου, το δάνειο των Εφεσίων, η οικονομική πολιτική των Μενδέων, η δασμολογική πολιτική του Καλλιστράτου, η οικονομική πολιτική του Τιμοθέου σε περίοδο εκστρατειών, η κοπή νομίσματος στην Όλυνθο, η πολιορκία της Κερκύρας, η πολιορκία της Σάμου, Διδάλης ο Πέρσης, Χαβρίας ο Αθηναίος, Κότς ο Θράξ, Μέντωρ ο Ρόδιος, Μέμων ο Ρόδιος, Χαρίδημος ο Ωρείτης, περί της οικονομικής πολιτικής του Φιλοξένου του Μακεδόνας, Ευαίσης Σύρος, τα οικονομικά μέτρα του Κλεομένους, Αντιμένης ο Ρόδιος, Οφέλας ο Ολύνθιος, Πυθοκλής ο Αθηναίος, Κλεομένης ο Ναυκρατίτης, Σταβέλβιος ο Μυσών, η πολιτική λήστευσης ναών από τον Διονύσιο των Συρακουσών και άλλα ενδιαφέροντα. Τα Πολιτικά του Αριστοτέλη αποτελούνται από 8 βιβλία κι αναπτύσσουν τον σκοπό της πολιτείας, τα είδη του πολιτεύματος και την αγωγή των πολιτών. Το πιο σημαντικό και πολύτιμο έργο είναι το «*πολιτεῖαι πόλεων ρνη'*», έργο το οποίον απωλέσθηκε εκτός από την ύπαρξη λίγων αποσπασμάτων. Στο έργο αυτό υπήρξε η συλλογή 158 συνταγμάτων πόλεων (πολιτεῖαι ρνη'=158), πιθανόν έργο ατελές και να μην είχε ολοκληρωθεί από τον Αριστοτέλη, γιατί σε έναν πάπυρο (pap. Lit. London 108, του 1^{ου} μ.Χ.), που ανακαλύφθηκε το 1890, υπήρχε μία συνοπτική παρουσίαση όλων των θεσμών της Αθήνας και τον τρόπο λειτουργίας τους, θεμελιωμένη ιστορικά και χωρίς ανακρίβειες. Υπήρχαν κι άλλες παρόμοιες συλλογές με αξιόλογες ιστορικές πληροφορίες, όπως «*Νίκαι Διονυσιακαί καί Αθηναϊκαί*»¹⁴³, οι οποίες συνίσταντο από σημειώσεις παραστάσεων σε τραγωδίες και κωμωδίες στην Αθήνα κι άλλου σχετικού πληροφοριακού υλικού που άντλησε από τα αρχεία της πόλης. Υπάρχουν και έργα που έχουν διασωθεί, όμως αμφισβητείται η γνησιότητά τους, όπως το *Περί της του Νείλου* αναβάσεως σε λατινική μετάφραση, ο *Πέπλος* με 63 επιγράμματα για ήρωες που σκοτώθηκαν στον Τρωικό πόλεμο, έργα με γεωγραφικό και ιστορικό περιεχόμενο. Έχει χαθεί μία πραγματεία του *Αλέξανδρος* ή *υπέρ αποίκων*, κάποιο υπόμνημα προς τον Μεγάλο Βασιλέα. Ο Διογένης ο Λαέρτιος γράφει ότι στις Πολιτείες του Αριστοτέλη υπάρχουν πληροφορίες για 160 από αυτές, τις οποίες ταξινομεί ως προς το πολίτευμα σε τρεις κατηγορίες: α) σε δημοκρατικές, β) σε ολιγαρχικές και γ) σε αριστοκρατικές-τυραννικές. Ο Διογένης ο Λαέρτιος παραθέτει επίσης και έναν*

¹⁴³ Ο Διόνυσος ή Βάκχος ή Λήναιος δεν ήταν ολύμπιος θεός, όμως συνιστούσε πολύ σημαντική θεότητα αυτός ο γιος του Δία και της Νεφέλης. Ο Όμηρος αναφέρει στην Ιλιάδα αρχικά ως Διόνυσος (ή δὲ Διώνυσον Σεμέλη τέκε χάρμα βροτοῖσιν· Ξ 325, 130 και 135 Ζ: ὅς ποτε μαινομένοιο Διωνύσοιο τιθήνας ... θεινόμεναι βουπλήγν· Διώνυσος δὲ φοβηθεὶς) και στην Οδύσσεια ως Διόνυσος (λ 325, Δίη ἐν ἀμφιρῦτῃ Διωνύσου μαρτυρήσιν) αρχίζει να καθιερώνεται της Σικυώνας, Κορίνθου και Αθήνας. Η φύση του θεού ήταν διγενής, προερχόμενος από τη φωτιά (*πυρ*) και το νερό (*ὕδωρ*) ή *διθύραμβος*. Οι εορτές των Ληναίων γίνονταν τον χειμώνα, ενώ οι Διονυσιακές στην αρχή της άνοιξης (ανθεστήρια) και την εποχή του τρύγου.

κατάλογο με τα έργα του Αριστοτέλη και τον αριθμό βιβλίων που απαρτίζει το καθένα απ' αυτά.

Ακολουθεί ένας πίνακας με τις πολιτείες του Αριστοτέλη.

tio nos lateat, misso omni artificio, ita fecimus, ut præmissis Atheniensium et Lacedæmoniorum et Cretensium civitatibus nobilissimis, reliquas subjungeremus more periegetarum. Eas Politias, quæ non expresse laudantur, sed a nobis ex argumentis fragmentorum constitutæ sunt, parenthesis signis (), eas autem, quarum mentio ex Aristotelis Politicorum opere petita est, uncis [] inclusimus.

1. Ἀθηναίων. fr. 1—74.
2. Λακεδαιμονίων. fr. 75—88.
3. [Κρητῶν.] fr. 88 a.

PELOPONNESUS.

4. Τεγεατῶν. fr. 89—90.
5. [Μαντινείων.] fr. 90 a.
6. [Ἡραίων.] fr. 90 b.
7. Κοινὴ Ἀρχαδῶν πολιτεία. fr. 91.
8. Ἡλείων. fr. 92. 93.
9. Τροιζηνίων. fr. 94. 95.
10. (Ἐπιδαυρίων.) fr. 97.
11. (Ἀσινάων.) fr. 98.
12. Ἀργείων. fr. 99.
13. Αἰγινήτων. fr. 100.
14. Ἀχαιῶν.
15. Σικυωνίων. fr. 101.
16. Πελληνάων. fr. 102.
17. [Κορινθίων.] fr. 102 a.

EUROPEA. HELLAS.

18. Μεγαρέων. fr. 103. 104.
19. (Χαλκιδίων.) fr. 105—108.
20. [Ἐρετριίων.] fr. 109.
21. [Ἐστιαίων.] fr. 109 b.
22. [Ὀρεϊτῶν.] fr. 109 b.
23. Θηβαίων. fr. 110—114.
24. Ὀρχομενίων. fr. 115—116.
25. (Ὀρωπίων.) fr. 117.
26. Ὀπουντίων. fr. 118—123.
27. Φωκίων. fr. 124—126.
28. Αἰτωλῶν. fr. 127.

39. Κοινὴ Θεσσαλῶν πολιτεία. fr. 145—148.
40. [Λαρισαίων.] fr. 149—51.
41. [Φαρσαλίων.] fr. 152.
42. Βοττιείων. fr. 157.
43. [Ἀφυτιῶν.] fr. 158.
44. [Χαλκιδίων.] fr. 159.
45. [Ἀμφιπολιτῶν.] fr. 160.
46. Βυζαντινῶν. fr. 162.
47. Ἀπολλωνιατῶν ἐν Πόντῳ. fr. 163.
48. [Ἰστρίων.] fr. 163.

INSULÆ MARIS ÆGÆI.

49. Δηλίων. fr. 164—166.
50. Κυθίων. fr. 167.
51. (Τηνίων.) fr. 167 a.
52. (Μηλίων.) fr. 167 b.
53. [Θηραίων.] fr. 141.
54. Ναξίων. fr. 168.
55. Παρίων.
56. Τενεδίων. fr. 169. 170.
57. Σαμοθράκων. fr. 171.
58. [Μυτιληναίων.] fr. 172.
59. [Ἀντισσαίων.] fr. 173.
60. [Χίων.] fr. 174.
61. Σαμίων. fr. 175—183.
62. [Κῶων.] fr. 184.
63. [Ροδίων.] fr. 185.

ASIA.

64. (Σινοπέων) fr. 186.
65. Κιανῶν. fr. 187.
66. [Ἡρακλεωτῶν.] fr. 188.
67. [Ἀρυδηνῶν.] fr. 189.
68. (Ἀντανδρίων) fr. 190.
69. Ἀδραμυττηνῶν fr. 191.
70. Κυμαίων. fr. 192—194.
71. [Ἐρυθραίων.] fr. 195.
72. [Κλαζομενίων] fr. 196.
73. Κολοφωνίων. fr. 197.
74. [Μαγνήτων.] fr. 198 a.
75. Μιλησίων. fr. 199—201.

Παραπάνω παρατίθεται ένα απόσπασμα (σ. 159 στα FHG του 2^{ου} τόμου του Müller) με τους τίτλους από τα σωζόμενα αποσπάσματα των πολιτειῶν του Αριστοτέλη.

Ένας κατάλογος των έργων του *άλφα* φιλοσόφου (βήτα φιλόσοφος χαρακτηρίστηκε αργότερα ο Ερατοσθένης), όπως χαρακτηρίστηκε ο μεγάλος φιλόσοφος την εποχής εκείνη με τίτλο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΕΡΓΑ, αντίτυπο που σώζεται στη Λαϊκή Βιβλιοθήκη Ναούσης, αποτελείται από δύο τόμους. Οι δύο τόμοι της δεύτερης έκδοσης του έργου, *Ετυπώθη εν βασιλεία αναλώμασι και πόνω Μιχαήλ Ισιγγρινίου, έτει από της ενσάρκου οικονομίας του κυρίου ημών Ιησού Χριστού χιλιοστώ πεντακοσιοστώ πεντηκοστώ μηνί Μουνυχιώνι*. Στο verso από το εξώφυλλο έχει επικολληθεί ετικέτα, με τη ταξινομική ένδειξη 'K29, Δημοτική Λαϊκή Βιβλιοθήκη Ναούσης', σώζονται χειρόγραφα με μαύρο μελάνι: 'anno [=έτος] 1722' και στο επόμενο παράφυλλο 'anno 1721'. Επίσης, στη σελίδα τίτλου (και στον κολοφώνα της πρώτης σελίδας του έργου) σώζονται τα κτητορικά σημειώματα: 'Το παρόν βιβλίον ηγοράσθη παρ' εμού Θεοδώρου Φυτιάνου δια γρόσια επτά τιμήν (7) από τον εκ χερσώνος ευλαβέστατον πα[τ]ρ[ι]σά κυρ Κυριάκον· απλστ'[=1766], ωσειδή σφραγίδα με την ένδειξη 'Φροντιστήριον Αργυρουπολιτών, 1879', ενώ υπάρχει και στρογγυλή σφραγίδα 'Εύξεινος Λέσχη Ποντίων

Ναούσης, Βιβλιοθήκη ο Κυριακίδης, 1964 και δυσανάγνωστη στρογγυλή σφραγίδα [Ειρηνοδικεῖον Ναούσης]. Τα περιεχόμενα: Πρώτος Τόμος Ἀριστοτέλους Βίος κατὰ Διογένη Λαέρτιον, Πορφυρίου Εἰσαγωγή Βιβλίων α', Ἀριστοτέλους κατηγορίαι Βιβ. α', Περὶ ἐρμηνείας Βιβ. α', Ἀναλυτικὸν προτόρων Βιβ. β', Ἀναλυτικὸν υστέρων Βιβ. β', Τοπικὸν Βιβ. η', περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων Βιβ. α', φυσικῆς ακροάσεως, ἡ περὶ κινήσεως Βιβλία θ', περὶ οὐρανοῦ Βιβ. δ', περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς Βιβ. β', Μετεωρολογικὸν Βιβ. δ', περὶ κόσμου Βιβ. α', περὶ ψυχῆς Βιβ. γ', περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητῶν Βιβ. α', περὶ μνήμης καὶ τοῦ μνημονεύειν Βιβ. α', περὶ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρσεως Βιβ. α', περὶ ἐνυπνίων Βιβ. α', περὶ τῆς καθ' ὕπνον μαντικῆς Βιβ. α', περὶ ζώων κινήσεως Βιβ. α', περὶ ζώων κινήσεως Βιβ. α', περὶ μακροβιότητος καὶ βραχυβιότητος Βιβ. α', περὶ νεότητος, καὶ γήρως, καὶ ζωῆς καὶ θανάτου Βιβ. α', περὶ ἀναπνοῆς Βιβ. α', περὶ ζώων πορείας, περὶ πνεύματος Βιβ. α', περὶ ζώων γενέσεως Βιβ. ε', περὶ ζώων μορίων Βιβ. δ', περὶ ζώων ἱστορίας Βιβ. ι', περὶ χρωμάτων Βιβ. α', περὶ φυσιολογικῶν Βιβ. α', περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων Βιβ. α', περὶ Ξενοφάνους, καὶ Ζώων, καὶ Γοργίου, Βιβλίων α', περὶ ἀτόνων γραμμῶν Βιβ. α', Μηχανικά Βιβ. α'. Δεύτερος τόμος Ἠθικῶν Νικομαχείων Βιβλία κ', Ἠθικῶν μεγάλων Βιβ. β', Εὐδημίων Βιβ. κ', Πολιτικῶν Βιβ. θ', Οἰκονομικῶν Βιβ. β', Ρητορικῶν Βιβ. γ', Ρητορικῶν πρὸς Ἀλέξανδρον Βιβ. α', Ποιητικῶν Βιβ. α', Προβλημάτων τμήματα λκ', Τῶν μετὰ τα φυσικά Βιβ. ιδ', Περὶ ἀρετῶν Βιβ. α', Περὶ Φυτῶν Βιβ. β'. [FHG, II, 102]

Οὗτε Λεοντιάδης ἐν Θερμοπύλαις ἦν στρατηγὸς ἀλλ' Ἀνάξανδρος, ὡς Ἀριστοφάνης ἐκ τῶν κατὰ ἄμ-
χοντας ὑπομνημάτων ἱστῶρξε, καὶ Νίκανδρος ὁ Κολο-
φώνιος· οὐτε γινώσκει τις ἀνθρώπων πρὸ Ἡρόδοτου
στιγθέντας ὑπὸ Ξέρξου Θηβαίους.

253. Αριστοφάνης ο Βοιωτός, ιστορικός του 4^{ου} αιώνα π.Χ. Ἔργα του: ΟΡΟΙ ΘΗΒΑΙΩΝ, ΒΟΙΩΤΙΚΑ, καὶ γενικά ἡ μνεῖα του στη βιβλιογραφία τῶν κατοπινῶν ιστορικῶν ἐπισημαίνει τὴν σπουδαιότητά του ὡς ιστορικοῦ. Ἀποκαλύπτει στα γραπτὰ του πολλὰ παραπληροφορήσεις τοῦ Ἡρόδοτου: [FHG, IV, 337, Jacoby, F., FGrH n. 379, Mette, H.J., Lustrum 21, 1979, p. 27 (Aristoph.Boeot. ... M.)]

254. Ἄριστος ο Σαλαμίνιος, ἀπὸ τῆς Σαλαμίνας τῆς Κύπρου (κατὰ μαρτυρία τοῦ Στράβωνα¹⁴⁴), ποὺ ἔγραψε ἱστορία τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὅπως μας ἀναφέρει ὁ Ἀρριανός (ΑΡΛΕΑ). Στὴν ἱστορία του, ἀναφέρεται στὸν τάφο τοῦ Κύρου στὶς Πασαργάδες, μέσα σὲ ἓνα πάρκο με δένδρα, με ἓναν κρυμμένο πύργο στὸ σχηματιζόμενο δάσος καὶ ἓνα ναῖσکو στὴ βάση με στενὴ πόρτα καὶ ἓνα ἐπίγραμμα, ποὺ σύμφωνα με τὸν Ἀριστόβουλο ἔγραφε: «ἀνθρωπέ μου, ἐγὼ εἶμαι ὁ Κύρος, ποὺ δημιούργησε τὴν αυτοκρατορία γιὰ τοὺς Πέρσες, καὶ ὁ βασιλιάς τῆς Ἀσίας μὴ μου ζηλέψεις γιὰ τὸν τάφο». Ὁ Ονησίκριτος ὁμως μιλάει γιὰ δεκαῶροφο πύργο, στὸν τελευταῖο ὄροφο τοῦ οὐοίου βρισκόταν ὁ τάφος τοῦ Κύρου καὶ ἓνα ἐπίγραμμα γραμμένο στα ἐλληνικά καὶ τα περσικά, ποὺ ἔλεγε: «ἐδῶ εἶμαι θαμμένος ὁ Κύρος ὁ βασιλιάς τῶν

¹⁴⁴ Γεωγραφικά, ΙΔ', 6.3: Ἐπειτα (εἶναι) τὸ Ἀφροδίσιο στὸ οὐοίῳ στενεύει ἡ νήσος, γιὰτὶ ἡ ἀπόσταση ὡς στὴ Σαλαμίνα εἶναι ἐβδομήντα στάδια. Ἐπειτα (βρίσκεται) ἡ ἀκτὴ τῶν Ἀχαιῶν, στὴν οὐοίαν προσορμίστηκε γιὰ πρώτη φορὰ ὁ Τεύκρος, κτίζοντας τὴ Σαλαμίνα τῆς Κύπρου, ἀποβληθεὶς ἀπὸ τὸν πατέρα του, ὅπως ἔλεγον. Ἐπειτα ἡ Καρπασία, πόλη με λιμένα, ποὺ βρίσκεται κατὰ τὸ ἀκρωτήριο Σαρπηδόνα. Ἀπὸ τὴν Καρπασία βρίσκεται ἓνας ἰσθμός μήκους τριάντα σταδίων μέχρι τα νησιά τῆς Καρπασίας καὶ τὸ νότιο πέλαγος. Ἐπειτα (ἀκολουθεῖ) ἀκρωτήριο καὶ βουνὸ τοῦ οὐοίου ἡ κορυφὴ ὀνομάζεται Ὀλυμπος καὶ ἔχει ναὸ τῆς Ἀκραιᾶς Ἀφροδίτης, στὸν οὐοίον δὲν ἐπιτρέπεται ἡ εἴσοδος στὶς γυναῖκες καὶ ἡ θέαση του. Μπροστὰ ἀπὸ τὶς ἀκτὲς βλέπεις τὶς Κλείδες καὶ ἄλλα νησιά. Ἀκολουθοῦν τα Καρπασία νησιά καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ ἡ Σαλαμίνα, ἀπὸ τὴν οὐοίαν καταγόταν ὁ συγγραφέας Ἄριστος. Ἐπειτα (εἶναι) τὸ Ἀφροδίσιο στὸ οὐοίῳ στενεύει ἡ νήσος, γιὰτὶ ἡ ἀπόσταση ὡς στὴ Σαλαμίνα εἶναι ἐβδομήντα στάδια. Ἐπειτα (βρίσκεται) ἡ ἀκτὴ τῶν Ἀχαιῶν, στὴν οὐοίαν προσορμίστηκε γιὰ πρώτη φορὰ ὁ Τεύκρος, κτίζοντας τὴ Σαλαμίνα τῆς Κύπρου, ἀποβληθεὶς ἀπὸ τὸν πατέρα του, ὅπως ἔλεγον. Ἐπειτα ἡ Καρπασία, πόλη με λιμένα, ποὺ βρίσκεται κατὰ τὸ ἀκρωτήριο Σαρπηδόνα. Ἀπὸ τὴν Καρπασία βρίσκεται ἓνας ἰσθμός μήκους τριάντα σταδίων μέχρι τα νησιά τῆς Καρπασίας καὶ τὸ νότιο πέλαγος. Ἐπειτα (ἀκολουθεῖ) ἀκρωτήριο καὶ βουνὸ τοῦ οὐοίου ἡ κορυφὴ ὀνομάζεται Ὀλυμπος καὶ ἔχει ναὸ τῆς Ἀκραιᾶς Ἀφροδίτης, στὸν οὐοίον δὲν ἐπιτρέπεται ἡ εἴσοδος στὶς γυναῖκες καὶ ἡ θέαση του. Μπροστὰ ἀπὸ τὶς ἀκτὲς βλέπεις τὶς Κλείδες καὶ ἄλλα νησιά. Ἀκολουθοῦν τα Καρπασία νησιά καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ ἡ Σαλαμίνα, ἀπὸ τὴν οὐοίαν καταγόταν ὁ συγγραφέας Ἄριστος.

βασιλιάδων». Ο Άριστος μιλά για διώροφο πύργο με το επίγραμμα στα ελληνικά και στα περσικά.

255. Αρίστων ο Αλεξανδρινός, ιστορικός που έγραψε ΠΕΡΙ ΝΕΙΛΟΥ, (ΚΤΙΣΕΙΣ) ή ΠΕΡΙ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΑΠΟΙΚΙΑΣ, ΠΕΡΙ ΚΡΗΝΩΝ, από τα ελάχιστα που διασώζονται ως αναφορές. [FHG, III, 324]

256. Αρίστων ο Πελλαίος, ιστορικός αγνώστων λοιπών στοιχείων. Ιστορεί την πολιορκία των Ιουδαίων από τον Αδριανό (*Η κατ' Αδριανόν Ιουδαίων πολιορκία*, Ευσέβιος Εκκλησιαστική Ιστορία). [Jacoby, F., *FGrH* n. 201, FHG, IV, 328]

257. Αριστώνυμος, κάποιος ιστορικός χρονικογράφος που αναφέρεται στη λιθογραφία ή αναγραφή της Λίνδου¹⁴⁵. Υπάρχει και μία αναφορά του ονόματός του σε σχίσιο για τον ιστορικό Ερμησιάνακτα¹⁴⁶. [FGrH, n. 510, K. Müller, *Fragmenta historicorum Graecorum* (FHG), IV, Didot, 1841-1870, σ. 427-428]

258. Αρμενίδας ο Θηβαίος, ιστορικός του 5^{ου} π.Χ. αιώνα, που έγραψε *Θηβαϊκά*. [Jacoby, F., *FGrH* n. 378, FHG, IV, 339]

259. Αρμόδιος ο Λεπρεάτης, ιστορικός του 3^{ου} π.Χ. αιώνα. «Ἀρμόδιος δ' ὁ Λεπρεάτης ἐν τῷ Περί τῶν κατὰ Φιγάλειαν νομίμων· «Ὁ κατασταθεὶς (φησί) παρὰ Φιγαλεῦσι σίταρχος ἔφερε τῆς ἡμέρας οἴνου τρεῖς χόας καὶ ἀλφίτων μέδιμνον καὶ τυροῦ πεντάμουν, καὶ τὰλλα πρὸς τὴν ἄρτυσιν τῶν ἱερείων ἀρμόττοντα». Εκτός από την ιστορία της Φιγαλείας, έγραψε και τα «*Κωμωδούμενα*». [FHG, IV, σ. 411-412]

260. Αρριανός Φλάβιος (ή Φλαούιος) ο Νικομηδεύς, (από τη Νικομήδεια της Βιθυνίας), διάσημος γεωγράφος, ιστορικός και φιλόσοφος του 2^{ου} μ.Χ. αιώνα (95-περί το 180 μ.Χ.). Το όνομά του παραπέμπει στο μακεδονικό *Αρρίας*, όνομα που έφερε ένας από τους στρατηγούς της σωματοφυλακής του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Με το ίδιο όνομα συναντάμε επίσης έναν επικό ποιητή του 1^{ου} π.Χ. αιώνα, ο οποίος έγραψε το έπος της εκστρατείας του μεγάλου στρατηλάτη σε 24 βιβλία με τίτλο: *Αλεξανδριάδα*. Άλλος ένας Αρριανός λέγεται ότι έγραψε μία πραγματεία *περί μετεώρων*. Ο Αρριανός από τη Νικομήδεια γνωρίζουμε ότι, ήταν γόνος εύπορης οικογένειας. Υπήρξε μαθητής του Επικτήτου κι αργότερα έγινε έπαρχος (ύπατος, δηλαδή διοικητής) της Καππαδοκίας από το 130 μέχρι το 137 επί αυτοκράτορα Αδριανού (117-138 μ.Χ.). Ο Αρριανός συνδέθηκε με τον αυτοκράτορα Αδριανό, που ήταν στωικός και επικούρειος, ο τρίτος από τους λεγόμενους πέντες καλούς αυτοκράτορες φιλοσόφους, αναπτύσσοντας μαζί του μεγάλη φιλία στην Αθήνα. Κι ο ίδιος κατατάχθηκε στους στωικούς φιλοσόφους, συνδεόμενος και με τους επόμενους αυτοκράτορες Αντωνίνο τον Ευσεβή (ή **Τίτος Φούλβος Αίλιος Αδριανός Αντωνίνος**, Titus Fulvus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius, αυτοκράτορα 138-161) και Μάρκο Αυρήλιο Αντωνίνο (161- 180. Τον Επικτήτο¹⁴⁷ τον συνάντησε στη Νικόπολη της Ηπείρου, όπου δίδασκε τη φιλοσοφία της Στοάς, αφού προηγουμένως είχε εγκαταλείψει διωγμένος από τη Ρώμη επί Δομιτιανού. Το προφορικό έργο του Επικτήτου ευτυχώς με τα γραπτά του διέσωσε ο Αρριανός, γράφοντας το *Εγχειρίδιον Επικτήτου*, που αποτελεί μία επιτομή των *Διατριβών* του δασκάλου του. Επίσης έγραψε *Επικτήτου ομιλίας* σε 12 βιβλία, *Επικτήτου Διατριβάς* σε 8 βιβλία (σώζονται τα 4) και

¹⁴⁵ τὰς χρονικ[ᾶς] συντάξεις, Ὄνομαστος ἐν τῇ β τὰς χρονικᾶς συντάξεις, **Ἀριστών[υ]μος** ἐν τῇ συνα[γω]γῇ τῶν χρόνων.

¹⁴⁶ Id. Ibid. 24, 1: Ἐρμησιάναξ δὲ ὁ Κύπριος ἱστορίας μέμνηται τοιαύτης· Διόνυσος ἐρασθεὶς Ἀλφεισιβοίας νύμφης, καὶ μῆτε δώροις μῆτε δεήσεσι πείσαι δυνάμενος, εἰς τὴν προειρημένην Τίγριν μετέβαλε τὴν μορφήν τοῦ σώματος· καὶ φόβῳ πείσας τὴν ἀγαπωμένην, ἀνέλαβεν αὐτήν· καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ κομίσας, ἐγέννησεν υἱὸν Μῆδον, ὃς ἀκμάσας εἰς τιμὴν τοῦ συγκυρημάτος τὸν ποταμὸν Τίγριν μετωνόμασε· καθὼς ἱστορεῖ Ἀριστώνυμος ἐν γ'.

¹⁴⁷ Ο Επικτήτος ήταν δούλος, από γονεὶς δούλους, της Ιεράπολης της Φρυγίας, έγινε απελεύθερος την εποχή του Νέρωνα από τον Ερμαφρόδιτο κι υπήρξε μαθητής του Μουσώνιου Ρούφου. Το 89 μ.Χ. μαζί με τους άλλους φιλοσόφους που είχαν αντιταχθεί στον αυταρχικό τρόπο διακυβέρνησης του αυτοκράτορα Δομιτιανού, εκδιώχθηκε από τη Ρώμη και κατέφυγε στην Νικόπλη.

όλα τα έργα του φιλοσοφικού περιεχομένου σε σχέση με την ανθρώπινη λογική και στάση. Μετά από παραμονή 3 χρόνων στη Νικόπολη μετέβη στην Αθήνα, σημαντικό πνευματικό κέντρο της εποχής για να ολοκληρώσει τις σπουδές του. Στην Αθήνα άρχισε να αποκτά φήμη για την εκπληκτική ευρυμάθειά του και με τα έργα του *Ανάβασις Αλεξάνδρου* και *Κυνηγετικόν* συγκρίθηκε με τον Ξενοφώντα, αποκτώντας το επώνυμο νέος Ξενοφών. Στην Αθήνα συναντήθηκε με τον αυτοκράτορα Αδριανό, όταν πέρασε από εκεί στην πρώτη του περιοδεία προς την ανατολή και στην οποία έμεινε στην Αθήνα πολύ περισσότερο από όσο απαιτούσε μία επίσκεψη, παραμονή που χάρισε πολλά κτίσματα, όπως το Ωδείο στους πρόποδες των Προπυλαίων του Παρθενώνα. Ο Αρριανός από αυτή την επαφή βγήκε κερδισμένος, γιατί προσκλήθηκε από τον Αδριανό στη Ρώμη, του δόθηκαν τα δικαιώματα του Ρωμαίου πολίτη, προσθέτοντας το Φλάβιος στο όνομά του. Πηγαίνοντας προς τη Ρώμη, του δόθηκε η δυνατότητα να περιηγηθεί των ακτών της Αδριατικής και μένοντας στη Ρώμη να ταξιδεύσει προς τις Άλπεις, οπότε εμπλουτίστηκαν οι γεωγραφικές του γνώσεις και συστηματοποιήθηκαν με τα δεδομένα της εσπερίας (Δύσης). Λίγο αργότερα διορίζεται από τον Αδριανό ύπατος της Καππαδοκίας, που αποτελούσε καρδιά της Μικράς Ασίας. Ως διοικητής της Καππαδοκίας περιέπλευσε τις ακτές του Ευξείνου Πόντου, γράφοντας στη συνέχεια τον *Περίπλουν* της θάλασσας αυτής, παραθέτοντας όλες τις παρατηρήσεις του ταξιδιού του αυτού, από κλιματολογικά στοιχεία, πόλεις με τις αποστάσεις τους (σταδιασμοί τους), τις εκβολές των ποταμών, οι δυνατότητες ελλιμενισμού, εθνολογικά και τοπολογικά στοιχεία, η καταγραφή επικίνδυνων παράκτιων περιοχών, αλίμενων παραλίων, γενικά ένα έργο πολύ χρήσιμο για την ναυσιπλοΐα (ακριβής τίτλος: ΑΡΡΙΑΝΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΡΑΪΑΝΟΝ [ΑΔΡΙΑΝΟΝ] ΕΝ ΗΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΠΟΝΤΟΥ). Οι γεωγραφικές λεπτομέρειες του ταξιδιού αυτού πράγματι είναι αντυπωσιακές. Σώζεται επίσης η ιστορία της *αναβάσεως του Αλεξάνδρου*, που συνίσταται από 7 βιβλία (*Ανάβασις Αλεξάνδρου*). Στηριζόταν αυτό το έργο σε πολλές πηγές αυτόπτων μαρτύρων της εκστρατείας και πρωταγωνιστών, όπως τα ημερολόγια του Πτολεμαίου του Λάγου και του Αριστόβουλου από την Κασσάνδρεια, του Ονησίκτηρου και του Καλλισθένη. Επίσης από έργα της επόμενης φουρνιάς συγγραφέων, όπως του Ερατοσθένη και του Μεγασθένη. Το 147 π.Χ. επί Αντωνίνου του Ευσεβούς τον βρίσκουμε άρχοντα της Αθήνας και σε κάποια επιγραφή να αναγράφεται το όνομά του επίσης ως άρχοντα της πόλης. Προς το τέλος της ζωής του επί αυτοκράτορα Μάρκου Αυρηλίου χρησίμευε ιερέας της Δήμητρας και της Κόρης (Φώτιος). Το πλούσιο συγγραφικό του έργο συνεχίζεται με τα *Βιθυνικά* από 8 βιβλία, αρχόμενο από τους μυθικούς νόμους μέχρι τη βασιλεία του τελευταίου βασιλιά της Νικομήδους, τα *Παρθικά* από 17 βιβλία, που πραγματευόντουσαν τους πολέμους του Αδριανού κατά των Πάρθων, *Τα μετ' Αλέξανδρον* σε 10 βιβλία, δηλαδή την ιστορία των διαδόχων σε 10 βιβλία, έργο το τελευταίο μάλλον ημιτελές, με στοιχεία που πήγε να καλύψει τα διαδραματιζόμενα γεγονότα στην ευρύτερη γεωγραφική περιοχή της απέραντης αυτοκρατορίας του Αλεξάνδρου επί της εποχής των διαδόχων, έργο όμως που σήμερα δεν διασώζεται. Μνημονεύονται τρεις βιογραφίες, που δεν σώζονται η μία Τιμολέοντος του Κορινθίου, η δεύτερη Δίωνος του Συρακουσίου και η Τρίτη ενός ληστή του Τίλλοβόρου. Η *Κυνηγετική*, που προαναφερθήκαμε, ήταν ένα έργο παρόμοιο με αυτό του Ξενοφώντα, στο οποίον ανάμεσα στα άλλα εκθιάζει τα Κελτικά σκυλιά για την ικανότητά τους στο κυνήγι να πιάνουν το θήραμα, όση ικανότητα να έχει το τελευταίο. Αυτό και η *Ανάβασις Αλεξάνδρου* τον έκανε να προσομοιαστεί με τον Ξενοφώντα και τον φώναζαν «νέο Ξενοφώντα». Άλλα έργα του: η *Εκταξίς κατά Αλανών*, που το έγραψε καθώς φαίνεται την εποχή, κατά την οποίαν ήταν διοικητής στην Καππαδοκία (περί το 137) και περιέγραφε την εισβολή του ρωμαϊκού στρατού στην Αλανία (ή Καυκάσια Αλβανία) και η *Τέχνη Τακτική*, η οποία επεξεργάζεται τις πολεμικές τακτικές του ρωμαϊκού στρατού. Η γλώσσα γραφής του ήταν η κοινή αττική, γραφή εύληπτη, λιτή χωρίς να παρουσιάζει ακρότητες, με ένα ύφος αντικειμενικό ακόμη κι απέναντι από τη μορφή του Αλέξανδρου. Τα έργα του Αρριανού χρησιμοποιήσαν εκτεταμένα ο Προκόπιος ο Γαζαίος, ο Ζωναράς και ο Φώτιος. [Roos, A.G. y Wirth, G., Leipzig (T) 1967-68, Noret, J., AC

52, 1983, p. 238 (Arr. *Post Alex.* ... N.), Jordán de Urríes, P., Barcelona (CH) 1957-73, 4 vols, Giangrande, G., *Emerita* 44, 1976, σ. 349]

261. Αρταουάσδης (Αρταβάσδης), βασιλιάς Αρμενίων που έγραψε στα ελληνικά Ιστορίες, τραγωδίες και λόγους.

[FHG, III, 311]

262. Αρτάπανος ο Αλεξανδρεύς, ιστορικός ιουδαϊκής καταγωγής του 3^{ου} ή του 2^{ου} π.Χ. αιώνα, ο οποίος έγραψε στα ελληνικά μία ιστορία των Ιουδαίων, το *Περί Ιουδαίων*, στην οποία υπήρχαν πολλά στοιχεία παραπληροφόρησης, αποδίδοντας πολλά στοιχεία του πνευματικού κόσμου των Ελλήνων στις ηγετικές φυσιογνωμίες των Ιουδαίων, όπως ότι, ιδρυτής της φιλοσοφίας ήταν ο Μωυσής. Αναφορές έχουμε από τον Αλέξανδρο Πολυΐστορα, Ευσέβιο Καισαρέα και Κλήμη Αλεξανδρέα. [FHG, III, 207]

263. Αρτεμίδωρος ο Εφέσιος, πολιτικός, ιστορικός και γεωγράφος περί το 100 π.Χ. Πήγε ως μέλος μιας πρεσβείας της πατρίδας του στη Ρώμη και του δόθηκε η ευκαιρία μετά να κάνει πολλά ταξίδια σε τόπους, όπως η Ισπανία και η Αίγυπτος. Έγραψε τα *Γεωγραφούμενα* σε 11 βιβλία, αποσπάσματα του οποίου διασώζονται στην επιτομή του Μαρκιανού του Ηρακλειώτη. Το έργο αυτό ήταν γραμμένο στο ύφος των περίπλων και συνοδευόταν από ακριβείς πίνακες σταδιασμών (καταμέτρησης αποστάσεων τόπων), γι' αυτό είχε μεγάλη απήχηση σε όλες τις μεταγενέστερες περιόδους, και ιδιαίτερα εκτιμήθηκε από τον Στέφανο Βυζάντιο. Ένα δεύτερο έργο που του αποδίδεται, έχει τίτλο: *Ιωνικά υπομνήματα*. Από τον Μαρκιανό πληροφορούμαστε για το μεγάλο αυτόν γεωγράφο, ο οποίος είχε, όπως φαίνεται από το παρακάτω απόσπασμα, περιγράψει και μέρη του ωκεανού, της θάλασσας εκτός των Ηρακλείων Στηλών:

modum : Ἀρτεμίδωρος δὲ ὁ Ἐφέσιος γεωγράφος κατὰ τὴν ἑκατοστὴν ἐξακοστὴν ἐνάτην Ὀλυμπιάδα γεγονῶς, τὸ δὲ πλεῖστον μέρος τῆς ἐντὸς καὶ καθ' ἡμᾶς τυγχανούσης θαλάττης ἐκπεριπλεύσας, θεασάμενος δὲ καὶ τὴν νῆσον τὰ Γάδεια καὶ μέρη τινὰ τῆς ἐκτὸς θαλάττης, ἣν ὠκεανὸν καλοῦσι, τῆς μὲν ἀκριβοῦς γεωγραφίας λείπεται, τὸν δὲ περίπλου τῆς ἐντὸς Ἡρακλείου πορθμοῦ θαλάσσης καὶ τὴν ἀναμέτρησιν ταύτης μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας ἐν ἑνδεκα διεξῆλθε βιβλίοις, τριῶν βιβλίων (Menippi) ἐποίησάμην, οὐκ ἀφελόμενος τῆς προσηγορίας τὸν πατέρα τούτων, οὐδὲ εἰς ἔμαυτὸν μεταστῆσας τοὺς ἀλλοτρίους πόρους, ὥσπερ οὐδὲ τοῦ πᾶσι κεφροντισμένως ἐπεξεληθόντος Ἀρτεμίδωρου, ἀλλὰ τὰς μὲν ἐκεῖνων προσηγορίας ἐπιγράφας τοῖς βιβλίοις, ὥς ἂν μὴδὲν εἰς τοὺς λογίους ἀμαρτάνειν δοκοίην θεοῦς, τὰς δὲ τούτων ἐπιτομὰς καὶ διορθώσεις τῶν ἑμαυτοῦ ποιησάμενος πόρων ἐναργὲς γνῶρισμα, ὥστε τοὺς ἐντυγχάνοντας μὴδὲν μήτε τῶν παρ' ἐκείνων συγγραφέντων μήτε τῶν παρ' ἡμῶν προστεθέντων ἡ διορθώσεως ἐπιμελοῦς ἀξιοθέντων ἀγνοῆσαι. *Peripl. ma-* Τὸν μὲν οὖν περίπλου τῆς θαλάσσης ταύτης (sc. τῆς ἐντὸς) διὰ τῆς ἐπιτομῆς τῶν ἰα' βιβλίων Ἀρτεμίδωρου τοῦ γεωγράφου σαφῶς κατεστήσαμεν, ὡς προείρηται. *Ibid.* II, 2, p. 542 : Τῆς γὰρ ἐντὸς Ἡρακλείων στήλων ἀπάσης θαλάσσης, ὥσπερ καὶ προείρηκαμεν, ἀκριβῶς τὸν περίπλου (ὡς γε οἰόμεθα) πεποιήμεθα ἐν ταῖς ἐπιτομαῖς τῶν ἑνδεκα βιβλίων Ἀρτεμίδωρου τοῦ Ἐφεσίου γεωγράφου, ὃν νομίζομεν τῆς καθ' ἡμᾶς θαλάσσης ἐπιμελέστατον

ὡς σαφέστατον καὶ ἀκριβέστατον περίπλου τῆς καθ' ἡμᾶς ἀναγράφαι θαλάττης.... Ἐγὼ τοίνυν πάντων τῶν μνημονευθέντων προκρίνας Ἀρτεμίδωρον τὸν Ἐφέσιον, ἐπιτομὴν τῶν ἑνδεκα βιβλίων τοῦ μνημονευθέντος ἐποίησάμην, προσθεὶς καὶ ἐξ ἑτέρων παλαιῶν τὰ ἐλλείποντα, καὶ τὴν διαίρεσιν τῶν ἰα' βιβλίων φυλάξας, ὡς μετρίαν μὲν γεωγραφίαν, τελειότατον δὲ περίπλου ἀπεργάσασθαι. *Ibid.* § 4, p. 567 : Τὴν ἐκδοσιν τῶν

ris ext. I, 1, p. 516 : Ἀρτεμίδωρος δὲ Ἐφέσιος γεωγράφος ἐν ἑνδεκα τοῖς τῆς γεωγραφίας βιβλίοις τὸν περίπλου (sc. τῆς ἐντὸς θαλάσσης), ὡς ἂν ᾖ μάλιστα δυνατόν, συνέγραψεν· ἡμεῖς δὲ τῶν βιβλίων τούτων τὰς περιττὰς τοῦ μνημονευθέντος ἀνδρὸς παρεχθάσεις, προσέτι δὲ βαρβάρων Αἰθιοπικὰς πόλεις ἀφέντες, ἐν ἐπιτομῇ σαφέστατα μετ' ἀκριβοῦς τῶν ἐφευρεθέντων προσθήκης τὸν περίπλου ἐποίησάμεθα, ὡς μὴδὲν ἐνδεῖν πρὸς τελειοτάτην σαφήνειαν τοῖς περὶ τοῦτο τὸ μέρος τῆς γεωγραφίας σπουδάζουσι. *Ibid.* I, 3, p. 519 :

ἐν τοῖς τῆς Γεωγραφίας τὸν περίπλου πεποιῆσθαι.

[Jacoby, F., *FGrH* n. 438, Stiehle, R., *Philologus* 11, 1856, p. 197, Marcianus geographus]

ARTAVASDES

ARMENIÆ REX.

Plutarch. Crassus c. 33 : Ἦν γὰρ οὐτε γραμμάτων Ὑρώδης (Parthorum rex) Ἑλληνικῶν ἀπειρος δ' ὁ Ἀρταουάσδης (Armeniae rex) καὶ τραγωδίας ἐποίει καὶ λόγους ἔγραψε καὶ ἱστορίας, ὧν ἐνίαι διασώζονται. Artavasdes ab Antonio captus an. 34, mortuus an. 30 a. C.

264.Αρτεμίδωρος ο Ασκαλωνίτης, ιστορικός συγγράφας *περί Βιθυνίας*. [ΑΚΛ, FHG, IV, 340]

265.Αρτέμων ο Κασανδρεύς, ιστορικός που του λογιάζουν ΠΕΡΙ ΣΥΝΑΓΩΓΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ (Αθήναιος IB', σ. 515), ΒΙΒΛΙΩΝ ΧΡΗΣΕΩΣ, ΠΕΡΙ ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ και ΠΕΡΙ ΖΩΓΡΑΦΩΝ. [FHG, IV, 342]

266.Αρτέμων ο Κλαζομένιος. Ιστορικός του 4^{ου} π.Χ. αιώνα, ο οποίος έγραψε για την ιστορία των Κλαζομενίων (ΩΡΟΙ ΚΛΑΖΟΜΕΝΙΩΝ) και ΠΕΡΙ ΟΜΗΡΟΥ. Υποστήριζε ότι, ο Όμηρος έζησε κατά την 9^η Ολυμπιάδα και 400 χρόνια μετά τα Τρωικά. [Jacoby, F., FGrH n. 443, FHG, IV, 341]

267.Αρτέμων ο Περγαμηνός, ιστορικός από την Πέργαμο του 2^{ου} π.Χ. αιώνα, ο οποίος έγραψε για την Σικελία, τον Πίνδαρο, τον Θήρωνα και άλλους. Το έργο του έχει χαθεί και σώζονται κάποιες αναφορές. [Jacoby, F., FGrH n. 569, FHG, IV, 341-342]

268.Αρχέλαος ο Καππαδόκης, ιστορικός του 1^{ου} αιώνα π.Χ. με 1^ο μ.Χ. Το έργο του δεν σώζεται. [Jacoby, F., FGrH n. 123, SPAM, 134]

269.Αρχέμαχος ο Ευβοεύς από την Εύβοια, ιστορικός του 3^{ου} π.Χ. αιώνα. Έγραψε *Ευβοϊκά* τουλάχιστον σε τρία βιβλία, που πραγματευόταν μεταξύ των άλλων και τον πόλεμο 50 χρόνων του 8^{ου} π.Χ. αιώνα του Αηλάντου πεδίου μεταξύ Χαλκιδέων και Ερετριαιών, με πολλοές ελληνικές πόλεις να διάκεινται είτε με τον έναν είτε με τον άλλον. Έγραψε και ένα έργο με τίτλο: ΜΕΤΩΝΥΜΙΑΙ, στο οποίο υποστήριζε ότι, ο *Σάραπης* ήταν ο Πλούτωνας και η *Ίσις* η Περσεφόνη (μαρτυρία Πλούταρχου), κ.ά. [ΑΚΛ, Jacoby, F., FGrH n. 424, FHG, IV, 314]

270.Αρχίας ο Πελλαίος, γιος του Αναξιδότου από την Πέλλα της Μακεδονίας, 4^{ος} αι. π.Χ., υποναύαρχος του Νέαρχου του Κρητός, γεωγράφος εξερευνητής, ανακάλυψε την νήσο Ίκαρο του Περσικού κόλπου καθώς και τη νήσο Τύλο, γνωστή για την αλίευση μαργαριταριών, το σημερινό Μπαχρέιν, που μερικοί ταυτίζουν με τη μυθική νήσο Πανχαία, αν και σήμερα την Πανχαία την ταυτίζουν με το νησί Σοκότρα, τότε ονομαζόμενης ως νήσου του Διοσκουρίδη, ευρισκόμενη στα ανοιχτά των ακτών της σημερινής Υεμένης με πολύ σπάνια χλωρίδα και ποικιλία ζώων. [ΝΕΑΡΧΟΣ Ο ΚΡΗΣ, του Ν. Δ. Καρυδάκη, Αθήνα 1939]

271.Αρχίλοχος ο Πάριος, ιαμβογράφος ποιητής, μισθοφόρος, γεωγράφος, που γεννήθηκε γύρω στο 688 π.Χ. Ο πατέρας του Τελεσικλής ήταν ηγεμόνας της αποικίας που έστειλαν οι Πάριοι στη Θάσο με εντολή του μαντείου των Δελφών περί το 720 ή 708 π.Χ. Λέγεται ότι στην αποικία μεγάλωσε ο Αρχίλοχος και να γίνει αργότερα στα μέρη της μισθοφόρος πολεμιστής. Η οικογένειά του ήταν ευγενική, πιθανόν ιερατική, γιατί ο πρόπαππος του ο *Τέλλης* εισήγαγε στην Πάρο τη λατρεία της Δήμητρας και της Περσεφόνης. Αρχισε να γράφει κατά τα τελευταία χρόνια της βασιλείας του πολύχρυσου Γύγου στη Λυδία, που βασίλεψε 38 χρόνια και πέθανε το 678 π.Χ. Έγινε γνωστός με τον *Άρδυν* διάδοχο του *Γύγη*, γιατί μνημονεύει την καταστροφή της Μαγνησίας από τους Κιμμέριους που συνέβη κατά τη διάρκεια της μετέπειτα βασιλείας του Άρδυτα και τη συγκρίνει με τις άσχημες καταστάσεις που είχαν περιέλθει οι άποικοι των Παρίων στη Θάσο. Οι Πάριοι της Θάσου αντί να αξιοποιήσουν το εγχώριο φυσικό πλούτο του νησιού και τα μεταλλεία του, απεδόθησαν σε πολεμικές συγκρούσεις με τους λαούς των απέναντι της Θάσου ακτών της Θράκης των Σαίων και Μαρωνειτών, ακτές και περιοχές που ήταν οινοφόρες και χρυσοφόρες. Οι πολεμικές επιχειρήσεις αυτές ήταν οδηγίες για τους Πάριους κι αυτές αποτυπώνονται στα αποσπάσματα των ποιημάτων του. Ο Αρχίλοχος θεωρείται ο ιδρυτής των *ιάμβων*, μιας ποίησης με πειραχτικό, κοροϊδευτικό περιεχόμενο, γεμάτη σαρκασμούς, που είχε την ακόλουθη αιτία δημιουργίας. Η Δήμητρα και η Κόρη (Περσεφόνη) λατρευόταν στην Ελευσίνα και στην Πάρο, μία λατρεία που μετέφεραν οι άποικοι της Πάρου στη Θάσο. Η *Ιάμβη*, κόρη του Πανός και του Κελεού ήταν μία θεραπαινίδα, η οποία με αστεία λόγια παρακίνησε τη θλιμένη θεά Δήμητρα από την αρπαγή της Κόρης της

με διάφορους αστεϊσμούς να γελάσει. Στην *ιαμβική* ποίησή του με *τροχαϊκό* μέτρο ή *τρίμετρο*¹⁴⁸ διακρίνονται γενικά σημαντικές ιστορικές περιγραφές και δεδομένα της περιόδου που έζησε, ένα καταπληκτικό νηφάλιο ύφος σε κάθε υπέρμετρη φιλοδοξία, μία προσγειωμένη προς την πραγματικότητα αντιμετώπιση, μία αποφυγή των στερεότυπων παλαιών αντιλήψεων του πομπώδους της λυρικής ποίησης, ενώ αντιθέτως εισάγει την ειρωνία, τον χλευασμό, το αισχρό και το μεμπτό λόγο. Αποφεύγεται το μυθικό στοιχείο ή εμφανίζεται με σαρκαστική διάθεση, στη θέση του εισέρχεται το παραμύθι και η παροιμία, το ερωτικό στοιχείο στον στίχο του είναι περιορισμένο, αφού μνημονεύει μόνον τον έρωτά του προς την Νεροβούλη, θυγατέρας του Λυκάμβου, που αχρικά ήταν σύμφωνος να την δώσει σε γάμο, αλλά κατόπιν αρνήθηκε να του τη δώσει (αναφέρεται στο έργο του *Τροχάιους*) και γι' αυτό ψέγει τόσο τον πατέρα, όσο και την υποψήφια νύφη. Γενικά το περιεχόμενο της ποιητής του καθρεφτίζει την περιπετειώδη ζωή που πέρασε, στριμωγμένη από οικονομική ανέχεια, παρόλη την ευγενική καταγωγή του. Θεωρείται δεύτερος μετά τον Όμηρο σε σπουδαιότητα ποιητής από τις αξιολογήσεις των αρχαίων και στα αποσπάσματα που σώζονται του Αρχίλοχου, μνημονεύεται η βασιλεία του πολύχρυσου Γύγου, η αρχή του *Άρδους* και μνημονεύεται η καταστροφή των Μαγνησίων από τους Κιμμέριους. Το έργο του δυστυχώς δεν σώζεται, παρά λίγα αποσπάσματα σε παπύρους, ένα εξ αυτών αναφέρει και τον όρο ΠΑΝΕΛΛΗΝΕΣ. Στο Βατικανό σε διπλή ερμαϊκή στήλη η προσωπογραφία του είναι δίπλα σ' αυτήν του Ομήρου. Ο Σωσθένης τον 1^ο π.Χ. αιώνα έστησε μνημείο του Αρχίλοχου με επιγραφή στην πατρίδα του την Πάρο. Είναι ο πρώτος, που αναφέρει ένα σημαντικό αστρονομικό φαινόμενο μία έκλειψη του ηλίου, η οποία συνέβη στις 6 Ιουνίου του 648 π.Χ. Λέγεται ότι επέστρεψε στην Πάρο λόγω των δύσκολων συνθηκών της Θάσου, γιατί όπως αναφέρεται ότι σκοτώθηκε σε έναν πόλεμο εναντίον των Ναξιωτών και Καλώνδας το όνομα αυτού που τον σκότωσε. [Καρόλου Μυλλέρου, *Ιστορία της Ελληνικής Φιλολογίας*, τ. Α', σ. 182, εκδ. ΣΠΥΡ. ΚΟΥΣΣΕΛΙΝΟΥ, Εν ΑΘΗΝΑΙΣ 1883, Paul Kroh]

272. Αρκτίνος ο Μιλήσιος (ο Αθήναιος τον χαρακτηρίζει Κορίνθιο), κυκλικός επικός του 8^{ου} αιώνα π.Χ. (περί το 776 π.Χ.), για τον οποίον ο Διονύσιος ο Αλικαρνασσεύς να αναφέρει κάποια πιθανή ιστορική γνώμη του εν λόγω κυκλικού, που έγραψε σε πέντε βιβλία την εκστρατεία του Μέμνονα προς βοήθεια των Τρώων, βιβλία που δεν σώθηκαν σε μας (Αθ. Σταγειρίτης, ΩΓΥΓΙΑ, τ. Ε' σ. 101). Πιθανολογείται επίσης ότι έγραψε ένα έπος, αποτελούμενο από 2 βιβλία, του οποίου σώζονται μόνο 12 στίχοι και τιτλοφορείται **ΙΛΙΟΥ ΠΕΡΣΙΣ**¹⁴⁹. Η επιγραφή του βιβλίου του Αρκτίνου προέρχεται από την καταστροφή της Τροίας, δηλαδή την εκπόρθησή της, της καταστροφή του Ιλίου, από το ρήμα *πέρσω* ή *πέρθω*, γραμμένο σε στίχους δακτυλικούς εξάμετρους. Το ποίημα αυτό συνίσταται από 9100 στίχους, δηλαδή ήταν περίπου το ένα τρίτον της Ιλιάδας σε μέγεθος, ήταν μία συνέχεια της Ιλιάδας, με αρχή την κάθοδο των Αμαζόνων στην Τροία για βοήθεια μετά το θάνατο του Έκτορα. Υπήρχε μάλιστα κάποια παλαιά έκδοση της Ιλιάδας, που τελείωνε με τους εξής στίχους: «Ὡς οἶγ' ἀμφίεπον τάφον Ἑκτορος, ἦλθε δ' Ἀμαζών, Ἄρης θυγάτηρ μεγαλήτορος ἀνδροφόνιοι», που

¹⁴⁸ Ο ιαμβικός στίχος του Αρχίλοχου συνέκλειτε από τρία διπόδια, γι' αυτό ακριβώς ονομάζεται Τρίμετρος, ο δε *τροχαϊκός* από τέσσερα διπόδια, για αυτό λέγεται τετράμετρος. Οι παλαιοί για την απαγγελία των ιάμβων είχαν ιδιαίτερο μουσικό όργανο την *ιαμβύκη* (ή *σαμβύκη*), γνωστό από την εποχή του Αρχίλοχου, ένα όργανο με τριγωνικό σχήμα. Γενικά η ιαμβική ποίηση είναι προπομπός της κωμωδίας, που γεννήθηκε στους μετέπειτα αιώνες.

¹⁴⁹ Το ΙΛΙΟΥ ΠΕΡΣΙΣ ανήκει μαζί με το ΝΟΣΤΟΙ και ΟΡΕΣΤΕΙΑ στα έργα του Τρωικού κύκλου. Ο Αρκτίνος ο κυκλικός ποιητής έγραψε σε 5 βιβλία το έπος με τίτλο: ΑΙΘΙΟΠΙΔΑ, που είχε ως θέμα την εκστρατεία του Μέμνονα βασιλιά των Αιθιοπών, που έσπευσε προς βοήθεια των Τρώων. Ο Αρκτίνος έλεγε πολλά ως προς το γενεαλογικό δένδρο του Μέμνονα, αλλά δυστυχώς δεν σώζονται (Διονύσιος ο Αλικαρνασσεύς). Ως γνωστόν ο Μέμνων ήταν γιος της Ηούς και του Τιθωνού, βασιλιάς των Αιθιοπών, που σκοτώθηκε τελικά από τον Αχιλλέα. Ο Τιθωνός ήταν γιος του Λαομέδοντα, του πατέρα του Πριάμου. Ένας κύκλος ομηρικών επών εκτός της Ιλιάδας και της Οδύσσειας, όπως είναι τα Κύπρια έπη, Μικρά Ιλιάς, Νόστοι, Αιθιοπείς, Τηλεγόνη, είχαν μεγάλη απήχηση την εποχή των κλασικών, ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων.

ήταν γραμμένοι στο τέλος του χειρόγραφου (Α) της Βενετίας του 10^{ου} αιώνα, στο περιθώριο του οποίου υπήρχε ολόκληρη επιτομή με τις γνώμες του Αρίσταρχου του Σαμοθρακέα για την Ιλιάδα. Από το έργο σώζονται λίγοι στίχοι, αλλά γι' αυτό έχει γράψει ο Στησίχωρος και ομιλεί ο Πρόκλος, αλλά και πολλοί άλλοι, όπως ο Διονύσιος ο Αλικαρνασσεάς. Στην Χρηστομάθεια του Πρόκλου παίρνουμε κάποιες πληροφορίες για την πλοκή του έργου, ο οποίος δεν είχε άμεση πρόσβαση σ' αυτό. Από αυτούς συνεπάγεται ότι, το περιεχόμενο εξελίσσεται σε γενικές γραμμές στην σκηνή της Ανδρομάχης που κλαίει μπροστά στην τεφροδόχο υδρία του Έκτορα, την στιγμή που υποδέχεται ο Πρίαμος τις Αμαζόνες από τη χώρα του Πόντου. Τον Αχιλλέα να σκοτώνει την Πενθεσίλεια και εξοργισμένος να κάνει το ίδιο και στον Θερσίτη, που υπέκρυψε τον έρωτα της πρώτης στο πρόσωπό του. Στη συνέχεια εμφανίζεται ο Μέμνων, ο γιος της Ηούς μετά των Αιθιόπων του προς βοήθεια των Τρώων, ο οποίος σκότωσε τον Αντίλοχο, τον ανδρείο γιο του Νέστορα και τον Πάτροκλο του Αρκτίνου (άγνωστοι και οι δύο στην Ιλιάδα του Ομήρου, αναφερόμενοι όμως στον Α' τόμο της Ιστορίας της Ελληνικής Φιλολογίας του Καρόλου Μυλλέρου σε μετάφραση Αριστείδου Κυπριανού του 1885 στην Αθήνα). Ο Μέμνωνας σκοτώνεται από το γιο της Θέτιδας, ο οποίος μπροστά στα τείχη της Τροίας πέφτει βληθείς από τον Πάρη. Έπειτα η Θέτις αρπάζει το σώμα του Αχιλλέα από την πυρά, τον αναβιώνει και τον μεταφέρει στη Λευκή νήσο, που βρίσκεται στο στόμιο του Δούναβη στον Εύξεινο Πόντο (Μαύρη θάλασσα). Μνημονεύεται ότι οι πλέοντες σε εκείνα τα μέρη, βλέπανε τη νύχτα τη φοβερή σκιά του να υπερίπταται της νήσου. Ακολουθεί ο αγώνας για τα όπλα του Αχιλλέα μεταξύ του στενού του φίλου Αϊάντα του Σαλαμίνιου και του Οδυσσέα και συνεχίζεται με την αυτοκτονία του πρώτου (αυτό το πιστοποιεί ο Πίνδαρος). Μετά ακολουθεί ο Δούρειος ίππος, κατασκεύασμα του Επειού του Πανοπέα από τη Φωκίδα, το κρυφτό του στόλου των Δαναών στην Τένεδο, ο θάνατος του μάντη Λαοκόωντα ως τιμωρία από το θεό Απόλλωνα (κάποιον αρχιερέα), επειδή διέκρινε το τέχνασμα των Δαναών-Αχαιών με τον Δούρειο ίππο και η αφιέρωση του Δούρειου ίππου στη θεά Αθηνά από τους Τρώες, που γκρέμισαν τα τείχη τους για να εισαγάγουν το ξύλινο άλογο στην πόλη και μετά από γλέντι, τóριξαν στον ύπνο. Ο Λαοκόωντας δεν εμφανίζεται στα ομηρικά έπη και τον βλέπουμε σε αυτό το έπος για πρώτη φορά. Ο Αινείας διέβλεψε την επερχόμενη καταστροφή και καταφεύγει με τους συντρόφους του στα βουνά της Ίδης. Γίνεται η αστραπιαία επάνοδος των Δαναών από την Τένεδο, όταν ειδοποιούνται από τους πυρσούς του Σίνωνα και συμβαίνουν μύρια κακά και σφαγές. Ο Νεοπτόλεμος, γιος του Αχιλλέα, σκοτώνει το γέρο Πρίαμο, ο οποίος είχε ως ικέτης καταφύγει στο ναό του Διός, ο Αϊάντας ο Λοκρός βιάζει την Κασσάνδρα στο βωμό της Θαινάς, που είχε καταφύγει ως ικέτης. Ο Αστυάνακτας δολοφονείται από τον Οδυσσέα, η Πολυξένη θυγατέρα του Πριάμου και της Εκάβης θυσιάζεται στον τάφο του Αχιλλέα από τον Νεοπτόλεμο μαζί με τη Μηδεκάστη, γιατί την είχε ζητήσει σε γάμο ο Αχιλλέας, που θα τελούσαν στο ναό του Θιμβραίου Απόλλωνα, ώστε να συντελεστεί ειρήνη στα δύο στρατόπεδα, υποσχόμενος ο Πάρης αυτήν την πράξη, παρέσυρε με δόλο τον Αχιλλέα και τον κατατόξευσε. Κατ' άλλους η Πολυξένη αυτοκτόνησε οικειοθελώς (Τζέτζης). Ο μικρός γιος του Έκτορα και της Ανδρομάχης Αστυάναξ, ο επονομαζόμενος και Σκάμανδρος, γκρεμίστηκε από τον Οδυσσέα από τα τείχη της πόλης, ο Δηίφοβος, γιος του Πριάμου και της Εκάβης, ανδρείοτατος μαχητής, που είχε σκοτώσει πολλούς Αχαιούς κι είχε πάρει την Ελένη, γυναίκα μετά το θάνατο του Πάρη, φονεύεται από τον Μενέλαο, ενώ ο Ακάμας κι ο Δημωφών, οι γιοι του Θησέα, ξαναφβρήκαν τη γιαγιά τους Αΐθρα, που είχε πάρει ο Πάρης μαζί με την Ελένη και τη γύρισαν πίσω στην Αθήνα. Μετά το κάψιμο της Τροίας, οι Αχαιοί-Δαναοί-Πανελλήνες αποχώρησαν των ακτών, για να συνεχιστούν οι περιπέτειες στους περισσότερους από αυτούς. Όλα αυτά

*Αὐτὸς γάρ σφιν ἔδωκε πατὴρ κλυτὸς Ἐννοσίγαιος
Ἄμφοτέροισ' ἑτέρων δ' ἑτέρου κυδὼν ἔθηκε.
Τῷ μὲν κουφοτέρως χεῖρας πόρεν, ἔκ τε βέλεμνα
Σαρκοῦς ἐλεῖν τμήξαι τε καὶ ἔλκεα πάντ' ἀκίσσασθαι·
Τῷ δ' ἄρ' ἀκριβέα πάντα ἐνὶ στήθεσσιν ἔθηκεν
Ἄσχοπά τε γινῶναι καὶ ἀναλθία ἰήσασθαι,
Ὅς ῥα καὶ Αἴαντος πρῶτος μάθε χωομένοιο
Ὅμματά τ' ἀστράπτοντα, βαρυνόμενόν τε νήμα.*

προκύπτουν από αναφορές μεταγενεστέρων, γαίτι οι στίχοι που σώζονται από το έπος του Αρκτίνου είναι οι παρακάτω:

Το Λεξικό του Σουΐδα αναφέρεται στο λήμμα για τον Αρκτίνο: «*Αρκτίνος, Τήλεω, του Ναύτεω απογόνου, Μιλήσιος, εποποιός, μαθητής Ομήρου, ως λέγει ο Κλαζομένιος Αρτέμων εν τω περί Ομήρου γερονώς κατά την θ' Ολυμπιάδα, μετά υ' έτη Τρωικών*». Δηλαδή αναφέρεται στον πατέρα του με το όνομα Τηλεύς, απόγονος του Ναυτέα (το όνομα *Ναυτεύς* συναντάται στο ΛΕΞΙΚΟ το ιστορικό και Μυθολογικό ονομάτων, ότι είναι πιθανόν κάποιου από τους Φαίακες, ενώ το όνομα Τηλέα απουσιάζει), ήταν μαθητής του Ομήρου και εποποιός κατά τον Αρτέμωνα τον Κλαζομένιο, που άκμασε κατά την 9^η ολυμπιάδα (γύρω στο 725 π.Χ.), 410 χρόνια πριν τα γεγονότα που περιγράφει στην Τροία.

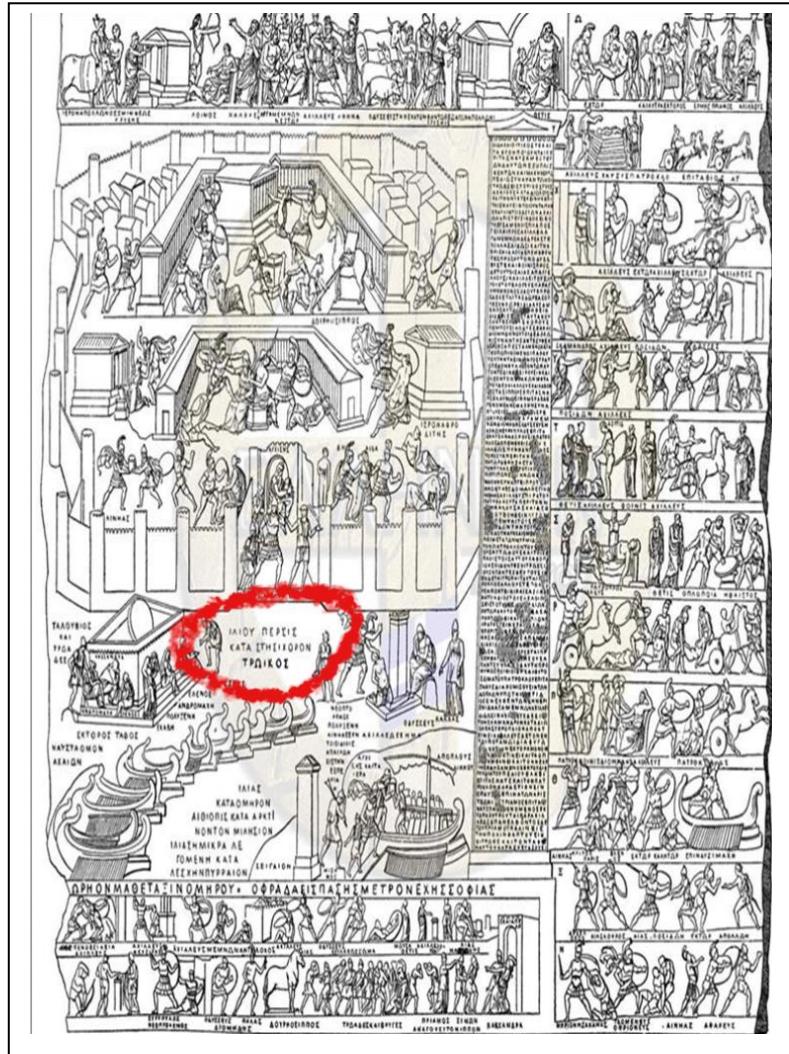
Με βάση αυτό το έπος του Αρκτίνου την εκπόρθηση του Ιλίου απεικόνισε ο γνωστός ζωγράφος της αρχαιότητας Πολύγνωτος ο Θάσιος, γιος του *Αγλαοφώντος* και δάσκαλος του Φειδία στα χρόνια του Κίμωνα, ο οποίος άκμασε στην Αθήνα, χρησιμοποιώντας απλά χρώματα στις τοιχογραφίες του. Πίνακες τέτοιοι διακοσμούσαν την Ποικίλη Στοά, που βρισκόταν ανατολικά του λόφου του Θησείου, την οποία κατασκεύασε στον Κολωνό ο γαμπρός του Κίμωνα *Πεισιάναξ*, γι' αυτό ονομαζόταν και *Πεισιανάκτειος*. Τους πίνακες αυτούς περιγράφει αναλυτικά ο Πausανίας ο Περηγητής και κατ' αυτόν τον τρόπο έχουμε περισσότερα στοιχεία και για το περιεχόμενο του έπους *Ιλίου Πέρσις* του Αρκτίνου. Μάλιστα σώζεται και το περιεχόμενο της επιγραφής: «ΓΡΑΨΕ ΠΟΛΥΓΝΩΤΟΣ ΘΑΣΙΟΣ ΓΕΝΟΣ ΑΓΛΑΟΦΩΝΤΟΣ ΥΙΟΣ ΠΕΡΘΟΜΕΝΗΝ ΙΛΙΟΥ ΑΚΡΟΠΟΛΙΝ». Τα θεμέλια του κτίσματος της Λέσχης των Κνιδίων στους Δελφούς έχουν επισημανθεί κατά τις ανασκαφές της γαλλικής αρχαιολογικής υπηρεσίας. Από τα συλλεγθέντα ευρήματα κάποιοι ευφάνταστοι «αρχαιολόγοι» προσπάθησαν να αναπαραστήσουν τις ζωγραφίες του Πολύγνωτου, χρησιμοποιώντας και κάθε αρχαιολογική πληροφορία π.χ. από απεικονίσεις αγγειογραφιών, σχόλια κι αναφορές. Ένας εξ αυτών, βασιζόμενος και στην περιγραφή του Pausanias για τη Λέσχη των Κνιδίων στους Δελφούς, ήταν ο ζωγράφος C. Robert το 1892/3, ο οποίος έκανε την ανακατασκευή του έπους *Ιλίου Πέρσις*, που αποτυπώθηκε τις παρακάτω επάλληλες τοιχογραφίες:

Η επόμενη τοιχογραφία του Πολύγνωτου απεικονίζει τη *Νεκρία ή Κατάβασις του Οδυσσέως* στον Άδη, που κοσμούσε επίσης τη Λέσχη των Κνιδίων (μέρος συνάθροισης για συζήτηση) και περιγραφή έχουμε στην ραψωδία λ και στίχους 465-491 και 541-567.

Ο Αρκτίνος θεωρείται επίσης, ότι, ήταν συγγραφέας επίσης της *Αιθιοπίδας* (από 5 βιβλία) και της *Τιτανομαχίας*. Στους στίχους αυτούς εμφανίζονται τα ονόματα του Μενεσθέα από την Αθήνα, του Μαχάοντα και του Ποδαλείριου, γιατροί γιοι του Εννοσίγαιου κι όχι του Ασκληπιού όπως υποστήριζε ο Όμηρος, σε γεγονότα μετά την άλωση της Τροίας. Ο λυρικός ποιητής Στησίχωρος κατά τον 6^ο αιώνα π.Χ. έγραψε επηρεασμένος από αυτό το έπος ένα ομότιτλο έργο. Το ίδιο έκανε και ο Λέσχης. Επίσης ο Βιργίλιος Μάρωνας χρησιμοποίησε το έπος αυτό του Αρκτίνου στο δεύτερο βιβλίο της *Αινειάδας* (ΙΛΙΟΥ ΠΕΡΣΙΣ ήτοι ΑΙΝΕΙΑΔΟΣ Πουβλίου Ονύργιλιου Μάρωνος, βιβλίων δεύτερον, υπό Φιλητά, Κέρκυρα 1847). Ο Αριστοτέλης αναφέρεται στο έργο αυτό στην *Ποιητική* του καθώς και ο περιηγητής

Πανυσανίας. Σύμφωνα με τον Πρόκλο, όπως διαβάζουμε στην Χρηστομάθειά του, το Ιλίου πέρσις είναι συνέχεια της *Αιθιοπίδος* και της *Μικράς Ιλιάδος* που συνίσταται από 2 βιβλία.

Η *Αιθιοπία ή Αμαζόνια*, όπως προαναφέραμε, συνίσταται από 5 ραψωδίες σε 5 βιβλία. Θεωρείται προγενέστερο και πρότυπο της *Ιλιάδας*. Την πρώτη ονομασία του πήρε το έργο από τον Αιθίοπα βασιλιά Μέμνονα, που πολέμησε στο πλευρό των Τρώων και σκότωσε ο Αχιλλέας. Αποδίδεται ακόμη και στον Όμηρο το έργο του Αρκτίνου. Αρχίζει με την άφιξη και τις περιπέτειες της βασίλισσας των Αμαζόνων Πενθεσίλειας, που θανατώθηκε από τον Αχιλλέα, τον ερχομό των Αιθιόπων και τον θάνατο του Μέμνονα του βασιλιά τους. Συνεχίζει την *Ιλιάδα* και περιγράφει όσα γεγονότα συνέβησαν μετά τον θάνατο του Έκτορα και φθάνει μέχρι τον θάνατο του Αχιλλέα. Περιλαμβάνει ακόμη την απομάκρυνση από το πεδίο της μάχης του νεκρού Αχιλλέα από τον στενό φίλο του Αχιλλέα Αϊάντα του Τελαμώνιου και στη συνέχεια τα επεισόδια στη διεκδίκηση των όπλων του νεκρού ήρωα από τον Αϊάντα και τον Οδυσσέα. Η συνέχεια της υπόθεσης της *Αιθιοπίδας* είναι το έπος *Μικρά Ιλιάς* του Λέσχη, ποιητή του 7^{ου} π.Χ. αιώνα από τη Λέσβο, που μερικοί του αποδίδουν και τα *Κύπρια* έπη και το *Ιλίου πέρσις*.

Από την εποχή του Αυγούστου έχει διασωθεί το παρακάτω ανάγλυφο με περιεχόμενο την άλωση της Τροίας. Στον κύκλο αναγράφεται το ΙΛΙΟΥ ΠΕΡΣΙΣ, το ομότιτλο έπος του Στησίχωρου και με περιεχόμενο ανάλογο με αυτό του προγενέστερου Αρκτίνου.